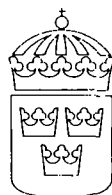

Regeringens proposition

1991/92:29

om godkännande av ett avtal mellan Sverige,
Norge och EEG om civil luftfart, m.m.

Prop.
1991/92:29

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 17 oktober 1991.

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Mats Odell

Propositionens huvudsakliga innehåll

Under våren 1991 träffades ett preliminärt avtal mellan Sverige, Norge och den Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEG) om civil luftfart. Avtalet, som ännu inte har godkänts av EEGs beslutande organ, jämställer Sverige och Norge med EEGs medlemsstater såvitt gäller rättigheter och skyldigheter på den civila luftfartens område. Avtalet är avsett att träda i kraft i nära anslutning till årsskiftet 1991/1992.

Ett införlivande av avtalet med svensk rätt kräver i betydande delar lagstiftning. I propositionen föreslås att riksdagen dels godkänner avtalet, dels antar en ny lag om tillämpning av det aktuella avtalet och en lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol. Den nya lagstiftningen föreslås träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

1. Förslag till Lag om tillämpning av avtal mellan Sverige, Norge och EEG om civil luftfart

Häri genom föreskrivs följande

Tillämpningsområde

1 § Denna lag tillämpas i fråga om lufttransporter och sådan därmed sammanhängande verksamhet som avses i avtal mellan Sverige, Norge och Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEG) om civil luftfart.

Med avtalspart avses i denna lag Sverige, Norge och EEG. Med Fördraget avses det i Rom den 25 mars 1957 undertecknade fördraget om upprättande av EEG. Med rådet och kommissionen avses ministerrådet och kommissionen hos EEG.

2 § Följande bestämmelser i de i bilagan till avtalet upptagna rättsakterna nr 4, 5, 11, 12 och 17 skall gälla som lag här i landet.

1. Artiklarna 1–4, 8, 9, 11, 12, 14, 15 utom punkt 3, 16 utom punkt 3 samt 17–20 i rådets första förordning 62/17/EEG om tillämpning av fördragets artiklar 85 och 86, med vidtagna ändringar (nr 4).

2. Artiklarna 1–7, 9, 11, 12 utom punkt 3, 13 utom punkt 3 samt 14–17 i rådets förordning 87/3975/EEG om proceduren för tillämpning av konkurrensreglerna på företag inom luftfartssektorn (nr 5).

3. Artiklarna 1–9 i rådets förordning 91/295/EEG om införande av gemensamma regler om kompensation till passagerare som nekats ombordstigning på flygplan i regelbunden lufttrafik (nr 11).

4. Artiklarna 1–19 och 22 i rådets förordning 89/2299/EEG om en uppförandekod för datoriserade bokningssystem (nr 12).

5. Artiklarna 1–8, 11, 13, 14–18 och 21 i rådets förordning 89/4064/EEG om kontroll av företagskoncentrationer (nr 17).

De angivna bestämmelserna i bilagan till avtalet finns intagna som *bilaga* till denna lag.

I fråga om fullgörande i Sverige av skyldigheter enligt denna paragraf tillämpas 13 samt 15–19 §§.

3 § Beteckningarna "medlemsstat" och "gemenskapen" i de i 2 § angivna rättsakterna skall anses inbegripa Sverige och Norge. Hänvisningar i rättsakterna till artiklarna 85 och 86 i fördraget skall i stället avse 4–7 §§ denna lag.

Konkurrensbegränsande avtal

4 § Följande är oförenligt med denna lag och förbjudet, om inte annat följer av 6 §: Överenskommelser mellan företag, beslut av företagssammanslutningar och samordnade förfaranden som kan påverka handeln mellan avtalsparterna och som har till syfte eller följd att konkurrensen hindras, begränsas eller snedvrids inom det geografiska område som omfattas av det i 1 § angivna avtalet. Detta gäller särskilt dem som innebär att

a) inköps- eller försäljningspriser eller andra affärsvillkor direkt eller indirekt fastställs,

b) produktion, avsättning, teknisk utveckling eller investeringar begränsas eller kontrolleras,

c) marknader eller inköpskällor delas upp,

d) olika villkor tillämpas för likvärdiga prestationer gentemot handelspartner, varigenom dessa får konkurrensnackdel,

e) det ställs som villkor för avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser som varken till sin natur eller enligt sedvana har något samband med föremålet för avtalet.

5 § Överenskommelser eller beslut som är förbjudna enligt 4 § är ogiltiga.

6 § Bestämmelserna i 4 § får av kommissionen förklaras inte gälla för

- varje överenskommelse eller grupp av överenskommelser mellan företag,
- varje beslut eller grupp av beslut av företagssammanslutningar och
- varje samordnat förfarande eller grupp av samordnade förfaranden,

som bidrar till att förbättra produktionen eller distributionen av varor eller till att främja tekniskt eller ekonomiskt framåtskridande, samtidigt som konsumenterna tillförsäkras en skälig andel av den vinst som därvid uppnås och som inte

a) ålägger de berörda företagen begränsningar som inte är nödvändiga för att uppnå dessa mål,

b) ger dessa företag möjlighet att sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av varorna i fråga.

Missbruk av dominerande ställning på marknaden

7 § Missbruk från ett eller flera företags sida av en dominerande ställning inom det geografiska område som omfattas av det i 1 § angivna avtalet eller inom en väsentlig del av detta område är, i den utsträckning det kan påverka handeln mellan avtalsparterna, oförenligt med avtalet och förbjudet.

Sådant missbruk kan särskilt bestå i att

a) direkt eller indirekt påtvinga någon oskäliga inköps- eller försäljningspriser eller andra oskäliga affärsvillkor,

b) begränsa produktion, avsättning eller teknisk utveckling till nackdel för konsumenterna,

c) tillämpa olika villkor för likvärdiga prestationer gentemot handelspartner, varigenom dessa får konkurrensnackdel,

d) ställa som villkor för avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser som varken till sin natur eller enligt sedvana har något samband med föremålet för avtalet.

Statliga stödåtgärder m.m.

8 § Om inte annat följer av 9 eller 10 §§ är stöd som ges med hjälp av statliga eller andra allmänna medel otillåtna, om de snedvrider eller hotar att snedvrider konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, i den utsträckning det påverkar handeln mellan avtalsparterna.

9 § Sådana stöd av social natur som ges till enskilda konsumenter, under förutsättning att stödet ges utan diskriminering med avseende på varornas ursprung, eller som ges för att avhjälpa skador som förorsakats av naturkatastrofer eller andra exceptionella händelser är dock tillåtna.

10 § Som tillåtna kan anses stöd

a) för att främja den ekonomiska utvecklingen i områden där levnadsstandarden är onormalt låg eller där allvarig sysselsättningsbrist råder,

b) för att främja genomförandet av viktiga projekt av gemensamt europeiskt intresse eller för att avhjälpa en allvarlig störning i en avtalsparts ekonomi,

c) för att underlätta utvecklingen av viss näringsverksamhet eller vissa regioner, i den mån stödet inte ändrar villkoren för handeln i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset.

11 § När en stödåtgärd som avses i 8–10 §§ har anmälts till kommissionen, får svensk myndighet inte pröva tillåtligheten av stödet innan kommissionen har meddelat beslut i saken.

12 § En kommun är skyldig att upplysa regeringen om stöd som planeras och som kan bli föremål för kommissionens prövning.

Uppgiftsskyldighet m.m.

13 § Den myndighet som regeringen bestämmer får

1. förelägga den som är uppgiftsskyldig enligt bestämmelserna i 2 § att fullgöra sådan skyldighet till myndigheten, samt

2. förelägga den hos vilken en undersökning får företas enligt dessa bestämmelser att låta myndigheten dels granska böcker och andra affärshandlingar, dels göra kopior av eller utdrag ur böcker och andra affärshandlingar, dels begära muntliga förklaringar på ort och ställe, dels få tillträde till den uppgiftsskyldiges samtliga lokaler, markområden och transportmedel.

Myndigheten får meddela beslut enligt första stycket endast

om kommissionen begärt att åtgärden skall vidtas av myndigheten i stället för av kommissionen och underlåtenhet att följa föreläggandet inte på grund av beslut meddelat av kommissionen kan medföra skyldighet att betala viten eller böter enligt bestämmelserna i 2 §, eller

om myndigheten, inom ramen för den egna behörigheten med den begränsning som framgår av 20 § andra stycket och i övrigt i enlighet med tillämpliga bestämmelser i 2 §, meddelar beslutet helt på eget initiativ.

Beslut som avses i första stycket 1. får förenas med vite om den uppgiftsskyldige inte följt ett tidigare föreläggande av myndigheten eller en tidigare anmaning av kommissionen. Beslut som avses i första stycket 2. och som myndigheten meddelar helt på eget initiativ får förenas med vite. Beslut som är förenat med vite får överklagas till kammarrätten. Beslutet gäller omedelbart, om inte annat bestäms. Talan om utdömande av vite förs av myndigheten hos marknadsdomstolen.

Giltigheten av vissa beslut av kommissionen

14 § Om kommissionen i ett enskilt fall har funnit att det inte finns grund för tillämpning av 4 § eller 7 § eller om kommissionen enligt 6 § i ett enskilt fall har medgett undantag från tillämpningen av 4 §, gäller beslutet här i landet.

Verkställighet av kommissionens beslut i övrigt

15 § Ett beslut av kommissionen som riktar sig mot en enskild fysisk eller juridisk person skall prövas av svenska myndigheter, om kommissionen begärt verkställighet av beslutet. Prövningen skall avse frågan om beslutet är förenligt med det i 1 § angivna avtalet och med föreskrifter som grundas på avtalet.

Svenska myndigheter får inte pröva frågan om ett beslut av kommissionen är ogiltigt på grund av att kommissionen saknat behörighet, att väsentliga processuella föreskrifter åsidosatts, att beslutet strider mot fördraget eller någon annan rättsregel som hänför sig till fördragets tillämpning eller att fråga är om maktmissbruk eller illojal maktanvändning från kommissionens sida.

16 § I de fall som avses 15 § skall beslutet prövas av konsumentombudsmanen, om saken gäller marknadsföring eller avtalsvillkor i konsumentförhållanden, och annars av näringsfrihetsombudsmannen.

Om konsumentombudsmannen eller näringsfrihetsombudsmannen finner

att kommissionens beslut är uppenbart oförenligt med avtalet eller med föreskrifter som grundas på avtalet, skall han anmäla saken för regeringen. I annat fall skall han väcka talan hos marknadsdomstolen.

17 § Om marknadsdomstolen finner att kommissionens beslut inte är förenligt med avtalet eller med föreskrifter som grundas på avtalet, skall domstolen anmäla sitt beslut för regeringen. I annat fall skall domstolen förklara att kommissionens beslut skall gälla.

Om domstolen förklarar att kommissionens beslut skall gälla, får det verkställas som svensk lagakraftäggande dom.

18 § Böter och viten som beslutats av kommissionen skall vid prövning enligt 15 § bestämmas i svenskt mynt.

19 § Om kommissionen har funnit att en kommun lämnat stöd som står i strid med 8 §, skall regeringen, om den finner att kommissionens beslut är förenligt med avtalet och med föreskrifter som grundas på avtalet, upphäva det kommunala beslutet.

Domstolsprövning i andra fall

20 § Frågor om överträdelse av föreskrifterna i 4 § eller 7 § prövas av marknadsdomstolen. Frågor om överträdelse av de föreskrifter som anges i 2 § prövas också av marknadsdomstolen, om saken rör en konkurrensfråga eller fråga om kontroll av företagsförvärv, och annars av tingsrätt.

Att svenska domstolars och andra myndigheters behörighet att pröva frågor som avses i denna lag kan vara inskränkt framgår av föreskrifter som anges i 2 §.

Utan hinder av vad som sägs i första stycket får en allmän domstol pröva en invändning om att ett avtal är ogiltigt på grund av 4 § eller strider mot 7 § eller någon föreskrift som anges i 2 §.

21 § För marknadsdomstolens prövning i fall som avses i 20 § gäller, i den mån särskilda föreskrifter inte har meddelats i denna lag, konkurrenslagen (1982:729) i tillämpliga delar.

Handläggningen hos marknadsdomstolen

22 § För marknadsdomstolens handläggning av ärenden som avses i denna lag gäller 3–10 och 14 §§, 15 § första stycket samt 16–22 §§ lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m. i tillämpliga delar.

Vid prövning enligt 15 § denna lag av beslut av kommissionen om att undersökning skall företas hos den som är skyldig att underkasta sig en sådan får marknadsdomstolen meddela beslut utan att den mot vilken verkställighet begärts har fått tillfälle att yttra sig.

Överklagande

23 § Marknadsdomstolens beslut enligt 15 § får överklagas till högsta domstolen genom besvär. Andra beslut av marknadsdomstolen enligt denna lag får inte överklagas.

Om marknadsdomstolens beslut enligt 15 § överklagas, får högsta domstolen förordna att verkställighet tills vidare inte får äga rum.

24 § I fråga om överklagande och om prövningen av besvär i högsta domstolen gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 54 och 56 kap. rättegångsbalken om talan mot hovrätts slutliga beslut i mål eller ärende i vilket talan

väckts vid tingsrätt. Vad som där sägs om hovrätt skall i stället avse marknadsdomstolen. Prop. 1991/92:29

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

2. Förslag till Lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.

Härigenom föreskrivs att 1, 2 och 13 §§ lagen (1970:417) om marknadsdomstol m. m.¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Marknadsdomstolen handlägger ärenden enligt *konkurrenslagen* (1982:729), *marknadsföringslagen* (1975:1418), *lagen* (1971:112) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden, *lagen* (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare, *produkt-säkerhetslagen* (1988:1604).

Marknadsdomstolen handlägger ärenden enligt

1. *konkurrenslagen* (1982:729),
2. *marknadsföringslagen* (1975:1418),
3. *lagen* (1971:112) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden,
4. *lagen* (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare,
5. *produktsäkerhetslagen* (1988:1604),
6. *lagen* (1991:000) om tillämpning av avtal mellan Sverige, Norge och EEG om civil luftfart, om inte annat följer av 20 § nämnda lag.

2 §³

Mot marknadsdomstolens beslut i ärenden som avses i 1 § får talan inte föras. Detsamma gäller domstolens beslut i övrigt enligt denna lag.

Mot marknadsdomstolens beslut i ärenden enligt denna lag får talan inte föras i annat fall än som följer av 23 § *lagen* (1991:000) om tillämpning av avtal mellan Sverige, Norge och EEG om civil luftfart. Detsamma gäller domstolens beslut i övrigt enligt denna lag.

13 §⁴

Ansökan som avses i 17 § *konkurrenslagen* (1982:729) görs skriftligen. Detsamma gäller ansökan om förbud eller åläggande enligt 2–4 §§ *marknadsföringslagen* (1975:1418), 1 § *lagen* (1971:112) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden, 1 § *lagen* (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare eller 5–9 §§ eller 12 § tredje stycket *produktsäkerhetslagen* (1988:1604). Av ansökan skall framgå de skäl på vilka ansökan grundas och den utredning sökanden åberopar.

Ansökan som avses i 17 § *konkurrenslagen* (1982:729) görs skriftligen. Detsamma gäller ansökan om förbud eller åläggande enligt 2–4 §§ *marknadsföringslagen* (1975:1418), 1 § *lagen* (1971:112) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden, 1 § *lagen* (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare eller 5–9 §§ eller 12 § tredje stycket *produktsäkerhetslagen* (1988:1604) samt ansökan enligt 16 § *lagen* (1991:000) om tillämpning av avtal mellan Sverige, Norge och EEG om civil luftfart. Av ansökan skall framgå de skäl på vilka

¹ Lagen omtryckt 1984:294. Senaste lydelse av lagens rubrik 1972:732.

² Senaste lydelse 1988:1606.

³ Senaste lydelse 1972:732.

⁴ Senaste lydelse 1988:1606.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop. 1991/92:29

ansökningen grundas och den utredning sökanden åberopar.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 oktober 1991

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden B. Westerberg, Friggebo, Johansson, Laurén, Hörnlund, Olsson, Dinkelspiel, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Davidsson, Könberg, Odell, Lundgren, Uncel, P. Westerberg, Ask

Föredragande: statsrådet Odell

Proposition om godkännande av ett avtal mellan Sverige, Norge och EEG om civil luftfart, m.m.

1 Inledning

Efter förhandlingar mellan representanter för de svenska och norska regeringarna samt EEG träffade parterna i slutet av mars 1991 ett preliminärt avtal på den civila luftfartens område. Avtalet bör i svensk översättning fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

För att Sverige skall kunna tillträda avtalet krävs lagstiftning. Inom kommunikationsdepartementet har upprättats departementspromemorian (Ds 1991:28) Luftfartsavtal Sverige – Norge – EG. Promemorians lagförslag bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

Promemorian har remissbehandlats. En sammanställning av remissyttrandena, som också innehåller en förteckning över remissinstanserna, bör fogas till protokollet som *bilaga 3*.

Den förra regeringen beslöt den 12 september 1991 att inhämta lagrådets yttrande över inom kommunikationsdepartementet upprättade förslag till lag om tillämpning av avtalet den 00 (månad) 1991 mellan Sverige, Norge och EEG om civil luftfart samt lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol. De sålunda remitterade förslagen bör fogas till protokollet som *bilaga 4*.

Lagrådet har yttrat sig över lagförslagen den 10 oktober 1991. Yttrandet fogas till protokollet som *bilaga 5*.

Enligt lagrådet innefattar det remitterade lagförslaget om tillämpning av avtalet en i det stora hela godtagbar lösning av de författningstekniska frågor som avtalet aktualiserar, även om enligt lagrådet förslaget ger anledning till vissa erinringar från systematiska och principiella synpunkter. Lagrådets erinringar rör främst avgränsningen av de beslut av kommissionen som för att kunna verkställas i Sverige skall prövas av svensk domstol eller annan myndighet samt befogenheterna för den myndighet som i Sverige skall biträda kommissionen. Lagrådet har också föreslagit vissa redaktionella ändringar av den föreslagna lagen om tillämpning av avtalet.

Som kommer att framgå av det följande kan jag i huvudsak ansluta mig

till lagrådets synpunkter och förslag. Den av lagrådet föreslagna lagtexten har jämkats redaktionellt på några punkter.

Avtalet är fortfarande preliminärt i det att det ännu inte slutligt godkänts av EEGs beslutande organ. EEGs transportministrar har vid rådsmöte den 7 oktober 1991 funnit att den rättsliga grundén för avtalet för EEGs del är Romfördragets artikel 84 och inte, som EG-kommissionen tidigare utgått från, artikel 113. Detta innebär bl.a. krav på hörande av EG-parlamentet. Den proceduren beräknas vara avslutad först i december 1991, då slutligt godkännande kan väntas.

Jag vill i detta sammanhang också nämna att det har uppkommit fråga om justering av avtalet på en punkt, nämligen när det gäller frågan vad som skall hända om någon av avtalsparterna anser att Sverige eller Norge inte tillämpar avtalet på det sätt som förutsatts. Några särskilda bestämmelser för den situationen finns inte i avtalet. I praktiken torde emellertid detta vara en fråga som bör tas upp av den blandade kommitté som upprättas genom avtalet. Parternas förhandlingsdelegationer är överens om att detta uttryckligen bör framgå. En sådan ändring påverkar inte den lagstiftning som behövs med anledning av avtalet. Det är heller inte fråga om något väsentligt moment i avtalet utan från såväl svensk som norsk sida är även den text som tidigare överenskommits godtagbar.

Enligt vad kommissionen har upplyst avser man att inom EG ta upp frågan om den nyss berörda ändringen i samband med parlamentsbehandlingen av avtalet. Med tanke på att frågan om avtalets slutliga lydelse på den aktuella punkten fortfarande får anses öppen och att detta kan vara fallet även vid tiden för riksdagsbehandlingen, bör riksdagens godkännande av avtalet inhämtas även såvitt avser den alternativa lydelse som avtalet kan komma att få. Jag återkommer till denna fråga i det följande (avsnitt 3.2 i anslutning till artikel 9). Av samma skäl bör ett svenskt undertecknande av avtalet anstå till dess det klarlagts vilken av de alternativa lydelseerna som blir den slutliga.

I terminologiskt hänseende kan anmärkas att ordet "fines" i rättsakterna i regel har översatts med "böter". Det är emellertid inte fråga om böter i svensk mening utan närmast om sanktionsavgifter. När det gäller översättningen av "periodic penalty payments" med "viten" kan vidare anmärkas att EGs viten inte helt motsvarar det svenska begreppet. Av sammanhanget torde emellertid framgå vad som avses.

2 Bakgrund

2.1 Den skandinaviska luftfartspolitik

Sverige är genom sin omfattande utrikeshandel och perifera geografiska läge i förhållande till viktiga handelspartner i hög grad beroende av ett välutvecklat flyglinjenät. Genom det skandinaviska luftfartssamarbetet, som bl.a. innebär att den samlade kapaciteten i internationell linjefart koncentrerats till det gemensamma flygföretaget Scandinavian Airlines System (SAS), har det varit möjligt för de tre skandinaviska länderna att trots var för sig begränsade marknader etablera en flygtrafikförsörjning av hög klass. Luftfartssamarbe-

tet har byggt på en identisk koncessionspolitik i de tre länderna, särskilt i fråga om den internationella luftfarten.

Danmark är medlem av EEG och måste alltså följa den luftfartspolitik som gäller inom gemenskapen. SAS har erkänts som ett EG-företag och är, såvitt gäller trafiken mellan Danmark och andra EG-länder, underkastat EEGs regelverk. En stor del av trafiken mellan Danmark och andra länder inom gemenskapen härrör från Sverige och Norge. De möjligheter som den allt öppnare marknaden ger danska flygföretag gäller inte för norska och svenska flygföretag eller för SAS trafik direkt från Sverige eller Norge till EG. Detta kan komma att medföra att trafiken i ökad grad kanaliseras via Danmark och att det blir färre direkta linjer och charterflygningar från Sverige och Norge till kontinenten.

Genom att Danmark har att följa EEGs regler på luftfartsområdet har vidare förutsättningarna för den gemensamma skandinaviska luftfartspolitikken ändrats på ett avgörande sätt. Det är tveksamt om denna i längden skulle kunna upprätthållas utan att Sverige och Norge likställs med Danmark såvitt gäller förhållandet till EEG på luftfartsområdet.

2.2 Den luftfartspolitiska utvecklingen inom EG

Luftfarten har av tradition varit starkt reglerad, både nationellt och internationellt. Betydande delar av trafiken har reserverats för de nationella flygföretagen, som i många fall helt eller delvis är statsägda.

Arbetet inom EEG på en gemensam transportpolitik har först under de senaste åren kommit att omfatta luftfarten. En försiktig liberalisering inleddes den 1 januari 1988 med det s.k. luftfartspaket nr 1. Det fastslogs bl.a. att EEGs konkurrensregler skulle tillämpas på luftfartsområdet och riktlinjer drogs upp för hur detta skulle ske. Genom omfattande undantag från konkurrensreglerna tilläts dock flygföretagen att fortsätta med en rad samarbetsformer som annars var att anse som konkurrensbegränsande. Vidare infördes möjligheter till en friare prisfastställelse. Den traditionella kapacitetsdelningen 50/50 mellan resp. lands flygföretag luckrades upp. Under de första två åren kunde denna vara 55/45 och under det tredje året 60/40. Även marknadstillträdet blev friare.

Luftfartspaket nr 1 har varit av begränsad betydelse för den skandinaviska luftfarten. I juni 1990 antog emellertid ministerrådet luftfartspaket nr 2, som trädde i kraft den 1 november 1990. Detta luftfartspaket är betydligt mer långtgående än det första, bl.a. när det gäller rätt till marknadstillträde och kapacitetsdelning. Det är med detta nya regelverk tydligt att det inte i längden går att upprätthålla det skandinaviska luftfartssamarbetet, om inte Sverige och Norge får samma villkor för luftfarten på EG-länderna som Danmark. Det är att märka att avregleringen inom EEG kommer att fortsätta. Luftfartspaket nr 2 kommer redan från den 1 januari 1993 att ändras i riktning mot ytterligare liberaliseringar på flera punkter. Bl.a. kommer prissättningen att bli i det närmaste fri.

Sverige och Norge begärde i juni 1988, med stöd av Danmark, förhandlingar med EEG i syfte att på luftfartsområdet få samma ställning i förhållande till EEG som Danmark. I december samma år begärde också övriga EFTA-länder motsvarande förhandlingar. Från svensk och norsk sida angavs därvid att en gemensam lösning för alla EFTA-länderna skulle vara att föredra.

Kommissionen begärde därefter mandat att föra förhandlingar med alla EFTA-länderna. Ministerrådet beslöt emellertid i juni 1990, med hänvisning till det skandinaviska luftfartssamarbetet, att begränsa förhandlingsmandatet till att gälla Sverige och Norge. Mandatet omfattade all civil luftfart mellan Sverige resp. Norge och EG som utfördes av flygföretag i Skandinavien och inom EG.

Förhandlingarna inleddes den 30 juni 1990. Sverige och Norge förhandlade gemensamt, varvid ordförandeskapet växlade mellan de båda länderna. Förhandlingarna avslutades den 20 mars 1991, då enighet om ett avtal uppnåddes. Avtalet paraferades den 5 april 1991. Sammanlagt hölls fem formella möten och ett antal expertgruppsmöten.

I det följande behandlas luftfartsavtalet och den lagstiftning som krävs. Översättningen från engelska till svenska av de i avtalet ingående rättsakterna har skett enligt vad som gäller för ett kommande EES-avtal. Det innebär bl.a. att översättningarna, sedan de godkänts i Sverige, också skall granskas av EEG. Översättningarna är därför formellt att anse som preliminära. Det kan alltså bli aktuellt med snävrare jämkningar av den svenska översättningen. När emellertid översättningarna godkänts av EEG är den svenska texten att anse som autentisk med samma vitsord som övriga avtalsspråk.

3 Avtalet

3.1 Form

Avtalet består av en huvuddel, en bilaga och tre protokoll. Huvuddelen innehåller de formella och institutionella reglerna liksom materiella konkurrensregler och regler om statsstöd m.m. I bilagan förtecknas de av EEGs rättsakter på området som Sverige förbundit sig att följa. Dessa rör inte enbart luftfartspolitiska frågor. Även konkurrensregler och regler som inte i första hand berör luftfarten men som ändå har betydelse för denna har tagits med.

I protokoll nr 1 förtecknas s.k. pipe-line acquis och annan lagstiftning på EEG-sidan som kan förväntas inom de närmaste åren. Protokoll nr 2 innehåller uttalanden om tolkningen av vissa bestämmelser i rättsakterna och protokoll nr 3 en avsiktsförklaring om anslutning till det nya flygledningssystemet Eurocontrol.

Preamblen

Av den första meningen framgår att syftet med avtalet är att skapa samma regler inom hela det geografiska område som utgörs av Sverige, Norge och EEG. Avtalet gäller alltså även mellan Sverige och Norge däremot inte mellan de olika EEG-länderna. Det anges uttryckligen att EEG behåller sin kompetens på konkurrensområdet, se också art. 1:1.

Enligt sista meningen skall avtalet inte föregripa utgången av EES-förhandlingarna. Det upphör att gälla senast när ett EES-avtal träder i kraft, se art. 19:3.

Art. 1

Första stycket motsvarar i huvudsak preamblens första mening.

Andra stycket hänvisar till de bestämmelser i bilagan som gäller vid varje tidpunkt. Nya rättsakter införlivas med avtalet i enlighet med den procedur som föreskrivs i art. 12 (den blandade kommittén). De blir alltså inte automatiskt gällande.

Tolkningen av rättsakterna skall stå i överensstämmelse med den som görs av EG-domstolen och kommissionen. För det ändamålet får Sverige och Norge del av nya prejudikat, som på begäran av en part kan diskuteras i den blandade kommittén. De tolkningar som redan finns när avtalet undertecknas anses utgöra en integrerad del av *acquis*. Dessa är Sverige/Norge därför bundna av utan särskild bestämmelse.

Tredje stycket innehåller en allmän förpliktelse till lojalitet mellan avtalsparterna när det gäller att uppfylla avtalet.

Art. 2

Artikeln har att göra med luftfartens s.k. friheter, vilka grundas på Chicago-konventionen om internationell civil luftfart. Tredje och fjärde friheterna är rätten att med passagerare, frakt och post flyga från flygföretagets registreringsland till ett annat land resp. att flyga tillbaka därifrån. Femte friheten är rätten att flyga mellan två andra länder än registreringslandet.

SAS är ett konsortium bildat av tre nationella bolag som primärt innehar flygrättigheterna. Dessa har överlåtits på SAS, som flyger med maskiner tillhöriga eller leasade av alla tre bolagen oavsett vilken linje det gäller. Genom art. 2, som har sin motsvarighet i andra överenskommelser på luftfartssektorn, klargörs att denna konstruktion accepteras även i detta sammanhang. Ett flygplan registrerat hos norska DNL kan alltså flyga mellan Stockholm och Bryssel utan att det är fråga om en femte frihetsrättighet.

Art. 3

Artiklarna 4–6 är generellt utformade. Detsamma gäller några av de i bilagan förtecknade rättsakterna, som inom EEG är tillämpliga även på annat än luftfartsförhållanden. Som exempel kan nämnas nr 16 om sällskapsresor och nr 17 om kontroll av företagskoncentrationer. I artikeln klargörs att i sådana fall avtalsbestämmelsen resp. rättsakten endast gäller på luftfartsom-

rådet eller, enligt vad som framgår av bilagan, områden som har samband därmed.

Prop. 1991/92:29

Art. 4-6

Dessa artiklar, som innehåller regler om konkurrens och statsstöd, motsvarar med smärre jämkningar artiklarna 85, 86 och 92 i Romfördraget. Sålunda ersätts "medlemsstaterna" med "de avtalsslutande parterna". Det kan i sammanhanget anmärkas att art. 92 anses omfatta inte bara statligt stöd utan även stöd via andra offentliga organ, t.ex. kommuner. Detsamma gäller då även art. 6. Bestämmelsen i art. 92:3 d) i Romfördraget om hur gruppundantag beslutas har inte någon motsvarighet i art. 6. Om gruppundantag enligt art. 4:3 beslutas, kan de införlivas med avtalet enligt art. 12. Beslut om undantag i enskilda fall enligt art. 4:3 behandlas i anslutning till art. 11.

Art. 7

Artikeln, som handlar om tillämpningen av art. 6, reglerar motsvarande frågor som art. 93 i Romfördraget men på ett delvis annat sätt såvitt gäller Sverige och Norge.

I första stycket slås sålunda fast att Sverige och Norge i fråga om offentliga stödåtgärder skall följa bestämmelserna i andra – sjätte styckena medan Romfördraget skall tillämpas inom EEG. Sverige och Norge erkänner kommissionens utredningskompetens på området såvitt gäller offentliga stödåtgärder, däremot inte kommissionens rätt att fatta beslut med bindande verkan för Sverige och Norge. Detta har nödvändiggjort vissa ändringar i förhållande till art. 93.

Andra stycket motsvarar art. 93:1. Praktiskt medför bestämmelserna en skyldighet för Sverige och Norge att upplysa om de stöd som finns vid avtalets ikraftträdande, förändringar i dessa och nytillkommande åtgärder.

Tredje stycket motsvarar art. 93:2 första stycket. Om kommissionen finner att ett stöd inte är förenlig med avtalet eller att det missbrukas, skall kommissionen anmäla detta för Sverige resp. Norge och begära att åtgärden upphör inom viss tid. Den tid en stat får på sig varierar, men brukar i praxis vara från någon månad upp till ett halvår. I allmänhet har då frågan redan diskuterats informellt med kommissionen. Staten har också formellt fått tillfälle att yttra sig.

Fjärde och femte styckena anvisar hur staten skall göra framför allt om den inte godtar kommissionens bedömning. Staten skall i det fallet meddela de båda andra avtalsparterna detta, varefter saken inom 21 dagar hänskjuts till den blandade kommittén. Denna skall sammanträda senast 14 dagar efter hänskjutandet. I fråga om det fortsatta förfarandet gäller bl.a. art. 14:5, vilket innebär att den blandade kommittén måste fatta beslut inom sex månader. Annars upphör avtalet att gälla. Alla beslut av den blandade kommittén förutsätter enighet, art. 13:1.

Sjätte stycket överensstämmer i sak med art. 93:3 i Romfördraget. Den innebär bl.a. att planerade stödåtgärder inte får sättas i verket förrän kommissionen har uttalat sig om åtgärdens tillåtlighet.

Utredning av brott mot Romfördragets konkurrensbestämmelser företas av kommissionen på eget initiativ eller efter anmälan av en stat eller någon enskild. För sin utredning behöver kommissionen upplysningar från både stater och företag och möjlighet att skaffa in upplysningar från företag tvångsvis genom vitesföreläggande eller husrannsakan om de inte lämnas frivilligt. Bestämmelser härom finns i rättsakterna nr 4, 5, 12 och 17.

Avtalsregleringen innebär att Sverige och Norge erkänner kommissionens utredningskompetens på konkurrensområdet. Kommissionens kompetens är i en del fall exklusiv. Om kommissionen beslutar att granska om ett visst förfarande innebär konkurrensbegränsning, är de nationella myndigheterna förhindrade att utreda samma sak. Beträffande företagsfusioner av gemenskapsdimension är enbart kommissionen behörig att utreda. När kommissionen inte har denna exklusiva kompetens, är svenska och norska konkurrensmyndigheter oförhindrade att på vanligt sätt utreda brott mot avtalets konkurrensregler.

Regleringen innebär inte att Sverige och Norge erkänner kommissionens kompetens att fatta beslut med bindande verkan för svenska resp. norska rättssubjekt. Sådana beslut blir inte automatiskt gällande i Sverige eller Norge, se vidare i anslutning till art. 9. Angående beslut om icke-ingripande-besked (negativattest) och undantag i enskilda fall, se vid art. 11.

Enligt första stycket i förevarande art. 8 skall Sverige och Norge se till att kommissionen får de upplysningar den har rätt till enligt bestämmelserna i de nämnda rättsakterna. Förpliktelsen är folkrättslig och innebär inget annat åtagande än att Sverige resp. Norge skall se till att tvångsmedel vid behov står till buds.

I andra stycket preciseras Sveriges resp. Norges åtagande för den situationen att företagen enligt de i avtalet ingående rättsakterna har direkt upplysningsskyldighet gentemot kommissionen. Man kan utgå från att företagen i allmänhet lämnar upplysningarna frivilligt. Om tvångsmedel behöver användas, skall de genomföras av nationella myndigheter och enligt nationell lag. Kommissionen har rätt att delta i en husrannsakan. Den nationella myndigheten och kommissionen får komma överens om en lämplig dag. Det har förutsatts att dagen skall kunna hållas hemlig för företaget så att man förebygger att handlingar undanskaffas.

Art. 9

Artikelns första stycke ålägger Sverige och Norge att se till att avtalets bestämmelser om konkurrens och offentligt stöd tillämpas och verkställs med samma effekt som inom EEG. Det är Sveriges och Norges sak att bestämma hur detta skall gå till så länge effekten blir densamma.

När det gäller regler om offentligt stöd finns, som redan nämnts, särskilda tillämpningsregler i avtalets art. 7. Motsvarande föreskrifter saknas för konkurrensreglerna. När det gäller tillämpningen av dessa erkänner, såsom redovisats vid art. 8, Sverige och Norge kommissionens utredningskompetens. Att kommissionen har denna kompetens kan inte anses innebära att myndighetsutövning har överlåtits till kommissionen. För Sveriges del förutsatts att

kommissionens beslut, vare sig det gäller användningen av tvångsmedel under utredningen eller vid verkställighet av dess slutliga beslut, prövas av domstol eller annan myndighet och omvandlas till ett nationellt beslut som kan verkställas enligt svenska regler. Har kommissionen ålagt böter eller viten, skall dessa bestämmas i svenskt mynt men beloppet måste nära ansluta till vad som tillämpas inom EEG. Den nationella myndigheten och regeringen kan vid sin prövning komma fram till att kommissionens beslut inte skall godtas, varvid frågan förs till den blandade kommittén, se vidare art. 11.

De rättigheter som härrör från avtalet skall enligt andra stycket kunna göras gällande inför nationell domstol. Detta överensstämmer med vad som gäller inom EEG.

Som jag nämnde inledningsvis har fråga uppkommit om ändring av det prelimiärt överenskomna avtalet. Den ändringen berör främst art. 9. Vad saken gäller är hur den situationen skall lösas att det uppstår oenighet mellan parterna om avtalets rätta tillämpning eller genomförande i Sverige eller Norge. I den preliminärt överenskomna texten finns inte någon bestämmelse om detta. Förhandlingsdelegationerna är emellertid ense om att en sådan fråga bör hänskjutas till den blandade kommittén och att detta bör framgå av avtalet.

Delegationerna är vidare överens om att frågan bör regleras på det sättet att i förevarande art. 9 en ny punkt 2 tillfogas med följande lydelse i svensk översättning:

2. Om de avtalsslutande parterna är oense i frågan om artiklarna 4, 5 eller 6 eller de andra bestämmelser som anges i punkt 1 tillämpas eller genomförs på rätt sätt i Norge eller Sverige, skall ärendet föreläggas den blandade kommitté som behandlas i artikel 13 och som skall sammanträda inom 14 dagar från den dag då ärendet förelagts den.

Nuvarande punkt 2 blir i stället punkt 3. Vidare läggs art. 9 till i uppräkningsen i 13.7 och art. 9.2 i uppräkningsen i art. 14.5.

Som jag också nämnde inledningsvis är det möjligt att ett godkännande av denna ändring för EEGs del ännu inte föreligger när avtalet behandlas av riksdagen. Detta innebär att riksdagens godkännande av avtalet bör inhämtas såväl i fråga om den ursprungliga lydelsen som i fråga om den nyss berörda ändringen

Art. 10

Artikeln ger uttryck för principen att svenska resp. norska domstolar och andra myndigheter inte får pröva giltigheten av ett beslut som fattats av någon av EEGs institutioner, dvs. främst kommissionen. Prövningen av den frågan får göras endast av EG-domstolen. Ett beslut kan förklaras ogiltigt på grund av institutionens bristande behörighet eller på grund av att väsentliga processuella föreskrifter åsidosatts, att beslutet strider mot Romfördraget eller någon annan regel rörande fördragets tillämpning eller att det är fråga om maktmissbruk eller illojal maktanvändning från institutionens sida, se vidare art. 173 i Romfördraget.

I den mån ett beslut av kommissionen riktar sig till ett svenskt eller norskt

rättssubjekt har dessa rätt att föra talan i EG-domstolen under samma förutsättningar som gäller för rättssubjekt inom gemenskapen. Även om kommissionens beslut inte omedelbart gäller i Sverige (se vid art. 9) kan ju dessa ha intresse av att beslutets giltighet inom gemenskapen blir prövad av EG-domstolen.

Art. 11

Avtalet bygger, som tidigare nämnts, på att kommissionens behörighet att genomföra utredningar erkänns. Kommissionens beslut grundade på sådana utredningar gäller dock inte i Sverige eller Norge utan måste prövas av svenska resp. norska myndigheter. Den prövningen kan mynna ut i antingen ett accepterande av kommissionens beslut eller ett konstaterande av att beslutet inte kan godtas. I sistnämnda fall blir följden att saken skall hänskjutas till den blandade kommittén.

Art. 11 innehåller bestämmelser om detta. De beslut som avses där är endast sådana som innehåller en begäran att Sverige eller Norge skall vidta någon åtgärd. I botten kan emellertid ligga ett beslut som riktar sig direkt till ett företag. I sådana fall blir bestämmelserna aktuella om företaget inte frivilligt uppfyller kommissionsbeslutet. Kommissionen kan då begära verkställighet av beslutet. Om beslutet rör konkurrensfrågor, t.ex. brott mot art. 4 i avtalet, otillåtna avtalsvillkor e.d. bör saken prövas av i första hand näringsfrihetsombudsmannen (NO) eller konsumentombudsmannen (KO). Anser någon av dessa att beslutet är uppenbart oriktigt, bör han anmäla saken för regeringen som hänskjuter frågan till den blandade kommittén. I annat fall bör han föra talan hos marknadsdomstolen. Godtas beslutet av domstolen, verkställs det på samma sätt som vanliga civilrättsliga domar. Gör domstolen en annan bedömning än NO resp. KO och finner att beslutet inte skall godtas, måste domstolen på motsvarande sätt anmäla saken till regeringen. Frågan förs då till den blandade kommittén.

Kommissionsbeslut i rent luftfartspolitiska frågor torde knappast vålla problem. I allmänhet är det nämligen regeringen som beslutar i sådana frågor. Det kan också vara aktuellt att luftfartsverket skall företa någon åtgärd.

Av art. 2 i rättsakten nr 4 i bilagan följer att kommissionen kan på ansökan eller eget initiativ meddela beslut om att ett avtal inte strider mot art. 4:1 eller 5 i förevarande avtal, s.k. negativattest. Kommissionen kan också enligt art. 4:3 i luftfartsavtalet bl.a. i särskilda fall besluta om undantag från tillämpningen av 4:1. Särskilt sistnämnda beslut kan tänkas påverka rättigheter för enskilda i Sverige. Om någon väcker talan vid en svensk domstol enligt art. 9:2 under påståendet att ett visst avtal eller förfarande strider mot art. 4 eller därpå grundad lagstiftning, kan kommissionsbeslut av nyssnämnda slag tänkas få betydelse i rättegången. Det kan därför ifrågasättas om inte beslutet innebär att förvaltningsuppgift som innefattar myndighetsutövning överläts på kommissionen. Frågan torde ha större teoretisk än praktisk betydelse.

Förevarande art. 11 jämförd med art. 9:2 ger utrymme för att kommissionens beslut omprövas av svenska domstolar och andra myndigheter på det sätt som tidigare redogjorts för. Trots att kommissionen är ensam behörig att

meddela beslut om negativtest eller undantag i enskilda fall följer av avtalet att sådana beslut likväl skall kunna prövas här för att få verkan i Sverige. Om den svenska domstol där beslutet åberopas får pröva vilken verkan beslutet skall anses ha i den svenska rättegången, torde beslutet vara att jämföra med andra omständigheter som åberopas av svarandesidan och som värderas av domstolen. Med det synsättet är det inte fråga om överlåtelse av myndighet. Skulle den svenska domstolen inte godta kommissionens beslut, måste frågan hänskjutas till den blandade kommittén genom analog tillämpning av art. 11:2.

Svenska rättssubjekt har emellertid ett starkt intresse av att kunna förlita sig på att ett beslut om undantag som kommissionen har meddelat gäller inte bara inom EEG utan även i Sverige. Mot den bakgrunden kan ifrågasättas om inte kommissionens beslut bör gälla direkt i Sverige utan någon mellankommande prövning. En sådan lösning kräver en särskild regel i svensk lag om att nämnda kommissionsbeslut gäller här i landet. I så fall blir det aktuellt att tillämpa reglerna i 10 kap. 5 § tredje stycket regeringsformen (RF). Förslaget till lagtext är utformat i enlighet med den sist skisserade lösningen.

Art. 12

Avtalet förutsätts komma att utvecklas successivt genom ändring av de i avtalet ingående rättsakterna eller genom att dessa ersätts eller nya tillkommer. Bestämmelsen i första stycket tar sikte på detta och ger avtalsparterna rätt att ensidigt ändra sin lagstiftning på ett område som täcks av avtalet. Denna rätt tillkommer alla tre avtalsparterna, men torde bli aktuell endast såvitt gäller EEG.

En ändring får inte vara diskriminerande utan skall gälla lika för alla. Dessutom skall en part som vill genomföra en ändring i förväg informera de andra avtalsparterna via den blandade kommittén och vid behov samråda i frågan. Detta framgår av hänvisningen till art. 13:2.

Enligt andra stycket skall en part så snart denne har antagit en ändring och senast åtta dagar därefter informera de andra avtalsparterna via den blandade kommittén. Kommittén skall sammanträda senast 14 dagar därefter och diskutera ändringens inverkan på avtalet.

Enligt tredje stycket kan kommittén antingen besluta om ändring av avtalet eller att ändringen är av den karaktären att den inte strider mot avtalet. Den kan också besluta om någon annan åtgärd i syfte att säkerställa avtalets fortsatta tillämpning.

Är parterna överens om att den nya lagstiftningen skall införlivas med avtalet, beslutas om detta. Beslutet följer proceduren i art. 14, vilket bl.a. innebär att beslutet skall publiceras i *Official Journal*, dvs. EGs officiella tidning. Avtalsparterna har högst tolv månader på sig att genomföra ändringen nationellt, vilken tid kan behöva utnyttjas om det gäller en fråga vari beslut skall fattas av riksdagen.

Om parterna inte blir eniga och alltså inte kan fatta något beslut, gäller art. 14:5 och 6. Det innebär att avtalet efter viss angiven tid upphör att gälla.

Artikeln innehåller närmare bestämmelser om den blandade kommittén. Kommittén är ansvarig för administrationen av avtalet och för att det tillämpas på rätt sätt. Alla beslut av kommittén kräver enighet. Sverige, Norge och EEG har var sin representant (röst) i kommittén. Ordförandeskapet cirkulerar mellan avtalsparterna. Kommittén fastställer själv sina procedurregler, vilket skall ske senast 21 dagar efter det att avtalet trätt i kraft. Den skall sammanträda minst en gång om året och dessemellan på begäran av en part. Den skall även sammanträda när en fråga har hänskjutits dit enligt särskilda bestämmelser i avtalet.

Art. 14

Ett beslut av den blandade kommittén binder staterna folkrättsligt (14:1). Dessa måste se till att beslutet genomförs. Om någon part anser att en annan part inte har genomfört beslutet på rätt sätt, kan parten begära att den frågan tas upp i kommittén. Om den tvisten inte kan lösas inom två månader, upphör avtalet att gälla (14:2).

Beslut av kommittén skall publiceras i Official Journal. Det kan vara lämpligt att besluten, åtminstone vissa av dem, dessutom publiceras i någon nationell eller internationell publikation i Sverige och Norge med inriktning på luftfartskretsen. Om genomförandet av beslutet kräver godkännande av riksdagen, regeringen eller någon annan myndighet skall detta givetvis inhämtas (14:3). Parterna har som tidigare nämnts tolv månader på sig för detta (14:4).

Om kommittén inte lyckas nå enighet om ett beslut som hänskjutits dit enligt artiklarna 1:2 (tolkningsfrågor), 7:5 (offentligt stöd), 11:2 (beslut som kommissionen meddelat med stöd av de i avtalet ingående rättsakterna) och 12:3 (ny lagstiftning) upphör avtalet att gälla (14:5).

I art. 14:6 finns en särskild bestämmelse om hur tiden för hänskjutande skall räknas när ny lagstiftning tillkommit i tiden mellan undertecknandet av avtalet och dess ikraftträdande.

Art. 15–18

Bestämmelserna i dessa artiklar innebär att avtalsparterna skall i den blandade kommittén samråda med varandra i luftfartsfrågor dels när dessa behandlas i internationella organisationer, dels när de rör förhållandet till tredje land. Såvitt gäller internationella organisationer kan frågan gälla gemensamt uppträdande i organisationen. Även när det gäller avtal med tredje land kan det vara av värde med konsultationer, inte minst för att få stöd från EEG. Bestämmelserna innebär även en skyldighet för parterna att hålla varandra underrättade om luftfartspolitiska frågor av gemensamt intresse som kan uppkomma. Bestämmelserna motsvarar vad som redan gäller mellan EEGs medlemsländer.

Art. 19 och 20

Avtalet gäller för obestämd tid med en ettårig uppsägningstid. Sägs det upp av en av parterna, upphör det att gälla även mellan de andra. Det upphör

också att gälla när ett EES-avtal träder i kraft oavsett om detta avtal omfattar luftfartssektorn eller inte (art. 19).

Avtalet skall omförhandlas på begäran av en part. Det skall under alla händelser omförhandlas när det varit i kraft ett år (art. 20).

Art. 21

Artikeln anger det i och för sig självklara att den interna lagstiftningen måste ha anpassats vid avtalets ikraftträdande.

Art. 22

Sverige och Norge har bilaterala luftfartsavtal med de flesta av EGs medlemsländer. Det nu aktuella avtalet tar över bestämmelserna i de bilaterala avtalen i den mån de reglerar samma sak. De bilaterala avtalen innehåller i allmänhet också bestämmelser om tullfrihet, valutor, agenter m.m. som inte regleras i avtalet med EEG och i den delen gäller de bilaterala avtalen fortfarande. Upphör luftfartsavtalet att gälla, kommer de bilaterala avtalen att träda i full tillämpning igen.

Art. 23 och 24

Artiklarna innehåller bestämmelser om ratifikation m.m. Avtalet förutsätter riksdagsgodkännande.

3.3 Bilagan

I bilagan förtecknas 20 olika rättsakter som ingår i avtalet. Generellt gäller enligt en uttrycklig föreskrift i bilagans inledning att beteckningarna "medlemsstat" och "gemenskapen" som förekommer i dessa rättsakter skall för de ändamål som avses med avtalet anses innefatta Sverige och Norge.

Vissa av bestämmelserna i rättsakterna har betydelse endast för EEG internt. Den tekniken har därför använts att det under varje rättsakt anges vilka bestämmelser i den som ingår i avtalet. Vidare anges under varje rättsakt där det är aktuellt att hänvisningar till artiklar i Romfördraget i stället avser motsvarande bestämmelser i avtalet.

1. 90/2343/EEG (marknadstillträde och kapacitetsdelning)

Denna förordning innehåller luftfartspolitiska bestämmelser om marknadstillträde och delning av passagerarkapacitet mellan EEGs medlemsstater, Sverige och Norge (avtalsstaterna). Förordningen reglerar inte förhållandet mellan en avtalsstat och dess flygföretag (art. 3:1). Det innebär bl.a. att ett svenskt eller norskt företag inte har andra rättigheter än som tilldelas dem av Sverige resp. Norge. Har emellertid ett sådant företag i Sverige eller Norge fått rätt att flyga på en viss linje till en annan stat, har företaget i allmänhet gentemot den staten rätt att kräva att tillstånd till trafiken beviljas, se art. 5.

Marknadstillträde

Ett flygföretag som är EG-lufttrafikföretag (Community air carrier) enligt definitionen i art. 2 e) har rätt att utföra tredje och fjärde frihetstrafik mellan

flygplatser i avtalsstaterna (art. 4). Tredje friheten är rätt för ett företag som är registrerat i ett land att flyga från detta land till ett annat land och där sätta av passagerare och gods. Fjärde friheten är rätten att flyga hem med passagerare och gods.

Om registreringsstaten har gett ett flygföretag rätt till tredje och fjärde frihetstrafik skall den andra staten också medge trafiken. Registreringsstaten å sin sida får inte vägra ett flygföretag från den andra staten att flyga på samma linje. Undantag kan dock gälla för linjer med en årskapacitet av högst 30 000 säten som inte är tillräckligt lönsamma men viktiga från regionalpolitisk synpunkt och för linjer mellan regionala flygplatser som trafikeras med flygplan med högst 80 säten. Om emellertid ett flygföretag i den andra staten också vill flyga med högst 80 säten, får tillstånd inte vägras (art. 5).

Avtalsstaterna skall också acceptera att en annan avtalsstat utpekar två eller flera flygföretag att utföra trafik mellan den staten och en annan avtalsstat (multiple designation). De skall också, från den 1 januari 1992, acceptera att registreringsstaten utpekar två eller flera flygföretag på samma linje, om passagerarantalet på den linjen översteg 100 000 under år 1991 eller om det då var mer än 600 returflygningar på linjen (art. 6).

Ett flygföretag har vidare rätt att, på vissa villkor, utföra femte frihetstrafik, dvs. att flyga passagerare och gods mellan flygplatser i andra stater än registreringsstaten. Villkoren är att femte frihetstrafiken utgör en förlängning av eller början på en linje från eller till registreringsstaten (tredje eller fjärde frihetstrafik), att för femte frihetstrafiken utnyttjas endast 50 % av den normala säsongkapaciteten räknad i antalet säten och att, om ett annat flygplan används för femte frihetstrafiken än för tredje och fjärde frihetstrafiken, detta flygplan inte är större än det andra (art. 7 och 8).

De rättigheter som nämnts i det föregående är inte absoluta utan kan inskränkas av säkerhets- eller miljöskäl eller tillgången på start- och landningstider (slots). Vissa ytterligare regler finns. Någon diskriminering med hänsyn till nationalitet får inte förekomma. Kommissionen har en övervakande och beslutande funktion (art. 9 och 10).

Enligt protokoll 2 punkt 2 till avtalet får den avtalsstat, som har fördel av en inskränkning enligt art. 10:3 av en annan avtalsstats rätt att öppna en ny linje eller öka kapaciteten, inte själv tillåta nya rättigheter som skulle sätta avtalsstaternas flygföretag i ett sämre läge jämfört med flygföretag från tredje land. Den stat som gör det, riskerar att mista den fördel som art. 10:3 ger.

Kapacitetsdelning

När ett flygföretag får rätt att flyga till ett annat land har även det landets flygföretag i allmänhet haft rätt att beflyga samma linje. Staterna har brukat bevaka att kapaciteten är lika, dvs. i princip 50/50.

Från den 1 november 1990 gäller att en EG-stat måste tillåta en kapacitetsskillnad på 60/40 och att kapacitetsskillnaden ökar med 7,5 % för varje ny säsong jämfört med föregående motsvarande säsong. Frivilliga kapacitetsminskningar räknas inte in. Bestämmelserna om begränsningarna i fråga om

rätten till kapacitetsdelning gäller inte linjer mellan regionala flygplatser (art. 11).

Har tillämpningen av kapacitetsdelningsreglerna lett till allvarlig ekonomisk skada för ett lands flygföretag, kan det landet begära att kommissionen gör en undersökning och, med avvikelse från bestämmelserna, beslutar om en tillfällig annan kapacitetsdelning. Motsvarande gäller när ett lands flygföretag är utsatt för betydande konkurrens från chartertrafik (art. 12). I protokoll 2 till avtalet finns under punkt 3 vissa riktlinjer för hur denna situation skall behandlas av kommissionen.

2. 90/2342/EEG (biljettpriser)

I denna förordning finns bestämmelser om biljettpriser. Dessa godkänns av staterna, som regel av luftfartsmyndigheterna (i Sverige luftfartsverket). Bestämmelserna gäller i princip endast för avtalsstaternas lufttrafikföretag.

Huvudregeln är att avtalsstaterna skall godkänna biljettpriser som står i rimlig relation till det ansökande flygbolagets långsiktiga kostnader, inbegripet tillfredsställande avkastning på kapital och en tillräcklig marginal så att en tillfredsställande säkerhetsstandard kan hållas. Staterna skall också ta hänsyn till andra omständigheter, såsom konsumenternas behov och marknadssituationen, bl.a. priserna hos andra flygföretag som trafikerar samma linje, och vikten av att förhindra dumping. Den omständigheten att ett företaget biljettpris är lägre än det som ett annat företag på samma linje erbjuder skall inte vara tillräckligt skäl för att inte godkänna priset (art. 3:1-4).

Ett flygföretag som redan fått ett visst pris godkänt har rätt att få detta ändrat så att företaget kan anpassa sig till ett lägre pris hos ett annat företag som flyger mellan samma punkter. Detta gäller dock inte indirekta flygningar vars längd överstiger 20 procent av den direkta linjen. Ett flygföretag får även anpassa sig till chartertrafik, som kan anses jämförbar med linjetrafik (art. 3:5-6). Hur den jämförelsen skall gå till framgår av punkt 1 i det till avtalet fogade protokoll nr 2.

Fram till den 31 december 1992 skall avtalsstaterna tillåta flygföretag att, inom ramen för tre olika priszoner och på vissa andra villkor, själva välja vilket pris de vill ta ut. Priszonerna bygger på ett referenspris, som är det normala pris i ekonomiklass som tas ut av flygbolag med tredje- eller fjärde frihetsrättigheter på linjen i fråga. Finns flera olika priser, är genomsnittspriset referenspris. Med ekonomiklass förstås i detta sammanhang t.ex. Business Class eller Euro Class, dvs. biljetten medger ändrade resdagar eller avgångar.

Normalprisزونen är från 95 till 105 % av referenspriset, rabattزونen 94 till 80 % av referenspriset och lågprisزونen från 79 till 30 % av referenspriset. Särskilda villkor för rabattزون resp. lågprisزون har föreskrivits i bilaga 2 till rättsakten.

Om biljettpriset för en fullt utbytt biljett överstiger 105 % av referenspriset skall det anses godkänt, om inte båda avtalsstaterna inom 30 dagar skriftligen meddelar flygföretaget och varandra sina invändningar. Om i andra fall det föreslagna priset ligger utanför zonerna, skall det godkännas av båda staterna. Det skall likväl anses godkänt, om inte någon stat gör invändningar inom 21 dagar (art. 4).

En avtalsstat som har intresse i flyglinjen i fråga kan begära att kommissionen undersöker om någon annan stat inte iakttagit bestämmelserna. Kommissionens beslut kan överklagas till ministerrådet (art. 5). Vid oenighet mellan berörda stater i frågan om ett biljettpris skall godkännas eller inte skall konsultationer hållas och, om dessa blir resultatlösa, saken avgöras av skiljenämnd (art. 6). Kommissionen har rätt att få de upplysningar av stater och flygföretag som behövs för att den skall kunna fullgöra sina uppgifter enligt den aktuella rättsakten (art. 9).

En avtalsstat som har gett ett tredje land femte frihetsrättigheter mellan avtalsstater och det avtalet är oförenligt med bestämmelserna i förevarande rättsakt skall se till att skillnaderna så snart som möjligt undanröjs (art. 11).

3. 91/294/EEG (flygfrakt)

Förordningen innehåller bestämmelser om marknadstillträde för flygfraktförare och om fraktpreiser. Bestämmelserna om marknadstillträde ansluter ganska nära till vad som gäller om passagerartrafik. Det räcker sålunda i princip att registreringsstaten medger tredje och fjärde frihetsrättigheter. Femte frihetsrättigheter får medges som en början på eller förlängning av en linje från eller till registreringsstaten. Någon begränsning av frakten på den sträcka som utgör femte frihetsrättigheten har dock inte föreskrivits (art. 4 och 5). Det finns över huvud taget inga begränsningar i fråga om turtäthet eller godsmängd (art. 6). Prissättningen är en angelägenhet enbart mellan parterna i fraktavtalet (art. 9).

4. 62/17/EEG (tillämpning av Romfördragets art. 85 och 86)

Förordningen med senare ändringsförordningar innehåller regler för tillämpningen av art. 85 och 86 i Romfördraget. Bestämmelserna i förordningen är inte tillämpliga på lufttransportsektorn (jfr preambeln till rättsakt nr 5) men har betydelse vid tillämpningen av konkurrensreglerna i fråga om rättsakterna nr 12 (uppförandekod för datoriserade bokningssystem), 16 (sällskapsresor) och 17 (företagskoncentrationer). Förordningen innebär bl.a. följande.

Alla överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden som beskrivs i art. 4:1 samt missbruk av en dominerande marknadsställning enligt art. 5 är, med de undantag som framgår av förordningen, förbjudna utan särskilt beslut (art. 1). Beslut om icke-ingripandebesked och undantag i enskilda fall enligt enligt nämnda artiklar meddelas av kommissionen (art. 2 och 9). Finns kommissionen efter ansökan av en avtalsstat eller ett företag eller sammanslutning med befogat intresse i saken eller på eget initiativ att det föreligger ett brott mot art. 4 eller 5, kan den besluta att det förbjudna förfarandet skall upphöra (art. 3).

Kommissionen skall notifieras om såväl nya som gamla överenskommelser m.m. beträffande vilka tillämpning söks av art. 4:3 i avtalet. Detta gäller dock inte i fråga om överenskommelser m.m. av det slag som särskilt nämns (art. 4 och 5). Notifieringen har betydelse bl.a. för frågan från vilken dag ett beslut om undantag enligt art. 4:3 skall anses gälla (art. 6). Den har också betydelse bl.a. såtillvida att kommissionen inte kan döma ut böter för förfä-

randen som äger rum efter notifieringen men innan kommissionen har fattat beslut.

Kommissionen kan i fall då överenskommelser upphör att tillämpas eller ändras så att de inte längre skall anses förbjudna bestämma att förbudet i art. 4:1 skall gälla endast för en begränsad tid (art. 7). Bestämmelser ges vidare för giltighetstid, villkor och ålägganden för beslut enligt art. 4:3 i luftfartsavtalet och under vilka förutsättningar beslut om gruppundantag kan ändras eller upphävas (art. 8).

Kommissionen skall samarbeta med avtalsstaterna myndigheter (art. 10:1 och 2). Avtalsstaterna och företag har upplysningsskyldighet (art. 11 och 12) och avtalsstaternas behöriga myndigheter skall på begäran lämna kommissionen biträde med undersökningar (art. 13). Kommissionen har rätt att granska räkenskaper och andra handelsböcker och att göra husrannsakan (art. 14). Kommissionen kan utdöma böter och förelägga och utdöma viten (art. 15–16). Kommissionen och avtalsstatens myndigheter har rätt och i vissa fall skyldighet att höra parter och tredje män (art. 19). Uppgifter som inhämtats i samband med undersökningar får användas bara för det avsedda ändamålet och skall vara skyddade av sekretess (art. 20). Kommissionens beslut om tillämpning av art. 4 och 5 skall publiceras (art. 21).

5. 87/3975/EEG (tillämpning av Romfördragets art. 85 och 86 inom luftfartssektorn)

Förordningen gäller i fråga om internationell flygtrafik mellan flygplatser inom avtalsstaternas område (art. 1). Den är alltså inte tillämplig i fråga om rättsakterna nr 12, 16 och 17 utan här gäller i stället bestämmelserna i rättsakt nr 4. Rättsakt nr 4 och nr 5 är emellertid tämligen lika till uppbyggnad och innehåll.

Art. 4:1 i avtalet gäller inte överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden vars enda syfte och verkan är att åstadkomma tekniska förbättringar eller tekniskt samarbete (art. 2). Vilka överenskommelser m.m. som avses framgår av en bifogad lista, som dock inte är uttömmande. Förordningen innehåller vidare procedur- och beslutsregler för tillämpningen av art. 4:1, 4:3 eller 5. Ansökan från företag om undantag enligt art. 4:3 skall publiceras med anmaning för intresserade tredje män eller stater att inom 30 dagar sända in sina synpunkter till kommissionen med anledning av ansökningen. Meddelar inte kommissionen företaget inom 90 dagar efter publiceringen att det föreligger allvarliga tvivel om överenskommelsen m.m. faller under art. 4:3, skall ansökningen anses bifallen för en period av högst sex år.

Beslut kan återkallas eller ändras bl.a. om det framkommer nya omständigheter eller parterna har lämnat oriktig information (art. 3–6). Kommissionen har ensam kompetens när det gäller tillämpningen av art. 4:3, fränsett att besluten kan överklagas till EG-domstolen.

Kommissionen skall fullgöra sina uppgifter enligt förordningen i nära samarbete med behöriga nationella myndigheter (art. 8). Stater, behöriga nationella myndigheter, företag och företagssammanslutningar har upplysningsplikt gentemot kommissionen (art. 9). Kommissionen har samma undersökningsbefogenheter som enligt rättsakt nr 4 (art. 11) och kan utdöma böter

samt förelägga och utdöma viten (art. 12–13). Kommissionen får uppdra åt medlemsstat att utföra undersökning enligt art. 11 (art. 10). Parter och tredje män kan och i vissa fall skall höras (art. 16) och uppgifter som inhämtas får användas endast för den aktuella undersökningen och är sekretesskyddade (art. 17). Beslut som kommissionen meddelar angående tillämpning av art. 4 och 5 skall publiceras (art. 18).

6. 87/3976/EEG (bemyndigande för kommissionen att föreskriva om gruppundantag)

Denna rättsakt innebär inte att Sverige och Norge på förhand accepterat kommande beslut om gruppundantag. Nya sådana skall för att gälla i förhållande till Sverige och Norge införlivas med avtalet på samma sätt som andra rättsakter (se art. 12 i avtalet). Detta bör för svensk del kunna ske genom verkställighetsföreskrifter enligt 8 kap. 13 § första stycket 1 RF, se vidare kommentaren till denna rättsakt i avsnitt 4.

Förordningen gäller enbart i fråga om internationella lufttransporter mellan flygplatser inom avtalsstaternas område (art. 1). De gruppundantag som avses gäller framför allt (art. 2)

- gemensam planläggning och koordinering av kapacitet som hjälper till att fördela transporter till mindre eftersökta tider, förutsatt att en avtalspart kan dra sig ur överenskommelsen utan att riskera skadestånd och uppsägningstiden är högst tre månader,
- delad vinst från linjefart (pooling), förutsatt att det belopp som överförs från ett företag till ett annat inte överstiger 1 % av vinsten, att inga kostnader delas och att vinstöverföringen görs som kompensation för den förlust som det mottagande företaget gör genom att lägga flygningar på mindre attraktiva tider,
- samråd för att förbereda ansökan om prisfastställelse, om samråden är frivilliga och oförbindande och kommissionen och avtalsstaterna kan delta som observatörer,
- fördelning av start- och landningstider m.m., under förutsättning att alla berörda flygföretag kan delta och att systemet för fördelning går att genomskåda och beaktar nationella och internationella regler på området och de rättigheter som flygföretag kan ha av historiska skäl ("grandfather rights"),
- gemensamma inköp, utveckling och drift av datoriserade bokningssystem (CRS-system), om alla avtalsländernas flygföretag har tillgång till systemen på lika villkor och de deltagande företagens flygningar visas på ett icke-diskriminerande sätt och att varje deltagare kan dra sig ur efter skälig uppsägningstid,
- teknisk och operationell markttjänst på flygplatser, såsom bogsering, tankning, städning och säkerhet,
- betjäning av passagerare, hantering av resgods m.m.,
- catering,
- samråd om fraktpriiser (jfr rättsakt nr 7).

I samband med beslut om gruppundantag kan kommissionen föreskriva villkor.

Med stöd av bemyndigandet har kommissionen utfärdat tillämpningsföreskrifter, se rättsakterna nr 8–10.

Om kommissionen finner att ett beslutat gruppundantag i ett bestämt fall har följder som är oförenliga med art. 4:3 eller förbjudet enligt art. 5 kan den besluta att gruppundantaget inte skall gälla i det fallet (art. 7).

Gruppundantag som kommissionen beslutat enligt bemyndigandet skall upphöra att gälla den 31 december 1992 (art. 3 i lydelse enligt nr 7).

7. 90/2344/EEG (ändring av nr 6)

Förordningen ändrar rättsakt nr 6 på några punkter som redan redovisats.

8. 91/82/EEG (gruppundantag om mark tjänster)

Kommissionen har beslutat denna förordning med stöd av bemyndigandet i rättsakt nr 6. Gruppundantag gäller för

1. tekniska och operationella tjänster som allmänt erbjuds på flygplatser, såsom tillhandahållande av flygdokument och information till besättningen, rampservice inräknat lastning och lossning, säkerhet, flygplansservice, tankning och åtgärder före start,

2. tjänster i förbindelse med betjäning av passagerare samt hantering av post, frakt och resgods, såsom information till passagerare och besökande, betjäning av passagerare och hantering av deras bagage före avresa och efter ankomst, hantering och förvaring av fraktgods och post i förbindelse med postbefordran,

3. tjänster rörande catering, inräknat tillagning, förvaring och leverans av måltider och andra förråd till flygplan samt skötsel av cateringutrustning (art. 2).

Föreskrivna undantag skall tillämpas bara om

1. överenskommelserna m.m. inte innebär tvång att anlita en enda leverantör,

2. utnyttjandet av tjänsterna inte innebär avtal om att samtidigt acceptera tjänster som inte har samband med de tidigare nämnda eller av ett liknande avtal om tjänster på en annan flygplats,

3. överenskommelserna m.m. inte hindrar flygföretag att ta vissa tjänster från en leverantör och andra från en annan eller att själv ombesörja dem,

4. leverantören inte sätter priser eller villkor som är oskäligen och som inte har rimligt samband med kostnaderna,

5. leverantören inte tillämpar olika villkor för liknande tjänster åt olika kunder,

6. flygföretaget kan dra sig ur avtalet utan påföljd med en uppsägningstid av högst tre månader (art. 3).

9. 91/83/EEG (gruppundantag i fråga om datoriserade bokningssystem)

Undantagen har beslutats med stöd av bemyndigandet i rättsakt nr 6. De gäller överenskommelser mellan företag som har ett eller flera av följande syften, nämligen

a) att gemensamt köpa och utveckla av datoriserade bokningssystem (CRS-system),

b) att etablera en systemleverantör för marknadsföring och drift av systemet, eller

c) att reglera hur systemleverantören eller dennes distributörer skall tillhandahålla distributionstjänster, dvs. den information som skall visas i systemet och de bokningsmöjligheter m.m. som skall finnas. Undantaget gäller bara i fråga om följande förpliktelser, nämligen

- skyldighet att inte delta, direkt eller indirekt, i utveckling, marknadsföring eller drift av ett annat CRS-system,
- skyldighet för systemleverantören att utse flygföretag till distributör att förse alla eller vissa resebyråer o.l. inom ett visst område med information för visning i systemet,
- skyldighet för systemleverantören att bevilja en distributör ensamrätt såvitt gäller alla eller vissa resebyråer o.l. inom ett angivet område,
- skyldighet för systemleverantören att inte tillåta återförsäljare att sälja andra systemleverantörers distributionstjänster.

I övrigt motsvarar rättsakten i huvudsak vad som föreskrivs i rättsakt nr 12.

10. 91/84/EEG (gruppundantag i fråga om kapacitetsplanering, priskonsultationer och fördelning av slots)

Undantagen har beslutats med stöd av bemyndigandet i rättsakt nr 6. De avser

- gemensam planering och samordning av kapacitet i internationell linjetrafik,
- samråd om taxor för passagerare och frakt i internationell linjetrafik,
- fördelning av avgångs- och ankomsttider (slots) i internationell flygtrafik.

Kapacitetsplanering m.m.

Såvitt gäller kapacitetsplanering och samordning skall undantagen gälla endast om

a) överenskommelserna m.m. inte binder flygföretagen såvitt avser resultatet av planeringen eller samordningen,

b) planeringen och samordningen syftar till att tillförsäkra tillfredsställande utbud av flygförbindelser under lågtrafiktid eller på anslutningsflyg,

c) överenskommelserna m.m. inte innefattar någon uppgörelse som direkt eller indirekt begränsar den kapacitet som deltagarna sätter in eller fördelar kapaciteten,

d) överenskommelserna m.m. inte hindrar flygföretag som deltagit i planeringen eller samordningen från att ändra kapacitet eller tidtabeller utan påföljd och utan att behöva godkännande av övriga deltagare,

e) överenskommelsen m.m. inte hindrar flygföretag från att utan påföljd avstå från att delta i planering och samordning inför nästa säsong, med en uppsägningstid av högst tre månader,

f) överenskommelserna m.m. inte syftar till att påverka kapacitet eller tidtabell hos utomstående flygföretag.

Priskonsultationer

I fråga om priskonsultationer gäller bl.a. att dessa inte får avse den kapacitet för vilken priserna skall gälla, att de syftar till att underlätta utfärdandet av

genomgående transportdokument, att de priser som samråden avser tillämpas utan diskriminering, att deltagande i samråden är frivilligt och öppet för alla som besöker linjen i fråga, att samråden inte binder deltagarna, att samråden inte innebär överenskommelser om agentprovision m.m., att varje deltagare utan dröjsmål informerar kommissionen om ansökan om godkännande av de priser som samrådet gällde.

Såväl avtalsstaterna som kommissionen har rätt att sända observatörer till priskonsultationerna. Flygföretagen skall därför i viss ordning underrätta avtalsstaterna och kommissionen om samråden.

Slot allocation m.m

Undantagen såvitt gäller fördelningen av avgångs- och ankomsttider m.m. (slots) gäller endast om

- a) samråden är öppna för alla flygföretag som uttryckt intresse,
- b) företrädesregler har fastställts vilka varken direkt eller indirekt kan hänföras till ett visst flygföretag, nationalitet eller art av flygning, och som tar hänsyn till begränsningar genom myndighetsregler och till den resande allmänhetens och flygplatsens behov; företrädesreglerna får beakta de rättigheter som flygföretag förvärvat genom användningen av vissa slots föregående motsvarande säsong,
- c) företrädesreglerna är tillgängliga på begäran,
- d) reglerna tillämpas utan diskriminering,
- e) nytillkomna användare har rätt till minst 50 % av nytillkomna eller outnyttjade slots; denna företrädesrätt kan begränsas till ett maximum av minst fyra slots per dag och användare,
- f) flygföretag som deltar i samrådet har tillgång till information om
 - vilka slots flygföretag haft sedan tidigare i kronologisk ordning för alla företag,
 - önskade slots,
 - tilldelade slots och obehandlade ansökningar,
 - vilka slots som kvarstår tillgängliga,
 - jämförelse mellan begärda och tilldelade slots,
 - samtliga restriktioner som tillämpats vid fördelningen.

11. 91/295/EEG (ersättning vid vägrad ombordstigning)

Förordningen innehåller gemensamma minimiregler för hur ersättningen skall bestämmas när någon på grund av överbokning vägras transport. För reglernas tillämpning förutsätts att den som vägras transporten har en giltig färdbiljett, en bekräftad platsreservation samt har checkat in i rätt tid och på föreskrivet sätt (art. 1 och 2).

Flygföretagen måste anta prioritetsregler som de skall tillämpa i fall av överbokning. Dessa regler och ändringar däri skall meddelas avtalsstaten i fråga och kommissionen, som skall hålla dem tillgängliga för andra avtalsstater. De skall också hållas tillgängliga för allmänheten hos flygföretagets försäljningskontor och vid incheckningsdiskarna. Reglerna skall förutse möjligheten av uppmaning till frivilligt avstående av plats samt regler om prioritet för dem som har fullgoda skäl att få borda, t.ex. rörelschindrade eller barn som reser ensamma (art. 3).

Den som nekas ombordstigning, skall ha rätt att välja mellan

- återbetalning av biljettpriset utan avdrag för kostnader,
- ombokning till första tillgängliga flyglägenhet till bestämmelseorten,
- ombokning till den senare dag som passageraren finner lämplig.

Oavsett vilket alternativ som passageraren väljer skall flygföretaget betala minimiersättning med 150 ECU för flygningar upp till 3 500 km och 300 ECU för längre flygningar. Denna ersättning kan dock reduceras till hälften, om passageraren ombokats till en annan flygning med tidtabellsenlig ankomst, vid högst 3 500 km högst två timmar och på längre sträckor högst fyra timmar efter den ursprungliga flygningen. Högst ersättning är lika med biljettpriset. Ersättningen skall betalas kontant eller, om passageraren medger det, i form av voucher eller annan biljett. Medger passageraren att sitta i lägre klass än vad han har betalt för, skall prisskillnaden betalas tillbaka (art. 4).

Om flygningen ingår i en sällskapsresa, är researrangören berättigad till ersättning av flygföretaget för vad han svarar för gentemot passageraren enligt sällskapsresedirektivet (nr 16 i bilagan) (art. 5).

Utöver minimiersättningen enligt art. 4 har passageraren rätt till ett gratis telefonsamtal, telex eller telefax till bestämmelseorten, måltider och förfriskningar i skälig proportion till väntetiden, hotellrum när detta behövs samt fri transport till eller från en alternativ flygplats på avrese- eller bestämmelseorten (art. 6). Flygföretaget är inte skyldigt att betala ersättning i fall då passageraren reser gratis eller till ett reducerat pris som inte är tillgängligt för allmänheten (art. 7). Varje passagerare som nekats ombordstigning skall få ett exemplar av ersättningsreglerna (art. 8).

Bestämmelserna i förordningen påverkar inte rätten till ersättning efter stämning vid domstol, såvida inte passageraren frivilligt avstått plats i utbyte mot ersättning (art. 9).

12. 89/2299/EEG (uppförandekod för datoriserade bokningssystem)

Datoriserade bokningssystem (CRS-system) används av praktiskt taget alla flygföretag för platsreservationer men också för att visa hur man på bästa sätt kan ta sig från en ort till en annan. Systemen innehåller sålunda uppgifter om tidtabeller, tillgänglighet, priser och liknande. Systemen kan missbrukas så att de bara visar ett visst eller vissa flygföretags linjer eller visar rese möjligheten med andra flygföretag på ett diskriminerande sätt. Förordningen har tillkommit för att förebygga sådant missbruk.

Förordningen är tillämplig på CRS-system som används eller erbjuds inom avtalsstaternas territorium oavsett

- status eller nationalitet hos den som svarar för drift eller marknadsföring av systemet,
- från vem informationen i systemet härrör eller var centraldatorn finns,
- var den aktuella flygtransporten skall utföras (art. 1).

Förordningen lägger vissa förpliktelser på systemleverantören, dvs. den som ansvarar för drift och marknadsföring av systemet, på flygföretag som själva är systemleverantörer eller som ensamma eller tillsammans med andra äger

eller kontrollerar systemleverantören och på flygföretag som har avtal med en systemleverantör om distribution av dennes produkter.

Systemleverantören skall tillåta alla flygföretag att inom ramen för systemets kapacitet ingå i systemet på lika villkor och på ett icke-diskriminerande sätt. Han får inte ställa oskälliga villkor för avtal med något flygföretag eller fordra tilläggsvillkor som saknar samband med CRS-systemet. Han skall också ha samma avtalsvillkor för samma servicenivå. De tjänster för laddning och databehandling som systemleverantören tillhandahåller skall erbjudas alla deltagande flygföretag utan diskriminering. Detsamma gäller förbättringar av systemet (art. 3).

Den som tillhandahåller material för laddning av systemet skall se till att materialet är tillräckligt omfattande, korrekt, inte vilseledande samt att det tillåter full insyn. Systemleverantören får inte behandla materialet på sådant sätt att den information som systemet ger blir felaktig, vilseledande eller diskriminerande. Laddning och databehandling av uppgifter från flygföretag skall ske med samma omsorg och skyndsamhet (art. 4).

Systemleverantören skall tillhandahålla en primär textbild, där de data om tidtabeller, priser och för försäljning tillgängliga säten som de deltagande flygföretagen har tillhandahållit presenteras på ett klart och tillräckligt omfattande sätt och utan diskriminering, i synnerhet såvitt gäller den ordning i vilken informationen presenteras.

När det gäller information om bästa flygförbindelse får denna inte direkt eller indirekt hänföras till ett bestämt flygföretag.

Om en stad betjänas av flera flygplatser, får ingen av dem diskrimineras när det gäller att visa förbindelser mellan två städer. Närmare bestämmelser om i vilken ordning flygförbindelser normalt skall visas har meddelats i ett annex.

Regler ges också för systemleverantörens skyldighet att tillhandahålla information som genereras i ett CRS-system (art. 6).

De skyldigheter som systemleverantören har enligt art. 3–6 gäller inte i förhållande till flygföretag i tredje land som själva är systemleverantörer eller som äger eller kontrollerar ett system, om detta system inte överensstämmer med vad som föreskrivs i den nu aktuella förordningen eller om flygföretag i avtalsstaterna inte erbjuds samma villkor som de har rätt till enligt förordningen. Även föreskrifterna i art. 8 (se nedan) förutsätter ömsesidighet för tillämpning på system som ägs eller kontrolleras av flygföretag från tredje land. Om en systemleverantör vill åberopa sig på de nyssnämnda bestämmelserna måste han anmäla detta till kommissionen. Denna utreder om det föreligger någon diskriminering från tredje landets sida. Är detta fallet, skall kommissionen informera avtalsstaterna samt alla systemleverantörer eller berörda flygföretag inom avtalsstaternas område (art. 7).

Ett flygföretag som äger, kontrollerar eller deltar i ett CRS-system får inte i sitt avtal med en abonnent knyta provision eller andra förmåner vid försäljning av den egna flygtransportprodukten till användningen av ett visst CRS-system och får inte heller kräva att ett visst system används vid försäljning av produkter som flygföretaget själv direkt eller indirekt tillhandahåller. Sådana villkor kan emellertid ställas upp i anslutning till att en resebyrå antas som återförsäljare (art. 8).

Systemleverantören skall ställa sina tjänster till alla abonnenters förfogande utan diskriminering. Han får inte kräva att endast hans system används. Om systemleverantören erbjuder en abonnent en förbättring av den tjänst han tillhandahåller, skall alla abonnenter få samma erbjudande utan diskriminering. Systemleverantören får inte ställa upp oskäligen avtalsvillkor i förhållande till abonnenten. Denne har rätt att frånträda avtalet utan ersättningsskyldighet om han säger upp det med tre månaders varsel, dock tidigast efter ett år. Systemleverantören svarar, antingen på teknisk väg eller genom avtal med abonnenten för att denne inte kan manipulera det material som tillhandahålls i systemet så att kunden får oriktig, vilseledande eller diskriminerande information (art. 9).

Avgifter som systemleverantören tar ut får inte vara diskriminerande och skall stå i rimlig relation till kostnaderna. Avgiften skall vara densamma för samma servicenivå. På begäran skall systemleverantören tillhandahålla de intresserade uppgifter om aktuella metoder, avgifter, de tjänster som erbjuds och principerna för hur uppgifterna i systemet redigeras och presenteras. Alla förändringar av priser, villkor och tjänster skall meddelas alla deltagande flygföretag och abonnenter utan diskriminering (art. 10).

Resten av förordningen innehåller i huvudsak bestämmelser om övervakningen av bestämmelsernas efterlevnad. Dessa bestämmelser motsvarar i stort sett bestämmelserna i rättsakterna nr 4 och 5. Det är sålunda kommissionen som i första hand sköter övervakningen (art. 11). Avtalsstaterna, företag och företagssammanslutningar har upplysningsskyldighet (art. 12). Kommissionen har rätt att granska bokföring m.m. och att få tillträde till lokaler m.m.. Avtalsstaterna skall lämna biträde (art. 13). Användningen av information som inhämtats har reglerats (art. 14). Böter och viten kan bli aktuella och parter och i viss utsträckning tredje män skall eller kan höras (art. 15, 16 och 19). Vissa beslut av kommissionen skall publiceras (art. 20).

13. 80/1266/EEG (samarbete i fråga om olycksutredningar)

Detta direktiv ålägger avtalsstaterna att på begäran lämna varandra biträde vid olycksutredningar, bl.a. genom att ställa material och, vid allvarigare olyckor, även experter till förfogande. Staterna skall också regelbundet informera varandra om olyckstillbud.

14. 80/51/EEG med ändringar 83/206/EEG

15. 89/629/EEG

Dessa direktiv om begränsning av flygplansbuller gör föreskrifterna i Chikagokonventionens Annex 16, del II, kap. 2, 3, 5 och 6 tvingande för avtalsstaterna. Staterna kan i viss utsträckning medge undantag.

16. 90/314/EEG (sällskapsresor m.m.)

Direktivet, som inte behöver ha genomförts förrän 31 december 1992, innehåller gemensamma regler om paketresor (sällskapsresor). Med en paketresa förstås en i förväg arrangerad kombination av minst två av följande beståndsdelar, nämligen 1) transport, 2) inkvartering, 3) andra turistarrangemang som inte är hänförliga till transport eller inkvartering men som utgör en betydande del av paketet.

Direktivet innebär skyldigheter för såväl arrangörer som återförsäljare av resor, inte minst när det gäller informationen till kunden. Den information om en resas detaljer som lämnas t.ex. i en broschyr är i princip bindande för arrangören och återförsäljaren (art. 3). Viss information skall alltid lämnas kunden innan avtalet sluts och viss annan information i god tid före resan. Avtalet skall upprättas skriftligen och innehålla åtminstone de uppgifter som anges i en bilaga.

Av särskilt intresse i luftfartssammanhang är möjligheten för kunden att, om han inte kan fullfölja sin beställning, sätta annan person som uppfyller villkoren för paketresan i sitt ställe. Det innebär beträffande charterresor med flyg att restriktioner i fråga om byte av passagerare inte är tillåtna i sådana fall (art. 4).

Därutöver regleras relativt detaljerat vad som händer vid bristande uppfyllelse, bl.a. ersättningsskyldigheten (art. 4 och 5). Garanti för återbetalning och återresa i händelse av insolvens skall ställas (art. 7).

17. 89/4064/EEG (kontroll av företagskoncentrationer)

Denna förordning gäller sammanslagningar av gemenskapsdimension (community dimension) av företag. Därmed förstås en sammanlagd total omsättning i hela världen hos de företag som berörs som överstiger 5 000 miljoner ECU samt en sammanlagd omsättning inom gemenskapen i dess helhet hos ettvar av minst två av de företag som berörs som överstiger 250 miljoner ECU, allt såvida inte vart och ett av företagen har två tredjedelar av sin sammanlagda omsättning inom EG inom samma stat (art. 1).

En koncentration anses föreligga när två eller fler tidigare självständiga företag slås samman. En koncentration anses också föreligga när

1. personer som kontrollerar minst ett företag
2. ett eller flera företag

övertar kontroll, direkt eller indirekt, av hela eller delar av andra företag. Ett konsortium av företag som förblir självständiga är i allmänhet inte att anse som koncentration, såvida inte konsortiet på ett varaktigt sätt utför alla funktioner som kännetecknar en självständig ekonomisk enhet. Därutöver finns detaljerade regler om när en koncentration skall anses föreligga (art. 3).

Om en koncentration faller inom förordningens tillämpningsområde, skall kommissionen granska om koncentrationen är förenlig med den gemensamma marknaden enligt vissa särskilt angivna principer (art. 2). Kommissionen skall underrättas om koncentrationen senast en vecka efter avtalets ingående, tillkännagivandet av att ett bud har lagts eller förvärvet av kontroll. Veckan räknas från den första av dessa händelser. I vissa fall skall parterna i koncentrationen underrätta gemensamt. Finner kommissionen att koncentrationen faller under tillämpningsområdet, skall underrättelsen publiceras (art. 4).

Förordningen innehåller dessutom detaljerade regler om hur omsättningen skall beräknas (art. 5), granskning av notifieringen m.m. (art. 6), uppskjutande av verkställighet av koncentrationen (art. 7), kommissionens beslut (art. 8), hänskjutande av frågan till nationella myndigheter (art. 9),

vissa frister (art. 10), upplysningsskyldighet gentemot kommissionen för stater och företag (art. 11), nationella myndigheters undersökningar (art. 12), kommissionens undersökningsbefogenheter (art. 13), böter och viten (art. 14 och 15), sekretessregler (art. 17), förhör (art. 18), medverkan av nationella myndigheter (art. 19) och publiceringen av beslut (art. 20). Bestämmelserna i art. 11–20 är snarlika dem som förekommer i andra rättsakter, t.ex. nr 4, 5 och 12.

Kommissionen har, med några undantag, ensam kompetens att fatta beslut som avses i förordningen. Nationell konkurrenslagstiftning får inte tillämpas på koncentrationer med en "community dimension" (art. 21). Kommissionen har bemyndigats att meddela tillämpningsföreskrifter (art. 23), se rättsakt nr 19. Avtalsstaterna skall rapportera till kommissionen om svårigheter som deras företag möter i fråga om koncentrationer i tredje land, särskilt om avtalsstaternas företag där inte behandlas på samma sätt som EEG behandlar företag i tredje land (art. 24).

18. 80/723/EEG (öppenhet i redovisning av de ekonomiska förbindelserna mellan staten resp. kommun samt offentliga företag)

Detta direktiv syftar till att förhindra att stater (eller kommuner) ger offentliga företag stöd som är oförenligt med den gemensamma marknaden. Direktivet har ändrats genom 85/413/EEG.

Med offentliga företag menas varje företag över vilket det allmänna direkt eller indirekt har ett dominerande inflytande på grund av ägarskap, ekonomiska intressen eller de regler som styr företaget (art. 2).

Direktivet gäller inte ekonomiska mellanhavanden mellan myndigheter och

- a) offentliga företag såvitt gäller tjänster som inte är ägnade att påverka handeln mellan avtalsländerna i nämnvärd utsträckning,
- b) centralbanker och Institut Monétaire Luxembourgoise,
- c) allmänna kreditföretag, såvitt gäller depositioner av allmänna medel som placerats hos dem på normala kommersiella villkor,
- d) företag vars omsättning exklusive skatter inte uppgått till sammanlagt 40 miljoner ECU för de två budgetår som föregått det år då de allmänna medlen gjordes tillgängliga eller förbrukades; såvitt gäller allmänna kreditinstitutioner utgör motsvarande tröskel 800 miljoner ECU (art. 4).

De ekonomiska förbindelserna mellan det allmänna och de offentliga företag som omfattas av direktivet skall redovisas öppet. Av redovisningen skall framgå

- a) allmänna medel som av myndigheterna görs tillgängliga direkt för företaget,
- b) allmänna medel som av myndigheterna görs tillgängliga indirekt via andra offentliga företag eller finansiella institutioner,
- c) hur de allmänna medlen används (art. 1).

Dessa bestämmelser om öppen redovisning gäller särskilt följande frågor, nämligen

- 1) hur förluster täcks,
- 2) hur företaget förses med kapital,

3) utställda garantier som inte kan återkrävas eller lån på fördelaktiga villkor,

4) ekonomiska fördelar genom avstående från vinst eller från återbetalningsskyldighet för lån,

5) avstående från normal avkastning på de allmänna medel som använts,

6) kompensation för finansiella åtaganden som lagts på företaget av myndigheterna (art. 3).

Den öppna redovisning som sålunda föreskrivs skall hållas tillgänglig för kommissionen under fem år från det budgetår då de allmänna medlen gjordes tillgängliga för företaget eller då de användes. Staterna skall på begäran förse kommissionen med den redovisning som avses i art. 1 (art. 5).

19. 90/2367/EEG (tillämpningsföreskrifter till nr 17)

Denna kommissionsförordning innehåller tillämpningsföreskrifter till förordningen om kontroll av företagskoncentrationer. Där föreskrivs om ordningen för underrättelse enligt art. 4 i förordningen och vilka uppgifter som skall lämnas (art. 1–3), vad kommissionen skall göra med anledning av en underrättelse (art. 4 och 5), hur tidsfrister beräknas och förlängning av frister (art. 6–10), beslut (art. 11 och 12), förhör (art. 13–15), översändande av handlingar (art. 16), bestämmande av frister (art. 17), hur handlingar skall överlämnas till kommissionen (art. 18) samt en definition av kommissionens arbetsdagar (art. 19).

20. 88/4261/EEG (tillämpningsföreskrifter till nr 5)

Denna kommissionsförordning innehåller bestämmelser om hur klagomål angående brott mot konkurrensreglerna skall anhängiggöras och vem som har rätt att klaga (art. 1), vem som kan ansöka om undantag enligt art. 4:3 i luftfartsavtalet och hur ansökningen skall utformas och inges (art. 2 och 3), vad kommissionen skall göra när klagomål anförts och vad som skall stå i svaromål (art. 4–6), beslut (art. 7), påminnelser (art. 8 och 9), förhör (art. 10–12), delgivning (art. 13) samt tidsfrister (art. 14).

3.4 Protokoll nr 1

I protokollet förtecknas den s.k. pipe-line acquis som Sverige och Norge skall överväga för införlivande med avtalet när det blir aktuellt.

3.5 Protokoll nr 2

Protokollet återger uttalanden som gjorts i samband med att de aktuella rättsakterna antagits av ministerrådet. Punkt 1 rör den i bilagan under 2 angivna rättsakten medan punkterna 2 och 3 rör rättsakten nr 1.

3.6 Protokoll nr 3

Protokollet är en avsiktsförklaring angående vikten av att inom Eurocontrol-samarbetet lösa frågorna om den tilltagande trängseln i luftrummet i Europa.

4.1 Allmänna utgångspunkter

Vissa av bestämmelserna i avtalet, inräknat de i bilagan förtecknade rättsakterna, måste införlivas med svensk rätt genom lag. Beträffande andra bestämmelser räcker det med förordning eller myndighetsföreskrifter, eventuellt efter bemyndigande i lag. En del bestämmelser är redan införlivade med svensk rätt. Hela avtalet måste godkännas av riksdagen.

Med hänsyn till den formella lagkraftens princip (8 kap. 17 § RF) bör preciseras vilka bestämmelser som kräver lagform och vilka som kan införlivas genom föreskrifter av lägre dignitet. I lagen kan naturligtvis ändå tas upp föreskrifter som inte kräver lagform, om sammanhanget gör det önskvärt och man inte förutser någon snar ändring av dessa föreskrifter.

Avtalet gäller endast under en begränsad tid fram till dess att ett EES-avtal träder i kraft. Detta talar för att man undviker ändringar i gällande lagar och i stället tar upp behövliga lagbestämmelser i en särskild lag om tillämpning av avtalet. Denna bedömning, som överensstämmer med den som gjorts i promemorian, delas av de remissinstanser som berört frågan.

Den särskilda lagen kompletteras med en förordning, varigenom de bestämmelser som inte kräver lagform införlivas. I luftfartslagen (1957:297, omtryckt 1986:166) finns redan nu tillräckliga bemyndiganden enligt 8 kap. 7 § RF.

När det gäller författningsregleringen bör huvudprincipen vara inkorporering. Artiklarna 4–6 i avtalet bör dock transformeras.

I det följande berörs i huvudsak endast sådana bestämmelser i avtalet som i en eller annan form måste införlivas med svensk rätt eller där den frågan kan föranleda tvekan.

4.2 Huvudavtalet

I *art. 1:2* finns en bestämmelse om enhetlig tolkning. I promemorian angavs att en uttrycklig föreskrift med det innehållet knappast är lämplig. Det borde räcka att saken behandlades i motiven till den särskilda lagen. Ingen remissinstans har motsatt sig detta. Även jag ansluter mig till detta synsätt.

Art. 3 anger den primära och sekundära EEG-lagstiftning som avtalet omfattar. Denna måste för att gälla som svensk rätt inkorporeras. Hur detta skall ske berörs i det följande.

Art. 4 och 5 måste tas in i den särskilda lagen. Detta följer av 8 kap. 2 § RF. *Art. 6* anses gälla även stöd som lämnas av kommuner. Även den artikeln bör därför ha en motsvarighet i lagen (8 kap. 5 § RF). *Art. 7* är av folkrättslig karaktär och behöver inte tas med. Artikelns torde för sin tillämpning förutsätta att staten skall kunna få upplysningar av kommunerna angående stöd som de lämnar. I det remitterade förslaget angavs att någon uttrycklig föreskrift om upplysningsskyldighet för kommunerna inte torde behövas eftersom det fick förutsättas att kommunerna utan vidare lämnar regeringen behövliga upplysningar. *Lagrådet* har emellertid förordnat en uttrycklig bestämmelse om upplysningsskyldighet. Jag har inte någon erinran mot det förslaget.

I promemorian diskuterades hur s.k. gruppundantag som har meddelats enligt art. 4:3 i avtalet, i förekommande fall med stöd av bemyndigandet i rättsakten nr 6, skall införlivas med svensk rätt, dvs. om dessa behövs tas upp i lag eller inte. Därvid angavs att villkoren för undantag var tämligen utförligt beskrivna i art. 4:3 och att gruppundantagen borde kunna ses som en utfyllnad av föreskrifterna där. Enligt promemorian borde gruppundantagen därför kunna anses som verkställighetsföreskrifter som kan meddelas i förordning med stöd av 8 kap. 13 § första stycket 1 RF, se i anslutning till rättsakterna nr 6 samt 8–10.

Ingen remissinstans har invänt mot det nyss redovisade resonemanget. Även jag ansluter mig till detta. Framtida gruppundantag kan då på ett enkelt sätt införlivas med svensk rätt allteftersom de införlivas med avtalet.

Art. 8 hänvisar till kommissionens rätt till upplysningar enligt vad som föreskrivs i de i bilagan upptagna rättsakterna. Såvitt gäller nr 1 och 2 kan upplysningar från enskilda flygföretag förmedlas av luftfartsverket med stöd av 92 § luftfartsförordningen (1986:171). Verkets föreskrifter om upplysningsskyldighet torde dock böra kompletteras så att det framgår att skyldigheten även gäller uppgifter som kommissionen behöver. I fråga om rättsakten nr 3 gäller upplysningsskyldighet endast för avtalsstaterna (art. 8:2), men dessa kan naturligtvis först behöva inhämta uppgifter från flygföretagen.

När det gäller konkurrensövervakningen finns bestämmelser om företags skyldighet att lämna uppgifter till kommissionen och att underkasta sig undersökningar av kommissionen i rättsakterna nr 4 (art. 11, 12 och 14), nr 5 (art. 9 och 11), nr 12 (art. 12, 13 och 15) samt nr 17 (art. 11 och 13).

Om någon inte fullgör upplysningsskyldigheten, kan enligt rättsakterna kommissionen förelägga och utdöma vite (periodic penalty payments). Den kan också utdöma böter (fines) bl.a. när någon lämnat oriktig eller ofullständig information. Böter och viten riktar sig mot företag eller företagssammanslutningar och har inte straffrättslig karaktär. Kommissionen har understrukt vikten av att svenska och norska företag behandlas på samma sätt som företag inom gemenskapen i dessa hänseenden och att beloppen därför bör vara ungefär desamma (jfr art. 9:1 i avtalet).

Av art. 9 och 11 följer att beslut som kommissionen fattar under utredningen och som innefattar någon form av tvångsmedel inte utan vidare verkställs i Sverige eller Norge. För att det skall kunna ske måste beslutet prövas av domstol eller annan myndighet i Sverige resp. Norge och omvandlas till ett beslut som kan verkställas på nationell nivå.

Föreskrifter om upplysningsskyldighet kräver i princip lagform men kan också meddelas efter bemyndigande i lag enligt 8 kap. 7 § första stycket 3 RF. Regleringen av de tvångsmedel som står till buds för att framtvinga upplysningar som inte lämnas frivilligt, dvs. i första hand viten, torde böra ske i lag (8 kap. 7 § andra stycket andra meningen RF).

I svensk rätt finns föreskrifter om uppgiftsskyldighet bl.a. i lagen (1956:245) om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden. Enligt 3 § är en näringsidkare skyldig att till myndighet som regeringen bestämmer efter anmaning lämna uppgifter om i lagen preciserad och i anmaningen närmare angiven konkurrensbegränsning och om priser, intäkter, kostnader, vinster och andra förhållanden av beskaffenhet att inverka på

prisbildningen. Enligt en till lagen anslutande förordning (1988:1404) är statens pris- och konkurrensverk (SPK) den myndighet som får inhämta uppgifter i nu avsedda fall. Myndigheten kan förelägga vite. Den som inte fullgör sin uppgiftsskyldighet kan straffas med dagsböter eller, om brottet är grovt, fängelse i högst ett år.

Föreskrifterna i 1956 års lag kan i och för sig anses tillräckliga för att tillgoda avtalets bestämmelser om uppgiftsskyldighet i konkurrensförhållanden. I fråga om viten finns numera enligt lagen (1985:206) om viten möjlighet att förelägga juridiska personer vite och att bestämma vitet som löpande vite. Däremot motsvarar inte straffbestämmelserna de böter som avses i de tidigare nämnda rättsakterna. Bl.a. skall dessa kunna drabba juridiska personer. De bötesbelopp som följer av 1956 års lag och brottsbalkens bestämmelser är dessutom helt otillräckliga.

Övervägande skäl talar därför för att skyldigheten att lämna upplysningar och att underkasta sig undersökningar regleras i den särskilda lagen. Detta bör ske genom att aktuella bestämmelser i rättsakterna inkorporeras.

Den upplysningsskyldighet eller annan förpliktelse som föreskrivs i en rättsakt och som inom gemenskapen gäller direkt gentemot kommissionen bör göra det också i Sverige. Detta blir fallet vid inkorporering av rättsakten. Kommissionen har dock inte någon rättslig grund för att med tvång förmå någon att fullgöra skyldigheten. Skall det kunna ske, måste svenska myndigheter hjälpa till. Skyldigheten gentemot kommissionen är alltså i sig osanktionerad. Man kan utgå från att skyldigheten i de flesta fall kommer att fullgöras frivilligt.

Om upplysningar inte lämnas frivilligt till kommissionen, bör det alltså vara svenska myndigheter som vidtar tvångsåtgärder. Om upplysningsskyldigheten i sådana fall skall fullgöras till en svensk myndighet eller direkt till kommissionen får avgöras efter omständigheterna. Fullgörs skyldigheten till en svensk myndighet, skall denna lämna uppgifterna vidare till kommissionen.

Kommissionen har enligt de nyssnämnda rättsakterna också rätt att vid undersökningar bl.a. få tillträde till lokaler, fordon m.m. och att få tillgång till bokföringsmaterial och andra affärshandlingar. Enligt avtalet är det de nationella myndigheterna som på begäran beslutar om tvångsmedelsanvändning. De kan därvid vägra att efterkomma kommissionens beslut, i vilket fall saken förs till den blandade kommittén.

I promemorian föreslogs att SPK skall vara den myndighet som biträder kommissionen i samband med utredningar i Sverige. Några remissinstanser har kritiserat det förslaget och förordat att näringsfrihetsombudsmannen (NO) eller i vissa fall luftfartsverket, i förekommande fall i samverkan med SPK, skall biträda kommissionen. Bl.a. åberopas att det är smidigare om det är samma myndighet som biträder kommissionen och för talan hos marknadsdomstolen (jfr i anslutning till art. 11).

För egen del vill jag betona vikten av att systemet blir så enkelt som möjligt. Skulle flera myndigheter utses att hålla kontakten med kommissionen, finns risk för komplikationer och gränsdragningsproblem såvitt gäller kompetensen. Jag ansluter mig därför till promemorians förslag att SPK bör vara den myndighet som skall biträda kommissionen i nu avsedda fall. Det är

emellertid självklart att SPK vid fullgörande av denna uppgift samråder med de myndigheter som har sakansvaret på området. Närmare bestämmelser om detta kan meddelas i förordning.

Föreskrifter om husrannsakan och liknande intrång kräver enligt 2 kap. 6 och 12 §§ RF lagform. Därvid är att beakta att det skydd som den förstnämnda paragrafen ger mot bl.a. husrannsakan får begränsas endast för att tillgodose ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle och att begränsningen aldrig får gå utöver det ändamål som har föranlett den.

Frågan om det första ledet är uppfyllt torde inte föranleda någon tvekan, bl.a. därför att regler av samma slag är i kraft inom hela EG. I övrigt bör naturligtvis tillämpning och verkställighet ske med omsorg så att näringsidkaren inte utsätts för större intrång än nödvändigt. Det bör dock observeras att det emellanåt kan finnas skäl att anta att näringsidkaren undanskafter material om han i förväg får kännedom om ett besök. I sådana fall måste saken avgöras utan att näringsidkaren hörs under det förfarandet.

Lagrådet har påpekat att det remitterade förslaget föranledde osäkerhet om vilka möjligheter som stod till buds vid en begäran från kommissionens sida om handräckning för genomförande av en undersökning. Jag instämmer i den kritiken. Enligt förslaget i propositionen skall alla beslut av kommissionen som skall verkställas här i en eller annan form prövas av marknadsdomstolen eller, om det är uppenbart att beslutet inte kan godtas, av KO resp. NO. Detta gäller således även beslut om tillträde till lokaler.

Vid genomförandet av ett beslut om husrannsakan kan biträde av polismyndighet eller kronofogdemyndighet behöva anlitas. Eftersom utredningen åtminstone inte primärt har föranletts av någon brottsmisstanke, ligger kronofogdemyndigheten närmast till hands.

Art. 9:1 innebär en folkrättslig förpliktelse att se till att konkurrensreglerna i avtalet och bestämmelserna i de i bilagan upptagna rättsakterna tillämpas och verkställs med samma effekt som inom EG. Framför allt är det fråga om beslut som kommissionen har meddelat och som riktar sig till företag här. Sådana beslut av kommissionens måste först prövas av en svensk myndighet och, om beslutet godtas, förvandlas till ett svenskt myndighetsbeslut. Som redan nämnts och som ytterligare kommer att beröras i anslutning till artikel 11, bör denna myndighet vara marknadsdomstolen.

Enligt *art. 9:2* skall de rättigheter som tillkommer någon enligt *art. 4–7* samt bestämmelserna i de i bilagan förtecknade rättsakterna kunna åberopas inför svenska domstolar. I fråga om domstolarnas kompetens bör gälla samma principer som i dag, nämligen att marknadsdomstolen skall vara behörig i frågor som faller under dess nuvarande kompetensområde medan tingsrätterna är behöriga i övriga frågor.

Det kan anmärkas att *art. 9:2* inbegriper möjligheten för någon att göra gällande sin rätt gentemot svenska staten. Om t.ex. en EG-stat enligt *art. 5* i rättsakten nr 1 har gett ett flygföretag rätt att flyga på Sverige, måste Sverige som regel godkänna trafiken. Gör Sverige inte det, kan man åtminstone teoretiskt tänka sig att det utländska flygföretaget för talan mot Sverige i saken. Man kan dock i allmänhet utgå från att saken klaras ut genom informella kontakter mellan resp. regeringar eller luftfartsmyndigheter och kommissionen.

Art. 10 bör föranleda en lagbestämmelse om att svenska myndigheter inte får pröva sådana frågor som avses i artikeln.

Av *art. 11* följer att Sverige, om kommissionens beslut inte kan godtas, inom 21 dagar skall hänskjuta frågan till den blandade kommittén. Riktat sig beslutet mot Sverige som stat torde detta inte vålla problem. Om beslutet riktar sig mot ett företag förutsätts att kommissionen underrättar Sverige på diplomatisk väg eller direkt via en svensk myndighet om beslutet så att den prövning som skall ske kan genomföras. Detta framgår av *art. 11:1*, som ju förutsätter att kommissionens beslut i detta fall innehåller en begäran om att en åtgärd skall vidtas av Sverige resp. Norge. Tidsfristen torde böra räknas från den dag en svensk domstol eller annan myndighet konstaterar att beslutet inte godtas. Närmare bestämmelser om tidsfrister kan meddelas i förordning.

I allmänhet kan man utgå från att svenska företag frivilligt rättar sig efter kommissionens beslut. Redan i dag får svenska företag som gör affärer inom gemenskapen räkna med att följa de spelregler som gäller där. Har företaget tillgångar inom gemenskapen, är kommissionens beslut i den mån de innebär ekonomiska förpliktelser utan vidare verkställbara i den EG-stat där företaget har tillgångar.

Om emellertid företaget inte frivilligt rättar sig efter beslutet, måste svenska myndigheter kopplas in. Man kan utgå från att saken i de flesta fall rör en fråga som enligt nuvarande lagstiftning skulle falla under marknadsdomstolens behörighet. Marknadsdomstolen bör därför vara den myndighet som ytterst prövar kommissionens beslut som riktar sig till enskilda.

Talan i marknadsdomstolen förs av NO såvitt gäller konkurrensfrågor och av konsumentombudsmannen (KO) bl.a. när det gäller marknadsföring samt avtalsvillkor i konsumentförhållanden. När prövning av ett kommissionsbeslut skall ske, bör prövningen därför i första hand göras av NO och KO inom deras resp. områden. Faller frågan inte inom någon av deras områden enligt nuvarande avgränsning, bör behörighet tilläggas en av dem, lämpligen NO. Marknadsdomstolens behörighet enligt lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m. bör utvidgas på motsvarande sätt.

Om NO eller KO finner att kommissionens beslut var uppenbart oriktigt, bör de meddela regeringen detta så att frågan enligt vad som sägs i *art. 11:2* kan föras upp i den blandade kommittén. I andra fall bör de föra talan hos marknadsdomstolen med kommissionens beslut som underlag. Domstolen kan meddela beslut som innebär antingen att kommissionens beslut godtas eller att det underkänns. Någon ändring av beslutet får inte ske, men ev. böter eller viten skall bestämmas i svenska kronor i stället för i ECU.

Även när det gäller tillämpningen av de rättsakter som rör luftfartspolitiska frågor om tillståndsgivning, marknadstillträde, prisfastställelse m.m. (rättsakterna nr 1–3), kan en omprövning av ett kommissionsbeslut undantagsvis bli aktuell. Om ett svenskt flygföretag inte följer gällande regler, ligger det i luftfartsverkets tillsynsfunktion att se till att rättelse sker. Man kan utgå från att kommissionen i sådana frågor underrättar luftfartsverket direkt om ett misstänkt regelbrott och att saken klaras ut innan det har gått så långt att kommissionen har meddelat ett slutligt beslut i saken. Om emellertid kommissionen har meddelat ett beslut som kan föranleda verkställighet, bör

omprövningen av det beslutet ske på samma sätt som när det gäller andra beslut. Kommissionsbeslutet torde då ha grundats på bestämmelserna i rättsakten nr 5 om tillämpningen av konkurrensreglerna på luftfartssektorn. Omprövningen bör alltså göras av marknadsdomstolen på talan av NO. Det ligger i sakens natur att NO i ärendet samråder med luftfartsverket.

En särskild fråga är om regeringen när saken tas upp i den blandade kommittén skall anses bunden av beslut som NO, KO eller marknadsdomstolen har fattat. Såvitt gäller domstolens beslut talar övervägande skäl för att regeringen inte skall kunna frångå beslutet. Sverige kan då i den blandade kommittén försöka övertyga kommissionen att den bör ändra sitt beslut. Vidare kan i kommittén diskuteras hur man skall se på liknande fall i framtiden.

När det gäller beslut av NO resp. KO bör regeringen ha en friare ställning och bör, om den finner att NOs eller KOs ståndpunkt inte är hållbar, kunna uppdra åt dem att föra talan vid marknadsdomstolen. Någon konflikt med 11 kap. 7 § RF torde inte uppstå därigenom.

Beslut av marknadsdomstolen som innebär en överprövning av kommissionens beslut bör kunna överklagas. I promemorian föreslogs regeringsrätten för denna uppgift. Flera remissinstanser, bl.a. regeringsrätten, har ansett att i stället högsta domstolen bör väljas. Jag ansluter mig till denna uppfattning.

I den särskilda lagen bör tas upp en bestämmelse om att beslut enligt den gäller även om det överklagas, såvida inte högsta domstolen beslutar om inhibition (jfr 3 kap. 9 § utsökningsbalken).

Återstoden av bestämmelserna i själva avtalet är av rent folkrättslig karaktär och föranleder inte någon lagstiftning.

4.3 Bilagan

I allmänhet är det kommissionen som i första hand tillämpar bestämmelserna i de olika rättsakterna. Som tidigare nämnts måste emellertid svenska myndigheter vid behov kunna ompröva kommissionens beslut enligt samma regler. Dessa måste alltså införlivas, helt eller delvis.

Svårigheten består närmast i att avgöra vilka bestämmelser som bör införlivas genom lag och vilka som kan införlivas genom författning av lägre dignitet. I båda fallen bör inkorporeringsmetoden väljas.

Utgångspunkten bör vara reglernas tillämpning av svenska domstolar och andra myndigheter. Om reglerna vid den tillämpningen kan hänföras till 8 kap. 2 § eller 11 kap. 4 § RF bör de inkorporeras genom lag. Övriga regler skulle då kunna inkorporeras genom förordning efter bemyndigande av riksdagen enligt 8 kap. 7 § RF eller vara att anse som verkställighetsföreskrifter eller falla under restkompetensen enligt 8 kap. 13 § första stycket RF.

Nackdelen med en allför noggrann uppdelning är att regelverket blir svåröverskådligt och rättsakterna sonderstyckade på ett sätt som gör att sammanhanget går förlorat. Man får därför acceptera att en hel del bestämmelser inkorporeras genom den särskilda lagen, trots att detta egentligen inte behövs. Visserligen införlivas då även bestämmelser som det inte blir aktuellt för svenska myndigheter att tillämpa, men något hinder mot att använda en sådan modell kan inte anses föreligga. Vid inkorporeringsmetoden

räcker det med en enda paragraf vari aktuella bestämmelser i de olika rättsakterna räknas upp och förklaras utgöra svensk rätt.

De sålunda uppräknade bestämmelserna i rättsakterna bör fogas som bilaga till den särskilda lagen.

Rättsakterna nr 1–3

Dessa rör förhållandet mellan stater inbördes. Den upplysningsskyldighet för enskilda som är föreskriven täcks, som tidigare nämnts, redan nu av bestämmelser i luftfartslagen och luftfartsförordningen.

Det kan kanske ifrågasättas med hänsyn till rättsakternas folkrättsliga karaktär om de över huvud taget behöver införlivas. För ett införlivande talar emellertid att vissa frågor om rätt för utländska företag till luftfart som nu prövas av regeringen lämpligen bör, såvitt gäller avtalet, prövas av luftfartsverket. Vidare berör rättigheterna indirekt enskilda flygföretag. Om ändå vissa av bestämmelserna bör införlivas, är det lika bra att rättsakterna i enlighet med det tidigare sagda införlivas i sin helhet. Detta kan ske genom förordning och med tillämpning av inkorporeringsmetoden. Sannolikt behövs därutöver vissa ändringar i luftfartsförordningen såvitt gäller delegation till luftfartsverket.

Rättsakterna nr 4 och 5

Dessa rättsakter innehåller grundläggande bestämmelser om tillämpningen av art. 4 och 5 i avtalet. Dessa artiklar överförs till svensk rätt genom att tas upp i den särskilda lagen. Nr 4 gäller inte på luftfartssektorn men har betydelse för vissa andra rättsakter.

En genomgång av rättsakt nr 4 ger vid handen följande.

Art. 1–4 torde i huvudsak vara av den karaktären att de inte kräver lagstiftning. Om inte dessa artiklar tas med i lagen, går emellertid sammanhanget förlorat. De bör alltså tas med.

Art. 5–7 rör bl.a. frister för notifiering av överenskommelser och torde vara överspelade. *Art. 6* innehåller handlingsregler för kommissionen och behöver inte tas med.

Art. 8 rör bl.a. rätten för kommissionen att knyta villkor till beslut enligt art. 4:3 i avtalet och att återkalla eller ändra ett beslut. Möjligheten att knyta villkor till och att återkalla beslutet kan knappast sägas följa av art. 4:3. Bestämmelsen bör i sin helhet tas med i lagen.

Art. 9 gäller bl.a. kommissionens rätt att ensam besluta enligt art 4:3 i avtalet och fördelningen i övrigt mellan avtalsstaternas myndigheter och kommissionen av beslutanderätten i konkurrensfrågor. Avtalsstaternas behörighet upphör när kommissionen har inlett en undersökning i saken. Bestämmelserna bör tas med i lagen. Något uttryckligt förbehåll för den möjlighet till omprövning av kommissionens beslut som följer av avtalet behöver knappast göras eftersom denna följer av lagen.

Art. 10:1 och 2 får anses utgöra föreskrifter som faller under restkompetensen och behöver i alla händelser inte tas med.

Art. 11 innehåller bestämmelser om upplysningsskyldighet för enskilda

men även handlingsregler för kommissionen. Även *art. 12* innehåller bestämmelser om upplysningsskyldighet. Artiklarna bör tas med i sin helhet i lagen.

Art. 13 är närmast av folkrättslig karaktär. Bestämmelser kan meddelas i förordning.

Art. 14–16 kräver i sina väsentliga delar lagform. Bestämmelser tas upp i den särskilda lagen.

Art. 17 gäller EG-domstolens kompetens att ompröva beslut om böter och viten som kommissionen har meddelat. En motsvarande bestämmelse om svenska domstolar hade krävt lagform. Det är emellertid här fråga om tillämpning av EG-rätten (vilken även kommer svenska rättssubjekt till godo). Lagform krävs därför inte. Från principiell synpunkt kan naturligtvis ifrågasättas om svensk rätt bör innehålla en föreskrift om att kommissionsbeslut kan överklagas till EG-domstolen. Bestämmelsen bör emellertid ändå tas med eftersom den innehåller viktiga upplysningar.

Art. 18 behöver knappast införlivas men kan tjäna som upplysning.

Art. 19 kräver sannolikt lagform såvitt gäller 19:2.

Art. 20 kräver knappast lagform men bör ändå tas med. Sekretess får anses gälla enligt 2 kap. 1 § och/eller 8 kap. 6 § sekretesslagen jämförd med 2 § sekretessförordningen.

Slutsatsen av genomgången är att de flesta av artiklarna i rättsakten bör i sin helhet införlivas genom inkorporering, dvs. de räknas upp i den särskilda lagen och bifogas i översättning i en bilaga till denna.

Beträffande rättsakt nr 5 kan samma resonemang föras. Art. 1–7, 9, 11–17 (utom tredje punkterna i art. 12 och 13) skall alltså inkorporeras.

Rättsakterna nr 6 och 7

Rättsakten nr 6 innehåller bestämmelser om tillämpningsområde (art. 1), bemyndigande för kommissionen att föreskriva gruppundantag (art. 2) och giltighetstiden för sådana (art. 3), vissa föreskrifter om hur gruppundantagen skall utformas m.m. (art. 4–6) och bestämmelser om återkallelse i enskilda fall av den förmån som gruppundantaget ger (art. 7). Art. 8 är en föreskrift om revision av rättsakten.

Genom nr 7 har nr 6 ändrats i art. 2, 3 och 8.

Art. 1, 3 och 7 i nr 6 bör inkorporeras, såvitt möjligt i den lydelse som följer av ändringarna i nr 7. Som *lagrådet* har påpekat behöver bemyndigandet för kommissionen att föreskriva om gruppundantag inte inkorporeras genom lag.

Som nämnts i det föregående innebär inte den omständigheten att rättsakterna inkorporeras att Sverige har på förhand godtagit framtida gruppundantag. För att dessa skall gälla i Sverige måste de införlivas såväl med avtalet som med svensk rätt.

Rättsakterna nr 8–10

Nr 8–10 innehåller föreskrifter om de gruppundantag som kommissionen har föreskrivit enligt bemyndigandet i rättsakt nr 6. Bestämmelserna är av den karaktären att de kan ses som utfyllnad av bestämmelsen i art. 4:3 i avta-

let, dvs. som föreskrifter om verkställighet av lag enligt 8 kap. 13 § första stycket 1 RF. De kan införlivas genom förordning med användning av inkorporeringsmetoden.

Prop. 1991/92:29

Rättsakt nr 11

Här ges regler om ersättning vid nekad ombordstigning till följd av överbokning. Bestämmelserna gäller ett ämne som avses i 8 kap. 2 § RF och måste i sin helhet införlivas genom lag. Ikraftträdandebestämmelsen i art. 10 behöver inte tas med.

Rättsakt nr 12

Uppförandekoden för CRS-system innehåller åtskilliga bestämmelser som faller under 8 kap. 2 eller 3 §§ RF. Dit hör art. 3–19. Art. 1, 2 och 22 har betydelse för tillämpningen. Samtliga dessa bestämmelser bör tas med.

Art. 20 och 21 rör kommissionen enbart resp. ikraftträdandet och behöver inte tas med.

Rättsakt nr 13 om samarbete vid haveriutredningar bör införlivas genom förordningsbestämmelser, sannolikt i instruktionen för statens haverikommission.

Rättsakterna nr 14 och 15 är redan införlivade med svensk rätt genom föreskrifter av luftfartsverket.

Rättsakt nr 16

Detta direktiv om sällsкаpsresor behöver inte införas förrän till årsskiftet 1992/93. Det kräver lagstiftning. Arbetet med detta pågår inom justitiedepartementet. Direktivet bör alltså inte tas med i detta sammanhang.

Rättsakt nr 17

Denna s.k. fusionsförordning torde, med hänsyn till de tröskelbelopp som gäller, knappast bli aktuell för tillämpning på luftfartens område. Den måste emellertid ändå införlivas med svensk rätt. De problem som kan tänkas uppkomma är i huvudsak desamma som redovisats i anslutning till nr 12.

Rättsakterna nr 18–20 bör ses som verkställighetsföreskrifter och kan i tillämpliga delar införlivas genom förordning.

5 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad som anförts i det föregående har inom kommunikationsdepartementet upprättats förslag till

1. lag om tillämpning av avtal mellan Sverige, Norge och EEG om civil luftfart,

2. lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.

Förslagen har granskats av lagrådet.

6.1 Förslaget till lag om tillämpning av avtal mellan Sverige, Norge och EEG om civil luftfart

Tillämpningsområde

1 § Denna lag tillämpas i fråga om lufttransporter och sådan därmed sammanhängande verksamhet som avses i avtal mellan Sverige, Norge och den Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEG) om civil luftfart.

Med avtalspart avses i denna lag Sverige, Norge och EEG. Med Fördraget avses det i Rom den 25 mars 1957 undertecknade fördraget om upprättandet av EEG. Med rådet och kommissionen avses ministerrådet och kommissionen hos EEG.

Tillämpningsområdet anges i första stycket, som närmast motsvarar art. 3. Flera rättsakter, liksom konkurrensbestämmelserna i avtalet, rör enligt sin ordalydelse också annat än civil luftfart. Dit hör t.ex. datoriserade bokningssystem för flygbiljetter, sällskapsresor med flyg och fusioner mellan flygföretag. Det finns därför behov av att klargöra att tillämpningsområdet är begränsat, närmare bestämt till lufttransporter och sådan därmed sammanhängande verksamhet som anges i bilagan till avtalet.

I andra stycket ges definitioner av vissa begrepp som förekommer i lagen.

2 § Följande bestämmelser i de i bilagan till avtalet upptagna rättsakterna nr 4, 5, 11, 12 och 17 skall gälla som lag här i landet.

1. Artiklarna 1–4, 8, 9, 11, 12, 14, 15 utom punkt 3, 16 utom punkt 3 samt 17–20 i rådets första förordning 62/17/EEG om tillämpning av fördragets artiklar 85 och 86, med vidtagna ändringar (nr 4).

2. Artiklarna 1–7, 9, 11, 12 utom punkt 3, 13 utom punkt 3 samt 14–17 i rådets förordning 87/3975/EEG om proceduren för tillämpning av konkurrensreglerna på företag inom luftfartssektorn (nr 5).

3. Artiklarna 1–9 i rådets förordning 91/295/EEG om införande av gemensamma regler om kompensation till passagerare som nekas ombordstigning på flygplan i regelbunden lufttrafik (nr 11).

4. Artiklarna 1–19 och 22 i rådets förordning 89/2299/EEG om en uppförandekod för datoriserade bokningssystem (nr 12).

5. Artiklarna 1–8, 11, 13, 14–18 och 21 i rådets förordning 89/4064/EEG om kontroll av företagskoncentrationer (nr 17).

De angivna bestämmelserna i bilagan till avtalet finns intagna som *bilaga* till denna lag.

I fråga om fullgörande i Sverige av skyldigheter enligt denna paragraf tillämpas 13 samt 15–19 §§.

I första stycket räknas upp alla de bestämmelser i bilagan till avtalet som skall gälla i Sverige och inkorporeras genom lag. Som tidigare nämnts kräver en del av bestämmelserna inte lagform men bör ändå tas med för sammanhållningens skull. På inrådan av *lagrådet* har, till skillnad mot vad som föreslogs i det remitterade förslaget, de rättsakter som i huvudsak innefattar bemyndigande för kommissionen att föreskriva om gruppundantag (rättsakterna nr 6 och 7) inte tagits med. Att det är kommissionen som beslutar om gruppundantag har i stället angetts uttryckligen i 6 § förevarande lag.

I andra stycket anges att de angivna bestämmelserna finns intagna som

bilaga till lagen. Den svenska översättningen, som enligt vad jag tidigare nämnt ännu inte slutligt granskats av EG, kommer att när så skett ha lika vitsord som texten på de officiella EG-språken.

På förslag av *lagrådet* har lagts till ett tredje stycke med hänvisning till de bestämmelser i lagen som reglerar hur skyldigheterna enligt de olika rättsakterna skall fullgöras i Sverige.

Meningen är att rättsakterna nr 1–3, delar av 6 och 7, samt 8–10, 13–15 och 18 samt vissa delar av 19 och 20 skall inkorporeras genom förordning.

3 § Beteckningarna "medlemsstat" och "gemenskapen" i de i 2 § angivna rättsakterna skall anses inbegripa Sverige och Norge. Hänvisningar i rättsakterna till artiklarna 85 och 86 i fördraget skall i stället avse 4 och 7 §§ denna lag.

I de olika rättsakterna förekommer uttrycken "medlemsstat" och "gemenskapen" på många ställen. En del rättsakter innehåller vidare hänvisningar till Romfördragets art. 85 och 86, dvs. vissa grundläggande konkurrensregler. I bilagan anges därför att uttrycken "medlemsstat" och "gemenskapen" skall för de ändamål som avses med avtalet anses inbegripa även Sverige och Norge. Vidare anges i förekommande fall att hänvisningar till art. 85 och 86 skall anses som hänvisningar till art. 4 och 5 i avtalet. Motsvarande förvandringsregler har tagits upp i förevarande paragraf.

Det kan anmärkas att det i en del av de bestämmelser som anges i 2 § också förekommer hänvisningar till andra artiklar i Romfördraget eller till rättsakter som inte omfattas av avtalet. Dessa hänvisningar har emellertid inte någon betydelse för tillämpningen av avtalet eller av den nya lagen.

Konkurrensbegränsande avtal

4 § Följande är oförenligt med denna lag och förbjudet, om inte annat följer av 6 §: Överenskommelser mellan företag, beslut av företagssammanslutningar och samordnade förfaranden som kan påverka handeln mellan avtalsparterna och som har till syfte eller följd att konkurrensen hindras, begränsas eller snedvrids inom det geografiska område som omfattas av det i 1 § angivna avtalet. Detta gäller särskilt dem som innebär att

- a) inköps- eller försäljningspriser eller andra affärsvillkor direkt eller indirekt fastställs,
- b) produktion, avsättning, teknisk utveckling eller investeringar begränsas eller kontrolleras,
- c) marknader eller inköpskällor delas upp,
- d) olika villkor tillämpas för likvärdiga prestationer gentemot handelspartner, varigenom dessa får konkurrensnackdel,
- e) det ställs som villkor för avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser som varken till sin natur eller enligt sedvana har något samband med föremålet för avtalet.

5 § Överenskommelser eller beslut som är förbjudna enligt 4 § är ogiltiga.

6 § Bestämmelserna i 4 § får av kommissionen förklaras inte gälla för

- varje överenskommelse eller grupp av överenskommelser mellan företag,
 - varje beslut eller grupp av beslut av företagssammanslutningar och
 - varje samordnat förfarande eller grupp av samordnade förfaranden,
- som bidrar till att förbättra produktionen eller distributionen av varor eller till att främja tekniskt eller ekonomiskt framåtskridande, samtidigt som

konsumenterna tillförsäkras en skälig andel av den vinst som därvid uppnås och som inte

Prop. 1991/92:29

- a) ålägger de berörda företagen begränsningar som inte är nödvändiga för att uppnå dessa mål,
- b) ger dessa företag möjlighet att sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av varorna i fråga.

Missbruk av dominerande ställning på marknaden

7 § Missbruk från ett eller flera företags sida av en dominerande ställning inom det geografiska område som omfattas av det i 1 § angivna avtalet eller inom en väsentlig del av detta område är, i den utsträckning det kan påverka handeln mellan avtalsparterna, oförenligt med avtalet och förbjudet.

Sådant missbruk kan särskilt bestå i att

- a) direkt eller indirekt påtvinga någon oskäliga inköps- eller försäljningspriser eller andra oskäliga affärsvillkor,
- b) begränsa produktion, avsättning eller teknisk utveckling till nackdel för konsumenterna,
- c) tillämpa olika villkor för likvärdiga prestationer gentemot handelspartner, varigenom dessa får konkurrensnackdel,
- d) ställa som villkor för avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser som varken till sin natur eller enligt sedvana har något samband med föremålet för avtalet.

Statliga stödåtgärder m.m.

8 § Om inte annat följer av 9 eller 10 §§ är stöd som ges med hjälp av statliga eller andra allmänna medel otillåtna, om de snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, i den utsträckning det påverkar handeln mellan avtalsparterna.

9 § Sådana stöd av social natur som ges till enskilda konsumenter, under förutsättning att stödet ges utan diskriminering med avseende på varornas ursprung, eller som ges för att avhjälpa skador som förorsakats av naturkatastrofer eller andra exceptionella händelser är dock tillåtna.

10 § Som tillåtna kan anses stöd

- a) för att främja den ekonomiska utvecklingen i områden där levnadsstandarden är onormalt låg eller där allvarig sysselsättningsbrist råder,
- b) för att främja genomförandet av viktiga projekt av gemensamt europeiskt intresse eller för att avhjälpa en allvarig störning i en avtalsparts ekonomi,
- c) för att underlätta utvecklingen av viss näringsverksamhet eller vissa regioner, i den mån stödet inte ändrar villkoren för handeln i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset.

11 § När en stödåtgärd som avses i 8 och 9 §§ har anmälts till kommissionen, får svensk myndighet inte pröva tillåtligheten av stödet innan kommissionen har meddelat beslut i saken.

12 § En kommun är skyldig att upplysa regeringen om stöd som planeras och som kan bli föremål för kommissionens prövning.

Paragraferna 4–12 motsvarar, med vissa tillägg och redaktionella jämkningar, art. 4–6 i avtalet. Dessa bygger i sin tur på Romfördragets art. 85, 86 och 92. På förslag av *lagrådet* har lagtexten jämkats språkligt samt, såvitt gäller statliga stödåtgärder, att två ytterligare paragrafer lagts till.

Art. 92 i Romfördraget anses innefatta inte bara statliga stödåtgärder utan också sådana som lämnas av t.ex. en kommun. I 8 § har detta beaktats genom uttrycket "allmänna medel".

Som *lagrådet* har påpekat får av artikel 7 i avtalet anses framgå att frågan om tillåtligheten av statliga och kommunala stödåtgärder är underkastad kontroll av kommissionen. Denna kontroll utgörs av en efterhandsgranskning när det gäller stödåtgärder som finns vid avtalets ikraftträdande och av en förhandsprövning när det gäller åtgärder som vidtas efter ikraftträdandet. Härav torde enligt *lagrådet* följa att utrymmet för svensk domstolsprövning – närmast laglighetsprövning av kommunala beslut efter kommunalbesvär – är begränsat innan den av kommissionen initierade kontrollen fullföljts enligt artikel 7. En erinran om den betydelse som kommissionen har vid tillämpningen av reglerna i 8 § bör därför enligt *lagrådet* tas upp i paragrafen.

För egen del anser jag att artikel 7 inte hindrar en svensk domstolsprövning efter kommunalbesvär annat än om grunden för överklagandet är den som anges i 10 kap. 8 § första stycket 4 kommunallagen (1991:900), nämligen att beslutet strider mot lag eller annan författning och att förevarande paragraf därvid återopas. Är detta fallet, måste domstolen avvakta kommissionens prövning. Har stödet inte anmälts till kommissionen, torde dock domstolen kunna konstatera att stödet är otillåtet, eftersom reglerna om anmälan inte har iakttagits (jfr EF-Karnow, 1990, s. 620 avsnitt 7.2). Den av *lagrådet* föreslagna bestämmelsen i 4 mom. har jämkats i enlighet härmed.

Lagrådet har också, som tidigare nämnts (avsnitt 4:2), förordat en uttrycklig regel om skyldighet för kommunerna att upplysa regeringen om stöd som planeras och som kan bli föremål för kommissionens prövning. Jag ansluter mig till det förslaget.

Uppgiftsskyldighet m.m.

13 § Den myndighet som regeringen bestämmer får

1. förelägga den som är uppgiftsskyldig enligt bestämmelserna i 2 § att fullgöra sådan skyldighet till myndigheten, samt

2. förelägga den hos vilken en undersökning får företas enligt dessa bestämmelser att låta myndigheten dels granska böcker och andra affärshandlingar, dels göra kopior av eller utdrag ur böcker och andra affärshandlingar, dels begära muntliga förklaringar på ort och ställe, dels få tillträde till den uppgiftsskyldiges samtliga lokaler, markområden och transportmedel.

Myndigheten får meddela beslut enligt första stycket endast

om kommissionen begärt att åtgärden skall vidtas av myndigheten i stället för av kommissionen och underlåtenhet att följa föreläggandet inte på grund av beslut meddelat av kommissionen kan medföra skyldighet att betala viten eller böter enligt bestämmelserna i 2 §, eller

om myndigheten, inom ramen för den egna behörigheten med den begränsning som framgår av 20 § andra stycket och i övrigt i enlighet med tillämpliga bestämmelser i 2 §, meddelar beslutet helt på eget initiativ.

Beslut som avses i första stycket 1. får förenas med vite om den uppgiftsskyldige inte följt ett tidigare föreläggande av myndigheten eller en tidigare anmaning av kommissionen. Beslut som avses i första stycket 2. och som myndigheten meddelar helt på eget initiativ får förenas med vite. Beslut som är förenat med vite får överklagas till kammarrätten. Beslutet gäller omedel-

bart, om inte annat bestäms. Talan om utdömande av vite förs av myndigheten hos marknadsdomstolen.

Prop. 1991/92:29

Paragrafen bygger på art. 8 i avtalet. Enligt bestämmelser i flera av rättsakterna är medlemsstater, behöriga myndigheter i dessa samt företag och företagssammanslutningar m.fl. uppgiftsskyldiga gentemot kommissionen, inte minst när det gäller kommissionens konkurrensövervakande roll enligt art. 89 i Romfördraget. Dessutom är de skyldiga att underkasta sig undersökningar av kommissionen. Dessa skyldigheter är såvitt gäller företag och företagssammanslutningar sanktionerade genom böter och viten. Om detta gäller i huvudsak följande.

När kommissionen begär upplysningar från ett företag eller en företagsammanslutning skall den samtidigt sända en kopia av sin begäran till behörig myndighet i den medlemsstat där företaget eller sammanslutningen har sitt säte. Kommissionen skall också ange den lagliga grunden för sin begäran, tidsfrister samt de påföljder som kan inträda om oriktiga upplysningar lämnas. Om upplysningarna inte lämnas i rätt tid eller om de är ofullständiga skall kommissionen i beslut förelägga vederbörande att komma in med upplysningarna inom viss tid. Samtidigt erinras om den sanktion som kan följa och om rätten att klaga till EG-dömstolen. En kopia av detta beslut skall sändas till medlemsstaten.

Företag och företagssammanslutningar har även skyldighet att underkasta sig de undersökningar kommissionen beslutar om och att därvid låta kommissionens behöriga tjänstemän få tillgång till bokföring och andra affärshandlingar, att ta kopior eller utdrag av dessa, att få muntliga upplysningar på platsen samt att få tillträde till företagets eller sammanslutningens lokaler, mark och fordon. Kommissionen skall i god tid underrätta behörig myndighet i medlemsstaten om en sådan undersökning. I beslutet om undersökning skall kommissionen ange bl.a. syftet med och datum för undersökningen samt påföljden om eftersökt material inte tillhandahålls. Beslutet skall fattas efter samråd med behörig myndighet i medlemsstaten.

Det finns från svensk synpunkt ingen anledning att hindra att den som är uppgiftsskyldig gentemot kommissionen eller skyldig att underkasta sig en undersökning frivilligt fullgör sin skyldighet direkt till kommissionen. Om emellertid tvångsmedel måste tillgripas, t.ex. i form av vitesföreläggande eller fysiska åtgärder för tillträde till lokaler eller tillhandahållande av affärshandlingar, måste svenska myndigheter kopplas in. Sverige har enligt art. 8 i avtalet skyldighet att på begäran hjälpa till. Detta överensstämmer med vad som gäller inom EG.

Bestämmelser om detta har tagits upp i förevarande paragraf. Bestämmelserna var i det till lagrådet remitterade förslaget relativt allmänt hållna och gav den myndighet som regeringen utser vidsträckta befogenheter när det gäller att framtinga ett fullgörande av de skyldigheter som följer av de aktuella rättsakterna.

Lagrådet har haft invändningar mot utformningen av det remitterade förslaget i denna del. Sammanfattningsvis har lagrådet anförts att förslaget innebär att Sverige skulle tillhandahålla tvångsmedel i större utsträckning än som följer av EEGs regler eftersom dessa förutsätter att kommissionen har fattat

ett beslut om sådana, som regel i ett tvåstegsförfarande, att sådana beslut bör prövas enligt 8 § och inte enligt 7 § i det remitterade förslaget i följd varav bestämmelsen om handräckning blir onödig, att svenska myndigheter som av eget initiativ inhämtar information eller utför undersökningar bör ha samma möjligheter som kommissionen men att de begränsningar som ligger i EEGs regelsystem inte skall kunna kringgå genom att initiativet tas av svenska myndigheter, att bestämmelser om rätt att framtvinga förhör utöver den möjlighet som enligt rättsakterna finns att i samband med undersökningar inhämta förklaringar på stället inte bör finnas *samt* att beslut av svenska myndigheter som förenats med vite bör kunna överklagas till kammarrätten.

Jag håller med *lagrådet* om att svenska myndigheter i samband med inhämtande av information eller utförande av undersökningar på begäran av kommissionen inte bör ha vidsträcktare befogenheter än dem kommissionen har. Denna begränsning bör som *lagrådet* föreslagit komma till uttryck i lagtexten. Jag godtar också *lagrådets* ståndpunkt att beslut av kommissionen i avsedda fall först skall prövas av marknadsdomstolen enligt 8 § i det remitterade förslaget (9 § i *lagrådets* förslag). Eftersom en undersökningar av lokaler m.m. skall kunna ske utan förvarning behövs därvid en bestämmelse om att marknadsdomstolen skall kunna meddela beslut utan att den mot vilken verkställighet begärts har fått tillfälle att yttra sig. Marknadsdomstolens beslut är verkställbara enligt 3 kap. 1 § första stycket 1 utskökningsbalken, varför någon särskild föreskrift om möjlighet att påkalla biträde av kronofogde-myndigheten inte behövs.

Det är mer tveksamt om det skall vara möjligt att som *lagrådet* föreslagit föra särskild talan mot ett beslut om föreläggande som förenats med vite. En rätt att överklaga sådana beslut särskilt fyller knappast någon funktion om beslutet ändå kan prövas i samband med att talan förs om utdömande av vitet (jfr 49 kap. 4 § första stycket 4 rättegångsbalken och 18 kap. 6 § första stycket utskökningsbalken). Jag vill emellertid inte motsätta mig *lagrådets* förslag på denna punkt, som onekligen har förebilder inom konkurrensrätten.

I enlighet med det sagda anges i första stycket första punkten att den myndighet som regeringen bestämmer får förelägga den som är uppgiftsskyldig enligt de i 2 § angivna bestämmelserna att fullgöra sin skyldighet till denna myndighet. När uppgifterna har kommit in, skall myndigheten givetvis lämna dem vidare till kommissionen. Myndigheten får även enligt andra punkten förelägga den hos vilken en undersökning får företas att låta myndigheten granska böcker och andra affärshandlingar, att på ort och ställe begära muntlig förklaring och att få tillträde till lokaler m.m. Som tidigare nämnts är avsikten att SPK skall vara den myndighet som svarar för nu aktuella uppgifter. SPK bör också vara den myndighet som i övrigt biträder kommissionen och som kommissionen skall underrätta om behovet av biträde. Bestämmelser härom kan meddelas i förordning.

I andra stycket anges, i enlighet med *lagrådets* förslag, de fall när den svenska myndigheten kan besluta enligt första stycket. Detta kan ske antingen om kommissionen överlåter till den svenska myndigheten att vidta åtgärder utan att själv fatta beslut som kan medföra skyldighet att betala böter eller viten, eller om den svenska myndigheten på eget initiativ meddelar ett sådant beslut inom ramen för den egna behörigheten.

Enligt tredje stycket kan myndighetens beslut enligt första stycket förenas med vite. Detta kan ske i fall som avses i första stycket första punkten endast om den uppgiltsskyldige inte har efterkommit en tidigare anmaning antingen av kommissionen eller av den svenska myndigheten. I fall som avses i andra punkten kan vitesföreläggande användas endast om myndigheten handlar på eget initiativ, dvs. utan någon framställning från kommissionen.

Beslut som förenas med vite får överklagas till kammarrätten. Beslutet får emellertid giltighet omedelbart även om det överklagas. Vitet får inte dömas ut av den föreläggande myndigheten. Talan om utdömande av vite förs hos marknadsdomstolen av den myndighet som förelagt vitet.

Giltigheten av vissa beslut av kommissionen

14 § Om kommissionen i ett enskilt fall har funnit att det inte finns grund för tillämpning av 4 § eller 7 § eller om kommissionen enligt 6 § i ett enskilt fall har medgett undantag från tillämpningen av 4 §, gäller beslutet här i landet.

Som anförts i avsnitt 3.2 vid art. 11 bör vissa kommissionsbeslut, nämligen beslut om icke-ingripandebesked och om undantag från konkurrensreglerna i enskilda fall, vara bindande i Sverige utan ytterligare prövning av svenska myndigheter. Detta får anses innebära att en förvaltningsuppgift innefattande myndighetsutövning överläts till kommissionen. Av 10 kap. 5 § tredje stycket RF följer att riksdagens beslut om detta kräver tre fjärdedels majoritet av de röstande.

Verkställighet av kommissionens beslut i övrigt

15 § Ett beslut av kommissionen som riktar sig mot en enskild fysisk eller juridisk person skall prövas av svenska myndigheter, om kommissionen begärt verkställighet av beslutet. Prövningen skall avse frågan om beslutet är förenligt med det i 1 § angivna avtalet och med föreskrifter som grundas på avtalet.

Svenska myndigheter får inte pröva frågan om ett beslut av kommissionen är ogiltigt på grund av att kommissionen saknat behörighet, att väsentliga processuella föreskrifter åsidosatts, att beslutet strider mot fördraget eller någon annan rättsregel som hänför sig till fördragets tillämpning eller att fråga är om maktmissbruk eller illojal maktanvändning från kommissionens sida.

Kommissionens beslut kan vara av olika slag. Beslut om föreskrifter, t.ex. gruppundantag, måste för att bli bindande för Sverige införlivas genom särskilt regeringsbeslut och med tillämpning av proceduren i art. 12.

Beslut som riktar sig till enskilda fysiska eller juridiska personer måste för att bli verkställbara i Sverige först prövas av svenska myndigheter. Beslutet kan – med svensk terminologi – vara ett slutligt beslut, t.ex. beslut om böter därför att företaget brutit mot konkurrensregler, eller ett beslut under förfarandet, t.ex. begäran om tillträde till lokaler. Ett kommissionsbeslut behöver inte alltid verkställas. Företaget kan rätta sig efter beslutet frivilligt eller beslutet kan vara gynnande så att någon verkställighet över huvud taget inte är aktuell.

Om emellertid företaget inte frivilligt rättar sig efter ett betungande beslut eller kommissionen annars anser att det behövs, begär den att Sverige skall

genomföra beslutet (art. 11). Svenska myndigheter måste då pröva beslutet. Prövningen avser enbart frågan om beslutet är förenligt med avtalet eller med föreskrifter som grundas på avtalet. Beslutet får alltså inte ändras i sak. Godtas inte beslutet, skall detta inom 21 dagar efter detta ställningstagande anmälas till den blandade kommittén, se vidare vid 16 och 17 §§. Den yttersta konsekvensen av att ett beslut inte godtas är att avtalet upphör att gälla.

Första stycket innehåller bestämmelser om detta. I det remitterade förslaget angavs att det är rimligt att ett beslut skall prövas inte bara då kommissionen begärt verkställighet utan också då prövning påkallats av den som beslutet riktar sig mot. En prövning på begäran av den som beslutet riktar sig mot torde dock knappast bli meningsfull. För denne är det i allmänhet bättre att begära omprövning av beslutet hos EG-domstolen. Då prövas ju även beslutets giltighet inom EEG. Om inte kommissionen begär verkställighet i Sverige av beslutet kommer detta f.ö. över huvud taget inte att gälla i Sverige. Möjligheten till prövning på begäran av den som beslutet riktar sig mot har därför tagits bort.

Ett beslut av kommissionen kan även rikta sig mot Sverige som stat, t.ex. beslut om att Sverige skall upphöra med en statlig stödåtgärd eller bevilja en flygkoncession. Prövningen av ett sådant beslut görs i första hand av regeringen, som avgör om beslutet skall godtas eller saken hänskjutas till den blandade kommittén. Någon lagreglering om detta torde inte behövas.

I andra stycket har tagits upp en bestämmelse som anknyter till art. 10. Prövningen hos svenska myndigheter får inte avse frågor om kommissionens kompetens och andra liknande frågor. Prövningen av dessa frågor är förbehållen EG-domstolen, se härom närmare kommentaren till art. 10 i avsnitt 3.2.

16 § I de fall som avses 15 § skall beslutet prövas av konsumentombudsmannen, om saken gäller marknadsföring eller avtalsvillkor i konsumentförhållanden, och annars av näringsfrihetsombudsmannen.

Om konsumentombudsmannen eller näringsfrihetsombudsmannen finner att kommissionens beslut är uppenbart oförenligt med avtalet eller med föreskrifter som grundas på avtalet, skall han anmäla saken för regeringen. I annat fall skall han väcka talan hos marknadsdomstolen.

Paragrafen motsvarar i sak 9 § och 10 § andra stycket i det remitterade förslaget.

Som tidigare nämnts är det i princip marknadsdomstolen som skall pröva beslut av kommissionen på talan av KO eller NO. Detta förutsätter att KO och NO på resp. område prövar kommissionens beslut innan talan väcks. Finner KO eller NO vid den prövningen uppenbart att beslutet är oförenligt med avtalet eller med föreskrifter som grundas på avtalet, finns inte någon anledning att saken också prövas av marknadsdomstolen. I sådana fall skall KO resp. NO själva anmäla saken till regeringen för hänskjutande till den blandade kommittén.

Enligt förslaget i promemorian skulle KO vara behörig att föra talan om saken rör bl.a. avtalsvillkor mellan näringsidkare. Med anledning av påpekanden från några remissinstanser, bl.a. KO och NO, har behörighet på det området i stället tillagts NO.

Luftfartsverket har ifrågasatt om inte marknadsdomstolens prövning borde begränsas till samma frågor som avses i 20 §, dvs. konkurrensbegränsningsfrågor. Med anledning härav vill jag framhålla att marknadsdomstolens prövning i fall som avses i 15 § avser att kontrollera om kommissionens beslut kan godtas i Sverige eller inte. Det är viktigt att den prövningen koncentreras till en enda kvalificerad instans. Som nämnts tidigare (avsnitt 4.2 i anslutning till art. 11) torde i de flesta fall frågan röra ett förhållande som med nuvarande lagstiftning faller under marknadsdomstolens behörighet. Av dessa skäl bör marknadsdomstolen väljas även för situationer då frågan rör något annat än vad som normalt hör till domstolens område, t.ex. luftfartspolitiska frågor. Det är naturligtvis viktigt att i sådana frågor verkets synpunkter kommer fram. Detta kan ske genom att KO resp. NO samråder med luftfartsverket innan de beslutar om talan skall föras i domstolen eller inte.

Har kommissionen begärt verkställighet, bör den som beslutet rör få tillfälle att yttra sig innan KO eller NO fattar beslut såvida inte på grund av sakens beskaffenhet denne inte i förväg bör underrättas, se 22 §. KO resp. NO bör i förekommande fall samråda med den myndighet under vilken frågan normalt hör.

17 § Om marknadsdomstolen finner att kommissionens beslut inte är förenligt med avtalet eller med föreskrifter som grundas på avtalet, skall domstolen anmäla sitt beslut för regeringen. I annat fall skall domstolen förklara att kommissionens beslut skall gälla.

Om domstolen förklarar att kommissionens beslut skall gälla, får det verkställas som svensk lagakraftäggande dom.

Paragrafen motsvarar närmast 11 § andra stycket i det remitterade förslaget.

Prövning av sådana beslut som avses i 15 § skall göras av marknadsdomstolen på talan av av KO, om saken rör dennes område, och annars på talan av NO, se 16 §. Av 16 § första stycket följer emellertid att KO resp. NO själva skall göra en prövning av beslutet.

Marknadsdomstolens prövning avser frågan om kommissionens beslut är förenligt med avtalet eller föreskrifter som grundas på avtalet. Finner domstolen vid den prövningen att beslutet inte skall godtas, skall den genast anmäla sitt beslut för regeringen för hänskjutande till den blandade kommittén. I annat fall beslutar domstolen att kommissionens beslut skall gälla.

Verkställighet av beslutet sker vid behov enligt utskökningsbalken i enlighet med vad som gäller om verkställighet av lagakraftäggande dom. Närmare föreskrifter om vem som skall begära verkställighet kan meddelas i förordning.

Har marknadsdomstolen funnit att ett beslut inte kan godtas, får regeringen anses bunden av den bedömningen.

18 § Böter och viten som beslutats av kommissionen skall vid prövning enligt 15 § bestämmas i svenskt mynt.

När kommissionen beslutar om böter eller viten torde beloppet fastställas i den europeiska valutaenheten ECU. Godtas beslutet, skall enligt föreva-

rande paragraf beloppet bestämmas i svenskt mynt, något som underlättar verkställighet.

Böter och viten tillfaller svenska staten.

Enligt RSV bör övervägas om sanktionsavgifter som har dömts ut enligt lagen skall få dras av vid inkomsttaxeringen. För egen del menar jag att det för närvarande inte finns tillräckligt underlag för att ta ställning till den frågan. Det går inte utan vidare att dra några paralleller med vad som gäller om vanliga svenska böter, viten eller sanktionsavgifter. Frågan bör lämpligen övervägas i samband med en svensk anslutning till ett EES-avtal.

19 § Om kommissionen har funnit att en kommun lämnat stöd som står i strid med 8 §, skall regeringen, om den finner att kommissionens beslut är förenligt med avtalet och med föreskrifter som grundas på avtalet, upphäva det kommunala beslutet.

Om kommissionen har funnit att en statlig stödåtgärd är i strid med avtalet och följaktligen begär att den skall upphöra, skall frågan prövas av regeringen. Något lagstöd behövs inte för det ändamålet. Har emellertid stödet prövats av en domstol eller annan myndighet efter överklagande följer av 11 kap. 2 resp. 7 §§ RF att regeringen får anses bunden av den prövningen. Av 11 § framgår emellertid att en svensk domstol eller annan myndighet inte får pröva om en stödåtgärd som anmälts till kommissionen är förenligt med 8–10 §§ förrän kommissionen har meddelat beslut i saken.

Har stödet bestämts av riksdagen, kan beslutet inte ändras utan ett nytt riksdagsbeslut.

När det gäller kommunala stödåtgärder bör i motsvarande fall regeringen kunna pröva om stödet skall upphöra eller om frågan skall hänskjutas till den blandade kommittén. 11 kap. 7 § RF torde inte hindra att regeringen omprövar ett beslut av kommunfullmäktige. En bestämmelse som ger regeringen rätt att pröva en kommunal stödåtgärd har tagits upp i förevarande paragraf.

Domstolsprövning i andra fall

20 § Frågor om överträdelse av föreskrifterna i 4 § eller 7 § prövas av marknadsdomstolen. Frågor om överträdelse av de föreskrifter som anges i 2 § prövas också av marknadsdomstolen, om saken rör en konkurrensfråga eller fråga om kontroll av företagsförvärv, och annars av tingsrätt.

Att svenska domstolars och andra myndigheters behörighet att pröva frågor som avses i denna lag kan vara inskränkt framgår av föreskrifter som anges i 2 §.

Utan hinder av vad som sägs i första stycket får en allmän domstol pröva en invändning om att ett avtal är ogiltigt på grund av 4 § eller strider mot 7 § eller någon föreskrift som anges i 2 §.

Första stycket. Av art. 9:2 i avtalet följer att Sverige skall se till att de rättigheter som följer av art. 4–7 och bestämmelser i de olika rättsakterna kan åberopas direkt inför svenska domstolar.

Såvitt gäller konkurrensfrågor och kontroll av företagsförvärv, vilka frågor redan nu faller under marknadsdomstolens kompetens, bör marknadsdomstolen vara behörig medan tingsrätterna bör vara behöriga att pröva övriga frågor. Eftersom marknadsdomstolens behörighet är begränsad till de

frågor som nämns i 1 § lagen om marknadsdomstol m.m. behövs en särskild bestämmelse i förevarande lag som ersätter den paragrafen. Av lagen bör också framgå att tingsrätterna är behöriga i övriga fall.

Första stycket i förevarande paragraf innehåller en bestämmelse enligt det sagda. Förslaget innebär att en svensk allmän domstol inte på samma sätt som domstolarna inom EG kan tillämpa gemenskapsrätten när det gäller konkurrensfrågor. En sådan ordning strider emellertid inte mot avtalet. Frågan vilka svenska domstolar som skall vara behöriga att pröva olika frågor är en intern svensk fråga.

Andra stycket. Av bestämmelser i rättsakterna nr 4 (art. 9) och nr 5 (art. 7) följer att det i princip är kommissionen som beslutar om tillämpning av art. 4:1 och 5 i avtalet. De nationella myndigheterna har emellertid som framgått också behörighet att pröva sådana frågor, dock endast fram till dess att kommissionen har inlett en undersökning i saken. Liknande bestämmelser finns också i andra rättsakter, t.ex. nr 17 (art. 21) om kontroll av företagskoncentrationer.

Förevarande andra stycke innehåller en erinran om att det i de bestämmelser som anges i 2 § kan finnas föreskrifter som inskränker svenska domstolars och andra myndigheters behörighet när kommissionen har inlett en undersökning.

Av avtalet följer vidare att sanktionerna skall vara i huvudsak desamma som de som förekommer inom EEG i motsvarande fall. Domstolen skall alltså tillämpa de föreskrifter om böter och viten som finns i den tillämpliga rättsakten och som enligt 2 § i den nu aktuella lagen gäller i Sverige.

Tredje stycket. Som NO har påpekat innebär promemoriaförslaget att det åtminstone teoretiskt blir möjligt för en part i ett civilrättsligt avtal att vid allmän domstol framtvinga fullgörelse av avtalet trots att det strider mot luftfartsavtalet. Det bör enligt min mening vara möjligt för allmän domstol att pröva en invändning om att avtalet är ogiltigt eller annars strider mot avtalet, trots att den frågan annars skulle vara förbehållen marknadsdomstolens prövning. Jag föreslår därför en i förhållande till promemoriaförslaget ny bestämmelse enligt vilken en allmän domstol, trots vad som sägs i första stycket, är behörig att pröva en invändning om att ett avtal är ogiltigt enligt 4 § eller strider mot 7 § eller någon föreskrift som anges i 2 §.

21 § För marknadsdomstolens prövning i fall som avses i 20 § gäller, i den mån särskilda föreskrifter inte har meddelats i denna lag, konkurrenslagen (1982:729) i tillämpliga delar.

Ansökan om prövning hos marknadsdomstolen bör göras på samma sätt som när det gäller andra konkurrensfrågor, dvs. ansökan kan göras av NO. Om denne inte vill göra ansökan bör även sammanslutningar av konsumenter, löntagare eller näringsidkare samt enskilda näringsidkare kunna ansöka om prövning (jfr 17 § andra stycket konkurrenslagen 1982:729). Vid prövningen skall konkurrenslagen i princip tillämpas, men de materiella bestämmelserna i bl.a. 4 § och 7 § i lagen tar över konkurrenslagens bestämmelser, om dessa avviker från den särskilda lagen. I själva verket torde utrymmet för tillämpning av konkurrenslagen i nu aktuella fall vara begränsat.

Som tidigare nämnts gäller enligt avtalet att bestämmelserna i de olika

rättsakterna skall tolkas enhetligt av avtalsparterna. Tolkningen skall för svensk och norsk del överensstämma med den som görs av EG-domstolen resp. av kommissionen. Detta gäller även de bestämmelser i huvudavtalet som har sin motsvarighet i Romfördraget, dvs. art. 4–6. De tolkningar som redan har gjorts när avtalet undertecknas får anses utgöra en integrerad del av rättsakterna. EG-sidan har åtagit sig att tillhandahålla oss de domar och beslut av prejudikatvärde som meddelas därefter (art. 1:2).

Principen om fördragskonform tolkning får anses fast etablerad i svensk rätt, se NJA 1988 s. 572 och RÅ 1990 ref. 84. Någon särskild lagbestämmelse om skyldighet för domstolar och andra myndigheter att beakta tolkningar av EGs olika organ av bestämmelser som har sin motsvarighet i avtalet torde inte behövas. Det bör framhållas att alla tre avtalsparterna ansett frågan om enhetlig tolkning viktig; meningen med avtalet är ju att vi skall ha samma regler i Sverige och Norge som inom EG.

Med anledning av vad luftfartsverket anförde i sitt remissyttrande vill jag framhålla att avtalet inte är uppbyggt på sådant sätt att det är möjligt att inhämta tolkningsbesked från t.ex. EG-domstolen. Eventuella problem får i stället lösas i den blandade kommittén.

Handläggningen hos marknadsdomstolen

22 § För marknadsdomstolens handläggning av ärenden som avses i denna lag gäller 3–10 och 14 §§, 15 § första stycket samt 16–22 §§ lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m. i tillämpliga delar.

Vid prövning enligt 15 § denna lag av beslut av kommissionen om att undersökning skall företas hos den som är skyldig att underkasta sig en sådan får marknadsdomstolen meddela beslut utan att den mot vilken verkställighet begärts har fått tillfälle att yttra sig.

Paragrafens första stycke innehåller bestämmelser om marknadsdomstolens handläggning av ärenden enligt den nya lagen. Vid den handläggningen skall i huvudsak gälla bestämmelserna i lagen om marknadsdomstol m.m.

Som nämnts i anslutning till 20 § första stycket ersätter den bestämmelsen 1 § lagen om marknadsdomstol m.m. 2 § i den lagen ersätts av 23 § första stycket förevarande lag. När det gäller sammansättningen av domstolen m.m. bör 3–10 §§ tillämpas.

11–13 a §§ lagen om marknadsdomstol m.m. torde sakna aktualitet i ärenden enligt förevarande lag. De flesta bestämmelserna i 14 § bör kunna tillämpas liksom 15 § första stycket. 15 a § kan knappast bli aktuell. 16–22 §§ där emot bör gälla i tillämpliga delar.

Av 13 § tredje stycket förevarande lag framgår att marknadsdomstolen prövar frågor om utdömande av vite som förelagts enligt den bestämmelsen.

På förslag av *lagrådet* har i ett nytt andra stycke tillagts att marknadsdomstolen vid prövning enligt 15 § förevarande lag av ett beslut av kommissionen om att undersökning skall företas hos t.ex. ett företag får meddela beslut utan att den hos vilken undersökningen skall företas har fått tillfälle att yttra sig.

23 § Marknadsdomstolens beslut enligt 15 § får överklagas till högsta domstolen genom besvär. Andra beslut av marknadsdomstolen enligt denna lag får inte överklagas.

Om marknadsdomstolens beslut enligt 15 § överklagas, får högsta domstolen förordna att verkställighet tills vidare inte får äga rum.

I promemorian föreslogs att marknadsdomstolens beslut enligt 8 § i promemorians lagförslag, dvs. prövning av kommissionens beslut, skulle få överklagas till regeringsrätten. Flera remissinstanser, bl.a. regeringsrätten, har i stället förordat att högsta domstolen blir överprövningsinstans. Som jag tidigare nämnt biträder jag denna ståndpunkt.

Andra beslut av marknadsdomstolen enligt förevarande lag, t.ex. beslut om utdömande av vite eller beslut med anledning av prövning enligt 20 §, får inte överklagas.

Andra stycket har formulerats efter *lagrådets* förslag, se vidare 17 §.

24 § I fråga om överklagande och om prövningen av besvär i högsta domstolen gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 54 och 56 kap. rättegångsbalken om talan mot hovrätts slutliga beslut i mål eller ärende i vilket talan väckts vid tingsrätt. Vad som där sägs om hovrätt skall i stället avse marknadsdomstolen.

I fråga om överklagande av marknadsdomstolens beslut och om prövningen av besvär i högsta domstolen skall vad som i 54 och 56 kap. rättegångsbalken sägs om talan mot hovrätts slutliga beslut i mål eller ärenden som väckts vid tingsrätt gälla i tillämpliga delar. Det innebär bl.a. att prövningstillstånd erfordras. Vidare skall vad som i nämnda kapitel sägs om hovrätt i stället avse marknadsdomstolen.

Övergångsbestämmelser m.m.

Avtalet utgår från att några särskilda ikraftträdande-eller övergångsbestämmelser inte skall meddelas.

Lagrådet har framhållit att lagen kan komma att avse avtal som träffats före ikraftträdandet av lagen och att avtalparter därför kan komma att drabbas av sanktionsavgifter på vilka retroaktivitetsförbudet i 2 kap. 10 § första stycket RF anses tillämpliga. *Lagrådet* anser att verkställighet av ett beslut av kommissionen inte bör ske till den del det avser en gärning som begåtts före ikraftträdandet och att detta bör beaktas av svenska myndigheter utan att det särskilt angetts i lagen. Jag delar *lagrådets* uppfattning i denna fråga.

Som tidigare angetts bör lagen träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

6.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.

1 § I paragrafen har uppräknningen av de ärenden som marknadsdomstolen handlägger kompletterats med den nya lagen om tillämpning av luftfartsavtalet. Därvid har förbehåll gjorts för vad som kan följa av 20 § i den nya lagen, nämligen att prövningen i vissa fall skall ske hos tingsrätt.

2 § Enligt 23 § lagen om tillämpning av luftfartsavtalet får beslut varigenom marknadsdomstolen prövat ett beslut av kommissionen överklagas till högsta domstolen. Andra marknadsdomstolens beslut enligt den nya lagen får inte överklagas. Paragrafen har anpassats till detta system. I paragrafen har redaktionella ändringar gjorts.

13 § Ansökan hos marknadsdomstolen görs skriftligen i de fall som räknas upp i paragrafen. Denna har kompletterats med den nya lagen om tillämpning av luftfartsavtalet. Skriftlig ansökan gäller såväl i fråga om omprövning av kommissionsbeslut som när det gäller andra ärenden hänförliga till den nya lagen.

7 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

dels att anta förslagen till

1. lag om tillämpning av avtal mellan Sverige, Norge och EEG om civil luftfart,

2. lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.

dels att

3. godkänna avtalet mellan Sverige, Norge och den Europeiska ekonomiska gemenskapen om civil luftfart,

4. godkänna att, om parterna kommer överens därom, artiklarna 9, 13 och 14 ges den ändrade lydelse som jag redovisat i avsnitt 3.2 under artikel 9,

8 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden lagt fram.

Avtal om civil luftfart mellan europeiska ekonomiska gemenskapen, konungariket Norge och konungariket Sverige

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

De avtalsslutande parterna har ingått detta avtal med beaktande av följande:

Parterna önskar fastställa bestämmelser för civil luftfart inom ett område som omfattar den Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEG), konungariket Norge och konungariket Sverige, vilka inte inskränker tillämpningen av bestämmelserna i Rom-fördraget, och särskilt inte gemenskapens behörighet enligt artiklarna 85 och 86 i Rom-fördraget och enligt de konkurrensregler som är härledda från dessa artiklar.

Parterna är eniga om att det är lämpligt att grunda dessa regler på gällande lagstiftning inom Europeiska ekonomiska gemenskapen.

Parterna önskar med all respekt för domstolarnas oavhängighet, förhindra skiljaktiga tolkningar och komma fram till en så enhetlig tolkning som möjligt av bestämmelserna i denna överenskommelse och de bestämmelser i gemenskapens lagstiftning som i allt väsentligt återges i denna överenskommelse.

Parterna beaktar att detta avtal inte skall föregripa utgången av förhandlingarna mellan EEG- och EFTA-länderna om ett Europeiskt ekonomiskt samarbetsområde, i synnerhet med avseende på regler om konkurrens och statligt stöd och skall upphöra att gälla den dag då en överenskommelse mellan EEG- och EFTA-länderna om det nämnda Europeiska ekonomiska samarbetsområdet träder i kraft.

Kapitel 1

Artikel 1

1. Detta avtal fastställer bestämmelser för de avtalsslutande parterna på luftfartens område. Dessa bestämmelser inskränker inte tillämpligheten av bestämmelserna i Rom-fördraget och särskilt inte gemenskapens behörighet enligt artiklarna 85 och 86 i Rom-fördraget och enligt de konkurrensregler som är härledda från dessa artiklar.

2. De bestämmelser som fastställts i de förordningar och direktiv som vid varje tidpunkt anges i bilagan skall gälla enligt de villkor som uppställs i det följande. Tolkningarna av de nämnda bestämmelserna skall överensstämma med av Europeiska gemenskapernas domstol eller EEG-kommissionen (i det följande kallad kommissionen) meddelade tolkningar som är tillämpliga på artiklarna 4–6, på motsvarande artiklar i Rom-fördraget och på nämnda förordningar och direktiv. Tolkningar som meddelas efter det att överenskommelsen undertecknats skall överlämnas till Norge och Sverige.

På begäran av en avtalsslutande part skall den blandade kommittén utbyta åsikter enligt artikel 13 om vilka konsekvenser dessa tolkningar kan ha för avtalets rätta fullgörande.

3. Avtalsparterna skall vidta alla åtgärder, av allmän eller särskild natur, som kan vara lämpliga för att säkerställa att de förpliktelser som uppstår som

en följd av detta avtal fullgörs, och skall avstå från varje åtgärd som skulle äventyra förverkligandet av målen för detta avtal.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

Artikel 2

Varje flyglinje för vilken detta avtal gäller och som trafikeras av Scandinavian Airlines System (SAS) mellan en av de stater där moderbolagen är registrerade och en annan stat inom gemenskapen betraktas som en flyglinje med tredje eller fjärde frihetsrättighet.

Kapitel 2

Artikel 3

Bestämmelserna i artiklarna 4–6 och i bilagan skall gälla i den utsträckning som de berör lufttransport eller en fråga med anknytning till lufttransport som omnämns i bilagan.

Artikel 4

1. Följande är oförenligt med detta avtal och förbjudet: Överenskommelser mellan företag, beslut av företagssammanslutningar och samordnade förfaranden som kan påverka handeln mellan de avtalsslutande parterna och som har till syfte eller följd att konkurrensen hindras, begränsas eller snedvrids inom det område som omfattas av detta avtal. Detta gäller särskilt dem som innebär att

a) inköps- eller försäljningspriser eller andra affärsvillkor direkt eller indirekt fastställs,

b) produktion, avsättning, teknisk utveckling eller investeringar begränsas eller kontrolleras,

c) marknader eller inköpskällor delas upp,

d) olika villkor tillämpas för likvärdiga prestationer gentemot handelspartner, varigenom dessa får konkurrensnackdel,

e) det ställs som villkor för avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser som varken till sin natur eller enligt sedvana har något samband med föremålet för avtalet.

2. Överenskommelser eller beslut som är förbjudna enligt denna artikel är ogiltiga.

3. Bestämmelserna i punkt 1 får dock förklaras inte tillämpliga på

– varje överenskommelse eller grupp av överenskommelser mellan företag,

– varje beslut eller grupp av beslut av företagssammanslutningar och

– varje samordnat förfarande eller grupp av samordnade förfaranden,

som bidrar till att förbättra produktionen eller distributionen av varor eller till att främja tekniskt eller ekonomiskt framåtskridande, samtidigt som konsumenterna tillförsäkras en skälig andel av den vinst som därigenom uppkommer och som inte

a) ålägger de berörda företagen begränsningar som inte är nödvändiga för att uppnå dessa mål,

b) ger dessa företag möjlighet att sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av varorna i fråga.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

Artikel 5

Varje missbruk från ett eller flera företags sida av en dominerande ställning inom det område som omfattas av detta avtal eller inom en väsentlig del av detta område är, i den utsträckning det kan påverka handeln mellan de avtalslutande parterna, oförenligt med avtalet och förbjudet.

Sådant missbruk kan särskilt bestå i att

a) direkt eller indirekt påtvinga någon oskäligen inköps- eller försäljningspriser eller andra oskäligen affärsvillkor,

b) begränsa produktion, avsättning eller teknisk utveckling till nackdel för konsumenterna,

c) tillämpa olika villkor för likvärdiga prestationer gentemot handelspartner, varigenom dessa får konkurrensnackdel,

d) ställa som villkor för avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser som varken till sin natur eller enligt sedvana har något samband med föremålet för avtalet.

Artikel 6

Om inte annat föreskrivs i detta avtal är varje stöd som ges av Sverige eller Norge eller någon medlemsstat i gemenskapen eller med hjälp av allmänna medel av vilket slag det än är och som snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion oförenligt med detta avtal i den utsträckning det påverkar handeln mellan avtalsparterna.

Tillåtna är

a) stöd av social natur som ges till enskilda konsumenter, under förutsättning att stödet ges utan diskriminering med avseende på varornas ursprung,

b) stöd för att avhjälpa skador som förorsakats av naturkatastrofer eller andra exceptionella händelser.

Som tillåtna kan anses

a) stöd för att främja den ekonomiska utvecklingen i områden där levnadsstandarden är onormalt låg eller där allvarlig sysselsättningsbrist råder,

b) stöd för att främja genomförandet av viktiga projekt av gemensamt europeiskt intresse eller för att avhjälpa en allvarlig störning i en avtalsparts ekonomi,

c) stöd för underlätta utvecklingen av viss näringsverksamhet eller vissa regioner, i den mån stödet inte ändrar villkoren för handeln i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset.

Artikel 7

1. Efterlevnaden av de bestämmelser som fastställts i artikel 6 skall säkerställas:

- i fråga om Norge och Sverige genom tillämpning av bestämmelserna i punkt 2–6 samt tillämpliga nationella regler och förordningar i dessa stater,

– i fråga om EEG i enlighet med Rom-fördraget.

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

2. Med avseende på stöd som beviljas av Norge och Sverige skall kommissionen, i samarbete med Norge och Sverige, underkasta alla stödssystem som förekommer i dessa stater en ständig granskning. Den skall föreslå dem alla lämpliga åtgärder som är nödvändiga för att detta avtal fortlöpande skall utvecklas eller för att det skall fylla sin funktion.

3. Om kommissionen efter att ha anmodat de berörda parterna att komma med sina förklaringar finner att stöd som ges av en av dessa stater eller med hjälp av allmänna medel inte är förenligt med detta avtal i betraktande av artikel 6 eller att sådant stöd missbrukas, skall den meddela den berörda staten detta och begära att sådant stöd avskaffas eller ändras inom en tidsfrist som fastställs av kommissionen.

4. Om den berörda staten inte anmäler till de andra avtalsslutande parterna att den inte samtycker till den begärda åtgärden, skall den vidta nödvändiga åtgärder och underrätta kommissionen om detta.

5. Om den berörda staten inte samtycker till den åtgärd som kommissionen begärt, skall ärendet inom 21 dagar föreläggas den blandade kommittén som skall sammanträda inom 14 dagar efter den dag då ärendet förelagts den.

6. Kommissionen skall underrättas, i tillräckligt god tid för att den skall ha möjlighet att avge sina kommentarer, om alla planer på att bevilja eller ändra stöd. Om kommissionen anser att en sådan plan inte är förenlig med detta avtal med betraktande av artikel 6, skall den genast inleda den procedur som föreskrivs i punkt 3. Den berörda staten skall inte genomföra sina föreslagna åtgärder förrän denna procedur har lett till ett definitivt beslut.

Kapitel 3

Artikel 8

1. Norge och Sverige skall se till att kommissionen får den information som förutses i bilagan med avseende på tillämpningen av bestämmelserna i artiklarna 4–5 och bilagan.

2. I sådana fall när kommissionen kan inhämta information direkt från företag enligt föreskrifterna i bilagan till detta avtal, skall Norge och Sverige på begäran lämna kommissionen denna information och/eller på begäran anordna ett personligt besök ett visst datum och inbjuda kommissionen att delta under hänsyn tagen till tillämpliga procedurmässiga garantier som är fastställda i den nationella lagstiftningen.

Artikel 9

1. Norge och Sverige skall se till att artiklarna 4, 5 och 6 samt bestämmelserna i de förordningar och direktiv som anges i bilagan tillämpas inom deras territorier och genomförs med samma verkan som inom EEG.

2. De avtalsslutande parterna skall säkerställa att de rättigheter som följer av artiklarna 4, 5, 6 och 7 samt av ovannämnda förordningar och direktiv kan åberopas inför de nationella domstolarna.

Alla frågor som rör giltigheten av beslut meddelade av gemenskapens institutioner enligt artiklarna 4, 5, 6, 7 och de förordningar och direktiv som anges i bilagan till detta avtal skall uteslutande falla under EG-domstolens behörighet.

Artikel 11

1. Närhelst ett beslut innehåller en begäran om att Norge och/eller Sverige skall vidta åtgärder enligt de förordningar och direktiv som anges i bilagan, skall den berörda staten, om den inte anmäler till de andra avtalsslutande parterna att den inte samtycker till den begärda åtgärden, vidta de nödvändiga åtgärderna och underrätta kommissionen om det.

2. Om den berörda staten inte samtycker till den åtgärd som kommissionen begärt, skall ärendet inom 21 dagar föreläggas den blandade kommitté som behandlas i artikel 13 och som skall sammanträda inom 14 dagar från den dag då ärendet förelagts den.

Kapitel 4

Artikel 12

1. Avtalet inskränker inte någon avtalsslutande parts rätt att ensidigt ändra sin interna lagstiftning på en punkt som regleras av detta avtal, under förutsättning att principen om icke-diskriminering samt bestämmelserna i denna artikel och artikel 13 punkt 2 följs.

2. Så snart som en avtalsslutande part har antagit en ändring av sin interna lagstiftning, skall den genom den blandade kommitté som behandlas i artikel 13 underrätta de andra avtalsslutande parterna senast 8 dagar efter att ändringen antagits. Den blandade kommittén skall inom 14 dagar därefter sammanträda för att utbyta åsikter om vilka konsekvenser en sådan ändring har på det rätta fullgörandet av avtalet.

3. Den blandade kommittén skall antingen

- anta ett beslut som reviderar bestämmelserna i avtalet så att de ändringar som gjorts i lagstiftningen i fråga integreras i avtalet, om nödvändigt på grundval av ömsesidighet, eller
- anta ett beslut med den innebörden att ändringarna i lagstiftningen i fråga skall anses vara i överensstämmelse med avtalet, eller
- besluta sig för någon annan åtgärd för att säkra det rätta fullgörandet av avtalet.

Artikel 13

1. En blandad kommitté upprättas härmed, vilken skall ha det administrativa ansvaret för avtalet och se till att det tillämpas på ett riktigt sätt. För detta ändamål skall den utfärda rekommendationer och fatta beslut i enhällighet. Den blandade kommitténs beslut skall verkställas av de avtalsslutande parterna i enlighet med deras egna bestämmelser.

2. För att detta avtal skall tillämpas på ett riktigt sätt skall de avtalsslutande parterna utbyta information och, på begäran av någondera parten, hålla konsultationer inom den blandade kommittén.

3. Den blandade kommittén skall anta sina egna procedurregler senast 21 dagar efter detta avtals ikraftträdande.

4. Den blandade kommittén skall bestå av en representant vardera för Norge och Sverige å ena sidan och EEG å den andra.

5. Norge eller Sverige och EEG skall i tur och ordning inneha ordförandeskapet i den blandade kommittén enligt den ordning som skall fastställas i kommitténs procedurregler.

6. Ordföranden skall sammankalla sammanträden med den blandade kommittén minst en gång om året för en allmän genomgång av hur avtalet fungerar samt, på begäran av någon av de avtalsslutande parterna, närhelst särskilda omständigheter föranleder att den sammankallas.

7. Den blandade kommittén skall dessutom sammanträda i enlighet med artiklarna 1, 7, 11 och 12. I händelse av meningsskiljaktigheter skall beslutet hänskjutas till ett senare sammanträde med den blandade kommittén, vilket skall hållas inom två månader från den dag då beslutet hänsköts enligt villkor som skall fastställas i kommitténs procedurregler.

8. Den blandade kommittén kan besluta om att tillsätta nödvändiga arbetsgrupper för att biträda den i dess arbete.

Artikel 14

1. Den blandade kommitténs beslut är bindande för de avtalsslutande parterna.

2. Om ett beslut som meddelats av den blandade kommittén enligt en av de avtalsslutande parternas uppfattning inte är rätt genomfört av en annan berörd avtalsslutande part, kan den förra begära att frågan skall diskuteras av den blandade kommittén. Om den blandade kommittén inte kan lösa frågan inom två månader efter det att den hänskjutits till kommittén, upphör avtalet att gälla.

3. Den blandade kommitténs beslut skall offentliggöras i Europeiska gemenskapernas officiella tidning. I varje beslut skall dagen för dess genomförande av de tre avtalsslutande parterna anges och all annan information lämnas som kan antas beröra ekonomiska operatörer/näringsidkare. Besluten skall om så är nödvändigt framläggas för ratifikation eller godkännande av de avtalsslutande parterna i enlighet med deras egna procedurer.

4. De avtalsslutande parterna skall underrätta varandra när denna formalitet fullgjorts. Om en sådan anmälan inte gjorts vid utgången av en period på tolv månader efter det att den blandade kommittén antagit ett beslut, skall punkt 5 gälla.

5. Om den blandade kommittén inte fattar beslut enligt artiklarna 1.2, 7.5, 11.2 och 12.3 inom sex månader från den dag ett ärende hänskjutits till den, upphör detta avtal att gälla.

6. I fråga om lagstiftning som avses i artikel 12 och som äger rum mellan undertecknandet av avtalet och dess ikraftträdande och om vilken de andra avtalsslutande parterna har informerats, skall dagen för hänskjutande enligt

punkt 4 anses som den dag då informationen mottogs. Den dag då den blandade kommittén skall ha fattat ett beslut kan inte vara tidigare än två månader efter avtalets ikraftträdande.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

Kapitel 5

Artikel 15

De avtalsslutande parterna skall på begäran av någon av parterna konsultera varandra i enlighet med de procedurer som fastställs i artiklarna 16, 17 och 18

- a) om lufttransportfrågor som behandlas i internationella organisationer, och
- b) om olika aspekter på den utveckling som har ägt rum i förbindelserna mellan de avtalsslutande parterna och tredje land på lufttransportområdet och om hur de på detta område ingångna bilaterala eller multilaterala överenskommelserna fungerar på de viktigaste punkterna.

Konsultationerna skall hållas inom en månad efter det att framställning härom gjorts eller så snart som möjligt i brådskande fall.

Artikel 16

1. Huvudsyftena med de konsultationerna som föreskrivs i artikel 15 a) är
 - a) att gemensamt avgöra om frågorna innebär problem av gemensamt intresse, och
 - b) beroende på dessa problems karaktär:
 - att gemensamt överväga om de avtalsslutande parternas aktioner inom de berörda internationella organisationerna bör samordnas, eller
 - att gemensamt överväga varje annan lämplig hållning.
2. De avtalsslutande parterna skall så snart som möjligt utväxla all information av betydelse för de syften som anges i punkt 1.

Artikel 17

1. Huvudsyftena med de konsultationer som föreskrivs i artikel 15 b) är att undersöka relevanta frågor och att överväga varje lämpligt ställningstagande till dem.
2. För att uppnå syftena med konsultationerna som omnämns i punkt 1 skall varje avtalsslutande part informera de andra parterna om den utveckling som har ägt rum på lufttransportområdet och om hur de bilaterala eller multilaterala överenskommelser som ingåtts på detta område fungerar, om den anser det troligt att det kan bidra till att identifiera problem av gemensamt intresse.

Artikel 18

1. De konsultationer som föreskrivs i artiklarna 15, 16 och 17 skall ske inom ramen för den blandade kommitténs verksamhet.

2. Tystnadsplikt gäller för den information och de konsultationer som föreskrivs i artiklarna 15, 16 och 17.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

Kapitel 6

Artikel 19

1. Detta avtal skall fortsätta att gälla om det inte sägs upp av en av de avtalsslutande parterna.

2. Varje avtalsslutande part kan säga upp avtalet genom anmälan till de andra avtalsslutande parterna. Avtalet skall upphöra att gälla 1 år efter dagen för anmälan.

3. Detta avtal skall upphöra att gälla från den dag då en överenskomst mellan EEG- och EFTA-länderna om det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet träder i kraft.

Artikel 20

Detta avtal skall ses över på begäran av en avtalsslutande part och i alla händelser när ett år förflutit efter dess ikraftträdande.

Artikel 21

Norge och Sverige skall bringa sin lagstiftning och sina administrativa bestämmelser i överensstämmelse med detta avtal före dess ikraftträdande.

Artikel 22

Detta avtal ersätter tillämpliga bestämmelser i gällande bilaterala avtal mellan Norge och/eller Sverige å ena sidan och medlemsstater i gemenskapen å den andra.

Artikel 23

1. Detta avtal skall godkännas eller ratificeras i enlighet med de avtalsslutande parternas egna procedurer, och parterna skall underrätta varandra om fullgörandet av de procedurer som är nödvändiga för detta ändamål.

2. Detta avtal träder i kraft den dag då det sista ratifikationsinstrumentet har deponerats.

3. Detta avtal och ratifikationsinstrumenten skall deponeras i arkiven på Ministerrådets sekretariat, vilket skall överlämna en bestyrkt kopia till var och en av de avtalsslutande parterna.

Artikel 24

Detta avtal är upprättat på alla gemenskapens officiella språk (danska, engelska, franska, grekiska, nederländska, italienska, portugisiska, spanska, tyska) samt på de norska och svenska språken. Alla dessa texter äger lika giltighet.

Bilaga

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

I detta avtal anses Norge och Sverige omfattas av termerna "medlemsstater" och "gemenskapen", till vilka hänvisningar görs i följande EEG-direktiv och förordningar.

1. 90/2343/EEG

Rådets förordning av den 24 juli 1990 om lufttrafikföretags tillträde till flyglinjer i regelbunden lufttrafik inom gemenskapen och om delning av passagerarkapaciteten mellan lufttrafikföretag i regelbunden lufttrafik mellan medlemsstaterna.

Artikel 1, 2, 3.1, 4–10, 11 med undantag av punkt 2, 12–14, 17

2. 90/2342/EEG

Rådets förordning av den 24 juli 1990 om biljettpreiser för regelbunden luftfart.

Artikel 1–11, 14

3. 91/294/EEG

Rådets förordning av den 4 februari 1991 om bedrivande av flygfrakttrafik mellan medlemsstater.

Artikel 1, 2, 3.1, 4–11

4. 62/17/EEG

Rådets första förordning av den 6 februari 1962 om tillämpning av fördragets artiklar 85 och 86 i deras lydelse enligt förordning 59, förordning 118/63/EEG och förordning 2822/71/EEG.

Artikel 1–9, 10.1 och 10.2, 11–14, 15 med undantag av punkt 3, 16.1 och 16.2, 17–24

Alla hänvisningar till artiklarna 85 eller 86 i denna förordning anses hänföra sig till artikel 4 respektive 5 i detta avtal.

5. 87/3975/EEG

Rådets förordning av den 14 december 1987 som fastställer proceduren för tillämpning av konkurrensreglerna på företag inom luftfartssektorn.

Artikel 1–7, 8.1 och 8.2, 9, 10, 11, 12 med undantag av punkt 3, 13 med undantag av punkt 3, 14–20

Alla hänvisningar till artikel 85 eller 86 i denna förordning skall anses hänföra sig till artikel 4 respektive 5 i detta avtal.

6. 87/3976/EEG

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

Rådets förordning av den 14 december 1987 om tillämpningen av artikel 85.3 i fördraget på vissa kategorier av överenskommelser och samordnade förfaranden inom luftfartssektorn.

Artikel 1–5, 7, 9

Alla hänvisningar till artikel 85 eller 86 i denna förordning skall anses hänföra sig till artikel 4 respektive 5 i detta avtal.

7. 90/2344/EEG

Rådets förordning av den 24 juli 1990 om ändring av förordning (EEG) nr 3976/87 om tillämpningen av artikel 85.3 i fördraget på vissa kategorier av överenskommelser och samordnade förfaranden inom luftfartssektorn.

Artikel 1,2

Alla hänvisningar till artikel 85 eller 86 i denna förordning skall anses hänföra sig till artikel 4 respektive 5 i detta avtal.

8. 91/82/EEG

Kommissionens förordning av den 5 december 1990 om tillämpningen av artikel 85.3 i fördraget på vissa kategorier av överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden som rör marktjänster.

Artikel 1–5

Alla hänvisningar till artikel 85 eller 86 i denna förordning skall anses hänföra sig till artikel 4 respektive 5 i detta avtal.

9. 91/83/EEG

Kommissionens förordning av den 5 december 1990 om tillämpningen av artikel 85.3 i fördraget på vissa kategorier av överenskommelser mellan företag med avseende på datoriserade bokningssystem för lufttransporttjänster.

Artikel 1–13

Alla hänvisningar till artikel 85 eller 86 i denna förordning skall anses hänföra sig till artikel 4 respektive 5 i detta avtal.

10. 91/84/EEG

Kommissionens förordning av den 5 december 1990 om tillämpningen av artikel 85.3 i fördraget på vissa kategorier av överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden med avseende på gemensam planering och samordning av kapacitet, samråd om passagerar- och frakttaxor i regelbunden luftfart samt fördelning av avgångs- och ankomsttider på flygplatser.

Artikel 1–6

Alla hänvisningar till artikel 85 eller 86 i denna förordning skall anses hänföra sig till artikel 4 respektive 5 i detta avtal.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

11. 91/295/EEG

Rådets förordning av den 4 februari 1991 om införande av gemensamma regler om kompensation till passagerare som nekats ombordstigning på flygplan i regelbunden luftfart.

Artikel 1 – 10

12. 89/2299/EEG

Rådets förordning av den 24 juli 1989 om en uppförandekod för datoriserade bokningssystem.

Artikel 1 – 22

13. 80/1266/EEG

Rådets direktiv av den 16 december 1980 om framtida samarbete och ömsesidig hjälp mellan medlemsstater vid undersökningar av luftfartsolyckor.

Artikel 1 – 2

14. 80/51/EEG

Rådets direktiv av den 20 december 1979 om begränsning av buller från underljudsflygfartyg i dess lydelse enligt rådets direktiv 83/206/EEG av den 21 april 1983.

Artikel 1 – 8

15. 89/629/EEG

Rådets direktiv av den 4 december 1989 om begränsning av buller från civila jetmotordrivna underljudsflygplan.

Artikel 1 – 7

16. 90/314/EEG

Rådets direktiv av den 13 juni 1990 om paketresor, semesterpaket och andra paketarrangemang.

Artikel 1 – 9

17. 89/4064/EEG

Rådets förordning av den 21 december 1989 om kontroll av företagskoncentrationer.

Artikel 1 – 8, 9.1 – 8, 10 – 18, 19.1 och 19.2, 20 – 23, 25

Alla hänvisningar till artikel 85 eller 86 i denna förordning skall anses hänföra sig till artikel 4 respektive 5 i detta avtal.

18. 80/723/EEG

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

Kommissionens direktiv av den 25 juni 1980 om insyn i de finansiella förbindelserna mellan medlemsstater och offentliga företag i dess lydelse enligt kommissionens direktiv 85/413/EEG av den 24 juli 1985.

Artikel 1–8

19. 90/2367/EEG

Kommissionens förordning av den 25 juli 1990 om de anmälningar, tidsfrister och förhör som avses i rådets förordning 4064/89.

Artikel 1–20

20. 88/4261/EEG

Kommissionens förordning av den 16 december 1988 om de klagomål, ansökningar och förhör som avses i rådets förordning 3975/87.

Artikel 1–15

Protokoll 1

DE AVTALSSLUTANDE PARTERNA

som beaktar att

eftersom avtalet förutser att framtida lagstiftning inom civil luftfart skall införlivas med avtalet,

eftersom EEG redan har tillkännagett lagstiftningsåtgärder inom en rad områden,

eftersom sådana åtgärder inte bör leda till framtida svårigheter,

har kommit överens om att åtgärder inom bland annat följande områden:

- konsultation mellan flygplatser och användare
- ömsesidigt godtagande av tillståndsbrevs och harmonisering
- fördelning av avgångs- och ankomsttider
- utfärdande av tillståndsbrevs för lufttrafikföretag och tilldelning av rättigheter att trafikera flyglinjer
- gemensamma specifikationer för ATC-utrustning
- cabotage
- mervärdesskatt
- avskaffande av skattefri försäljning mellan de avtalsslutande parterna
- förhållande till tredje land

skall bli föremål för behandling enligt artikel 12 om införlivande med avtalet.

DE AVTALSSLUTANDE PARTERNA

som beaktar att avtalen måste tillämpas på samma sätt för samtliga avtalsslutande parter,

är

eftersom EEGs råd och kommission redan gjort uttalanden i vissa riktningar som har betydelse för tillämpningen av speciella artiklar

överens om följande:

1. I fråga om tillämpning av bestämmelserna om anpassning i artikel 3.5 i bilagans punkt 2 på biljettpriser för charterflygning är det den produkt som befinner sig på marknaden som måste vara likvärdig i fråga om kvalitet och villkor. Viktiga faktorer vid bedömningen torde vara om ytterligare tjänster i form av inkvartering inkluderas samt om charterprodukten lagligen befinner sig på marknaden i enlighet med definitionen av regelbunden luftfart i artikel 2.b.iii.2, samtidigt som kommissionen kan behöva bedöma anpassning av biljettpriser med hänsyn till reglerna om piratbeteende.

2. Medlemsstater som utnyttjar förmånen av de särskilda villkoren enligt artikel 10.3 i punkt 1 i bilagan får inte, med risk att fråntagas förmånen av dessa särskilda villkor, bevilja nya rättigheter med avseende på de berörda flygplatserna enligt bestämmelser som skulle försätta deras partners i gemenskapen i ett ofördelaktigt läge i jämförelse med lufttrafikföretag från tredje land utanför gemenskapen.

och att

3. kommissionen i en situation då artikel 12.2 i punkt 1 i bilagan åberopas skall, utöver kapacitetsutnyttjande, undersöka ansträngningarna i fråga om marknadsföring samt produkterna med avseende på de lufttrafikföretag från medlemsstaterna som har den lägre marknadsandelen, och överväga om en högre marknadsandel normalt borde förväntas. Om så är fallet, skall kommissionen också ta under övervägande om det berörda lufttrafikföretagets möjligheter att konkurrera på marknaden minskas i huvudsak på grund av svårigheter orsakade av överbelastning på flygplatserna, marknadsstruktur och/eller det direkta inflytandet av en stor förekomst av chartertrafik.

När kommissionen kommer fram till ett beslut om att reducera de 7,5 procentenheterna, skall nedanstående förhållande mellan marknadsandel och tillväxttakt tjäna som vägledning:

<i>Marknadsandel</i>	<i>Minskad tillväxttakt</i>
mellan 30 och 25 procent	5
mindre än 25 procent	4

Protokoll 3

DE AVTALSSLUTANDE PARTERNA

- bekräftar behovet av en fortsättning och intensifiering av arbetet inom Eurocontrol för att ta itu med och lösa problemen med lufttrafikstockningar i Europa,
- beaktar att anslutning till Eurocontrol-konventionen allvarligt bör övervägas för alla medlemsstater,
- uppmanar medlemsstaterna att samarbeta för att se till att ytterligare luft- rum görs tillgängligt för civil trafik och att det utnyttjas på ett flexibla- re och rationella- re sätt,
- välkomnar de ansträngningar som görs vid relevanta fora för att utveckla och införa kompatibla specifikationer för teknik och prestanda i fråga om kontrollsystem och utrustningar för lufttrafik.

Rådets förordning (EEG) Nr 2343/90

av den 24 juli 1990

**om lufttrafikföretags tillträde till flyglinjer i
regelbunden lufttrafik inom gemenskapen och om
delning av passagerarkapaciteten mellan
lufttrafikföretag i regelbunden lufttrafik mellan
medlemsstaterna**

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

RÅDETS FÖRORDNING (EEG) Nr 2343/90 av den 24 juli 1990

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

om lufttrafikföretags tillträde till flyglinjer i regelbunden lufttrafik inom gemenskapen och om delning av passagerarkapaciteten mellan lufttrafikföretag i regelbunden lufttrafik mellan medlemsstaterna

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS RÅD HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen, särskilt artikel 84.2 i detta,

med beaktande av kommissionens förslag¹,

med beaktande av Europaparlamentets yttrande²,

med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande³, och

med beaktande av följande:

Det är viktigt att åtgärder beslutas för att gradvis upprätta den inre marknaden under perioden fram till den 31 december 1992 i enlighet med artikel 8 a i fördraget. Den inre marknaden innebär ett område utan inre gränser med fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital.

Beslut 87/602/EEG⁴ utgjorde ett första steg i riktning mot den liberalisering med avseende på delning av passagerarkapacitet och tillträde till marknaden som var nödvändig för att upprätta den inre marknaden när det gäller lufttransport. Rådet enades om att vidta ytterligare liberaliseringsåtgärder vid slutet av en inledande treårsperiod.

Före den 1 juli 1992 är det nödvändigt att på grundval av gemensamma bestämmelser och kriterier införa principer som reglerar förhållandet mellan registreringsstaterna och lufttrafikföretag som har tillstånd att utöva luftfart inom dessa staters territorier.

Den 2 december 1987 i London enades Spanien och Storbritannien om en ordning för utvidgat samarbete i fråga om utnyttjandet av flygplatsen i Gibraltar i form av en gemensam deklaration av de båda ländernas utrikesministrar. Denna ordning har ännu inte genomförts.

Lufttrafiksystemet på de grekiska öarna och på de öar i Atlanten som utgör den autonoma regionen Azorerna är för närvarande inte tillräckligt utvecklat, och flygplatser belägna på dessa öar bör därför temporärt undantas från tillämpningen av denna förordning.

Infrastrukturen på Oporto-flygplatsen är fortfarande under utbyggnad för att kunna möta ökningen av den regelbundna lufttrafiken och flygplatsen bör därför temporärt undantas från tillämpningen av denna förordning till dess utbyggnaden av infrastrukturen avslutats.

Det är nödvändigt att under vissa omständigheter införa särskilda bestämmelser för luftfartsförbindelser på nya linjer mellan regionala flygplatser samt för allmän trafikplikt, som är nödvändig för att upprätthålla förbindelser till vissa regionala flygplatser.

¹ EGT nr C 258, 11.10.1989, s. 6, och EGT nr C 164, 5.7.1990, s. 11.

² EGT nr C 96, 17.4.1990, s. 65.

³ EGT nr C 112, 7.5.1990, s. 17.

⁴ EGT nr L 374, 31.12.1987, s. 19.

Ökad tillgång till marknaden kommer att stimulera utvecklingen av gemenskapens lufttransportsektor och leda till bättre förbindelser för avnämarna. Det är därför nödvändigt att införa liberalare bestämmelser om utseende av flera lufttrafikföretag och om tredje, fjärde och femte frihetsrättigheter.

Med hänsyn till problem i samband med flygplatsernas infrastruktur, navigationshjälpmedel och fördelning av avgångs- och ankomsttider är det nödvändigt med vissa begränsningar i utövandet av trafikrättigheterna.

Utövandet av trafikrättigheter skall ske i överensstämmelse med bestämmelserna om säkerhet, miljöskydd, fördelning av avgångs- och ankomsttider samt villkoren för tillgång till flygplatser och skall vidare hanteras utan särbehandling på grundval av nationalitet.

Bilaterala bestämmelser om kapacitetsdelning är oförenliga med principerna om den inre marknaden, som skall vara genomförd till 1993 inom lufttransportsektorn, och de bilaterala begränsningarna måste därför gradvis trappas ned.

Det är särskilt viktigt att främja utvecklingen av interregionala flygförbindelser för att bygga ut flyglinjenätet inom gemenskapen och att bidra till att lösa problemet med överbelastning på vissa stora flygplatser. Det är därför lämpligt med liberalare regler för kapacitetsdelning när det gäller dessa förbindelser.

Med tanke på den relativa betydelse icke regelbunden trafik har för vissa medlemsstater i jämförelse med regelbunden trafik är det nödvändigt att vidta åtgärder för att mildra effekterna härav på möjligheterna för lufttrafikföretag i medlemsstater att ta emot denna trafik. De åtgärder som vidtas bör inte ha till syfte att begränsa den icke regelbundna trafiken eller till att reglera den.

Med hänsyn till konkurrenssituationen på marknaden bör åtgärder vidtas för att förhindra otillbörliga ekonomiska verkningar för lufttrafikföretagen.

Denna förordning ersätter direktiv 83/416/EEG¹ i dess senaste lydelse enligt direktiv 89/463/EEG², och beslut 87/602/EEG, vilka därför bör upphävas.

Rådet bör besluta om ytterligare liberaliseringsåtgärder, som även skall omfatta cabotage, med avseende på tillträde till marknaden och kapacitetsdelning senast den 30 juni 1992.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE:

Tillämpningsområde och definitioner

Artikel 1

1. Denna förordning gäller

- a) EG-lufttrafikföretags tillträde till marknaden,
- b) delning av passagerarkapacitet mellan ett eller flera lufttrafikföretag med tillstånd att utöva luftfart i en medlemsstat och ett eller flera lufttrafik-

¹ EGT nr L 237, 26.8.1983, s. 19.

² EGT nr L 226, 3.8.1989, s. 14.

företag med motsvarande tillstånd i en annan medlemsstat med avseende på regelbunden lufttrafik mellan dessa stater.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

2. Denna förordnings tillämpning på flygplatsen i Gibraltar inverkar inte på Spaniens respektive Storbritanniens rättsliga ställning med avseende på tvisten om överhöghet över det territorium där flygplatsen är belägen.

3. Tillämpningen av bestämmelserna i denna förordning på flygplatsen i Gibraltar skall uppskjutas tills ordningen i den gemensamma förklaring som avgavs av Spaniens och Storbritanniens utrikesministrar den 2 december 1987 har genomförts. När så sker, underrättar Spaniens och Storbritanniens regeringar samma dag rådet om detta.

4. Flygplatserna på de grekiska öarna och på de öar i Atlanten som utgör den autonoma regionen Azorerna undantas från tillämpningen av denna förordning till och med den 30 juni 1993. Såvida inte annat beslutats av rådet efter förslag från kommissionen, skall detta undantag gälla under ytterligare fem år och kan därefter förlängas med ytterligare en femårsperiod.

Flygplatsen i Oporto undantas från tillämpningen av denna förordning till och med den 31 december 1992. Undantaget återkallas så snart som Portugal bedömer att flygplatsens ekonomiska förhållanden har förbättrats. Portugal skall underrätta kommissionen i detta avseende. Kommissionen skall underätta de andra medlemsstaterna.

Artikel 2

I denna förordning avses med

- a) *lufttrafikföretag*: ett lufttransportföretag med giltigt tillstånd från en medlemsstat att utöva regelbunden luftfart,
- b) *tredje frihetsrättigheter*: den rätt som ett lufttrafikföretag med tillstånd att utöva luftfart i en stat har att inom en annan stats territorium låta passagerare stiga av samt att lossa frakt och post som det har tagit ombord i den stat där det beviljats tillstånd att utöva luftfart,
- fjärde frihetsrättigheter*: den rätt som ett lufttrafikföretag med tillstånd att utöva luftfart i en stat har att inom en annan stats territorium ta ombord passagerare, frakt och post för avstigning respektive lossning i den stat där det beviljats tillstånd att utöva luftfart,
- femte frihetsrättigheter*: den rätt som ett lufttrafikföretag har att utföra lufttransport av passagerare, frakt och post mellan två andra stater än den stat där det beviljats tillstånd att utöva luftfart,
- c) *berörda stater*: de medlemsstater mellan vilka regelbunden lufttrafik bedrivs,
- d) *registreringsstat*: den medlemsstat i vilken det i punkt a nämnda tillståndet är utfärdat,
- e) *EG-lufttrafikföretag*:
 - i) ett lufttrafikföretag som har och fortsatt kommer att ha sin centrala administration och sitt huvudkontor inom gemenskapen, och i vilket aktiemajoriteten ägs och fortsatt kommer att ägas av medlemsstater och/eller medborgare i medlemsstater och som kontrolleras och fortsatt kommer

att kontrolleras av sådana stater eller personer, eller
 ii) ett lufttrafikföretag som även om det inte motsvarar definitionen enligt i)
 då denna förordning antas

1. antingen har sin centrala administration och sitt huvudkontor inom gemenskapen och har bedrivit regelbunden lufttrafik eller utfört icke regelbundna flygningar inom gemenskapen under de närmaste tolv månaderna före antagande av denna förordning,

2. eller har bedrivit regelbunden lufttrafik mellan medlemsstater på grundval av tredje och fjärde frihetsrättigheter under de närmaste tolv månaderna före antagande av denna förordning.

Lufttrafikföretag som motsvarar de kriterier som anges i punkt ii) ovan är förtecknade i bilaga 1.

f) *regelbunden lufttrafik*: en serie flygningar där varje flygning uppfyller följande kriterier:

i) den passerar genom luftrummet över mer än en medlemsstats territorium,

ii) den utförs med luftfartyg för befordran av passagerare eller passagerare och gods och/eller post mot vederlag på ett sådant sätt att det på varje flygning finns platser att köpa för enskilda personer (antingen direkt av lufttrafikföretaget eller av dess auktoriserade agenter),

iii) den bedrivs så att den betjänar trafiken mellan samma orter, två eller flera, antingen

1. enligt en utgiven tidtabell eller

2. med flygningar som är så regelbundna eller täta att de utgör en egenkännlig planmässig serie.

g) *flygning*: en avgång från en angiven flygplats till en angiven destinationsflygplats,

h) *utseende av flera lufttrafikföretag på flyglinjer mellan två länder*: en registreringsstats utseende av två eller flera av de lufttrafikföretag, för vilka den utfärdat tillstånd, att bedriva regelbunden lufttrafik mellan dess eget och en annan stats territorium,

i) *utseende av flera lufttrafikföretag att trafikera flyglinjer mellan två orter*: en registreringsstats utseende av två eller flera av de lufttrafikföretag, för vilka den utfärdat tillstånd, att trafikera en flyglinje mellan en flygplats eller ett flygplatssystem inom dess eget territorium och en flygplats eller ett flygplatssystem inom en annan medlemsstats territorium,

j) *regional flygplats*: varje flygplats som inte är upptagen i bilaga 2 som en kategori-1-flygplats,

k) *flygplatssystem*: två eller fler flygplatser som förts samman eftersom de betjänar samma ort, såsom framgår av bilaga 2,

l) *kapacitet*: det antal platser som utbjuds till enskilda personer på en flyglinje under en given tidsperiod,

m) *kapacitetsandel*: den i enlighet med artikel 11 beräknade procentandel som en medlemsstat har av den totala kapaciteten på en bilateral förbindelse till en annan medlemsstat med undantag av den kapacitet som utbjuds på linjer med femte frihetsrättigheter,

n) *allmän trafikplikt*: varje åläggande för ett lufttrafikföretag att på de flyglinjer som det trafikerar med tillstånd från en medlemsstat vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att driften uppfyller de fastställda normer för kontinuitet, regelbundenhet och kapacitet som lufttrafikföretaget inte skulle uppfylla om det endast skulle ta hänsyn till sina kommersiella intressen.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

Förhållandet mellan registreringsstaterna och deras lufttrafikföretag

Artikel 3

1. Denna förordning påverkar inte förhållandet mellan en medlemsstat och de lufttrafikföretag, som den utfärdat tillstånd för, med avseende på tillträde till marknaden och kapacitetsdelning.
2. På grundval av ett förslag från kommissionen om gemensamma bestämmelser och kriterier, som skall lämnas in senast den 31 maj 1991, skall rådet anta regler för genomförande senast den 1 juli 1992, om utfärdande av tillstånd för lufttrafikföretag att utöva luftfart i regelbunden trafik och för tillstånd att trafikera flyglinjer.

Tredje och fjärde frihetsrättigheter

Artikel 4

Om inte annat följer av denna förordning har ett EG-lufttrafikföretag tillåtelse att bedriva lufttrafik på grundval av tredje och fjärde frihetsrättigheterna mellan flygplatser eller flygplatssystem i en medlemsstat och flygplatser eller flygplatssystem i en annan medlemsstat, när dessa flygplatser eller flygplatssystem är öppna för trafik mellan medlemsstater eller för internationell trafik.

Förhållandet mellan en medlemsstat och andra medlemsstaters lufttrafikföretag

Artikel 5

1. Om inte annat följer av artikel 6 skall en medlemsstat ge lufttrafikföretag, för vilka tillstånd att utöva luftfart utfärdats i en annan medlemsstat, tillåtelse att
 - utöva tredje och fjärde frihetsrättigheter enligt artikel 4,
 - inom gemenskapen använda samma linjebeteckning för kombinerade flygförbindelser med tredje och fjärde frihetsrättigheter.
2. När ett lufttrafikföretag i en medlemsstat har beviljats tillstånd att trafikera en flyglinje enligt denna artikel, får den stat där detta lufttrafikföretag är registrerat inte göra invändningar mot en ansökan från ett lufttrafikföretag i den andra berörda staten om att upprätta en regelbunden flygförbindelse på samma linje.
3. a) En medlemsstat får, efter samråd med andra berörda stater, införa all-

män trafikplikt med avseende på luftfartsförbindelser med en regional flygplats inom medlemsstatens territorium på en flyglinje som anses vital för den ekonomiska utvecklingen i den region i vilken flygplatsen är belägen, i den utsträckning som är nödvändig för att säkerställa ett adekvat utbud av luftfartsförbindelser på denna flyglinje som uppfyller fastställda normer för kontinuitet, regelbundenhet och prissättning, normer som lufttrafikföretagen inte skulle uppfylla om de endast skulle ta hänsyn till sina kommersiella intressen.

- b) Ett adekvat utbud av luftfartsförbindelser skall bedömas med beaktande av
 - i) allmänhetens intresse,
 - ii) möjligheten att anlita andra transportmedel samt dessas ändamålsenlighet när det gäller att tillgodose de transportbehov som föreligger,
 - iii) de biljettpreiser och villkor som kan erbjudas av nämnarna.
- c) Utan hinder av bestämmelsen i punkt 2 är en medlemsstat inte skyldig att ge tillåtelse åt mer än ett lufttrafikföretag att trafikera en flyglinje som är förenad med allmän trafikplikt under förutsättning att rätten att upprätthålla denna flygförbindelse bjuds ut genom offentligt anbudsförfarande för en period på upp till tre år till alla lufttrafikföretag med tillstånd att utöva luftfart utfärdade i de berörda staterna och till alla EG-lufttrafikföretag som enligt artikel 8 är berättigade att utöva femte frihetsrättigheter på flyglinjer.

Lufttrafikföretagens anbud skall delges med övriga berörda stater och kommissionen.

- d) Artikel 5.3 c är inte tillämplig i de fall då den andra medlemsstaten föreslår ett tillfredsställande alternativt sätt att fullgöra den allmänna trafikplikten.
- e) Artikel 5.3 är inte tillämplig på flyglinjer med en kapacitet överstigande 30 000 platser per år.

4. Utan hinder av bestämmelsen i punkt 2 är en medlemsstat, som har gett ett av de lufttrafikföretag, för vilka den utfärdat tillstånd att utöva luftfart, tillåtelse att utöva passagerartrafik på en ny flyglinje mellan regionala flygplatser med luftfartyg med högst 80 säten, under en tid av två år inte skyldig att godkänna en ömsesidig flygförbindelse, såvida den inte bedrivs med luftfartyg med högst 80 säten eller ingår i en flygförbindelse som bedrivs enligt bestämmelserna i artikel 7, på vilken högst 80 säten finns till salu för varje flygning mellan de två regionala flygplatserna.

5. Kommissionen skall på begäran av en medlemsstat, som anser att utvecklingen av en flyglinje hindras orimligt genom bestämmelserna i punkt 3 eller 4, eller på eget initiativ eller då oenighet uppstår om tillämpligheten av punkt 3, göra en utredning och på grundval av alla relevanta faktorer fatta ett beslut inom två månader efter det att den inlett sin utredning om huruvida punkt 3 eller 4 bör fortsätta att tillämpas på flyglinjen i fråga.

6. Kommissionen skall underrätta rådet och medlemsstaterna om sitt avgörande. Varje medlemsstat får hänskjuta kommissionens beslut till rådet inom en tidsfrist på en månad. Rådet kan med kvalificerad majoritet fatta ett annat avgörande inom en månad.

Artikel 6

1. En medlemsstat skall acceptera att en annan medlemsstat utser flera lufttrafikföretag att trafikera flyglinjer mellan två länder.
2. En medlemsstat skall också acceptera att flera lufttrafikföretag utses att trafikera flyglinjer mellan två orter:
 - från den 1 januari 1991 på flyglinjer där det föregående år befordrades över 140 000 passagerare eller där antalet tur och retur-flygningar överstiger 800 per år,
 - från den 1 januari 1992 på flyglinjer där det föregående år befordrades över 100 000 passagerare eller där antalet tur och retur-flygningar överstiger 600 per år.

Kombination av orter

Artikel 7

Vid regelbunden lufttrafik till eller från två eller flera orter i en annan medlemsstat eller andra stater än registreringsstaten skall de berörda staterna ge ett EG-lufttrafikföretag tillåtelse att kombinera flygförbindelser i regelbunden lufttrafik och använda samma linjebeteckning. Trafikrättigheter mellan de kombinerade orterna får utövas enligt artikel 8.

Femte frihetsrättigheter

Artikel 8

1. I överensstämmelse med denna artikel skall ett EG-lufttrafikföretag tillåtas utöva trafikrättigheter på grundval av femte frihetsrättigheter mellan kombinerade orter i två skilda medlemsstater på följande villkor:
 - a) trafikrättigheterna utövas på en flygförbindelse som enligt tidtabellen antingen utgör en förlängning av en förbindelse från eller den första delsträckan av en förbindelse till registreringsstaten,
 - b) lufttrafikföretaget får för flygförbindelsen med femte frihetsrättigheter använda högst 50 procent av sin säteskapacitet per säsong på den flygförbindelse med tredje eller fjärde frihetsrättigheter, som förbindelsen med femte frihetsrättigheter utgör en förlängning eller en första delsträcka av.
2. a) För en flygförbindelse med femte frihetsrättigheter får lufttrafikföretaget använda ett annat, men inte större, luftfartyg än det som utnyttjas för flygförbindelsen med tredje och fjärde frihetsrättigheter, som förbindelsen med femte frihetsrättigheter är en förlängning eller en första delsträcka av.
- b) När mer än en flygförbindelse med femte frihetsrättigheter trafikeras som en förlängning eller en första delsträcka av en förbindelse med tredje eller fjärde frihetsrättigheter, skall den i punkt 1 b angivna kapaciteten utgöra den sammanlagda säteskapacitet som står till förfogande för passagerarbefordran på grundval av femte frihetsrättigheter

på dessa förbindelser med femte frihetsrättigheter.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

3. Ett lufttrafikföretag som trafikerar en flygförbindelse med femte frihetsrättigheter enligt denna artikel skall på begäran tillhandahålla berörda medlemsstater alla relevanta upplysningar om

- a) säteskapaciteten per säsong på den flygförbindelse med tredje och fjärde frihetsrättigheter, som flygförbindelsen med femte frihetsrättigheter utgör förlängningen eller den första delsträckan av, och
- b) den kapacitet per säsong som utnyttjats för var och en av de flygförbindelser med femte frihetsrättigheter, på vilka artikel 8.2 b är tillämplig.

Villkor för utövande av trafikrättigheter

Artikel 9

Denna förordning inskränker inte en medlemsstats rätt att utan diskriminering på grundval av nationalitet bestämma trafikfördelningen mellan flygplatser inom ett flygplatssystem.

Artikel 10

1. Utan hinder av artikel 5.2, regleras utövandet av trafikrättigheter av offentliggjorda gemenskapsbestämmelser och offentliggjorda nationella, regionala eller lokala bestämmelser om säkerhet, miljöskydd och fördelning av ankomst- och avgångstider samt av följande villkor:

- a) flygplatsen eller flygplatssystemet i fråga måste ha tillräcklig utrustning för att betjäna flygförbindelsen,
- b) navigationshjälpmedlen måste vara tillräckliga för att betjäna flygförbindelsen.

2. När villkoren i punkt 1 inte är uppfyllda, får en medlemsstat utan diskriminering på grundval av nationalitet införa villkor för, begränsa eller vägra tillstånd för utövandet av dessa trafikrättigheter. Innan en medlemsstat vidtar en sådan åtgärd, skall den underrätta kommissionen och ge den alla nödvändiga upplysningar.

3. Såvida inte annat följer av artikel 9 får en medlemsstat inte utan andra berörda medlemsstaters samtycke ge ett lufttrafikföretag tillåtelse

- a) att upprätta en ny flygförbindelse, eller
- b) att öka turtätheten på en befintlig flygförbindelse

mellan en bestämd flygplats inom dess territorium och en annan medlemsstat, så länge ett lufttrafikföretag, för vilket tillstånd att utöva luftfart beviljats av denna andra medlemsstat, inte har tillåtits att med stöd av punkterna 1 och 2 upprätta en ny flygförbindelse eller att öka turtätheten på en befintlig förbindelse med den aktuella flygplatsen, till dess rådet har antagit en förordning om en uppförandekod för fördelning av ankomst- och avgångstider med utgångspunkt från den allmänna principen om icke-diskriminering på grundval av nationalitet, och till dess denna förordning har trätt i kraft.

4. På begäran av en medlemsstat skall kommissionen pröva tillämpningen av punkt 2 och/eller punkt 3 på varje enskilt fall och inom en månad besluta huruvida medlemsstaten får fortsätta denna tillämpning.

5. Kommissionen skall underrätta rådet och medlemsstaterna om sitt beslut. Varje medlemsstat kan hänskjuta kommissionens beslut till rådet inom en tidsfrist på en månad. Rådet kan med kvalificerad majoritet fatta ett annat beslut inom en månad.

Kapacitetsdelning

Artikel 11

1. Från den 1 november 1990 skall en medlemsstat tillåta en annan medlemsstat att öka sin kapacitetsandel med 7,5 procentenheter för vilken säsong som helst i jämförelse med situationen under motsvarande föregående säsong, vilket innebär att varje medlemsstat under alla förhållanden kan kräva en kapacitetsandel på 60 procent.

2. Rådet skall på grundval av ett förslag från kommissionen som skall lämnas in senast den 31 december 1991, anta bestämmelser för genomförande senast den 1 januari 1993 för upphävande av restriktionerna beträffande kapacitetsdelning mellan medlemsstaterna.

3. Begränsningar som avser kapacitetsdelning skall inte tillämpas på lufttrafik mellan regionala flygplatser, oavsett luftfartygets kapacitet.

4. Vid tillämpningen av punkt 1 skall hänsyn inte tas till ensidiga nedskärningar av kapaciteten. I sådana fall skall underlaget för beräkningen av kapacitetsandelarna vara den kapacitet som det lufttrafikföretag som skurit ned kapaciteten erbjöd under motsvarande föregående säsonger.

Artikel 12

1. På begäran av en medlemsstat, i vilken tillämpningen av artikel 11 har medfört allvarlig ekonomisk skada för de lufttrafikföretag som erhållit tillstånd att utöva luftfart av denna stat, skall kommissionen företa en granskning och på grundval av alla relevanta faktorer, innefattande marknadsläget, den ekonomiska ställningen för det eller de berörda lufttrafikföretagen och det faktiska kapacitetsutnyttjandet, besluta huruvida kapacitetsdelningen på flyglinjerna till eller från denna stat skall stabiliseras under en begränsad tid.

2. På begäran av en medlemsstat, vars regelbundna lufttrafik är utsatt för väsentlig konkurrens från icke regelbunden trafik, och där förhållandena är sådana att möjligheterna för medlemsstatens lufttrafikföretag att konkurrera effektivt på marknaden är orimligt påverkade, skall kommissionen, efter granskning av alla relevanta faktorer innefattande marknadsläget och det faktiska kapacitetsutnyttjandet och efter samråd med övriga berörda medlemsstater, inom två månader efter att ha mottagit begäran besluta huruvida de 7,5 procentenheter som avses i artikel 11.1 skall sättas ned för denna bilaterala förbindelse.

3. Kommissionen skall underrätta rådet och medlemsstaterna om sitt beslut. Varje medlemsstat kan hänskjuta kommissionens beslut till rådet inom en tidsfrist på en månad. Rådet kan med kvalificerad majoritet fatta ett annat beslut inom en månad.

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

Allmänna bestämmelser

Artikel 13

1. Denna förordning hindrar inte medlemsstaterna från att ingå inbördes överenskommelser, som är mer flexibla än bestämmelserna i artikel 6, 8 och 11, eller från att upprätthålla redan träffade överenskommelser som är mera flexibla.

2. Bestämmelserna i denna förordning får inte användas för att införa begränsningar i existerande överenskommelser om kapacitet och tillträde till marknaden.

Artikel 14

1. Kommissionen skall vartannat år, och första gången senast den 31 maj 1992, offentliggöra en rapport om tillämpningen av denna förordning.

2. Medlemsstaterna och kommissionen skall samarbeta vid tillämpningen av denna förordning, särskilt när det gäller införskaffande av information för den rapport som avses i punkt 1.

3. Hemliga uppgifter som erhålls vid tillämpningen av denna förordning omfattas av tystnadsplikt.

Artikel 15

Rådet skall besluta om ändring av denna förordning senast den 30 juni 1992 på grundval av ett förslag från kommissionen, vilket skall lämnas in senast den 31 maj 1991.

Artikel 16

Beslut 87/602/EEG och direktiv 83/416/EEG upphävs härmed.

Artikel 17

Denna förordning träder i kraft den 1 november 1990.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Utfärdad i Bryssel den 24 juli 1990.

På rådets vägnar

C. Mannino

Ordförande

BILAGA 1

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

Lufttrafikföretag som avses i artikel 2 e ii

Följande lufttrafikföretag uppfyller kriterierna i artikel 2 e ii så länge de erkänns som nationella lufttrafikföretag av den medlemsstat som tillerkänner dem denna status då denna förordning antas:

- Scandinavian Airlines System,
- Britannia Airways,
- Monarch Airlines.

BILAGA 2

Förteckning över kategori-1-flygplatser

BELGIEN	Bryssel – Zaventem
DANMARK	Köpenhamn – Kastrup/Roskilde
FÖRBUNDSREPUBLIKEN TYSKLAND	Frankfurt – Rhen – Main, Düsseldorf – Lohausen München – Riem
SPANIEN	Palma – Mallorca, Madrid – Barajas, Malaga, Las Palmas
GREKLAND	Aten – Hellinikon, Saloniki – Micra
FRANKRIKE	Paris – Charles de Gaulle/Orly
IRLAND	Dublin
ITALIEN	Rom – Fiumicino/Ciampino, Milano – Linate/Malpensa
NEDERLÄNDERNA	Amsterdam – Schiphol
PORTUGAL	Lissabon, Faro
STORBRITANNIEN	London – Heathrow/Gatwick/Stansted, Luton

**Rådets förordning (EEG) Nr 2342/90
av den 24 juli 1990
om biljettpriser för regelbunden luftfart**

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

RÅDETS FÖRORDNING (EEG) NR 2342/90 av den 24 juli 1990

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

om biljettpriser för regelbunden luftfart

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS RÅD HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING

med beaktande av fördraget om upprättande av Europeiska ekonomiska gemenskapen, särskilt artikel 84.2 i detta,

med beaktande av kommissionens förslag¹,

med beaktande av Europaparlamentets yttrande²,

med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande³,

och med beaktande av följande:

Det är viktigt att åtgärder beslutas för att gradvis upprätta den inre marknaden under perioden fram till den 31 december 1992 i enlighet med artikel 8a i fördraget. Den inre marknaden innebär ett område utan inre gränser med fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital.

Genom rådets direktiv 87/601/EEG av den 14 december 1987 om biljettpriser för regelbunden luftfart mellan medlemsstaterna⁴ har ett första steg tagits i riktning mot den liberalisering av biljettpriserna som är nödvändig för att upprätta den inre marknaden inom lufttransportsektorn. Rådet enades om att vidta ytterligare liberaliseringsåtgärder.

Det är lämpligt att uppställa klara kriterier, enligt vilka medlemsstaternas myndigheter skall bedöma föreslagna flygbiljettpriser.

Målet är fortfarande att förverkliga ett system med dubbelt underkännande av flygbiljettpriser senast den 1 januari 1993, och en viktig del i den fortsatta liberaliseringen är att under mellantiden vinna erfarenheter av detta system.

Det är önskvärt att införa ett flexiblere, enklare och effektivare system med zoner, inom vilka flygbiljettpriser, vilka uppfyller särskilda villkor, automatiskt godkänns av luftfartsmyndigheterna i de berörda staterna.

När det gäller dubbelt godkännande och dubbelt underkännande av flygbiljettpriser, är det lämpligt att införa en procedur enligt vilken medlemsstaterna kan anmoda kommissionen att undersöka och avgöra om ett föreslaget flygbiljettpris överensstämmer med de uppställda kriterierna. I fråga om orimligt höga eller orimligt låga biljettpriser måste kommissionen ha möjlighet att skjuta upp tillämpningen av ett biljettpris medan undersökning pågår.

I fråga om dubbelt godkännande av flygbiljettpriser bör åtgärder beslutas som medger snabbt samråd medlemsstater emellan i händelse av oenighet samt procedurer för biläggande av sådana fall av oenighet som inte kunnat lösas genom samråd.

Denna förordning ersätter direktiv 87/601/EEG, som därför bör upphävas.

¹ EGT nr C 258, 11.10.1989, s. 3 och EGT nr C 164, 5.7. 1990, s. 7.

² EGT nr C 96, 17.4.1990, s. 59.

³ EGT nr C 112, 7.5.1990, s. 17.

⁴ EGT nr L 374, 31.12.1987, s. 12.

Det är önskvärt att rådet beslutar om ytterligare liberaliseringsåtgärder med avseende på flygbiljettpriser senast den 30 juni 1992.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

RÄCKVIDD OCH DEFINITIONER

Artikel 1

I denna förordning finns bestämmelser om kriterier och procedurer som gäller fastställande av biljettpriser för regelbunden luftfart på flyglinjer mellan medlemsstater.

Artikel 2

I denna förordning avses med

- a) *biljettpriser för regelbunden luftfart*: de priser som skall betalas i tillämplig nationell valuta för befordran av passagerare och bagage i regelbunden lufttrafik samt de villkor som hänför sig till dessa inberäknat ersättning och villkor som erbjuds agenturer och andra mellanhänder,
- b) *regelbunden luftfart*: en serie flygningar där varje flygning uppfyller följande kriterier:
 - i) den passerar genom luftrummet över mer än en medlemsstats territorium,
 - ii) den utförs med luftfartyg för befordran av passagerare eller passagerare och gods och/eller post mot vederlag på ett sådant sätt att det på varje flygning finns platser att köpa för enskilda personer (antingen direkt av lufttrafikföretaget eller av dess auktoriserade agenter),
 - iii) den bedrivs så att den betjänar trafiken mellan samma orter, två eller flera, antingen
 - 1. enligt en utgiven tidtabell eller
 - 2. med flygningar som är så regelbundna eller täta att de utgör en igenkännlig planmässig serie,
- c) *flygning*: en avgång från en angiven flygplats till en angiven destinationsflygplats,
- d) *lufttrafikföretag*: ett lufttransportföretag med giltigt tillstånd från en medlemsstat att utöva regelbunden luftfart,
- e) *EG-lufttrafikföretag*:
 - i) ett lufttrafikföretag som har och fortsatt kommer att ha sin centrala administration och sitt huvudkontor inom gemenskapen, och i vilket aktiemajoriteten innehas och fortsatt kommer att innehas av medlemsstater och/eller medborgare i medlemsstater, och som kontrolleras och fortsatt kommer att kontrolleras av sådana stater eller personer, eller
 - ii) ett lufttrafikföretag som även om det inte motsvarar definitionen enligt i) då denna förordning antas
 - 1. antingen har sin centrala administration och sitt huvudkontor inom gemenskapen och har bedrivit regelbunden luftfart eller utfört icke regelbundna flygningar inom gemenskapen under de närmaste tolv månaderna före antagande av denna förordning,

2. eller har bedrivit regelbunden luftfart mellan medlemsstater på grundval av tredje och fjärde frihetsrättigheterna under de närmaste tolv månaderna före antagande av denna förordning. Lufttrafikföretag som uppfyller de kriterier som anges i punkt ii) ovan är förtecknade i bilaga 1.
- f) *tredje frihetsrättigheter*: den rätt som ett lufttrafikföretag med tillstånd att utöva luftfart i en stat har att inom en annan stats territorium låta passagerare stiga av samt att lossa frakt och post som det tagit ombord i den stat där den beviljats tillstånd att utöva luftfart,
- fjärde frihetsrättigheter*: den rätt som ett lufttrafikföretag med tillstånd att utöva luftfart i en stat har att på en annan stats territorium ta ombord passagerare, frakt och post för avstigning respektive lossning i den stat där den beviljats tillstånd att utöva luftfart,
- femte frihetsrättigheter*: den rätt som ett lufttrafikföretag har att utföra lufttransport av passagerare, frakt och post mellan två andra stater än den stat där den beviljats tillstånd att utöva luftfart,
- g) *berörda stater*: de medlemsstater mellan vilka regelbunden luftfart bedrivs,
- h) *flexibilitetszon*: en priszon enligt bestämmelserna i artikel 4, inom vilken biljettpriser som uppfyller villkoren i bilaga 2 automatiskt skall godkännas av luftfartsmyndigheterna i de berörda staterna. En zons gränser uttrycks i procent av referenspriset,
- i) *referenspris*: det normala biljettpriset för enkel resa respektive tur och returresa i ekonomiklass som tillämpas av lufttrafikföretag med tredje eller fjärde frihetsrättigheter på flyglinjen i fråga. Finns flera än ett sådant biljettpris skall ett pris som motsvarar genomsnittet av alla sådana biljettpriser användas, såvida inte en bilateral överenskommelse träffats om något annat. Finns inte något normalpris för ekonomiklass, skall det lägsta fullständigt flexibla biljettpriset användas.

KRITERIER

Artikel 3

1. Medlemsstaterna skall godkänna EG-lufttrafikföretagens biljettpriser för regelbunden luftfart om de står i ett rimligt förhållande till det ansökande lufttrafikföretagets långsiktiga, fullständigt fördelade, relevanta kostnader med hänsynstagande till behovet av en tillfredsställande kapitalavkastning och en tillräcklig kostnadsmarginal så att en tillfredsställande säkerhetsstandard kan upprätthållas.
2. Vid godkännande av flygbiljettpriser enligt punkt 1, skall medlemsstaterna också ta hänsyn till andra relevanta faktorer, konsumenternas behov och konkurrenssituationen på marknaden, inbegripet de biljettpriser som tillämpas av andra lufttrafikföretag som trafikerar samma flyglinje, samt vikten av att förhindra dumping.
3. Utan hinder av bestämmelserna i artikel 4, punkterna 4 och 5, skall medlemsstaterna vägra att godkänna ett biljettpris som inte uppfyller villkoren i

artikel 4.3 och som i förhållande till de kriterier som anges i artikel 3.1 är orimligt högt till nackdel för konsumenterna eller orimligt lågt i betraktande av konkurrenssituationen på marknaden.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

4. Den omständigheten att ett föreslaget biljettpris är lägre än det pris som erbjuds av ett annat lufttrafikföretag, som trafikerar samma flyglinje, skall inte utgöra tillräckligt skäl för att underkänna priset.

5. En medlemsstat skall, efter att vederbörligen ha underrättat berörda stater, tillåta ett EG-lufttrafikföretag från en annan medlemsstat som bedriver regelbunden luftfart på en direkt eller indirekt flyglinje inom gemenskapen, att anpassa ett redan godkänt flygpris för regelbunden luftfart mellan samma två orter, dock under förutsättning att denna bestämmelse inte tillämpas på indirekta flyglinjer som är 20 procent längre än den kortaste direkta flyglinjen. Medlemsstaterna kan också tillåta ett EG-lufttrafikföretag från en annan medlemsstat, som bedriver regelbunden luftfart på en direkt flyglinje, att anpassa biljettpriser som redan är godkända eller offentliggjorda för icke regelbunden trafik på samma flyglinje, förutsatt att de båda produkterna är likvärdiga i fråga om kvalitet och villkor.

6. Endast EG-lufttrafikföretag har rätt att införa biljettpriser som är lägre än gällande priser då de trafikerar flyglinjer där de har tredje eller fjärde frihetsrättigheter och vad gäller trafik med femte frihetsrättigheter, får de införa sådana lägre biljettpriser förutsatt att de uppfyller villkoren i artikel 4.3.

PROCEDURER

Artikel 4

1. Biljettpriser för regelbunden luftfart skall godkännas av berörda medlemsstater. För detta ändamål skall lufttrafikföretagen lämna in sina förslag till biljettpriser i den ordning som föreskrivs av luftfartsmyndigheterna i berörda medlemsstater.

2. Luftfartsmyndigheterna kan inte kräva att lufttrafikföretagen skall lämna in sina biljettpriser för flyglinjer inom gemenskapen tidigare än 45 dagar innan de träder i kraft.

3. a) Till och med den 31 december 1992 skall medlemsstat ge lufttrafikföretag, som utövar tredje och/eller fjärde frihetsrättigheter och/eller femte frihetsrättigheter, tillstånd att själva bestämma flygbiljettpriser inom flexibilitetszonerna på de villkor som uppställs i bilaga 2 för varje zon och under förutsättning att biljettpriserna anmäls till berörda stater minst 21 dagar före den dag då de föreslås träda i kraft.

b) För regelbunden luftfart infördes följande tre flexibilitetszoner:

- en normalpriszon för ekonomiklass mellan 95 och 105 procent av referenspriset,
- en rabattzon mellan 94 och 80 procent av referenspriset,
- en lågpriszon mellan 79 och 30 procent av referenspriset.

4. Ett fullständigt flexibelt biljettpris på över 105 procent av referenspriset på en flyglinje inom gemenskapen, skall anses godkänt om inte båda medlemsstaterna inom 30 dagar från den dag då priset framlades för dem, skriftligen meddelar det berörda lufttrafikföretaget om sitt underkännande med angivande av skälen. Medlemsstaterna skall också underrätta varandra. På begäran av endera medlemsstaten skall samråd mellan de berörda staterna hållas inom 30-dagarsperioden.

5. Till och med den 31 december 1992 krävs godkännande från båda de berörda staterna av biljettpriser som inte uppfyller villkoren i punkterna 3 och 4. Om ingendera medlemsstaten har meddelat underkännande inom 21 dagar från den dag då biljettpriset framlades för dem, skall det anses godkänt.

6. Ett godkänt biljettpris på en flyglinje inom gemenskapen gäller till dess det upphör eller ett nytt pris införs. Giltighetstiden kan emellertid förlängas med en period på högst 12 månader från den ursprungliga dagen för upphörande.

Artikel 5

1. En medlemsstat som gör gällande ett rättmätigt intresse i flyglinjen i fråga kan anmoda kommissionen att undersöka om ett biljettpris, som inte uppfyller villkoren i artikel 4.3, står i överensstämmelse med artikel 3.1 eller om en medlemsstat har uppfyllt sina förpliktelser enligt artikel 3.3. Kommissionen skall genast underrätta den (de) andra berörda medlemsstaten(erna) och lufttrafikföretaget i fråga och bereda dem tillfälle att yttra sig.

2. Kommissionen skall inom 14 dagar efter det att den mottagit en anmodan enligt punkt 1 besluta om biljettpriset skall fortsätta att gälla medan undersökningen pågår.

3. Kommissionen skall snarast möjligt och under alla förhållanden senast två månader efter det att den mottagit anmodan, avgöra om biljettpriset står i överensstämmelse med artikel 3.1. Denna tidsfrist kan förlängas i den mån det är nödvändigt för att inhämta ytterligare information från den berörda medlemsstaten.

4. Kommissionen skall meddela medlemsstaterna och det berörda lufttrafikföretaget sitt beslut.

5. Varje medlemsstat kan hänskjuta kommissionens beslut till rådet inom en tidsfrist på en månad. Rådet kan med kvalificerad majoritet fatta ett annat beslut inom en månad.

SAMRÅDS- OCH SKILJEDOMSFÖRFARANDE

Artikel 6

1. När en berörd stat (den första staten) enligt artikel 4.5 beslutar att inte godkänna ett biljettpris för regelbunden luftfart, skall den skriftligen och

med angivande av sina skäl meddela den andra berörda staten (den andra staten) om detta inom 21 dagar från det att anmälan om priset lämnats in.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

2. Om den andra staten inte är införstådd med den första statens beslut, skall den anmäla detta till den första staten inom sju dagar från det att den själv underrättats och ange skälen för sitt beslut samt begära samråd. Båda staterna skall lämna all relevant information som den andra begär. Endera av de berörda staterna kan begära att kommissionen skall vara representerad vid samråden.

3. Om den första staten saknar tillräcklig information för att fatta ett beslut om biljettpriset, kan den före utgången av den i punkt 1 föreskrivna 21-dagarsfristen anmoda den andra staten att delta i samråd.

4. Samråden skall avslutas inom 21 dagar från det att de begärts. Om meningsskiljaktigheterna fortfarande består vid slutet av denna tidsperiod, skall ärendet hänskjutas till skiljedom på begäran av endera av de berörda staterna. De två berörda staterna kan komma överens om att antingen förlänga tiden för samråden eller att övergå direkt till skiljedom utan samråd.

5. Skiljedomsförfarandet ombesörjs av en nämnd på tre skiljemän om inte de berörda staterna kommer överens om att använda sig av endast en skiljeman. De berörda staterna skall vardera utse en ledamot av skiljenämnden och försöka att komma överens om den tredje ledamoten (som skall vara medborgare i en tredje medlemsstat och vara nämndens ordförande). Alternativt kan de utse en enda skiljeman. Valet av skiljemän skall ske inom sju dagar. En skiljenämnds avgöranden utgörs av den mening som erhåller majoriteten av skiljemännens röster.

6. Om en av de berörda staterna inte utser en ledamot av en skiljenämnd eller om de berörda staterna inte kan enas om utseendet av en tredje ledamot, skall rådet omedelbart underrättas och dess ordförande föranstalta om att nämnden blir fulltalig inom tre dagar. I händelse att ordförandeskapet innehas av en medlemsstat som är part i tvisten, skall rådets ordförande anmoda regeringen i den medlemsstat som står närmast i tur att överta ordförandeskapet och som inte är part i tvisten att föranstalta om att nämnden blir fulltalig.

7. Skiljeförfarandet skall vara avslutat inom 21 dagar från den dag då hela skiljenämnden eller den ende skiljedomaren är utsedd. De berörda staterna kan emellertid komma överens om att förlänga denna tid. Kommissionen skall ha rätt att närvara som observatör. Skiljemännen skall klargöra i vilken utsträckning skiljedomen grundas på kriterierna i artikel 3.

8. Skiljedomen skall omedelbart anmälas till kommissionen.

Kommissionen skall inom 10 dagar bekräfta skiljedomen såvida inte skiljemännen underlåtit att beakta kriterierna i artikel 3 eller den procedur som anges i denna förordning eller om skiljedomen i andra hänseenden inte står i överensstämmelse med gemenskapens lagstiftning.

Föreligger inte något beslut inom denna tid skall skiljedomen anses bekräftad av kommissionen. En skiljedom som bekräftats av kommissionen är bindande för de berörda staterna.

9. Under samråds- och skiljedomsförfarandet skall de gällande flygbiljettpriserna fortsätta att tillämpas till dess att proceduren avslutats och ett nytt pris har trätt i kraft.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

Artikel 7

Denna förordning hindrar inte medlemsstaterna från att ingå överenskommelser som medger större flexibilitet än bestämmelserna i artikel 4 eller från att upprätthålla redan träffade överenskommelser som är mera flexibla.

Artikel 8

Minst en gång om året skall kommissionen samråda med representanter för konsumentorganisationerna på luftfartsområdet inom gemenskapen om biljettpriser för regelbunden luftfart och dithörande frågor och skall kommissionen för detta ändamål förse deltagarna med relevant information.

Artikel 9

Kommissionen får, när den fullgör de uppdrag som tilldelats den enligt denna förordning, inhämta all nödvändig information från berörda medlemsstater och lufttrafikföretag.

Artikel 10

1. Kommissionen skall offentliggöra en rapport om tillämpningen av denna förordning senast den 31 maj 1992 och därefter vartannat år.
2. Medlemsstaterna och kommissionen skall samarbeta vid tillämpningen av denna förordning, särskilt när det gäller insamling av information för den rapport som omnämns i punkt 1.
3. Hemlig information som kommer fram vid tillämpningen av denna förordning omfattas av tystnadsplikt.

Artikel 11

Då en medlemsstat har ingått en överenskommelse med ett eller flera tredje land, som ger ett lufttrafikföretag i ett tredje land femte frihetsrättigheter på en flyglinje mellan medlemsstater och överenskommelsen i detta avseende innehåller bestämmelser som är oförenliga med denna förordning, skall medlemsstaten så snart tillfälle ges vidta alla lämpliga åtgärder för att undanröja sådana skillnader. Rättigheter och förpliktelser gentemot tredje land enligt en sådan överenskommelse påverkas inte av denna förordning intill dess att skillnaderna har undanröjts.

Artikel 12

I syfte att senast den 1 januari 1993 genomföra ett system med dubbelt underkännande för biljettpriser skall rådet besluta om ändring av denna för-

ordning senast den 30 juni 1992 på grundval av ett förslag från kommissionen vilket skall framläggas senast den 31 maj 1991.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

Artikel 13

Direktiv 87/601/EEG upphävs härmed.

Artikel 14

Denna förordning träder i kraft den 1 november 1990.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Utfärdad i Bryssel den 24 juli 1990.

På rådets vägnar

C. MANNINO

Ordförande

BILAGA 1

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

Lufttrafikföretag som avses i artikel 2 e ii

Följande lufttrafikföretag uppfyller kriterierna i artikel 2 e ii så länge de erkänns som nationella lufttrafikföretag av den medlemsstat som tillerkänner dem denna status då denna förordning antas:

- Scandinavian Airlines System,
- Britannia Airways,
- Monarch Airlines.

Villkor för rabattpriser och lågpriser

Rabattprizon

1. Ett biljettpris är hänförligt till rabattzonen när följande två villkor är uppfyllda:

- tur och retur- eller rundresa och
- bokning av hela resan, biljettutställelse och betalning skall ske samtidigt, dock att bokning av returresan kan göras vid en senare tidpunkt. Avbeställning är endast tillåten före avgång på avresan och mot en avgift på minst 20 procent av biljettpriset. Ombokning är endast tillåten mot en avgift som motsvarar skillnaden mellan det biljettpris som betalats och närmast högre tillämpliga biljettpris.

Lågprizon

2. Ett biljettpris är hänförligt till lågprizonen när följande villkor är uppfyllda:

1. tur och returresa eller rundresa och

2. två av följande villkor

a) bortovaro minst enligt "söndagsregeln" eller sex dagar

b) i) bokning av hela resan, biljettutställelse och betalning skall ske samtidigt; avbeställning eller ändring av bokning är endast tillåten före avgång på avresan och mot en avgift på minst 20 procent av biljettpriset,

eller

ii) obligatoriskt förköp på minst 14 dagar; bokning av hela resan, biljettutställelse och betalning skall ske samtidigt; avbeställning eller ombokning är endast tillåten före avgång på avresan och mot en avgift på minst 20 procent av biljettpriset,

eller

iii) köp av biljett är endast tillåtet dagen före avresan; bokning skall göras separat för av- och återresan och endast i avreselandet dagen före respektive resa,

c) passagerarna är inte över 25 år eller under 60 år eller är en far och/eller en mor som reser tillsammans med barn som är högst 25 år (minst tre personer),

d) lågtrafik förutsatt att

1. villkoret under c inte får kombineras enbart med villkoret under d, och

2. då villkoret under b i) kombineras enbart med villkoren under c eller d, den nedre gränsen för flexibilitetszonen inte får sättas lägre än vid 40 procent av referenspriset.

Tillägg till bilaga 2

1. Anmärkningar till den zonindelning som omnämns i artikel 4, punkterna 3 b och 4

i) *Referenspris för 1990/91*

det referenspris som åsyftas i artikel 2 i och som tillämpas den 1 september 1990.

ii) *Referenspris för 1991/92*

det referenspris som åsyftas i artikel 2 i och som tillämpas den 1 september 1991.

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

2. Definition av "lågtrafik"

Ett lufttrafikföretag får med hänsyn till kommersiella intressen beteckna vissa flygningar som "flygningar under lågtrafik".

Då ett lufttrafikföretag vill utnyttja villkor 2.2 d, skall luftfartsmyndigheterna i de berörda medlemsstaterna gemensamt, och på grundval av ett förslag framlagt av lufttrafikföretaget i fråga, bestämma vilka flygningar på varje flyglinje som skall betecknas som flygningar under lågtrafik.

På varje flyglinje, där den sammanlagda verksamhet som utövas av lufttrafikföretag med tredje och fjärde frihetsrättigheter uppnår ett genomsnitt av 18 tur- och returflygningar i veckan, har det berörda lufttrafikföretaget rätt att som ett minimum tillämpa villkor 2.2 d i bilaga 2 på upp till 50 procent av sitt totala antal flygningar per dag, förutsatt att avgångarna för de flygningar på vilka dessa villkor tillämpas äger rum mellan kl. 10.00 och 16.00 eller mellan kl. 21.00 och 06.00.

**Rådets förordning (EEG) Nr 294/91
av den 4 februari 1991
om bedrivande av flygfrakttrafik mellan
medlemsstaterna**

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

RÅDETS FÖRORDNING (EEG) NR 294/91 av den 4 februari 1991

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

om bedrivande av flygfrakttrafik mellan medlemsstater

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS RÅD HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen, särskilt artikel 84.2 i detta,

med beaktande av kommissionens förslag¹,

med beaktande av Europaparlamentets yttrande²,

med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande³, och

med beaktande av följande:

Det är viktigt att åtgärder beslutas för att gradvis upprätta den inre marknaden under perioden fram till den 31 december 1992 i enlighet med artikel 8a i fördraget. Den inre marknaden innebär ett område utan inre gränser med fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital.

Den 2 december 1987 i London enades Spanien och Storbritannien om en ordning för utvidgat samarbete i fråga om utnyttjandet av flygplatsen i Gibraltar i form av en gemensam deklaration av de båda ländernas utrikesministrar. Denna ordning har ännu inte genomförts.

Förordning (EEG) nr 2343/90⁴ innehåller bestämmelser om liberalisering av flygfrakttrafik i kombination med passagerartrafik.

Flygfrakttrafik, som inte är kombinerad med annan transport, bör också liberaliseras.

Denna förordning inskränker inte tillämpningen av artiklarna 85 och 86 i fördraget.

Inom flygfraktsnäringen finns fortfarande nationella hinder som hämmar den fria rörligheten för varor som fraktas med flyg. Ökade möjligheter att få tillträde till marknaden främjar utvecklingen av gemenskapens lufttransportsektor och medför en förbättrad service åt avnämarna.

Vissa medlemsstater är starkt beroende av flygfrakttrafiken för sina förbindelser med övriga delar av gemenskapen. Flygfrakttrafiken utgör ett väsentligt led i handelsutbytet.

Det är således viktigt att avlägsna de nuvarande hindren för tillträde till marknaden för flygfrakttrafik.

Som ett första steg bör förutsättningarna på marknaden för flygfrakttrafik mellan medlemsstaterna förbättras.

Gemensamma bestämmelser för tillståndsgivning avseende bedrivande av denna trafik bör utarbetas och antas av rådet senast den 1 juli 1992.

Med hänsyn till infrastruktur och navigationshjälpmedel på flygplatserna är det nödvändigt att införa vissa begränsningar i utövandet av trafikrättigheterna.

¹ EGT nr C 88, 6.4.1990, s. 7 och EGT nr C 9, 15.1.1991, s. 4.

² EGT nr C 295, 26.11.1990, s. 694.

³ EGT nr C 182, 23.7.1990, s. 8.

⁴ EGT nr L 217, 11.8.1990, s. 8.

Offentliggörandet av alla standardfrakttaxor skapar förbättrade möjligheter till insyn på marknaden.

För att öka sin konkurrenskraft behöver flygfraktföretagen flexibilitet vid bestämmande av frakttaxor.

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE:

Tillämpningsområde och definitioner

Artikel 1

1. Denna förordning gäller:

- a) EG-flygfraktföretags tillträde till marknaden för flygfrakttrafik mellan medlemsstater,
- b) flygfrakttaxor mellan medlemsstater

2. Tillämpningen av denna förordning på flygplatsen i Gibraltar inverkar inte på Spaniens respektive Storbritanniens rättsliga ställning med avseende på tvisten om överhöghet över det territorium där flygplatsen är belägen.

3. Tillämpningen av denna förordning på flygplatsen i Gibraltar skall uppskjutas tills ordningen i den gemensamma förklaring som avgavs av Spaniens och Storbritanniens utrikesministrar den 2 december 1987 har genomförts. När så sker, underrättar Spaniens och Storbritanniens regeringar samma dag rådet om detta.

Artikel 2

I denna förordning avses med:

- a) *flygfraktföretag*: ett lufttransportföretag med ett av en medlemsstat utfärdat, giltigt tillstånd att utöva åtminstone flygfrakttrafik,
- b) *EG-flygfraktföretag*:
 - i) ett flygfraktföretag som har och fortsatt kommer att ha sin centrala administration och sitt huvudkontor inom gemenskapen, och i vilket aktiemajoriteten innehas och fortsatt kommer att innehas av medlemsstater och/eller medborgare i medlemsstaterna, och som kontrolleras och fortsatt kommer att kontrolleras av sådana stater eller personer, eller
 - ii) ett flygfraktföretag som motsvarar definitionen i artikel 2 c ii) i förordning (EEG) nr 2343/90 och som är upptaget i bilagan till denna förordning,
- c) *frakttaxor*: de priser som skall betalas i den nationella valutan för befordran av gods och villkoren för dessa taxors tillämpning, inbegripet ersättning och villkor som erbjuds speditörer och andra mellanhänder,
- d) *standardfrakttaxor*: de priser som ett lufttrafikföretag normalt noterar för befordran av gods och villkoren för dessa taxors tillämpning utan hänsyn till särskilda rabatter,
- e) *flygfrakttrafik*: lufttrafik för befordran av enbart gods och post,
- f) *tredje frihetsrättigheter*: den rätt som ett lufttrafikföretag med tillstånd att

utöva luftfart i en stat har att inom en annan stats territorium låta passagerare stiga av samt att lossa gods och post som det har tagit ombord i den stat där det beviljats tillstånd att utöva luftfart,

fjärde frihetsrättigheter: den rätt som ett lufttrafikföretag med tillstånd att utöva luftfart i en stat har att på en annan stats territorium ta ombord passagerare, gods och post för avstigning respektive lossning i den stat där det beviljats tillstånd att utöva luftfart,

femte frihetsrättigheter: den rätt som ett lufttrafikföretag har att utföra lufttransporter av passagerare, gods och post mellan två andra stater än den stat där det beviljats tillstånd att utöva luftfart,

g) *flygplatssystem:* två eller fler flygplatser som förts samman eftersom de betjänar samma ort,

h) *berörda stater:* de medlemsstater mellan vilka flygfraktrafik bedrivs,

i) *registreringsstat:* den medlemsstat i vilken det i punkt a) nämnda tillståndet är utfärdat.

Tillstånd att utöva luftfart

Artikel 3

1. Denna förordning påverkar inte förhållandet mellan en medlemsstat och flygfraktföretag, som den utfärdat tillstånd för, när det gäller tillträde till marknaden och vilken kapacitet som skall sättas in.

2. På grundval av ett förslag från kommissionen om gemensamma bestämmelser och kriterier, som skall lämnas in senast den 31 maj 1991, skall rådet anta regler för genomförande senast den 1 juli 1992 om utfärdande av tillstånd för flygfraktföretag att utöva flygfraktrafik samt om tillstånd att trafikera flyglinjer.

Tillträde till marknaden

Artikel 4

Om inte annat följer av denna förordning har EG-flygfraktföretag tillåtelse att bedriva flygfraktrafik på grundval av tredje och fjärde frihetsrättigheterna mellan flygplatser eller flygplatssystem i en medlemsstat och flygplatser eller flygplatssystem i en annan medlemsstat, när dessa flygplatser eller flygplatssystem är öppna för flygfraktrafik mellan medlemsstater eller för internationell trafik.

Artikel 5

1. En medlemsstat skall tillåta flygfraktföretag att utöva tredje, fjärde och femte frihetsrättigheter när tillstånd att bedriva luftfart för dessa flygfraktföretag har utfärdats i en annan medlemsstat och när denna stat har gett dem tillåtelse att utöva dessa rättigheter. Trafikrättigheter på grundval av femte friheten får utövas på en flygförbindelse som utgör antingen en förlängning av en förbindelse från eller en första delsträcka av en förbindelse till registreringsstaten.

2. Vid flygfrakttrafik till eller från två eller flera orter i en annan eller andra medlemsstater än registreringsstaten skall de berörda staterna ge ett EG-flygfraktföretag tillåtelse att kombinera flygförbindelser och använda samma linjebeteckning.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

Driftsmässig flexibilitet

Artikel 6

1. Ett EG-flygfraktföretag får på varje ort på en flyglinje företa omlastning om detta innebär endast ett byte av luftfartyg vid varje omlastning.
2. Om inte annat följer av artikel 8, föreligger inga begränsningar med avseende på turtäthet, typ av luftfartyg och/eller den mängd gods och post som får transporteras.

Villkor för utövande av trafikrättigheter

Artikel 7

Denna förordning inskränker inte en medlemsstats rätt att utan diskriminering på grundval av nationalitet bestämma trafikfördelningen mellan flygplatser inom ett flygplatssystem.

Artikel 8

Utövandet av trafikrättigheter regleras av offentliggjorda gemenskapsbestämmelser och offentliggjorda nationella, regionala eller lokala bestämmelser om säkerhet, miljöskydd och fördelning av ankomst- och avgångstider samt av följande villkor:

- a) flygplatsen eller flygplatssystemet i fråga måste ha tillräcklig utrustning för att betjäna flygförbindelsen,
 - b) navigationshjälpmedlen måste vara tillräckliga för att betjäna flygförbindelsen.
2. När villkoren i punkt 1 inte är uppfyllda, får en medlemsstat utan diskriminering på grundval av nationalitet införa villkor för, begränsa eller vägra tillstånd för utövandet av dessa trafikrättigheter. Innan en medlemsstat vidtar en sådan åtgärd, skall den underrätta kommissionen och ge den alla nödvändiga upplysningar.
 3. På begäran av en medlemsstat skall kommissionen pröva tillämpningen av punkt 2 på varje enskilt fall och inom en månad besluta huruvida medlemsstaten får fortsätta denna tillämpning.
 4. Kommissionen skall underrätta rådet och medlemsstaterna om sitt beslut. Varje medlemsstat kan hänskjuta kommissionens beslut till rådet inom en tidsfrist på en månad. Rådet kan med kvalificerad majoritet fatta ett annat beslut inom en månad.

Artikel 9

1. EG-lufttrafikföretagens prissättning för flygfrakt avtalas fritt mellan parterna i transportavtalen.
2. Lufttrafikföretag som utövar luftfart inom gemenskapen skall på begäran ställa alla standardfrakttaxor till allmänhetens förfogande.

Allmänna bestämmelser

Artikel 10

1. Denna förordning hindrar inte medlemsstaterna från att ingå inbördes överenskommelser, som är mer flexibla än bestämmelserna i artiklarna 4, 5 och 6 eller från att upprätthålla redan träffade överenskommelser som är mer flexibla.
2. Bestämmelserna i denna förordning får inte användas för att införa begränsningar i existerande rättigheter och överenskommelser om tillträde till marknaden, kapacitet som skall sättas in och driftsmässig flexibilitet.

Slutbestämmelser

Artikel 11

Denna förordning träder i kraft den tredje dagen efter det att den har offentliggjorts i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning*.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Utfärdad i Bryssel den 4 februari 1991

På rådets vägnar

J.F. Poos

Ordförande

BILAGA

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

Flygfraktföretag som avses i artikel 2 b ii)

- Scandinavian Airlines System,
- Britannia Airways,
- Monarch Airlines.

Rådets förordning Nr 17
Första förordningen om tillämpning av fördragets
artiklar 85 och 86

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

Första förordningen om tillämpning av fördragets artiklar 85 och 86

EUROPEISKA EKONOMISKA GEMENSKAPENS RÅD HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen, särskilt artikel 87 i detta,

med beaktande av kommissionens förslag,

med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande,

med beaktande av Europaparlamentets yttrande, och

med beaktande av följande.

För att upprätta ett system som säkerställer att konkurrensen inom den gemensamma marknaden inte snedvrids krävs att förutsättningar skapas för en väl avvägd och enhetlig tillämpning av artiklarna 85 och 86 i medlemsstaterna.

Vid utformningen av bestämmelserna om tillämpning av artikel 85.3 skall hänsyn tas till behovet av att säkerställa en effektiv övervakning samtidigt som den administrativa kontrollen förenklas så långt som möjligt.

Det är därför nödvändigt att de företag som önskar åberopa artikel 85.3 i princip åläggs skyldighet att anmäla sina avtal, beslut och samordnade förfaranden till kommissionen.

Dels är sådana avtal, beslut och samordnade förfaranden sannolikt mycket talrika och alla kan därför inte undersökas samtidigt, dels uppvisar vissa av dem särskilda drag som kan göra dem mindre skadliga för

den gemensamma marknads utveckling.

Därför finns det anledning att tills vidare tillämpa en smidigare procedur i fråga om vissa grupper av avtal, beslut och samordnade förfaranden utan att föregripa frågan om deras giltighet enligt artikel 85.

Företagen kan ha intresse av att veta om några avtal, beslut eller förfaranden i vilka de deltar eller avser att delta kan föranleda ett ingripande av kommissionen med stöd av artikel 85.1 eller artikel 86.

För att säkerställa en enhetlig tillämpning av bestämmelserna i artiklarna 85 och 86 inom den gemensamma marknaden är det nödvändigt att införa regler som gör det möjligt för kommissionen att i nära och ständig samverkan med medlemsstaternas behöriga myndigheter vidta de åtgärder som behövs för tillämpning av dessa artiklar.

För detta ändamål skall kommissionen erhålla medverkan från medlemsstaternas behöriga myndigheter och ha befogenhet inom hela den gemensamma marknaden att begära de upplysningar och genomföra de undersökningar som behövs för att få kännedom om sådana avtal, beslut och samordnade förfaranden som är förbjudna enligt artikel 85.1 samt sådant missbruk av en dominerande ställning som är förbjudet enligt artikel 86.

För att kunna fullgöra sin uppgift att övervaka tillämpningen av fördragets bestämmelser skall kommissionen ha befogenhet att rikta rekommendationer och beslut till företag eller företagssammanslutningar

för att få dem att upphöra med överträdelse av artiklarna 85 och 86.

För att säkerställa att bestämmelserna i artiklarna 85 och 86 iakttas och att de skyldigheter som genom denna förordning har ålagts företag och företagssammanslutningar uppfylls, skall böter och viten kunna åläggas.

De berörda företagen bör medges rätt att yttra sig inför kommissionen. Tredje man vars intressen kan beröras av ett beslut bör ges tillfälle att i förväg framföra sina synpunkter och det bör tillses att fattade beslut ges vidsträckt publicitet.

Alla beslut som fattas av kommissionen med stöd av denna förordning är underkastade domstolens prövning enligt de villkor som anges i fördraget. Dessutom bör i enlighet med artikel 172 domstolen ges oinskränkt rätt att pröva kommissionens beslut att ålägga böter eller viten.

Denna förordning kan träda i kraft oberoende av andra bestämmelser som senare kan komma att utfärdas med stöd av artikel 87.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Principbestämmelse

Om inte annat följer av bestämmelserna i artiklarna 6, 7 eller 23 i denna förordning, är sådana avtal, beslut och samordnade förfaranden som avses i fördragets artikel 85.1 samt sådant missbruk av en dominerande ställning på marknaden som avses i fördragets artikel 86 förbjudna utan att det krävs föregående beslut om detta.

Artikel 2

Negativtest

Kommissionen kan efter ansökan av berörda företag eller företagssammanslutningar fastslå att det på grundval av de omständigheter som kommit till dess kännedom inte finns anledning för den att ingripa med stöd av fördragets artikel 85.1 eller artikel 86 mot ett avtal, beslut eller förfarande.

Artikel 3

Åläggande att upphöra med överträdelse

1. Konstaterar kommissionen, efter ansökan eller på eget initiativ, en överträdelse av bestämmelserna i fördragets artikel 85 eller artikel 86, kan den ålägga de berörda företagen eller företagssammanslutningarna att upphöra med överträdelsen.

2. Rätt att framställa ansökan om detta har

- a) medlemsstaterna,
- b) fysiska eller juridiska personer som åberopar ett berättigat intresse i saken.

3. Om inte annat följer av andra bestämmelser i denna förordning kan kommissionen, innan den fattar beslut enligt punkt 1, rikta rekommendationer till de berörda företagen eller företagssammanslutningarna för att få dem att upphöra med överträdelsen.

Artikel 4

Anmälan av nya avtal, beslut och förfaranden

1. Sådana avtal, beslut och samordnade förfaranden som avses i fördragets artikel 85.1, som har tillkommit

efter det att denna förordning har trätt i kraft och beträffande vilka parterna önskar återropa bestämmelserna i artikel 85.3 skall anmälas till kommissionen. Så länge en sådan anmälan inte har gjorts, kan beslut om tillämpning av artikel 85.3 inte fattas.

2. Punkt 1 gäller inte avtal, beslut och samordnade förfaranden om

- 1) endast företag från en och samma medlemsstat är parter och avtalen, besluten eller förfarandena inte berör import eller export mellan medlemsstater,
- 2) högst två företag är parter och avtalen endast innebär
 - a) att ena partens frihet att bestämma priser eller affärsvillkor begränsas vid återförsäljning av varor som denne förvärvat av den andra parten, eller
 - b) att den som förvärvar eller utnyttjar rättigheter som åtnjuter industriellt rättsskydd – särskilt patent, bruksmönster, mönster eller varumärken – eller den som enligt avtal om överlåtelse eller upplåtelse har rätt att använda en tillverkningsmetod eller kunskaper om användning och tillämpning av industriella processer åläggs begränsningar i utnyttjandet av dessa rättigheter,
- 3) de endast syftar till
 - a) utarbetande eller enhetlig tillämpning av normer eller typer, eller
 - b) gemensam forskning avseende tekniska förbättringar, under förutsättning att resultaten görs tillgängliga för samtliga parter och kan utnyttjas av var och en av dem.

Dessa avtal, beslut och förfaranden kan anmälas till kommissionen.

Artikel 5

Anmälan av gällande avtal, beslut och förfaranden

1. Sådana avtal, beslut och samordnade förfaranden som avses i fördragets artikel 85.1, som föreligger när denna förordning träder i kraft och beträffande vilka parterna önskar återropa bestämmelserna i artikel 85.3 skall anmälas till kommissionen före den 1 augusti 1962.

2. Punkt 1 gäller inte sådana avtal, beslut och samordnade förfaranden som avses i artikel 4.2. Dessa kan anmälas till kommissionen.

Artikel 6

Beslut enligt artikel 85.3

1. När kommissionen meddelar beslut enligt fördragets artikel 85.3 skall den ange den dag då beslutet träder i kraft. Denna dag skall inte sättas tidigare än dagen för anmälan.

2. Andra meningen i punkt 1 gäller inte sådana avtal, beslut och samordnade förfaranden som avses i artiklarna 4.2 och 5.2 och inte heller sådana som avses i artikel 5.1 och som har anmälts inom den tidsfrist som anges där.

Artikel 7

Särskilda bestämmelser om befintliga avtal, beslut och förfaranden

1. Om avtal, beslut och samordnade förfaranden som föreligger när denna förordning träder i kraft och som har anmälts före den 1 augusti 1962 inte uppfyller villkoren i fördragets artikel 85.3 och de berörda företagen eller företagssammanslutningarna upphör att tillämpa dem el-

ler ändrar dem på sådant sätt att de inte längre faller under förbudet i artikel 85.1 eller så att de uppfyller villkoren i artikel 85.3, skall förbudet i artikel 85.1 endast gälla för den tidsfrist som kommissionen fastställer. Beslut av kommissionen i enlighet med föregående mening gäller inte företag och företagssammanslutningar som inte uttryckligen har samtyckt till anmälan.

2. Punkt 1 gäller sådana avtal, beslut och samordnade förfaranden som avses i artikel 4.2 och som föreligger när denna förordning träder i kraft, om de har anmälts före den 1 januari 1964.

Artikel 8

Giltighetstid för och återkallande av beslut enligt artikel 85.3

1. Beslut enligt fördragets artikel 85.3 ges för en bestämd period och kan förenas med villkor och ålägganden.

2. Beslut kan på ansökan förnyas, om villkoren i fördragets artikel 85.3 fortfarande är uppfyllda.

3. Kommissionen kan återkalla eller ändra sitt beslut eller förbjuda parterna att vidta vissa åtgärder

- a) om de förhållanden som låg till grund för beslutet ändras i något avseende,
- b) om parterna åsidosätter ett åläggande som har förenats med beslutet,
- c) om beslutet grundar sig på oriktiga uppgifter eller har utverkats på ett bedrägligt sätt, eller
- d) om parterna missbrukar undantag från bestämmelsen i fördragets artikel 85.1 som har beviljats dem genom beslutet.

I fall enligt b, c och d kan beslutet återkallas med retroaktiv verkan.

Artikel 9

Behörighet

1. Med förbehåll för domstolens prövning av beslutet är kommissionen ensam behörig att i enlighet med artikel 85.3 förklara att bestämmelserna i fördragets artikel 85.1 inte är tillämpliga.

2. Kommissionen är behörig att tillämpa fördragets artiklar 85.1 och 86, även om de tidsfrister för anmälan som anges i artiklarna 5.1 och 7.2 inte har löpt ut.

3. Så länge kommissionen inte har inlett ett förfarande enligt artiklarna 2, 3 eller 6, är myndigheterna i de berörda medlemsstaterna alltså behöriga att tillämpa fördragets artiklar 85.1 och 86 enligt artikel 88, även om de tidsfrister för anmälan som anges i artiklarna 5.1 och 7.2 inte har löpt ut.

Artikel 10

Samverkan med medlemsstaternas myndigheter

1. Kommissionen skall utan dröjsmål till medlemsstaternas behöriga myndigheter översända kopior av ansökningar och anmälningar samt även av de viktigaste handlingarna som tillställs kommissionen för att överträdelse av fördragets artikel 85 eller artikel 86 skall kunna konstateras eller för att negativtest eller beslut om tillämpning av artikel 85.3 skall kunna erhållas.

2. Kommissionen skall vidta åtgärder enligt punkt 1 i nära och ständig samverkan med medlemsstaternas behöriga myndigheter, som har rätt

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

att framföra sina synpunkter på dessa åtgärder.

3. Samråd skall ske med en rådgivande kommitté för kartell- och monopolfrågor före beslut som följer på åtgärder enligt punkt 1 samt beslut om att förnya, ändra eller återkalla beslut enligt fördragets artikel 85.3.

4. Den rådgivande kommittén skall vara sammansatt av tjänstemän som är sakkunniga i kartell- och monopolfrågor. Varje medlemsstat skall utse en tjänsteman som representant, som vid förhinder kan ersättas av en annan tjänsteman.

5. Samrådet skall äga rum vid ett gemensamt sammanträde som sammankallas av kommissionen och som hålls tidigast fjorton dagar efter det att kallelse har skett. Till kallelsen skall fogas en redogörelse för varje ärende som skall behandlas, med uppgift om de viktigaste handlingarna samt ett preliminärt utkast till beslut.

6. Den rådgivande kommittén kan avge ett yttrande även om några ledamöter eller deras ersättare inte är närvarande. En redogörelse för resultatet av överläggningarna skall bifogas utkastet till beslut. Redogörelsen skall inte offentliggöras.

Artikel 11

Begäran om upplysningar

1. Vid fullgörandet av de uppgifter som kommissionen har tilldelats genom fördragets artikel 89 och genom bestämmelser utfärdade enligt artikel 87 får kommissionen inhämta alla nödvändiga upplysningar hos medlemsstaternas regeringar och behöriga myndigheter samt hos

företag och företagssammanslutningar.

2. När kommissionen riktar en begäran om upplysningar till ett företag eller en företagssammanslutning, skall den samtidigt sända en kopia av denna begäran till den behöriga myndigheten i den medlemsstat inom vars territorium företaget eller företagssammanslutningen har sitt säte.

3. I sin begäran skall kommissionen ange den rättsliga grunden för och syftet med begäran samt de påföljder som avses i artikel 15.1 b om oriktiga uppgifter lämnas.

4. Skyldiga att lämna de begärda upplysningarna är företagens ägare eller deras företrädare och, när det gäller juridiska personer och bolag eller sammanslutningar som inte är juridiska personer, de som är utsedda att företräda dem enligt lag eller stadgar.

5. Om ett företag eller en företagsammanslutning inte lämnar de begärda upplysningarna inom den tidsfrist som har fastställts av kommissionen eller lämnar ofullständiga uppgifter, skall kommissionen begära upplysningarna genom beslut. I beslutet skall anges vilka upplysningar som begärs, fastställas en lämplig tidsfrist inom vilken upplysningarna skall lämnas och anges de påföljder som avses i artiklarna 15.1 b och 16.1 c samt upplysas om rätten att föra talan mot beslutet vid domstolen.

6. Kommissionen skall samtidigt sända en kopia av sitt beslut till den behöriga myndigheten i den medlemsstat inom vars territorium företaget eller företagssammanslutningen har sitt säte.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

Utredning av branscher

1. Om inom en bransch utvecklingen av handeln mellan medlemsstater, priströrelser, prisstelheter eller andra omständigheter tyder på att konkurrensen inom den gemensamma marknaden är begränsad eller snedvriden i branschen i fråga, kan kommissionen besluta att företa en allmän utredning och i samband därmed begära att företagen i denna bransch lämna de upplysningar som är nödvändiga för att förverkliga de principer som är uppställda i fördragets artiklar 85 och 86 och för att fullgöra de uppgifter som har anförtratts kommissionen.

2. Kommissionen kan särskilt begära att alla företag och företagsgrupper inom den berörda branschen informerar den om samtliga avtal, beslut och samordnade förfaranden som i enlighet med artiklarna 4.2 och 5.2 är undantagna från anmälningsskyldighet.

3. När kommissionen företar utredningar enligt punkt 2, skall den även begära att företag eller företagsgrupper, vars storlek tyder på att de har en dominerande ställning på den gemensamma marknaden eller på en väsentlig del av den, lämna de uppgifter om företagets struktur och beteende som är nödvändiga för att bedöma deras ställning mot bakgrund av bestämmelserna i fördragets artikel 86.

4. Bestämmelserna i artiklarna 10.3–6, 11, 13 och 14 äger motsvarande tillämpning.

Undersökningar genomförda av medlemsstaternas myndigheter

1. På begäran av kommissionen skall medlemsstaternas behöriga myndigheter genomföra de undersökningar som kommissionen anser påkallade enligt artikel 14.1 eller som den har beslutat om enligt artikel 14.3. De tjänstemän hos medlemsstaternas behöriga myndigheter som har till uppgift att genomföra undersökningarna skall utöva sina befogenheter efter företeende av en skriftlig fullmakt utfärdad av den behöriga myndigheten i den medlemsstat inom vars territorium undersökningen skall genomföras. Fullmakten skall ange föremålet för och syftet med undersökningen.

2. På begäran av kommissionen eller den behöriga myndigheten i medlemsstaten inom vars territorium undersökningen skall genomföras kan kommissionens tjänstemän biträda myndighetens tjänstemän vid fullgörandet av deras uppgifter.

Kommissionens befogenheter vid undersökningar

1. Vid fullgörandet av de uppgifter som kommissionen har tilldelats genom fördragets artikel 89 och genom bestämmelser utfärdade enligt artikel 87 får den genomföra alla nödvändiga undersökningar hos företag och företagssammanslutningar. För detta ändamål har de av kommissionen bemyndigade tjänstemännen befogenhet

- a) att granska böcker och andra affärshandlingar,
- b) att göra kopior av eller utdrag ur böcker och affärshandlingar,

- c) att begära muntliga förklaringar på ort och ställe,
- d) att få tillträde till företagens samtliga lokaler, markområden och transportmedel.

2. De tjänstemän som av kommissionen har fått i uppdrag att genomföra undersökningarna skall utöva sina befogenheter efter företeende av en skriftlig fullmakt, som anger föremålet för och syftet med undersökningen samt de påföljder som avses i artikel 15.1 c för det fall att begärda böcker eller andra affärshandlingar inte framläggs på ett fullständigt sätt. Kommissionen skall i god tid före undersökningen underrätta den behöriga myndigheten i den medlemsstat inom vars territorium undersökningen skall genomföras om undersökningsuppdraget samt om de bemyndigade tjänstemännens identitet.

3. Företag och företagssammanslutningar är skyldiga att underkasta sig de undersökningar som kommissionen har beslutat om. I beslutet skall anges föremålet för och syftet med undersökningen, fastställas när den skall börja och anges de påföljder som avses i artiklarna 15.1 c och 16.1 d samt upplysas om rätten att föra talan mot beslutet vid domstolen.

4. Kommissionen skall fatta beslut enligt punkt 3 efter att ha samrått med den behöriga myndigheten i den medlemsstat inom vars territorium undersökningen skall genomföras.

5. Tjänstemännen hos den behöriga myndigheten i den medlemsstat inom vars territorium undersökningen skall genomföras kan, på begäran av myndigheten eller kommissionen, biträda kommissionens tjänstemän vid fullgörandet av deras uppgifter.

6. Om ett företag motsätter sig en undersökning som har beslutats med stöd av denna artikel, skall den berörda medlemsstaten lämna de av kommissionen bemyndigade tjänstemännen den hjälp som behövs för att de skall kunna utföra sitt undersökningsuppdrag. För detta ändamål skall medlemsstaterna, före den 1 oktober 1962 och efter samråd med kommissionen, vidta nödvändiga åtgärder.

Artikel 15

Böter

1. Kommissionen kan ålägga företag eller företagssammanslutningar böter om lägst etthundra och högst femtusen beräkningsenheter, om de uppsåtligen eller av oaksamhet

- a) lämnar oriktiga eller vilseledande uppgifter i en ansökan enligt artikel 2 eller i en anmälan enligt artikel 4 eller 5,
- b) lämnar oriktiga uppgifter till svar på en begäran enligt artiklarna 11.3, 11.5 eller 12 eller inte lämnar en uppgift inom den tidsfrist som har fastställts genom beslut enligt artikel 11.5, eller
- c) vid undersökningar som genomförs enligt artikel 13 eller 14 framlägger begärda böcker eller andra affärshandlingar på ett ofullständigt sätt eller inte underkastar sig en undersökning som har beslutats enligt artikel 14.3.

2. Kommissionen kan ålägga företag och företagssammanslutningar böter om lägst ettusen och högst en miljon beräkningsenheter, eller ett högre belopp som dock inte får överstiga tio procent av föregående räkenskapsårs omsättning för varje företag som har deltagit i överträdelse.

sen, om de uppsåtligt eller av oakt-
samhet

- a) överträder bestämmelserna i för-
dragets artikel 85.1 eller artikel
86, eller
- b) åsidosätter ett åläggande som har
beslutats med stöd av artikel 8.1.

När bötesbeloppet fastställs skall
hänsyn tas både till överträdelsens
svårighetsgrad och till dess varaktig-
het.

3. Bestämmelserna i artikel 10.3–6
är tillämpliga.

4. Beslut fattade med stöd av punk-
terna 1 och 2 har inte straffrättslig
karaktär.

5. Böter enligt punkt 2 a kan inte
åläggas för åtgärder

- a) som har vidtagits efter anmälan
till kommissionen och före dess
beslut om tillämpning av fördra-
gets artikel 85.3, förutsatt att åtgär-
derna ligger inom ramen för
den verksamhet som har beskri-
vits i anmälan,
- b) som har vidtagits före anmälan
av sådana avtal, beslut och sam-
ordnade förfaranden som före-
ligger när denna förordning trä-
der i kraft, förutsatt att denna an-
mälan har gjorts inom de tidsfris-
ter som anges i artikel 5.1 och ar-
tikel 7.2.

6. Bestämmelserna i punkt 5 är inte
tillämpliga när kommissionen har
meddelat de berörda företagen att
den efter preliminär undersökning
anser att fördragets artikel 85.1 är
tillämplig och att det inte finns skäl
att tillämpa fördragets artikel 85.3.

Artikel 16

Viten

1. Kommissionen kan förelägga
företag eller företagssammanslut-
ningar viten om lägst femtio och
högst ettusen beräkningsenheter om
dagen, räknat från den dag som an-
ges i beslutet, för att förmå dessa

- a) att upphöra med en överträdelse
av fördragets artikel 85 eller 86 i
överensstämmelse med kommis-
sionens beslut enligt artikel 3 i
denna förordning,
- b) att upphöra med varje åtgärd
som har förbjudits enligt artikel
8.3,
- c) att på ett fullständigt och riktigt
sätt lämna upplysningar som
kommissionen har begärt genom
beslut enligt artikel 11.5,
- d) att underkasta sig en sådan un-
dersökning som kommissionen
har beslutat om enligt artikel
14.3.

2. Om företag eller företagssam-
manslutningar har fullgjort skyldig-
heten för vars uppfyllande vitet har
förelagts, kan kommissionen fast-
ställa det slutliga vitet till ett belopp
som är lägre än det som skulle ha
följt av det ursprungliga beslutet.

3. Bestämmelserna i artikel 10.3–6
är tillämpliga.

Artikel 17

Domstolens prövning

Domstolen har oinskränkt pröv-
ningsrätt enligt fördragets artikel
172 att avgöra besvär över beslut ge-
nom vilka kommissionen har fast-
ställt böter eller viten. Domstolen
kan upphäva, sätta ned eller höja
ålagda böter eller viten.

Artikel 18

Beräkningsenhet

Vid tillämpning av artikel 15–17 skall beräkningsenheten vara den som har fastställts för upprättandet av gemenskapens budget enligt fördragets artiklar 207 och 209.

Artikel 19

Förhör med parterna och tredje man

1. Innan kommissionen fattar beslut enligt artiklarna 2, 3, 6, 7, 8, 15 och 16, skall den lämna de berörda företagen och företagssammanslutningarna tillfälle att yttra sig över dess anmärkningar.

2. Om kommissionen eller medlemsstaternas behöriga myndigheter anser det nödvändigt, kan de även höra andra fysiska eller juridiska personer. Begäran från sådana personer att få yttra sig skall bifallas, om de kan påvisa ett tillräckligt intresse i saken.

3. Om kommissionen avser att utfärda negativttest med stöd av artikel 2 eller meddela beslut enligt fördragets artikel 85.3, skall den offentliggöra ansökan eller anmälan i sammandrag och lämna berörd tredje man tillfälle att framföra sina synpunkter inom den tidsfrist som kommissionen fastställer och som inte skall understiga en månad. Vid offentliggörandet skall hänsyn tas till företagens berättigade intresse av att deras affärshemligheter skyddas.

Artikel 20

Sekretess

1. Upplysningar som har inhämtats med stöd av artiklarna 11–14 får endast användas för det med begäran

eller undersökningen avsedda ändamålet.

2. Om inte annat följer av artiklarna 19 och 21 får kommissionen och medlemsstaternas behöriga myndigheter samt dessas tjänstemän och övriga anställda inte röja upplysningar som de har inhämtat med stöd av denna förordning och som är av sådant slag att de omfattas av sekretess.

3. Bestämmelserna i punkterna 1 och 2 skall inte utgöra hinder för offentliggörande av allmän information eller undersökningar som inte innehåller uppgifter om enskilda företag eller företagssammanslutningar.

Artikel 21

Offentliggörande av beslut

1. Kommissionen skall offentliggöra de beslut den fattar enligt artiklarna 2, 3, 6, 7 och 8.

2. I offentliggörandet skall anges de berörda parternas namn och huvudragen av beslutet. Därvid skall hänsyn tas till företagens berättigade intresse av att deras affärshemligheter skyddas.

Artikel 22

Särskilda bestämmelser

1. Kommissionen skall förelägga rådet förslag om att vissa grupper av avtal, beslut och samordnade förfaranden som avses i artiklarna 4.2 och 5.2 skall vara underkastade anmälnings skyldighet enligt artiklarna 4 och 5.

2. Inom ett år efter det att denna förordning har trätt i kraft skall rådet på förslag av kommissionen under-

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

söka vilka särskilda bestämmelser som skulle kunna utfärdas för att undanta sådana avtal, beslut och samordnade förfaranden som avses i artiklarna 4.2 och 5.2 från bestämmelserna i denna förordning.

Artikel 23

Övergångsbestämmelser för beslut av medlemsstaternas myndigheter

1. Sådana avtal, beslut och samordnade förfaranden som avses i fördragets artikel 85.1, beträffande vilka den behöriga myndigheten i en medlemsstat före denna förordnings ikraftträdande med stöd av artikel 85.3 har förklarat bestämmelserna i artikel 85.1 inte tillämpliga, omfattas inte av anmälningsskyldighet enligt artikel 5. Beslut av medlemsstatens behöriga myndighet gäller som beslut enligt artikel 6. Dess giltighetstid skall utlöpa senast vid den tidpunkt som har fastställts av myndigheten, dock högst tre år efter det

att denna förordning har trätt i kraft. Bestämmelserna i artikel 8.3 är tillämpliga.

2. I fråga om ansökningar om att förnya sådana beslut som avses i punkt 1 skall kommissionen fatta beslut enligt artikel 8.2.

Artikel 24

Tillämpningsföreskrifter

Kommissionen har rätt att utfärda tillämpningsföreskrifter om form, innehåll och övriga detaljer i ansökningar enligt artiklarna 2 och 3, anmälningar enligt artiklarna 4 och 5 samt förhör enligt artikel 19.1 och 2.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Utfärdad i Bryssel den 6 februari 1962.

På rådets vägnar

M. COUVE DE MURVILLE
Ordförande

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

**Rådets förordning (EEG) Nr 3975/87
av den 14 december 1987
som fastställer proceduren för tillämpning av
konkurrensreglerna
på företag inom luftfartssektorn**

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

RÅDETS FÖRORDNING (EEG) NR 3975/87 av den 14 december 1987

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

som fastställer proceduren för tillämpning av konkurrensreglerna på företag inom luftfartssektorn

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS RÅD HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING

med beaktande av fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen, särskilt artikel 87 i detta,

med beaktande av kommissionens förslag¹,

med beaktande av Europaparlamentets yttranden²,

med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande³,

och med beaktande av följande:

Konkurrensreglerna utgör en del av fördragets allmänna bestämmelser som också gäller för luftfarten. Antingen finns tillämpningsföreskrifter för dessa bestämmelser i kapitlet om konkurrens eller också skall sådana föreskrifter fastställas enligt de förfaranden som anges där.

Enligt rådets förordning nr 141⁴ gäller dess förordning nr 17⁵ inte för transporttjänster. Rådets förordning (EEG) nr 1017/68⁶ gäller endast för inlands-transporter, medan dess förordning (EEG) nr 4056/86⁷ endast gäller sjö-transporter. Kommissionen har följaktligen för närvarande inga möjligheter att direkt undersöka fall av misstänkt överträdelse av artikel 85 och 86 i fördraget inom luftfartsområdet. Kommissionen saknar vidare nödvändiga befogenheter att fatta beslut eller införa sanktioner för att få de överträdelser som den har konstaterat att upphöra.

Luftfarten har vissa kännetecken som är utmärkande. Den internationella luftfarten regleras dessutom av ett nätverk av bilaterala överenskommelser mellan staterna. Dessa anger villkor enligt vilka de utsedda lufttrafikföretagen får trafikera flyglinjer mellan staternas territorier.

Förfaranden som påverkar konkurrensen inom luftfarten mellan medlemsstaterna kan ha avgörande effekt på handeln mellan dem. Det är därför önskvärt att regler fastställs enligt vilka kommissionen i nära och ständig kontakt med behöriga myndigheter i medlemsstaterna kan vidta nödvändiga åtgärder för att tillämpa artikel 85 och 86 i fördraget på internationell luftfart mellan flygplatser inom gemenskapen.

I en sådan förordning bör föreskrifter ges om lämpliga förfaranden och befogenheter att fatta beslut samt påföljder för att säkerställa efterlevnaden av förbuden i artikel 85.1 och 86 i fördraget. Därvid bör hänsyn tas till sådana bestämmelser om förfaranden i förordning (EEG) nr 1017/68 som är tillämpliga på inlandstransporter och som är avfattade med tanke på vissa särdrag för transportverksamhet i allmänhet.

¹ EGT nr C 182, 9.7.1984, s. 2.

² EGT nr C 182, 19.7.1982, s. 120 och EGT nr C 345, 21.12. 1987.

³ EGT nr C 77, 21.3.1983, s. 20.

⁴ EGT nr 124, 28.11.1962, s. 2751/62.

⁵ EGT nr 13, 21.2.1962, s. 204/62.

⁶ EGT nr L 175, 23.7.1968, s. 1.

⁷ EGT nr L 378, 31.12.1986, s. 4.

Företag som berörs bör beviljas rätt att bli hörda av kommissionen. Tredje man vars intressen kan beröras av ett beslut bör ges tillfälle att i förväg komma in med sina synpunkter. Det är även nödvändigt att se till att de beslut som fattas offentliggörs på ett tillfredsställande sätt.

Alla beslut som fattas av kommissionen med stöd av denna förordning kan hänskjutas till domstolen för prövning enligt de villkor som anges i fördraget. Dessutom bör i enlighet med artikel 172 i fördraget domstolen ges oinskränkt rätt att pröva de beslut genom vilka kommissionen ålägger böter eller förelägger viten.

Det är lämpligt att undanta vissa överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden från förbudet i artikel 85.1 i fördraget i den mån dessas enda syfte och följd är förbättringar eller samarbete på det tekniska området.

Med hänsyn till de speciella förhållandena på luftfartens område åligger det i första hand företagen själva att se till att deras överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden står i överensstämmelse med konkurrensreglerna. Någon anmälan till kommissionen behöver därför inte vara obligatorisk.

Företag kan i vissa fall vilja värda sig till kommissionen för att få bekräftat att deras överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden är förenliga med gällande rätt. Ett förenklat förfarande bör därför fastställas för sådana fall.

Denna förordning inskränker inte tillämpningen av artikel 90 i fördraget.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE:

Artikel 1

Tillämpningsområde

1. Denna förordning fastställer utförliga regler för tillämpningen av artikel 85 och 86 i fördraget på lufttransporttjänster.
2. Den skall endast gälla för internationella lufttransporter mellan flygplatser inom gemenskapen.

Artikel 2

Undantag för vissa överenskommelser på det tekniska området

1. Förbudet i artikel 85.1 i fördraget gäller inte för överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden som är förtecknade i bilagan, i den mån deras enda syfte och följd är förbättringar eller samarbete på det tekniska området. Denna förteckning är inte uttömmande.
2. Om det är nödvändigt skall kommissionen lämna in förslag till rådet för ändring av förteckningen i bilagan.

Procedurer föranledda av klagomål eller inledda på kommissionens eget initiativ

1. Kommissionen skall, efter mottagande av klagomål eller på eget initiativ, inleda förfaranden för att få överträdelser av bestämmelserna i artikel 85.1 eller 86 i fördraget att upphöra.

Klagomål kan lämnas in av

- a) medlemsstater
- b) fysiska eller juridiska personer som gör gällande ett rättmätigt intresse.

2. Efter framställning från berörda företag eller företagssammanslutningar kan kommissionen lämna besked om att det, på grundval av de fakta den har tillgång till, enligt artikel 85.1 eller 86 i fördraget inte föreligger några skäl för kommissionen att ingripa med avseende på en överenskommelse, ett beslut eller ett samordnat förfarande.

Artikel 4

Följder av procedurer föranledda av klagomål eller inledda på kommissionens eget initiativ

1. Då kommissionen konstaterar att en överträdelse av artikel 85.1 eller 86 i fördraget skett, kan den genom beslut kräva att berörda företag eller företagssammanslutningar upphör med överträdelsen.

Utan att inskränka tillämpningen av andra bestämmelser i denna förordning kan kommissionen rikta rekommendationer till berörda företag eller företagssammanslutningar att upphöra med överträdelsen innan den fattar ett beslut enligt föregående stycke.

2. Om kommissionen vid handläggningen av ett inkommet klagomål finner att det på grundval av de uppgifter som lagts fram inte finns några skäl att ingripa mot en överenskommelse, ett beslut eller ett samordnat förfarande enligt artikel 85.1 eller 86 i fördraget, skall den i ett beslut avslå klagomålet som ogrundat.

3. Om kommissionen, oavsett om den handlägger ett klagomål eller handlar på eget initiativ, finner att en överenskommelse, ett beslut eller ett samordnat förfarande uppfyller villkoren i såväl artikel 85.1 som 85.3 i fördraget, skall den fatta ett beslut enligt punkt 3 i nämnda artikel. I beslutet skall anges från vilken dag det skall gälla. Denna får vara tidigare än dagen för beslutet.

Artikel 5

Tillämpning av artikel 85.3 i fördraget

Invändningar

1. Företag eller företagssammanslutningar som önskar återropa artikel 85.3 i fördraget med avseende på överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden som de är part i och på vilka bestämmelserna i punkt 1 i nämnda artikel är tillämpliga, skall inkomma med en ansökan till kommissionen.

2. Om kommissionen finner att en ansökan kan godkännas och om kommissionen har all tillgänglig utredning och ingen åtgärd enligt artikel 3 vidtagits mot överenskommelsen, beslutet eller det samordnade förfarandet, skall den så snart som möjligt offentliggöra ett sammandrag av ansökan i Europeiska gemenskapernas officiella tidning och anmoda varje intresserad tredje man samt medlemsstaterna att inkomma med sina synpunkter till kommissionen inom 30 dagar. Vid offentliggörandet skall hänsyn tas till företagens berättigade intresse av att skydda sina affärshemligheter.

3. Såvida kommissionen inte inom en tidsfrist på 90 dagar från dagen för offentliggörandet i Europeiska gemenskapernas officiella tidning meddelar de sökande att det föreligger allvarliga tvivel om tillämpligheten av artikel 85.3 i fördraget, anses överenskommelsen, beslutet eller det samordnade förfarandet, i den mån de står i överensstämmelse med den beskrivning som lämnats i ansökan, undantagna från förbudet under den tid som redan förflutit och under högst sex år från dagen för offentliggörandet i Europeiska gemenskapernas officiella tidning.

Om kommissionen efter utgången av tidsfristen på 90 dagar men före utgången av sexårsperioden finner att förutsättningarna för att tillämpa artikel 85.3 i fördraget inte är uppfyllda, skall den i ett beslut förklara att förbudet i artikel 85.1 är tillämpligt. Ett sådant beslut kan ges retroaktiv verkan i fall då en berörd part har lämnat oriktiga uppgifter, missbrukar ett undantag från bestämmelserna i artikel 85.1 eller har överträtt artikel 86.

4. Kommissionen kan meddela de sökande i enlighet med punkt 3, stycke 1. Den skall göra detta om en medlemsstat begär det inom 45 dagar från det att ansökan sänts till medlemsstaten i enlighet med artikel 8.2. Denna begäran måste grundas på överväganden som hänför sig till fördragets konkurrensregler.

Om kommissionen finner att förutsättningarna i punkterna 1 och 3 i artikel 85 i fördraget är uppfyllda, skall den meddela ett beslut enligt artikel 85.3. Beslutet skall ange från vilken dag det skall gälla. Denna får vara tidigare än dagen för ansökan.

Artikel 6

Giltighetstid och återkallelse av beslut meddelade enligt artikel 85.3

1. I varje beslut meddelat enligt artikel 85.3 i fördraget och som är hänförligt till artikel 4 eller 5 i denna förordning skall dess giltighetstid anges, vilken normalt inte skall understiga sex år. Villkor och förpliktelser kan knytas till beslutet.

2. Beslutet kan förnyas om förutsättningarna för tillämpningen av artikel 85.3 i fördraget fortfarande är uppfyllda.

3. Kommissionen kan återkalla eller ändra ett beslut eller förbjuda särskilda åtgärder från parternas sida

a) när något av de sakförhållanden som legat till grund för beslutet har ändrats, eller

- b) när parterna bryter mot någon förpliktelse som knutits till beslutet, eller
- c) när beslutet är grundat på oriktig information eller har föranletts av svek, eller
- d) när parterna missbrukar det genom beslutet medgivna undantaget från bestämmelserna i artikel 85.1 i fördraget.

I de fall som nämns under b), c) eller d) ovan kan beslutet återkallas med retroaktiv verkan.

Artikel 7

Befogenheter

Med förbehåll för domstolens rätt till omprövning av kommissionens beslut har endast kommissionen befogenhet att fatta beslut i enlighet med artikel 85.3 i fördraget.

Myndigheterna i medlemsstaterna behåller sin befogenhet att avgöra om bestämmelserna i artikel 85.1 eller 86 i fördraget är tillämpliga på varje enskilt fall till dess att kommissionen inleder en procedur för att utarbeta ett beslut i det enskilda fallet eller har sänt ett meddelande i enlighet med vad som föreskrivs i artikel 5.3, första stycket, i denna förordning.

Artikel 8

Förbindelser med medlemsstaternas myndigheter

1. Kommissionen skall genomföra de procedurer som föreskrivs i denna förordning i nära och ständig förbindelse med medlemsstaternas behöriga myndigheter. Dessa skall ha rätt att framföra synpunkter på sådana procedurer.
2. Kommissionen skall omgående till medlemsstaternas behöriga myndigheter vidarebefordra kopior av klagomål, ansökningar och de viktigaste handlingar som den mottar eller skickar ut som ett led i sådana procedurer.
3. Samråd skall alltid ske med en rådgivande kommitté för kartell- och monopolfrågor på luftfartens område innan ett beslut fattas efter en procedur i enlighet med artikel 3, samt innan beslut fattas enligt artikel 5.3, andra stycket, artikel 5.4, andra stycket eller artikel 6. Samråd skall också ske med den rådgivande kommittén innan tillämpningsföreskrifter antas enligt artikel 19.
4. Den rådgivande kommittén skall bestå av tjänstemän med sakkunskap i luftfartsfrågor samt i kartell- och monopolfrågor. Varje medlemsstat utser två tjänstemän som sina representanter. Var och en av dessa kan vid förfall ersättas av annan tjänsteman.
5. Samråd skall ske vid ett gemensamt möte som kommissionen sammankallar. Detta möte skall hållas tidigast 14 dagar efter det att kallelse avsänts. Till kallelsen skall fogas en sammanfattning av varje fall som skall behandlas tillsammans med en hänvisning till de viktigaste handlingarna och ett preliminärt förslag till beslut.
6. Den rådgivande kommittén får avge sitt utlåtande utan hinder av att nå-

gon av dess ledamöter eller dennes ersättare inte är närvarande. En redogörelse för resultatet av samrådet skall bifogas förslaget till beslut. Den får inte offentliggöras.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

Artikel 9

Begäran om information

1. Kommissionen får när den fullgör de uppdrag som tilldelats den genom denna förordning, inhämta all nödvändig information från medlemsstaternas regeringar och behöriga myndigheter samt från företag och företagssammanslutningar.
2. När kommissionen sänder en begäran om information till ett företag eller en företagssammanslutning, skall den samtidigt sända en kopia av denna begäran till behörig myndighet i den medlemsstat inom vars territorium företaget eller företagssammanslutningen har sitt huvudkontor.
3. I sin begäran skall kommissionen ange den rättsliga grunden för och syftet med sin begäran samt de påföljder som stadgas i artikel 12.1 b för den som lämnar oriktig information.
4. Det åvilar ägarna till företagen eller deras representanter, och i fråga om juridiska personer eller företag, firmor eller sammanslutningar som inte är juridiska personer, den person som är bemyndigad att företräda dem enligt lag eller enligt deras bestämmelser, att lämna den begärda informationen.
5. Om ett företag eller en företagssammanslutning inte tillhandahåller den begärda informationen inom den tidsram som fastställts av kommissionen eller tillhandahåller ofullständig information, skall kommissionen genom beslut kräva att informationen överlämnas. I beslutet skall anges vilken information som begärs samt en lämplig tidsfrist inom vilken den skall överlämnas och upplysning lämnas om de påföljder som föreskrivs i artikel 12.1 b och 13.1 c liksom om rätten att få beslutet omprövat av domstolen.
6. Kommissionen skall samtidigt sända en kopia av sitt beslut till behörig myndighet i den medlemsstat inom vars territorium företaget eller företagsammanslutningen har sitt huvudkontor.

Artikel 10

Undersökningar av medlemsstaternas myndigheter

1. På begäran av kommissionen skall behöriga myndigheter i medlemsstaterna utföra de undersökningar som kommissionen anser nödvändiga enligt artikel 11.1 eller som den fattat beslut om enligt artikel 11.3. De tjänstemän hos medlemsstaternas behöriga myndigheter som har ansvar för genomförandet av dessa undersökningar utövar sina befogenheter efter uppvisande av ett skriftligt bemyndigande utfärdat av behörig myndighet i den medlemsstat inom vars område undersökningen skall utföras. Ett sådant bemyndigande skall ange ämnet för och syftet med undersökningen.
2. På begäran av kommissionen eller behörig myndighet i den medlemsstat

inom vars område undersökningen skall utföras, kan tjänstemän från kommissionen lämna tjänstemän vid den behöriga myndigheten den hjälp som behövs för att genomföra uppgiften.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

Artikel 11

Kommissionens befogenheter att utföra undersökningar

1. Kommissionen får, när den fullgör de uppdrag som tilldelas den enligt denna förordning, utföra alla erforderliga undersökningar hos företag och företagssammanslutningar. För detta ändamål skall tjänstemän befullmäktigade av kommissionen ha befogenhet att

- a) granska räkenskaperna och andra affärshandlingar,
- b) ta kopior av eller göra utdrag ur räkenskaper och affärshandlingar,
- c) kräva muntliga förklaringar på stället,
- d) gå in i vilka lokaler, på vilken mark och i vilka fordon som helst som används av företag eller företagssammanslutningar.

2. De av kommissionen bemyndigade tjänstemännen utövar sina befogenheter efter uppvisande av skriftligt bemyndigande, i vilket ämnet för och syftet med undersökningen anges liksom de påföljder som föreskrivs i artikel 12.1 c för de fall då de begärda räkenskaperna eller andra affärshandlingar företes i ett ofullständigt skick. I god tid före undersökningen skall kommissionen underrätta behörig myndighet i den medlemsstat inom vars territorium undersökningen skall utföras om undersökningen och om de bemyndigade tjänstemännens identitet.

3. Företag och företagssammanslutningar skall underkasta sig de undersökningar som kommissionen fattat beslut om. I beslutet skall anges ämnet för och syftet med undersökningen samt datum då den skall inledas och upplysning lämnas om de påföljder som föreskrivs i artikel 12.1 c och 13.1 d och om rätten att få beslutet omprövat av domstolen.

4. Kommissionen fattar de i punkt 3 nämnda besluten efter samråd med behörig myndighet i den medlemsstat inom vars territorium undersökningen skall utföras.

5. Tjänstemän hos behörig myndighet i den medlemsstat inom vars territorium undersökningen skall utföras kan på begäran av denna myndighet eller kommissionen lämna kommissionens tjänstemän den hjälp som behövs för att genomföra uppgiften.

6. I de fall då ett företag motsätter sig en undersökning som beordrats enligt denna artikel skall den berörda medlemsstaten lämna de av kommissionen bemyndigade tjänstemännen den hjälp som behövs för att göra det möjligt för dem att utföra sin undersökning. Medlemsstaterna skall efter samråd med kommissionen vidta nödvändiga åtgärder för detta ändamål senast den 31 juli 1989.

Böter

1. Kommissionen kan genom beslut ålägga företag eller företagssammanslutningar böter på 100–5 000 ecu om de uppsåtligen eller av oaktsamhet

- a) lämnar oriktiga eller vilseledande upplysningar i samband med en ansökan enligt artikel 3.2 eller 5, eller
- b) i ett svar på en begäran enligt artikel 9.3 eller 9.5 lämnar oriktiga upplysningar eller inte lämnar upplysningarna inom den tidsram som fastställts genom beslut enligt artikel 9.5, eller
- c) under en pågående undersökning enligt artikel 10 eller 11 företer de begärda räkenskaperna eller andra affärshandlingar i ofullständigt skick eller vägrar att underkasta sig en undersökning enligt artikel 11.3.

2. Kommissionen kan genom beslut ålägga företag eller företagssammanslutningar böter på 1 000–1 000 000 ecu eller ett större belopp, vilket dock inte får överstiga 10 procent av omsättningen under det föregående räkenskapsåret hos företag som medverkat i överträdelsen genom att antingen uppsåtligen eller av oaktsamhet

- a) överträda artikel 85.1 eller 86 i fördraget, eller
- b) handla i strid med en ålagd förpliktelse enligt artikel 6.1 i denna förordning.

Då bötesbeloppets storlek bestäms skall hänsyn tas såväl till hur allvarlig överträdelsen är som till hur länge den pågått.

3. Artikel 8 skall tillämpas.

4. Beslut som fattas enligt punkterna 1 och 2 är inte av straffrättslig karaktär.

5. Böter enligt punkt 2 a skall inte åläggas för handlingar som företagits sedan anmälan gjorts till kommissionen och innan denna fattat beslut om tillämpning av artikel 85.3 i fördraget, allt under förutsättning att handlingarna omfattas av den verksamhet som beskrivits i anmälan.

Denna bestämmelse skall emellertid inte tillämpas då kommissionen har meddelat de berörda företagen eller företagssammanslutningarna att den efter en preliminär granskning är av den uppfattningen att artikel 85.1 i fördraget är tillämplig och att artikel 85.3 i fördraget inte är tillämplig.

*Artikel 13***Viten**

1. Kommissionen kan genom beslut förelägga företag eller företagssammanslutningar vite på 50–1 000 ecu per dag, räknat från den i beslutet fastställda dagen, för att tvinga dem till

- a) att upphöra med en överträdelse av artikel 85.1 eller 86 i fördraget i enlighet med föreläggande i artikel 4 i denna förordning,

- b) att avstå från handlingar som förbjuds i artikel 6.3,
- c) att lämna fullständiga och riktiga uppgifter som begärts i beslut enligt artikel 9.5,
- d) att underkasta sig en undersökning som kommissionen beslutat enligt artikel 11.3.

2. När ett företag eller en företagssammanslutning har efterkommit ett vitesföreläggande, kan kommissionen besluta om nedsättning av det förelagda vitet.

3. Artikel 8 skall tillämpas.

Artikel 14

Domstolens omprövningsrätt

Domstolen har, i den mening som avses i artikel 172 i fördraget, oinskränkt rätt att pröva beslut varigenom kommissionen har fastställt böter eller viten. Den kan undanröja, nedsätta eller höja fastställda böter eller viten.

Artikel 15

Beräkningsenhet

Vid tillämpningen av artikel 12 – 14 skall ecun ha det värde som den åsatts för upprättandet av gemenskapens budget enligt artikel 207 och 209 i fördraget.

Artikel 16

Förhör med parter och tredje man

1. Innan kommissionen vägrar utfärda det intyg som nämns i artikel 3.2 eller innan den fattar beslut enligt artikel 4 och 5.3 andra stycket samt 5.4, 6.3, 12 och 13 skall den ge berörda företag eller företagssammanslutningar tillfälle att bli hörda om de förhållanden som kommissionen har eller har haft invändningar mot.

2. Om kommissionen eller medlemsstaternas behöriga myndigheter anser det nödvändigt, kan de också höra andra fysiska eller juridiska personer. Framställningar från sådana personer om att bli hörda skall bifallas när de visar att de har tillräckligt intresse i saken.

3. Då kommissionen avser att fatta ett beslut enligt artikel 85.3 i fördraget skall den offentliggöra ett sammandrag av överenskommelsen, beslutet eller det samordnade förfarandet i Europeiska gemenskapernas officiella tidning och anmoda var och en som anser sig berörd att inkomma med yttrande inom en av kommissionen fastställd tidsperiod som inte får vara kortare än en månad. Vid offentliggörandet skall hänsyn tas till företagens berättigade intresse av att skydda sina affärshemligheter.

Affärshemligheter

1. Den information som kommer fram till följd av tillämpning av artiklarna 9–11 får användas endast för de syften som anges i där aktuell begäran eller undersökning.
2. Med beaktande av bestämmelserna i artiklarna 16 och 18 får kommissionen och medlemsstaternas behöriga myndigheter med tjänstemän och andra anställda inte röja uppgifter som utgör affärshemligheter och som de har fått vid tillämpning av denna förordning.
3. Bestämmelserna i punkterna 1 och 2 hindrar inte offentliggörande av allmän information eller undersökningar som inte innehåller uppgifter om enskilda företag eller företagssammanslutningar.

Artikel 18

Offentliggörande av beslut

1. Kommissionen skall offentliggöra de beslut som den fattar enligt artiklarna 3.2, 4, 5.3 andra stycket, 5.4 och 6.3.
2. Offentliggörandet skall ge upplysning om parternas namn och beslutets huvudsakliga innehåll. Vid offentliggörandet skall hänsyn tas till företagens berättigade intresse av att skydda sina affärshemligheter.

Artikel 19

Tillämpningsföreskrifter

Kommissionen har befogenhet att utfärda tillämpningsföreskrifter med avseende på form, innehåll och detaljer i övrigt för klagomål enligt artikel 3, ansökningar enligt artiklarna 3.2 och 5 samt sådana förhör som anges i artiklarna 16.1 och 16.2.

Artikel 20

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1988.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Utfärdad i Bryssel den 14 december 1987

På rådets vägnar

U. Ellemann-Jensen

Ordförande

Förteckning som avses i artikel 2

a) Införande eller enhetlig tillämpning av obligatoriska eller rekommenderade tekniska normer för luftfartyg, delar och utrustning därtill samt förnödenheter till luftfartyg, då sådana normer bestäms av en internationellt erkänd organisation eller av en tillverkare av luftfartyg eller utrustning,

b) införande eller enhetlig tillämpning av tekniska normer för fasta installationer avsedda för luftfartyg, då sådana normer bestäms av en internationellt erkänd organisation,

c) utbyte, leasing och underhåll av samt gemensam lagerhållning för luftfartyg, delar och utrustning därtill samt fasta installationer för luftfartsändamål och gemensamma inköp av delar till luftfartyg, förutsatt att sådana uppgörelser sker på icke-diskriminerande grunder,

d) införande, drift och underhåll av tekniska nätverk avsedda för kommunikationer, förutsatt att sådana överenskommelser sker på icke-diskriminerande grunder,

e) utbyte, gemensamt utnyttjande och utbildning av personal för tekniska och driftsmässiga uppgifter,

f) organisation och genomförande av alternativ befordran av passagerare, post och bagage i händelse av maskinhaveri eller luftfartygs försening, ankomsten på charterbasis eller genom utbyte till ett annat luftfartyg på kontraktssenliga villkor,

g) organisation och genomförande av anslutnings- eller tilläggstransporter med luftfartyg samt fastställelse och tillämpning av totalpriser och villkor för sådana transporter,

h) uppsamling av enstaka försändelser,

i) fastställelse och tillämpning av enhetliga regler för transportprisernas struktur och villkor för dessas tillämpning, förutsatt att reglerna inte direkt eller indirekt bestämmer biljettpriser och villkor,

j) överenskommelser beträffande försäljning, påskrift och godtagande av biljetter mellan lufttrafikföretag ("interlining") liksom återbetalnings-, pro rata- och redovisningssystem som upprättas för sådana ändamål,

k) avräkning och utjämning av konton mellan lufttrafikföretag genom en clearingcentral inklusive sådana tjänster som kan vara nödvändiga eller förknippade med detta; avräkning och utjämning av konton mellan lufttrafikföretag och de agenter de utnämnt genom ett centraliserat och automatiserat betalningssystem inklusive sådana tjänster som kan vara nödvändiga eller förknippade med detta.

**Rådets förordning (EEG) Nr 3976/87
av den 14 december 1987
om tillämpningen av artikel 85.3 i fördraget på
vissa kategorier av överenskommelser och
samordnade förfaranden inom luftfartssektorn**

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

RÅDETS FÖRORDNING (EEG) NR 3976/87 av den 14 december 1987

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

om tillämpningen av artikel 85.3 i fördraget på vissa kategorier av överenskommelser och samordnade förfaranden inom luftfartssektorn

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS RÅD HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING

med beaktande av fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen, särskilt artikel 87 i detta,

med beaktande av kommissionens förslag¹,

med beaktande av Europaparlamentets yttranden²,

med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttranden³, och
med beaktande av följande:

I rådets förordning (EEG) nr 3975/87⁴ fastställs proceduren för tillämpning av konkurrensreglerna på företag inom luftfartssektorn. I rådets förordning nr 17⁵ fastställs proceduren för tillämpning av dessa regler på andra överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden än de som direkt angår lufttransporttjänster.

Artikel 85.1 i fördraget kan förklaras vara icke tillämplig på vissa kategorier av överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden som uppfyller de villkor som anges i artikel 85.3.

Gemensamma tillämpningsföreskrifter för artikel 85.3 antas genom en förordning i enlighet med artikel 87. Enligt artikel 87.2 b måste en sådan förordning fastställa den närmare utformningen för tillämpning av artikel 85.3 och under hänsynstagande till nödvändigheten av att å ena sidan trygga en effektiv övervakning och att å andra sidan i största möjliga utsträckning för enkla den administrativa kontrollen. Enligt artikel 87.2 d skall en sådan förordning fastställa fördelningen av uppgifter mellan kommissionen och domstolen.

Luftfartssektorn har hittills reglerats genom ett nätverk av internationella överenskommelser, bilaterala avtal mellan stater samt bilaterala och multilaterala avtal mellan lufttrafikföretag. De ändringar i detta internationella regelverk som är nödvändiga för att öka konkurrensen bör införas gradvis för att ge luftfartssektorn tid att anpassa sig.

Kommissionen bör därför bemyndigas att genom en förordning förklara att vissa kategorier av överenskommelser mellan företag, vissa beslut av företagsammanslutningar samt vissa samordnade förfaranden skall undantas från bestämmelserna i artikel 85.1.

Det bör fastställas på vilka särskilda villkor och under vilka omständigheter kommissionen får utöva sådana befogenheter i nära och ständigt samarbete med medlemsstaternas behöriga myndigheter.

¹ EGT nr C 182, 9.7.1984, s. 3.

² EGT nr C 262, 14.10.1985, s. 44, EGT nr C 190, 20.7.1987, s. 182 och EGT nr C 345, 21.12.1987.

³ EGT nr C 303, 25.11.1985, s. 31 och EGT nr C 333, 29.12.1986, s. 27.

⁴ Se sid. 1 denna tidning.

⁵ EGT nr 13, 21.2.1962, s. 204/62.

Det är särskilt önskvärt att gruppundantag medges för vissa kategorier av överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden och att dessa undantag medges för en begränsad tidsperiod under vilken lufttrafikföretagen kan anpassa sig till en marknadssituation med ökad konkurrens. Kommissionen bör i nära samarbete med medlemsstaterna exakt ange dessa undantags omfattning och de villkor som är knutna till dem.

Undantag kan inte medges om de i artikel 85.3 uppställda villkoren inte är uppfyllda. Kommissionen bör därför ha befogenhet att vidta lämpliga åtgärder då en överenskommelse visar sig ha följder som är oförenliga med artikel 85.3. Kommissionen bör följaktligen först ha möjlighet att rikta rekommendationer till parterna och därefter fatta beslut.

Denna förordning inskränker inte tillämpningen av artikel 90 i fördraget.

Stats- och regeringscheferna enades vid sitt möte i juni 1986 om att den inre marknaden inom luftfartssektorn skall vara genomförd 1992 i enlighet med gemenskapens åtgärder i syfte att stärka sin ekonomiska och sociala samhörighet. Bestämmelserna i denna förordning tillsammans med bestämmelserna i rådets direktiv 87/601/EEG av den 14 december 1987 om biljettpriser för regelbunden lufttrafik mellan medlemsstaterna⁶ och bestämmelserna i rådets beslut 87/602/EEG av den 14 december 1987 om delning av passagerarkapaciteten mellan lufttrafikföretag i regelbunden lufttrafik mellan medlemsstaterna och om lufttrafikföretags tillgång till regelbunden lufttrafik mellan medlemsstaterna¹ utgör ett första steg i denna riktning. För att förverkliga det av stats- och regeringscheferna uppställda målet kommer rådet därför att besluta om ytterligare liberaliseringsåtgärder vid slutet av en inledande treårsperiod.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE:

Artikel 1

Denna förordning gäller för internationella lufttransporter mellan flygplatser inom gemenskapen.

Artikel 2

1. Kommissionen får med beaktande av förordning (EEG) nr 3975/87 och i enlighet med artikel 85.3 i fördraget genom en förordning förklara att artikel 85.1 inte skall tillämpas på vissa kategorier av överenskommelser mellan företag, vissa beslut av företagssammanslutningar och vissa samordnade förfaranden.

2. Kommissionen bör särskilt anta sådana förordningar med avseende på överenskommelser, beslut eller samordnade förfaranden som rör

- gemensam planering och samordning av den kapacitet som skall erbjudas inom regelbunden lufttrafik, i den mån detta bidrar till att åstadkomma en spridning av flygningarna till tider på dygnet och under tidsperioder då

⁶ Se s. 12 i denna tidning.

¹ Se s. 19 i denna tidning.

trafikintensiteten är lägre eller till flyglinjer med lägre beläggning, så länge parterna utan påföljd kan säga upp sådana överenskommelser, beslut eller samordnade förfaranden genom att endast med tre månaders varsel meddela att de inte avser att delta i en sådan gemensam planering och samordning under kommande säsonger,

- fördelning av intäkter från regelbunden lufttrafik så länge överföringen inte överstiger 1 procent av den poolintäkt som den överförande parten haft på en viss flyglinje och den överförande parten inte delar eller godkänner några kostnader samt överföringen sker som ersättning för den förlust som den mottagande parten åsamkats genom att förlägga flygningar till tider på dygnet eller till tidsperioder då trafikbelastningen inte är så stor,
- samråd för gemensamt utarbetande av förslag till taxor, biljettpriser och villkor för befordran av passagerare och bagage i regelbunden lufttrafik under förutsättning att sådana samråd är frivilliga, att utgången av dem inte är bindande för lufttrafikföretagen, och att kommissionen och de medlemsstater vars lufttrafikföretag är berörda får delta som observatörer vid alla sådana samråd,
- fördelning av avgångs- och ankomsttider på flygplatser och planering av trafiken på flygplatser under förutsättning att de berörda lufttrafikföretagen har rätt att delta i dessa överenskommelser, att full insyn är möjlig i de nationella och multilaterala åtgärderna med anledning av dessa överenskommelser och att de tar hänsyn till alla restriktioner och fördelningsbestämmelser som införts av nationella eller internationella myndigheter och till varje rättighet som trafikföretagen tidigare har förvärvat,
- gemensamma inköp samt gemensam utveckling och drift av datoriserade bokningssystem som lufttrafikföretagen använder för att upprätta tidtabeller, göra reservationer och ställa ut biljetter, under förutsättning att medlemsstaternas lufttrafikföretag har tillträde till dessa system på samma villkor, att deltagande lufttrafikföretags flygningar förtecknas enligt grunder som inte är diskriminerande samt att en deltagare får utträda ur systemet efter skäligen uppsägningstid,
- teknisk och driftsmässig marktjänst på flygplatserna såsom förflyttning av flygplan från parkeringsplatsen till manövrerbar position (aircraft push back), bränslepåfyllning, städning och säkerhetsåtgärder,
- betjäning av passagerare samt post-, frakt- och bagagehantering på flygplatserna, eller
- tjänster i samband med tillhandahållande av in-flight catering.

3. Med beaktande av punkt 2 skall i kommissionens förordningar klart anges vilka kategorier av överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden som de är tillämpliga på och skall de särskilt ange

- a) de restriktioner eller klausuler som får och som inte får förekomma i överenskommelserna, besluten och de samordnade förfarandena,
- b) de klausuler som måste förekomma i överenskommelserna, besluten och de samordnade förfarandena eller andra villkor som måste uppfyllas.

Artikel 3

Förordningar som kommissionen antar enligt artikel 2 skall upphöra att gälla den 31 januari 1991.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

Artikel 4

Förordningar som antas enligt artikel 2 skall innefatta en bestämmelse om att de skall tillämpas med retroaktiv verkan på överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden som föreligger vid tidpunkten för en sådan förordnings ikraftträdande.

Artikel 5

Innan en förordning antas, skall kommissionen offentliggöra ett förslag till denna och anmoda alla berörda personer och organisationer att komma in med sina yttranden inom en av kommissionen fastställd skälig tidsfrist, som inte får vara kortare än en månad.

Artikel 6

Innan kommissionen offentliggör ett förslag till förordning och innan den antar en förordning, skall den samråda med den rådgivande kommittén för kartell- och monopolfrågor på luftfartens område, som tillsatts genom artikel 8.3 i förordning (EEG) nr 3975/87.

Artikel 7

1. Om berörda personer åsidosätter ett villkor eller en förpliktelse som är knutet eller knuten till ett undantag, vilket medgetts i en förordning antagen enligt artikel 2, får kommissionen för att få en sådan överträdelse att upphöra

- rikta rekommendationer till berörda personer och
- i händelse av underlåtenhet från dessa personer att följa dessa rekommendationer och beroende på hur allvarlig överträdelsen är, fatta ett beslut varigenom de antingen förbjuds att genomföra eller förpliktas att vidta vissa åtgärder eller varigenom de med samtidig återkallelse av det medgivna gruppundantaget, medges ett individuellt undantag enligt artikel 4.2 i förordning (EEG) nr 3975/87 eller varigenom det medgivna gruppundantaget återkallas.

2. Om kommissionen antingen på eget initiativ eller på begäran av en medlemsstat eller en fysisk eller juridisk person, som åberopar ett rättmätigt intresse, finner att en överenskommelse, ett beslut eller ett samordnat förfarande, för vilken eller vilket ett gruppundantag medgetts genom en förordning antagen enligt artikel 2.2, i ett enskilt fall ändå har följder som är oförenliga med artikel 85.3 eller är förbjudna i artikel 86, kan kommissionen återkalla gruppundantaget för dessa överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden och enligt artikel 13 i förordning (EEG) nr 3975/87 vidta alla lämpliga åtgärder i syfte att få dessa överträdelser att upphöra.

3. Innan kommissionen fattar ett beslut enligt punkt 2, kan den rikta rekommendationer till de berörda personerna att upphöra med överträdelsen.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

Artikel 8

Rådet skall besluta om ändring i denna förordning senast den 30 juni 1990 på grundval av ett förslag från kommissionen, vilket skall läggas fram senast den 1 november 1989.

Artikel 9

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1988.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Utfärdad i Bryssel den 14 december 1987.

På rådets vägnar

U. Ellemann-Jensen
Ordförande

Rådets förordning (EEG) Nr 2344/90

av den 24 juli 1990

om ändring av förordning (EEG) nr 3976/87

angående tillämpningen av artikel 85.3 i fördraget

på vissa kategorier av överenskommelser och

samordnade förfaranden inom luftfartssektorn

Prop. 1991/92:29

Bilaga I

RÅDETS FÖRORDNING (EEG) NR 2344/90 av den 24 juli 1990

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

om ändring av förordning (EEG) nr 3976/87 angående tillämpningen av artikel 85.3 i fördraget på vissa kategorier av överenskommelser och samordnade förfaranden inom luftfartssektorn

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS RÅD HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING

med beaktande av fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen, särskilt artikel 87 i detta

- med beaktande av kommissionens förslag¹,
- med beaktande av Europaparlamentets yttrande²,
- med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande³,
- och med beaktande av följande:

Rådets förordning (EEG) nr 3976/87⁴ bemyndigar kommissionen att genom en förordning förklara att bestämmelserna i artikel 85.1 inte är tillämpliga på vissa kategorier av överenskommelser mellan företag, vissa beslut av företagssammanslutningar och vissa samordnade förfaranden.

Dessa gruppundantag medgavs för en begränsad tidsperiod, som löper ut den 31 januari 1991, för att ge lufttrafikföretag möjlighet att anpassa sig till en marknadssituation med ökad konkurrens föranledd av förändringar i det regelverk som är tillämpligt på internationell luftfart inom gemenskapen.

Efter detta datum kommer det fortfarande att finnas behov av gruppundantag under ytterligare en övergångsperiod.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE:

Artikel 1

Förordning (EEG) nr 3976/87 ändras härigenom på följande sätt:

1. i artikel 2.2 tillkommer en ny strecksats med följande lydelse: "– samråd om fraktsatser,"
2. i artikel 3 ersätts "den 31 januari 1991" med "den 31 december 1992",
3. i artikel 8 ersätts "den 30 juni 1990" och "den 1 november 1989" med "den 31 december 1992" och "den 1 juli 1992".

Artikel 2

Denna förordning träder i kraft dagen efter det att den har offentliggjorts i Europeiska gemenskapernas officiella tidning.

¹ EGT nr C 258, 11.10.1989, s. 3.

² EGT nr C 149, 18.6.1990.

³ EGT nr C 112, 7.5.1990, s. 17.

⁴ EGT nr L 374, 31.12.1987, s. 9.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

Utfärdad i Bryssel den 24 juli 1990.

På rådets vägnar

C. Mannino

Ordförande

Kommissionens förordning (EEG) Nr 82/91

av den 5 december 1990

**om tillämpningen av artikel 85.3 i fördraget på vissa
kategorier av överenskommelser, beslut och
samordnade förfaranden som rör marktjänster**

Prop. 1991/92:29

Bilaga I

KOMMISSIONENS FÖRORDNING (EEG) NR 82/91

av den 5 december 1990

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

om tillämpningen av artikel 85.3 i fördraget på vissa kategorier av överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden som rör markttjänster

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION HAR ANTAGIT DETTA BESLUT

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen,

med beaktande av rådets förordning (EEG) nr 3976/87 av den 14 december 1987 om tillämpningen av artikel 85.3 i fördraget på vissa kategorier av överenskommelser och samordnade förfaranden på luftfartens område¹ i dess lydelse enligt förordning (EEG) nr 2344/90², särskilt artikel 2 i denna,

efter att ha offentliggjort ett förslag till denna förordning³,

efter samråd med den rådgivande kommittén för kartell- och monopolfrågor på luftfartens område,

och med beaktande av följande:

1. Förordning (EEG) nr 3976/87 bemyndigar kommissionen att genom en förordning tillämpa artikel 85.3 i fördraget på vissa kategorier av överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden, som direkt eller indirekt angår lufttransporttjänster.

2. Överenskommelser, beslut eller samordnade förfaranden som avser markttjänster som ombesörjs antingen av lufttrafikföretag eller företag specialiserade på dessa tjänster, till exempel teknisk och driftsmässig markttjänst, betjäning av passagerare, post, frakt- och bagagehantering samt tjänster i samband med tillhandahållande av in-flight catering kan under vissa omständigheter begränsa konkurrensen och påverka handeln mellan medlemsstater. Av hänsyn till de berörda företagens rättssäkerhet bör en kategori av överenskommelser anges, som även om de i allmänhet inte är konkurrensbegränsande, kan undantas såvida de på grund av särskilda ekonomiska eller rättsliga förhållanden skulle kunna omfattas av artikel 85.1.

3. Sådana överenskommelser, beslut eller samordnade förfaranden kan leda till ekonomiska fördelar i den mån de bidrar till att säkerställa kontinuerlig tillgång till tjänster av hög standard till skälig kostnad, något som såväl lufttrafikföretagen som deras kunder är betjänta av.

4. Undantag för sådana överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden bör dock förenas med villkor för att undvika att de medför begränsningar som inte är nödvändiga för att åstadkomma tjänster av bästa möjliga

¹ EGT nr L 374, 31.12.1987, s. 9.

² EGT Nr L 217, 11.8.1990, s. 15.

³ EGT nr C 211, 24.8.1990, s. 12.

kvalitet och för att de inte skall leda till att konkurrensen när det gäller sådana tjänster sätts ur spel.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

5. Villkoren för att undantag skall medges enligt denna förordning måste därför vara att överenskommelserna inte förpliktar lufttrafikföretagen att utnyttja tjänster från endast en viss leverantör, att tillhandahållandet av tjänsterna inte görs beroende av att avtal skall ingås om andra varor eller tjänster, att det står varje lufttrafikföretag fritt att välja de tjänster som bäst svarar mot dess behov från det urval av tjänster som en bestämd leverantör erbjuder, att begärda priser är skäliga för de tjänster som faktiskt tillhandahålls och att det står lufttrafikföretagen fritt att utan påföljd frånträda överenskommelserna efter uppsägning tre månader i förväg.

6. I överensstämmelse med artikel 4 i förordning (EEG) nr 3976/87 skall förevarande förordning tillämpas med retroaktiv verkan på överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden som föreligger vid dess ikraftträdande, förutsatt att de uppfyller de villkor för undantag som uppställs i denna förordning.

7. Enligt artikel 7 i förordning (EEG) nr 3976/87 skall förevarande förordning också ange de omständigheter under vilka kommissionen i enskilda fall kan återkalla förmånen av gruppundantaget.

8. Överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden som automatiskt undantas genom denna förordning behöver inte anmälas enligt rådets förordning nr 17⁴. I verkligt tveksamma fall kan företag emellertid begära att kommissionen förklarar huruvida deras överenskommelser står i överensstämmelse med denna förordning eller inte.

9. Denna förordning inskränker inte tillämpningen av artiklarna 86 och 90, särskilt då det på en flygplats inte förekommer någon konkurrens beträffande vissa markttjänster.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE:

Artikel 1

Med stöd av artikel 85.3 i fördraget och under förutsättning att de villkor som anges i artikel 3 i denna förordning är uppfyllda, förklaras härmed att artikel 85.1 i fördraget inte skall gälla för överenskommelser, beslut eller samordnade förfaranden i vilka endast två företag är parter, och vilka gäller endast den ena partens tillhandahållande av de i artikel 2 nämnda tjänsterna till ett lufttrafikföretag vid en flygplats inom gemenskapen som är öppen för internationell lufttrafik.

Artikel 2

Det undantag som medges enligt artikel 1 är tillämpligt på följande tjänster:

1. alla tekniska och driftsmässiga markttjänster som vanligtvis tillhandahålls

⁴ EGT nr 13, 21.2.1962, s. 204/62.

vid flygplatser, såsom utlämning av alla för en flygning nödvändiga dokument och upplysningar till besättningen, service på plattan inklusive lastning och lossning, säkerhetsåtgärder, service på flygplanet och bränslepåfyllning samt förberedelser för start,

2. alla tjänster i samband med betjäning av passagerare samt post-, frakt- och bagagehantering, till exempel information till passagerare och allmänhet, betjäning av passagerare och hantering av deras bagage före avgång och efter ankomst samt hantering och förvaring av frakt och post i samband med postbefordran,

3. alla tjänster i samband med in-flight catering såsom tillagning, förvaring och leverans av måltider och förråd till flygplan och skötsel av cateringutrustning.

Artikel 3

Undantaget är endast tillämpligt om

1. överenskommelserna, besluten eller de samordnade förfarandena inte tvingar ett lufttrafikföretag att genom endast en viss leverantör utnyttja alla eller några av de markttjänster som nämns i artikel 2,

2. tillhandahållandet av de i artikel 2 nämnda tjänsterna inte förenas med krav på avtal om eller köp av andra varor eller tjänster som genom sin karaktär eller enligt affärssed inte har samband med de i artikel 2 nämnda tjänsterna, och inte heller med krav på liknande avtal om tillhandahållande av tjänster på en annan flygplats,

3. överenskommelserna, besluten eller de samordnade förfarandena inte hindrar ett lufttrafikföretag från att bland det urval av markttjänster som erbjuds av en viss leverantör välja de tjänster som det önskar beställa från denne leverantör och inte vägrar lufttrafikföretaget rätt att beställa liknande eller andra tjänster från en annan leverantör eller att självt anskaffa dem,

4. leverantören av markttjänster inte direkt eller indirekt inför priser eller andra villkor som är oskäliga, särskilt när de inte står i ett rimligt förhållande till anskaffningskostnaden för de tjänster som tillhandahålls,

5. leverantören av markttjänster inte tillämpar olika villkor för likvärdiga tjänster gentemot sina kunder,

6. lufttrafikföretaget utan påföljd och efter uppsägning tre månader i förväg kan frånträda överenskommelsen med leverantören av markttjänster.

Artikel 4

Enligt artikel 7 i Rådets förordning (EEG) nr 3976/87 kan kommissionen återkalla undantaget enligt förevarande förordning då den i ett enskilt fall finner att en överenskommelse, ett beslut eller ett samordnat förfarande, för vilken eller vilket undantag medgetts enligt denna förordning, ändå har vissa följder som är oförenliga med de villkor som uppställs i artikel 85.3 i fördraget eller är förbjudna i artikel 86.

Denna förordning träder i kraft den 1 februari 1991 och upphör att gälla den 31 december 1992.

Den gäller med retroaktiv verkan på överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden som föreligger vid dess ikraftträdande från den tidpunkt då förutsättningarna för tillämpning av denna förordning har uppfyllts.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Utfärdad i Bryssel den 5 december 1990

På kommissionens vägnar

Leon Brittan

Vice ordförande

Kommissionens förordning (EEG) Nr 83/91

av den 5 december 1990

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

**om tillämpningen av artikel 85.3 i fördraget på vissa
kategorier av överenskommelser mellan företag
med avseende på datoriserade bokningssystem för
lufttransporttjänster**

**KOMMISSIONENS FÖRORDNING (EEG)
nr 83/91
av den 5 december 1990**

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

om tillämpning av artikel 85.3 i fördraget på vissa kategorier av överenskommelser mellan företag med avseende på datoriserade bokningssystem för lufttransporttjänster

**EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION
HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING**

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen,

med beaktande av rådets förordning (EEG) nr 3976/87 av den 14 december 1987 om tillämpning av artikel 85.3 i fördraget på vissa kategorier av överenskommelser och samordnade förfaranden¹ inom luftfartssektorn i dess lydelse enligt förordning 2344/90², särskilt artikel 2 i denna,

efter att ha offentliggjort ett förslag till denna förordning³,

efter samråd med den rådgivande kommittén för kartell- och monopolfrågor på luftfartens område,

och med beaktande av följande:

1. Rådets förordning (EEG) nr 3976/87 bemyndigar kommissionen att genom en förordning tillämpa artikel 85.3 i fördraget på vissa kategorier av överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden som direkt eller indirekt rör tillhandahållandet av lufttransporttjänster.

2. Överenskommelser om gemensamma inköp, gemensam utveckling och gemensam drift av datoriserade bokningssystem när det gäller att lägga upp tidtabeller, göra reservationer och ställa ut biljetter kan begränsa konkurrensen och påverka handeln mellan medlemsstaterna.

3. Datoriserade bokningssystem kan lämna lufttrafikföretag, resebyråer och flygresenärer värdefull service genom att erbjuda lättillgänglig, aktuell och detaljerad information, särskilt om flyglägenheter, prisalternativ och plats-tillgång. De kan också användas för bokningar och i vissa fall för att ställa ut biljetter och embarkeringskort. Härigenom ges flygresenären möjlighet att träffa ett val grundat på utförligare information och tillgodoser därigenom hans resebehov på bästa möjliga sätt. För att dessa fördelar skall kunna uppnås måste emellertid presentationen av tidtabeller och biljettpriser vara så komplett och opartisk som möjligt.

4. Marknaden för datoriserade bokningssystem är sådan att få enskilda europeiska företag på egen hand kan göra de investeringar och uppnå de stor-driftsfördelar som krävs för att konkurrera med de mer avancerade existerande systemen. Samarbete bör därför tillåtas på detta område. Ett gruppundantag bör därför medges för sådant samarbete.

¹ EGT nr L 374, 31.12.1987, s. 9.

² EGT nr L 217, 11.8.1990, s. 15.

³ EGT nr C 211, 24.8.1990, s. 7.

5. Enligt rådets förordning (EEG) nr 2299/89⁴ om en uppförandekod för datoriserade bokningssystem bör samarbetet inte tillåta moderföretagen att skapa otillbörliga fördelar för sig själva och därigenom snedvrider konkurrensen. Det är därför nödvändigt att säkerställa att ingen diskriminering förekommer mellan moderföretag och deltagande lufttrafikföretag, i synnerhet vad gäller tillträde till och opartiskhet vid presentationen. Gruppundantaget bör vara förbundet med villkor som säkerställer att alla lufttrafikföretag kan delta i systemen utan att diskrimineras med avseende på tillträde, presentation, inmatning av information och avgifter. Vidare måste abonnenterna, för att konkurrensen skall upprätthållas på en oligopolistisk marknad, kunna byta från ett system till ett annat med kort varsel och utan påföljd. Systemleverantörer och lufttrafikföretag bör inte tillåtas agera på ett sätt som begränsar konkurrensen mellan systemen.

6. Enligt artikel 4 i förordning (EEG) nr 3976/87 bör förevarande förordning tillämpas med retroaktiv verkan på överenskommelser som gäller vid denna förordnings ikraftträdande, förutsatt att de uppfyller de villkor för undantag som uppställs i denna förordning.

7. Enligt artikel 7 i förordning (EEG) nr 3976/87 bör förevarande förordning också ange de omständigheter under vilka kommissionen i enskilda fall kan återkalla gruppundantaget.

8. De överenskommelser som automatiskt undantas genom denna förordning behöver inte anmälas enligt rådets förordning nr 17⁵. I verkligt tveksamma fall kan företag emellertid begära att kommissionen förklarar huruvida deras överenskommelser överensstämmer med denna förordning eller inte.

9. Denna förordning inskränker inte tillämpningen av fördragets artikel 86.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE:

Artikel 1

Undantag

Med stöd av artikel 85.3 i fördraget och under förutsättning att villkoren i artikel 3–11 i denna förordning är uppfyllda, förklaras härmed att artikel 85.1 i fördraget inte skall gälla för överenskommelser mellan företag då överenskommelserna har till syfte

- a) att gemensamt köpa eller utveckla ett datoriserat bokningssystem, eller
- b) att etablera en systemleverantör för marknadsföring och drift av det datoriserade bokningssystemet, eller
- c) att reglera hur distributionstjänster skall tillhandahållas av systemleverantören eller av återförsäljare.

Undantaget skall endast vara tillämpligt på följande förpliktelser:

⁴ EGT nr L 220, 29.7.1989, s. 1.

⁵ EGT nr 13, 21.2.1962, s. 204/62.

- i) en förpliktelse att inte engagera sig direkt eller indirekt i utvecklingen, marknadsföringen eller driften av ett annat datoriserat bokningssystem,
- ii) en förpliktelse för systemleverantören att utse moderföretag eller deltagande lufttrafikföretag till återförsäljare med avseende på alla eller vissa abonnenter inom ett angivet område inom den gemensamma marknaden,
- iii) en förpliktelse för systemleverantören att bevilja en återförsäljare ensamrätt att värva alla eller vissa abonnenter inom ett angivet område inom den gemensamma marknaden, eller
- iv) en förpliktelse för systemleverantören att inte tillåta återförsäljare att sälja distributionstjänster som tillhandahålls av andra systemleverantörer.

Artikel 2

Definitioner

I denna förordning avses med

datoriserat bokningssystem: ett datoriserat system som innehåller information om bl.a. lufttrafikföretags tidtabeller, biljettpriser, platstillgång och tjänster i samband med flygbefordran, och med vars hjälp bokningar kan göras eller biljetter ställas ut eller bådadera, och som är av sådan omfattning att samtliga eller några av dessa tjänster ställs till abonnenternas förfogande,

distributionstjänster: tjänster som en systemleverantör ställer till förfogande för att presentera information till abonnenter om lufttrafikföretags tidtabeller, biljettpriser och platstillgång samt för att reservera platser eller ställa ut biljetter eller bådadera och för att tillhandahålla varje annan tjänst i samband med flygbefordran,

återförsäljare: ett företag som systemleverantören godkänt för försäljning av distributionstjänster till abonnenter,

moderföretag: ett lufttrafikföretag som är systemleverantör eller som direkt eller indirekt, ensamt eller tillsammans med andra, äger eller kontrollerar en systemleverantör,

deltagande lufttrafikföretag: ett lufttrafikföretag som har en överenskomst med en systemleverantör om försäljning av sina tjänster genom ett datoriserat bokningssystem. I den utsträckning som ett moderföretag använder distributionstjänsterna i sitt eget bokningssystem betraktas det som ett deltagande lufttrafikföretag,

abonnent: ett annat företag än ett deltagande lufttrafikföretag som enligt avtal eller annan uppgörelse med en systemleverantör eller återförsäljare använder ett datoriserat bokningssystem inom gemenskapen för försäljning av lufttransporttjänster till enskilda personer,

systemleverantör: varje företag som ansvarar för driften av ett datoriserat bokningssystem.

Tillträde

1. En systemleverantör som erbjuder distributionstjänster skall ge varje lufttrafikföretag möjlighet att få del av dessa tjänster på lika och icke-diskriminerande villkor inom ramen för varje systems tillgängliga kapacitet om inte annat följer av tekniska begränsningar som ligger utanför systemleverantörens kontroll.
2. a) En systemleverantör får inte
 - knyta oskäligen villkor till ett avtal med ett deltagande lufttrafikföretag,
 - kräva att tilläggsvillkor godtas som genom sin karaktär eller enligt affärssed inte har något samband med deltagandet i dess datoriserade bokningssystem och skall i övrigt tillämpa samma villkor för samma servicenivå.
- b) En systemleverantör får inte ställa som villkor för att få delta i dess datoriserade bokningssystem att ett deltagande lufttrafikföretag inte samtidigt deltar i ett annat system.
- c) Ett deltagande lufttrafikföretag skall ha rätt att säga upp sitt avtal med en systemleverantör utan påföljd med en uppsägningstid som inte behöver överstiga sex månader.

Uppsägningstiden får dock tidigast löpa ut vid utgången av det första avtalsåret.

3. Systemleverantören skall utan diskriminering erbjuda alla deltagande lufttrafikföretag de inmatnings- och databehandlingstjänster som han tillhandahåller.
4. Om systemleverantören förbättrar de distributionstjänster han erbjuder eller den utrustning som används i samband med att dessa tjänster erbjuds, skall han erbjuda samtliga deltagande lufttrafikföretag dessa förbättringar på samma villkor och under samma förutsättningar med undantag för allmänt vedertagna tekniska begränsningar.

Artikel 4

Presentation

1. En systemleverantör skall tillhandahålla en primär textbild som visar data som inlevererats av deltagande lufttrafikföretag om tidtabeller, biljettpreiser och tillgången på platser till salu för enskilda köpare på ett klart och uttömmande sätt som inte är diskriminerande eller partiskt, särskilt vad gäller den ordning i vilken informationen presenteras.
2. En systemleverantör får inte avsiktligt eller av försumlighet visa oriktig eller vilseledande information, och särskilt om inte annat följer av artikel 9.5, får
 - de normer som används för att rangordna informationen inte baseras på någon faktor som direkt eller indirekt har samband med lufttrafikföretag.

- gets identitet, och de skall tillämpas på ett för alla deltagande lufttrafikföretag icke-diskriminerande sätt,
- ingen diskriminering utövas vid sammanställning och val av två orter (city-pairs) för en flygning på grund av att olika flygplatser betjänar samma ort.

Artikel 5

Inmatning av information

1. Deltagande lufttrafikföretag och andra som lämnar material till ett datoriserat bokningssystem skall tillse att den information som lämnas är uttömmande, riktig och inte vilseledande samt att den ger möjlighet till full insyn.
2. En systemleverantör skall inte behandla det material som nämns i punkt 1 på ett sätt som kan leda till att felaktig, vilseledande eller diskriminerande information lämnas.
3. En systemleverantör skall mata in och behandla data som lämnats av deltagande lufttrafikföretag med samma omsorg och skyndsamhet om inte annat följer av begränsningar i den inmatningsmetod som valts av de enskilda deltagande lufttrafikföretagen och de standardformat som används av varje leverantör.

Artikel 6

Avgifter

1. De avgifter som begärs av en systemleverantör får inte vara diskriminerande och skall stå i ett rimligt förhållande till anskaffningskostnaden för den tjänst som tillhandahålls och utnyttjas och särskilt skall avgifterna vara desamma för samma servicenivå.
2. En systemleverantör skall på begäran lämna intresserade parter uppgifter om tillämpade metoder, avgifter och systemtjänster samt om de kriterier för redigering och textbildspresentation som används. Denna bestämmelse förpliktar emellertid inte en systemleverantör att lämna information som är rättsligt skyddad, till exempel programvara.
3. Alla deltagande lufttrafikföretag och abonnenter skall utan diskriminering underrättas om alla ändringar avseende avgiftsnivåer, villkor eller tjänster som erbjuds och grunden för dessa ändringar.

Artikel 7

Tillhandahållande av information

En systemleverantör får tillhandahålla statistik eller annan information från sitt datoriserade bokningssystem utöver den som erbjuds som en integrerad del av distributionstjänsterna endast enligt följande:

- a) information om enskilda bokningar skall ställas till förfogande under samma förutsättningar för det eller de lufttrafikföretag som deltar i utför-

- andet av den tjänst som bokningen avser,
- b) information i samlad eller anonym form skall, när den på begäran ställs till ett lufttrafikföretags förfogande, erbjudas alla deltagande lufttrafikföretag utan diskriminering,
 - c) annan information från det datoriserade bokningssystemet skall ställas till förfogande efter samtycke från det berörda lufttrafikföretaget såvida inte annat följer av en överenskommelse mellan en systemleverantör och deltagande lufttrafikföretag,
 - d) personlig information om en konsument härrörande från en resebyrå får bara med konsumentens medgivande göras tillgänglig för andra som inte är berörda av transaktionen.

Artikel 8

Reciprocitet

1. Förpliktelseerna för en systemleverantör enligt artikel 3–7 gäller inte mot ett moderföretag i ett tredje land i den mån dess datoriserade bokningssystem inte står i överensstämmelse med denna förordning eller inte erbjuder gemenskapens lufttrafikföretag en behandling som är likvärdig med den som tillämpas enligt denna förordning.
2. Förpliktelseerna enligt artikel 10 för moderföretag och deltagande lufttrafikföretag gäller inte för ett datoriserat bokningssystem som kontrolleras av lufttrafikföretag i ett tredje land i den mån detta moderföretag eller deltagande lufttrafikföretag inte beviljas en behandling i landet i fråga som är likvärdig med den som tillämpas enligt denna förordning.
3. En systemleverantör eller ett lufttrafikföretag som ämnar åberopa bestämmelserna i punkt 1 eller 2 måste underrätta kommissionen om sina avsikter och skälen för dessa senast 14 dagar före en sådan åtgärd. I undantagsfall kan kommissionen på begäran av den berörda leverantören eller det berörda lufttrafikföretaget ge dispens från 14-dagarsregeln.
4. När kommissionen mottar en underrättelse, skall den utan dröjsmål fastställa huruvida diskriminering i den mening som avses i punkt 1 eller 2 föreligger. I sådana fall skall kommissionen informera alla systemleverantörer eller berörda lufttrafikföretag i gemenskapen samt medlemsstaterna om detta. Om diskriminering i den mening som avses i punkt 1 eller 2 inte föreligger, skall kommissionen informera systemleverantören eller de berörda lufttrafikföretagen om det.

Artikel 9

Avtal med abonnenter

1. En systemleverantör skall utan diskriminering ställa samtliga distributionstjänster i ett datoriserat bokningssystem till förfogande för alla abonnenter.
2. En systemleverantör får inte kräva att en abonnent ingår ett exklusivavtal

och får heller inte, varken direkt eller indirekt, hindra en abonnent från att abonnera på eller använda något annat eller några andra system.

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

3. En systemleverantör som erbjuder någon abonnent en serviceförbättring skall erbjuda alla abonnenter denna förbättring utan diskriminering.

4. En systemleverantör får inte uppställa oskäligen villkor i ett avtal med en abonnent, och en abonnent får alltid säga upp sitt avtal med en systemleverantör utan påföljd med en uppsägningstid som inte behöver överstiga tre månader. Uppsägningstiden får dock tidigast löpa ut vid utgången av det första avtalsåret.

5. En systemleverantör skall säkerställa, antingen på teknisk väg eller genom avtalet med abonnenten, att den primära textbilden tillhandahålls för varje enskild transaktion och att abonnenten inte behandlar det material som levereras av de datoriserade bokningssystemen på ett sätt som skulle leda till att konsumenterna får oriktig, vilseledande eller diskriminerande information. Abonnenten får emellertid för en enskild transaktion omgruppera data eller använda alternativa textbilder för att tillmötesgå en kunds önskan.

6. En systemleverantör får inte ålägga en abonnent skyldighet att acceptera ett erbjudande om teknisk utrustning, men kan kräva att en utrustning som är kompatibel med hans eget system används.

Artikel 10

Förhållande till abonnenter

1. Ett moderföretag eller ett deltagande lufttrafikföretag får inte till en abonnents användning av deras datoriserade bokningssystem knyta provision eller annan förmån för att sälja eller utställa biljetter för deras lufttransportprodukter.

2. Ett moderföretag eller ett deltagande lufttrafikföretag får inte kräva att en abonnent använder dess datoriserade bokningssystem för att sälja eller utställa biljetter för lufttransportprodukter som företaget självt direkt eller indirekt levererar.

3. Punkterna 1 och 2 hindrar inte att ett lufttrafikföretag uppställer särskilda villkor för att godkänna en resebyrå som sin agent med rätt att sälja och utställa biljetter för företagets lufttransportprodukter.

Artikel 11

Konkurrens mellan systemleverantörer

En systemleverantör får inte med andra systemleverantörer ingå överenskommelser eller delta i samordnade förfaranden vars syfte eller följd är en uppdelning av marknaden.

Artikel 12

Enligt artikel 7 i förordning (EEG) nr 3976/87 kan kommissionen återkalla undantaget enligt förevarande förordning då den i ett enskilt fall finner att

en överenskommelse som är uncantagen ändå har vissa följder som är oförenliga med de villkor som uppställs i artikel 85.3 i fördraget eller som är förbjudna i artikel 86, särskilt då

- i) överenskommelsen hindrar att en effektiv konkurrens upprätthålls på marknaden för datoriserade bokningssystem,
- ii) överenskommelsen har konkurrensbegränsande effekter på lufttransportmarknaden eller på andra marknader med anknytning till resebranschen,
- iii) en systemleverantör direkt eller indirekt inför oskäligen priser, avgifter eller taxor för abonnenter eller deltagande lufttrafikföretag,
- iv) en systemleverantör eller en återförsäljare utan sakliga och objektiva skäl av teknisk eller kommersiell art vägrar ingå avtal med en abonnent om användning av ett datoriserat bokningssystem,
- v) ett moderföretag som har en dominerande ställning inom den gemensamma marknaden, eller inom en väsentlig del av denna, vägrar att ansluta sig till de distributionstjänster som erbjuds av ett konkurrerande datoriserat bokningssystem utan sakliga och objektiva skäl av teknisk eller kommersiell art,
- vi) en systemleverantör vägrar att låta deltagande lufttrafikföretag få tillgång till andra tjänster än distributionstjänster utan sakliga och objektiva skäl av teknisk eller kommersiell art.

Artikel 13

Denna förordning träder i kraft den 1 februari 1991 och upphör att gälla den 31 december 1992.

Den gäller med retroaktiv verkan på överenskommelser som föreligger vid dess ikraftträdande, från den tidpunkt då förutsättningarna för tillämpning av denna förordning har uppfyllts.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Utfärdad i Bryssel den 5 december 1990

På kommissionens vägnar

Leon Brittan

Vice ordförande

**Kommissionens förordning (EEG) Nr 84/91
av den 5 december 1990**

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

**om tillämpningen av artikel 85.3 i fördraget på
vissa kategorier av överenskommelser, beslut och
samordnade förfaranden med avseende på
gemensam planering och samordning av kapacitet,
samråd om passagerar- och frakttaxor i
regelbunden luftfart samt fördelning av avgångs- och
ankomsttider på flygplatser**

**KOMMISSIONENS FÖRORDNING (EEG)
nr 84/91
av den 5 december 1990**

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

om tillämpningen av artikel 85.3 i fördraget på vissa kategorier av överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden med avseende på gemensam planering och samordning av kapacitet, samråd om passagerar- och frakttaxor i regelbunden luftfart samt fördelning av avgångs- och ankomsttider på flygplatser

**EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION
HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING**

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen,

med beaktande av rådets förordning (EEG) nr 3976/87 av den 14 december 1987 om tillämpningen av artikel 85.3 på vissa kategorier av överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden på luftfartens område¹ i dess lydelse enligt förordning (EEG) nr 2344/90², särskilt artikel 2 i denna,

efter att ha offentliggjort ett förslag till denna förordning³,

efter samråd med den rådgivande kommittén för kartell- och monopolfrågor på luftfartens område, och

med beaktande av följande:

1. Förordning (EEG) nr 3976/87 bemyndigar kommissionen att genom en förordning tillämpa artikel 85.3 i fördraget på vissa kategorier av överenskommelser, beslut eller samordnade förfaranden som direkt eller indirekt har avseende på tillhandahållandet av lufttransporttjänster.

2. Överenskommelser, beslut eller samordnade förfaranden som avser gemensam planering och samordning av kapaciteten, samråd om taxor samt fördelning av avgångs- och ankomsttider på flygplatser kan begränsa konkurrensen och påverka handeln mellan medlemsstater.

3. Gemensam planering och samordning av kapaciteten kan bidra till att fördela lufttransporter till tider på dygnet och tidsperioder då trafikintensiteten är lägre eller till flyglinjer med lägre beläggning samt till utvecklingen av anslutande flygförbindelser och därigenom vara till nytta för avnämare av lufttransporttjänster. En sådan planering och samordning får emellertid inte vara bindande för lufttrafikföretagen utan måste de ha frihet att ensidigt ändra sina planerade flygningar. Inte heller får planeringen och samordningen hindra lufttrafikföretagen från att sätta in extra kapacitet. Bestämmelserna om extra flygningar får inte innehålla krav på godkännande av övriga parter eller medföra ekonomiska påföljder. Parterna måste också tillåtas frånträda dessa överenskommelser med en skälig uppsägningstid.

¹ EGT nr L 374, 31.12.1987, s. 9.

² EGT nr L 217, 11.8.1990, s. 15.

³ EGT nr C 211, 24.8.1990, s. 2.

4. Samråd om passagerar- och frakttaxor kan bidra till ett allmänt godtagande av interlinetaxor till nytta för både lufttrafikföretag och avnämare av lufttransporttjänster. Samråden får emellertid inte gå utöver det tillåtna syftet att främja interlining. Rådets förordning (EEG) nr 2342/90 av den 24 juli 1990 om biljettpriser för regelbunden luftfart mellan medlemsstater⁴ och den föreslagna rådsförordningen om regelbunden luftfart för befordran av gods mellan medlemsstater⁵ är steg i riktning mot en ökad priskonkurrens på luftfartens område och begränsar möjligheterna att förhindra nya och konkurrenskraftiga passagerar- och frakttaxor. Dessa överenskommelser behöver alltså inte utesluta konkurrens. Samråd om passagerar- och frakttaxor mellan lufttrafikföretag kan därför för närvarande tillåtas, under förutsättning att sådana samråd sker frivilligt, att de inte leder till en överenskommelse med avseende på passagerar- och frakttaxor eller dithörande villkor, att kommissionen och de berörda medlemsstaterna med hänsyn till behovet av insyn kan sända observatörer till samråden, och att de lufttrafikföretag som deltar i samrådsförfarandet är förpliktade att delta i interlining med övriga berörda lufttrafikföretag enligt deras egna taxor inom den kategori av taxa som diskuteras.

När det lufttrafikföretag som önskar utnyttja interlineförpliktelsen tillämpar andra taxor än det lufttrafikföretag som utför transporten, kan det ansöka om tillstånd att anpassa sina priser i enlighet med artikel 3.5 i förordning (EEG) nr 2342/90.

5. Överenskommelser om fördelning av avgångs- och ankomsttider på flygplatser och planering av trafiken på flygplatser kan leda till att dessas kapacitet och luftrummet utnyttjas bättre, att trafikövervakningen underlättas och att behovet av en spridning av lufttransporttjänsterna tillgodoses. För att konkurrens inte skall förhindras måste emellertid möjligheten till tillträde till hårt belastade flygplatser säkerställas. För att tillgodose en tillfredsställande grad av säkerhet och insyn i systemet kan sådana överenskommelser endast godtas om alla berörda lufttrafikföretag kan delta i förhandlingarna och om tilldelningen sker på ett icke-diskriminerande sätt som medger full insyn.

6. Enligt artikel 4 i förordning (EEG) nr 3976/87 bör denna förordning tillämpas med retroaktiv verkan på överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden som föreligger vid denna förordnings ikraftträdande, förutsatt att de uppfyller de villkor för undantag som uppställs i denna förordning.

7. I enlighet med artikel 7 i förordning (EEG) nr 3976/87 bör denna förordning också ange de omständigheter under vilka kommissionen i enskilda fall kan återkalla gruppundantaget.

8. De överenskommelser som automatiskt undantas genom denna förordning behöver inte anmälas enligt artikel 3 eller 5 i rådets förordning (EEG) nr 3975/87¹. I verkligt tvacksamma fall kan företag emellertid begära att kom-

⁴ EGT nr L 217, 11.8.1990, s. 1.

⁵ EGT nr C 88, 6.4.1990, s. 7.

¹ EGT nr L 374, 31.12.1987, s. 1.

missionen förklarar huruvida deras överenskommelser överensstämmer med denna förordning eller inte.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

9. Denna förordning inskränker inte tillämpningen av fördragets artikel 86.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE:

AVDELNING I

UNDANTAG

Artikel 1

Med stöd av artikel 85.3 i fördraget och under förutsättning att villkoren i denna förordning är uppfyllda, förklaras härmed att artikel 85.1 i fördraget inte skall gälla för överenskommelser mellan företag inom lufttransportsektorn, beslut av sammanslutningar av sådana företag och samordnade förfaranden mellan sådana företag då dessa överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden syftar till

- gemensam planering och samordning av den kapacitet som skall sättas in i regelbunden internationell luftfart mellan flygplatser inom gemenskapen,
- samråd om taxor för befordran av passagerare med bagage och av frakt i regelbunden internationell luftfart mellan flygplatser inom gemenskapen, eller
- fördelning av avgångs- och ankomsttider och planering av trafiken på flygplatser i den mån de berör internationell luftfart mellan flygplatser inom gemenskapen.

AVDELNING II

SÄRSKILDA BESTÄMMELSER

Artikel 2

Särskilda bestämmelser för gemensam planering och samordning av kapacitet

Undantaget för gemensam planering och samordning av den kapacitet som skall sättas in i regelbunden luftfart gäller endast om

- a) överenskommelserna, besluten och de samordnade förfarandena inte binder lufttrafikföretagen såvitt avser resultaten av planeringen och samordningen,
- b) planeringen och samordningen syftar till att säkerställa ett tillfredsställande utbud av tjänster vid tider på dygnet och under tidsperioder då trafikintensiteten är lägre och på flyglinjer med lägre beläggning eller till att upprätta tidtabeller som underlättar anslutningarna för passagerare eller frakt på de flygförbindelser som upprätthålls av deltagarna,
- c) överenskommelserna, besluten och de samordnade förfarandena inte innefattar någon uppgörelse ägnad att direkt eller indirekt begränsa den

- kapacitet som skall sättas in av deltagarna eller fördelningen av kapaciteten,
- d) överenskommelserna, besluten och de samordnade förfarandena inte hindrar de lufttrafikföretag som deltar i planeringen och samordningen från att ändra sina planerade flygningar såväl i fråga om kapacitet som tidtabeller utan påföljd och utan att behöva inhämta övriga deltagares godkännande,
 - e) överenskommelserna, besluten och de samordnade förfarandena inte hindrar lufttrafikföretagen från att utan påföljd frånträda planeringen och samordningen för kommande säsonger efter uppsägning tre månader i förväg,
 - f) överenskommelserna, besluten och de samordnade förfarandena inte syftar till att påverka utomstående lufttrafikföretags kapacitet eller tidtabeller.

Artikel 3

Särskilda bestämmelser för samråd om passagerar- och frakttaxor

1. Undantaget för samråd om passagerar- och frakttaxor gäller endast om
 - a) deltagarna avhandlar endast passagerar- eller frakttaxor vilka avnämare av lufttransporttjänster skall betala direkt till ett deltagande lufttrafikföretag eller dess godkända agenter för befordran som passagerare eller för befordran av gods från flygplats till flygplats i regelbunden lufttrafik. Samråden får inte utsträckas till att omfatta den kapacitet för vilken sådana taxor skall tillämpas,
 - b) avsikten med samråden är att åstadkomma interlining, det vill säga att varje lufttrafikföretag som deltar i samråden – med hänsyn till typ av taxa och till de säsonger som omfattas av samråden – ger andra lufttrafikföretag, vilka enligt punkt d är berättigade att delta i samråden, befogenhet
 - i) att utfärda eller komplettera transportdokument för befordran på sina linjer inom gemenskapen enligt sina egna taxor och enligt andra tillämpliga bestämmelser, samt
 - ii) att ändra sina transportdokument för befordran på sina linjer inom gemenskapen enligt allmänt tillämpliga procedurer, förutsatt att ett lufttrafikföretag kan vägra att ge angiven befogenhet till ett annat lufttrafikföretag på sakliga och objektiva grunder av teknisk eller ekonomisk art, särskilt när det gäller det förvägrade lufttrafikföretagets kreditvärdighet, vilket företag i sådant fall skall meddelas om detta skriftligt.
 - c) de passagerar- eller frakttaxor som samråden avser tillämpas av de deltagande lufttrafikföretagen utan diskriminering med hänsyn till passagerarnas nationalitet och hemvist eller med hänsyn till godsets ursprung inom gemenskapen,
 - d) deltagande i samråden är frivilligt och tillgängligt för alla lufttrafikföretag som upprätthåller eller har ansökt om att få upprätthålla direkta eller indirekta flygförbindelser på den aktuella linjen, inklusive för lufttrafikföretag med tillåtelse att utnyttja trafikkärligheter på grundval av femte

- friheten enligt artikel 8 i rådets förordning (EEG) nr 2343/90¹,
- e) samråden inte är bindande för deltagare, det vill säga att deltagarna efter samråden behåller sin rätt att handla självständigt med avseende på passagerar- och frakttaxor,
 - f) samråden inte leder till överenskommelser om ersättning till agenter eller om andra delar av aktuella taxor,
 - g) varje deltagare utan dröjsmål underrättar kommissionen då varje särskild passagerartaxa som varit föremål för samråd har överlämnats till de berörda medlemsstaternas luftfartsmyndigheter.
- 2. a) Kommissionen och berörda medlemsstater skall ha rätt att sända observatörer till samråden om taxor, vare sig de är bilaterala eller multilaterala. Lufttrafikföretagen skall därför meddela berörda medlemsstater och kommissionen samtidigt som deltagarna, dock med minst 10 dagars varsel, om dag, plats och ämne för samråden.
 - b) Sådana meddelanden skall lämnas till:
 - i) berörda medlemsstater enligt procedurer som fastställs av behöriga myndigheter i varje medlemsstat,
 - ii) kommissionen enligt procedurer som periodiskt offentliggörs i Europeiska gemenskapernas officiella tidning.
 - c) En fullständig redogörelse för dessa samråd skall överlämnas till kommissionen av lufttrafikföretagen, eller på dessas vägnar, samtidigt som den överlämnas till deltagarna, dock senast sex veckor från det att samråden avslutats.

Artikel 4

Särskilda bestämmelser för fördelning av avgångs- och ankomsttider och planering av trafiken på flygplatser²

1. Undantaget för fördelning av avgångs- och ankomsttider och planering av trafiken på flygplatser gäller endast om
- a) samråden om fördelning av avgångs- och ankomsttider och planering av trafiken på flygplatser är tillgängliga för alla lufttrafikföretag som har uttryckt intresse för de avgångs- och ankomsttider som samråden avser,
 - b) företräderegler fastställs som varken direkt eller indirekt hänför sig till lufttrafikföretagens identitet eller nationalitet eller till kategori av flygförbindelse, och som tar hänsyn till restriktioner och regler om fördelningen av lufttrafik som fastställts av behöriga nationella eller internationella myndigheter och som visar skälig hänsyn till den resande allmänhetens och den berörda flygplatsens behov. Sådana regler får även ta hänsyn till rättigheter som ett lufttrafikföretag har skaffat sig genom att använda vissa avgångs- och ankomsttider under motsvarande föregående säsong,
 - c) de fastställda företrädereglerna på begäran tillhandahålls intresserade

¹ EGT nr L 217, 11.8.1990, s. 8.

² Artikel 4 kommer att omprövas av kommissionen mot bakgrund av rådets fortgående arbete med gemensamma regler för fördelning av avgångs- och ankomsttider.

- parter,
- d) reglerna tillämpas utan diskriminering, vilket innebär att alla lufttrafikföretag skall ha samma rättigheter till avgångs- och ankomsttider för sina flygförbindelser, dock med beaktande av dessa regler;
- e) Nyttillkomna deltagare har företräde vid tilldelningen av minst 50 procent av nyttillkomna eller outnyttjade avgångs- och ankomsttider. Denna prioritering får begränsas till ett maximum på minst fyra avgångs- och ankomsttider per lufttrafikföretag och dag.

I denna punkt avses med 'nyttillkommen deltagare' ett lufttrafikföretag som

- i) inte har mer än tre avgångs- och ankomsttider på en flygplats en viss dag och som begär ytterligare avgångs- och ankomsttider på denna flygplats för förbindelser på flyglinjer inom gemenskapen under denna dag, eller
- ii) inte har mer än 30 procent av samtliga lufttrafikföretags avgångs- och ankomsttider under en viss dag på en flygplats eller på andra flygplatser inom samma flygplatssystem, och som begär ytterligare avgångs- och ankomsttider på denna flygplats under denna dag för att upprätta en flygförbindelse enligt förordning (EEG) nr 2343/90 på en flyglinje inom gemenskapen, där högst två andra lufttrafikföretag utnyttjar tredje eller fjärde frihetsrättigheter mellan flygplatserna under den aktuella dagen och som inte kan erhålla dessa avgångs- och ankomsttider inom loppet av tre timmar från den tid som begärs enligt det normala fördelningsförfarandet,
- f) lufttrafikföretag som deltar i samråden senast vid tidpunkten för dessa får tillgång till information om
- de avgångs- och ankomsttider som varje lufttrafikföretag tidigare tilldelats, förtecknade i kronologisk ordning,
 - de avgångs- och ankomsttider som ursprungligen begärts av varje lufttrafikföretag, förtecknade i kronologisk ordning för samtliga lufttrafikföretag,
 - de avgångs- och ankomsttider som varje lufttrafikföretag tilldelats, i förekommande fall med uppgift om avgångs- och ankomsttider som begärts men inte erhållits, förtecknade i kronologisk ordning för samtliga lufttrafikföretag,
 - de återstående avgångs- och ankomsttider som är tillgängliga,
 - jämförelser mellan begärda och tilldelade avgångs- och ankomsttider för varje lufttrafikföretag, förtecknade efter tidsskillnad,
 - samtliga restriktioner som tillämpats vid fördelningen.

Om en begäran om avgångs- eller ankomsttider inte godtas, har lufttrafikföretaget rätt till en redovisning av skälen för detta.

2. a) Kommissionen och berörda medlemsstater skall ha rätt att sända observatörer till samråden om fördelning av avgångs- och ankomsttider och planering av trafiken på flygplatser, som hålls i samband med ett multilateralt möte före varje säsong. Lufttrafikföretagen skall därför meddela berörda medlemsstater och kommissionen samtidigt som

deltagarna, dock med minst 10 dagars varsel om dag, plats och ämne för samråden.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

- b) Sådana meddelanden skall lämnas till
 - i) berörda medlemsstater enligt procedurer som fastställs av behöriga myndigheter i varje medlemsstat,
 - ii) kommissionen enligt procedurer som periodiskt offentliggörs i Europeiska gemenskapernas officiella tidning.

AVDELNING III

ÖVRIGA BESTÄMMELSER

Artikel 5

Kommissionen kan enligt artikel 7 i förordning (EEG) nr 3976/87 återkalla ett undantag som medgett enligt förevarande förordning då den i ett enskilt fall finner att en överenskommelse, ett beslut eller ett samordnat förfarande som undantagits enligt denna förordning ändå har vissa följder som är oförenliga med de villkor som uppställs i artikel 85.3 i fördraget eller som förbjuds genom artikel 86, särskilt då

- i) samråden om taxor leder till frånvaro av priskonkurrens på en särskild linje eller grupp av linjer,
- ii) tillämpningen av artikel 4 inte har gjort det möjligt för nytillkomna deltagare att erhålla de avgångs- och ankomsttider som kan vara nödvändiga på en hårt belastad flygplats för att upprätta tidtabeller som gör det möjligt för dessa lufttrafikföretag att konkurrera effektivt med de etablerade lufttrafikföretagen på varje linje till och från denna flygplats, varigenom konkurrensen på dessa linjer allvarligt försvagas. I sådana fall skall gruppundantaget återkallas såvitt avser fördelningen av avgångs- och ankomsttider på flygplatsen i fråga.

Artikel 6

Denna förordning träder i kraft den 1 februari 1991 och upphör att gälla den 31 december 1992.

Den gäller med retroaktiv verkan på överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden som föreligger vid dess ikraftträdande, från den tidpunkt då förutsättningarna för tillämpning av denna förordning har uppfyllts.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Utfärdad i Bryssel den 5 december 1990.

På kommissionens vägnar

Leon Brittan

Vice ordförande

**Rådets förordning (EEG) Nr 295/91
av den 4 februari 1991
om införande av gemensamma regler om
kompensation till passagerare som nekas
ombordstigning på flygplan i regelbunden
lufttrafik**

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

RÅDETS FÖRORDNING (EEG) NR 295/91 av den 4 februari 1991

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

om införande av gemensamma regler om kompensation till passagerare som nekas ombordstigning på flygplan i regelbunden lufttrafik

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS RÅD HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen, särskilt artikel 84.2 i detta,
med beaktande av kommissionens förslag¹,
med beaktande av Europaparlamentets yttrande²,
med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande³, och
med beaktande av följande:

De liberaliseringsåtgärder som rådet antog i juli 1990 utgör ytterligare ett steg i riktning mot en fullt utvecklad gemensam luftfartspolitik.

För att säkerställa en harmonisk utveckling inom luftfartssektorn, som är under snabb utveckling, är det nödvändigt med gemensamma åtgärder för att skydda flygpassagerarnas intressen.

Den praxis som för närvarande tillämpas med avseende på kompensation till passagerare som nekas ombordstigning på grund av överbokning varierar avsevärt mellan lufttrafikföretagen.

Införande av vissa gemensamma minimiregler för kompensation till passagerare som nekas ombordstigning på grund av överbokning bör säkerställa att kvaliteten på lufttrafikföretagens tjänster bibehålls i en omgivning där konkurrensen ökar.

Ett lufttrafikföretag bör vara förpliktat att införa regler för ombordstigning i händelse av överbokning.

Passagerarnas rättigheter i händelse av nekad ombordstigning bör fastställas.

Lufttrafikföretagen bör förpliktas att betala ersättning till de passagerare som nekas ombordstigning och att ge dem extra service.

Passagerarna bör få tydlig information om vilka regler som gäller.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE:

Artikel 1

De i denna förordning fastställda gemensamma minimireglerna är tillämpliga då passagerare på grund av överbokning nekas tillgång till en flygning i regelbunden lufttrafik, till vilken de har giltig färdbiljett och bekräftad platsreservat, och som avgår från en flygplats som är belägen inom en medlemsstats territorium och på vilken fördragets bestämmelser är tillämpliga, oberoende av i vilken stat lufttrafikföretaget har sitt säte samt oberoende av passagerarens nationalitet och bestämmelseorten.

¹ EGT nr C 129, 24.5.1990, s. 15.

² EGT nr C 19, 28.1.1991.

³ EGT nr C 31, 6.2.1991.

I denna förordning avses med

- a) *nekad ombordstigning*: vägran att ta ombord passagerare på en flygning trots att de har
 - giltig färdbiljett,
 - bekräftad platsreservation på flygningen och
 - checkat in i rätt tid och på föreskrivet sätt,
- b) *bekräftad platsreservation*: att en färdbiljett som sålts av lufttrafikföretaget eller dess auktoriserade resebyrå innehåller:
 - uppgift om numret på flygningen samt datum och tidpunkten för denna,
 - anteckningen 'OK' eller annan notering i det tillämpliga utrymmet på biljetten som bevis på lufttrafikföretagets registrering och uttryckliga bekräftelse av reservationen,
- c) *flygning i regelbunden lufttrafik*: en flygning som uppfyller samtliga följande kriterier:
 - den utförs med luftfartyg för befordran av passagerare eller passagerare och frakt och/eller post mot vederlag på ett sådant sätt att det på varje flygning finns platser att köpa för enskilda personer (antingen direkt av lufttrafikföretaget eller av dess auktoriserade agenter),
 - den bedrivs så att den betjänar trafiken mellan samma orter, två eller flera, antingen
 - i) enligt en utgiven tidtabell eller
 - ii) med flygningar som är så regelbundna eller täta att de utgör en egen kännlig planmässig serie,
- d) *överbokad flygning*: en flygning där antalet passagerare med bekräftad platsreservation som har checkat in i rätt tid och på föreskrivet sätt överstiger antalet tillgängliga platser på denna flygning,
- e) *frivillig*: en person som har
 - en giltig färdbiljett,
 - bekräftad platsreservation, och
 - checkat in i rätt tid och på föreskrivet sätt och som på lufttrafikföretagets förfrågan förklarar sig beredd att mot kompensation avstå från sin bekräftade platsreservation,
- f) *slutlig bestämmelseort*: den bestämmelseort som anges på den färdbiljett som visas fram vid incheckningsdisken eller, i händelse av flera på varandra följande flygningar, på den sista biljettkupongen. Anslutande flygförbindelser som utan svårighet kan nås trots en försening på grund av nekad ombordstigning beaktas härvid inte.

Artikel 3

1. Lufttrafikföretaget skall fastställa regler som det skall tillämpa vid ombordstigning när en flygning är överbokad. Företaget skall anmäla dessa regler och varje ändring av dem till den berörda medlemsstaten och till kommissionen, som skall hålla dem tillgängliga för övriga medlemsstater. Varje ändring av reglerna träder i kraft en månad efter det att den har anmälts.

2. De regler som avses i punkt 1 skall hållas tillgängliga för allmänheten vid lufttrafikföretagets försäljningskontor och incheckningsdiskar.

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

3. De regler som avses i punkt 1 bör omfatta möjlighet till förfrågan efter frivilliga som är beredda att avstå från att gå ombord.

4. Under alla omständigheter bör lufttrafikföretaget ta i beaktande de passagerare som har berättigade skäl till ombordstigning före andra, såsom rörelsehindrade personer och barn som reser ensamma.

Artikel 4

1. Vid nekad ombordstigning skall en passagerare ha rätt att välja mellan

- ersättning motsvarande biljettpriset för den del av resan som inte kommit till stånd utan straffavgift, eller
- ombokning till den slutliga bestämmelseorten med första tillgängliga flygning, eller
- ombokning till den senare dag som passageraren finner lämplig.

2. Oavsett vilket alternativ passageraren väljer enligt punkt 1, och med beaktande av punkterna 3 och 4, skall lufttrafikföretaget omedelbart efter nekad ombordstigning betala en minimiersättning uppgående till

- 150 ecu för flygningar på upp till 3 500 km
- 300 ecu för flygningar som överstiger 3 500 km

med hänsyn till den slutliga bestämmelseort som anges i färdbiljetten.

3. När lufttrafikföretaget erbjuder ombokning till den slutliga bestämmelseorten med en annan flygning och ankomsttiden för denna är högst två timmar senare än den tidtabellsenliga ankomsttiden för den ursprungligen bokade flygningen vid flygningar på upp till 3 500 km och högst fyra timmar senare vid flygningar längre än 3 500 km, får den ersättning som föreskrivs i punkt 2 nedsättas med 50 procent.

4. Ersättningsbeloppen får begränsas till priset för en färdbiljett till den slutliga bestämmelseorten.

5. Ersättningen skall betalas kontant eller, med passagerarens samtycke, med resevouchers och/eller andra tjänster.

6. Om en passagerare på en överbokad flygning samtycker till att resa i en lägre klass än den han betalat biljett för, är han berättigad till återbetalning av prisskillnaden.

7. De avstånd som anges i punkterna 2 och 3 skall mätas efter storcirkelmetoden (ortodromisk linje).

Artikel 5

1. När ombordstigning nekas vid en flygning som sålts som del av en paketresa (paketarrangemang), skall lufttrafikföretaget förpliktas ersätta den researrangör som har slutit avtal med passageraren och som i förhållande till denne är ansvarig för att avtalet om paketresa fullgörs på rätt sätt enligt

rådets direktiv 90/314/EEG av den 13 juni 1990 om paketresor, semesterpaket och andra paketarrangemang.¹

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

2. Med beaktande av de rättigheter och förpliktelser som följer av direktiv 90/314/EEG skall rescarrangören till passageraren överlämna de belopp som uppburits enligt punkt 1.

Artikel 6

1. Utöver den minimikompensation som anges i artikel 4 skall lufttrafikföretaget utan kostnad erbjuda passagerare som nekats ombordstigning

- a) kostnaden för ett telefonsamtal och/eller telex- eller telefaxmeddelande till bestämmelseorten,
- b) måltider och förfriskningar i skälig proportion till väntetiden,
- c) hotellrum i sådana fall då övernattning under ytterligare en eller flera nätter är nödvändig.

2. När en stad eller region betjänas av flera flygplatser och ett lufttrafikföretag erbjuder en passagerare, som har nekats ombordstigning, en flygning till en annan flygplats än den som bokningen avsåg, skall kostnaderna för förflyttningen mellan flygplatserna eller, efter överenskommelse med passageraren, till en närliggande alternativ bestämmelseort bäras av lufttrafikföretaget.

Artikel 7

Lufttrafikföretaget är inte skyldigt att betala ersättning för nekad ombordstigning i fall då passageraren reser gratis eller till ett reducerat biljettpris som varken direkt eller indirekt är tillgängligt för allmänheten.

Artikel 8

Lufttrafikföretagen skall till varje passagerare som nekats ombordstigning lämna ut ett exemplar av de regler som gäller för ersättning vid nekad ombordstigning.

Artikel 9

- 1. Bestämmelserna i denna förordning inskränker inte möjligheten att hos behörig domstol framställa krav på ytterligare ersättning.
- 2. Punkt 1 är inte tillämplig på frivilliga enligt definitionen i artikel 2 c, som har godkänt kompensation enligt reglerna i artikel 3.

Artikel 10

Denna förordning träder i kraft två månader efter det att den har offentliggjorts i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning*.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

¹ EGT nr L 158, 23.6.1990, s. 59.

Utfärdad i Bryssel den 4 februari 1991

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

På rådets vägnar

J.F. Poos

Ordförande

**Rådets förordning (EEG) Nr 2299/89
av den 24 juli 1989
om en uppförandekod för datoriserade
bokningssystem**

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

RÅDETS FÖRORDNING (EEG) NR 2299/89 av den 24 juli 1989

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

om en uppförandekod för datoriserade bokningssystem

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS RÅD HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen, särskilt artikel 84.2 i detta,

med beaktande av kommissionens förslag¹,

med beaktande av Europaparlamentets yttrande²,

med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande³, och

med beaktande av följande:

Huvuddelen av lufttrafikföretagens bokningar görs genom datoriserade bokningssystem.

Sådana system kan, om de används rätt, vara till stor nytta för lufttrafikföretag, resebyråer och den resande allmänheten genom att erbjuda lättillgänglig, aktuell och riktig information om flygningar, biljettpriser och platstillgång och genom att de används för bokningar och i vissa fall för att ställa ut biljetter och embarkeringskort.

Missbruk som tar sig uttryck i vägran att ge tillträde till systemen eller diskriminering när det gäller att tillhandahålla, ladda eller presentera data på skärm eller i att man inför oskäliga villkor för deltagande lufttrafikföretag eller abonnenter kan allvarligt missgynna lufttrafikföretag, resebyråer och i sista hand konsumenterna.

Denna förordning inskränker inte tillämpningen av artiklarna 85 och 86 i fördraget.

Enligt kommissionens förordning (EEG) nr 2672/88⁴ är fördragets artikel 85.1 inte tillämplig på överenskommer om gemensamma inköp, gemensam utveckling och drift av datoriserade bokningssystem.

En tvingande uppförandekod som är tillämplig på alla datoriserade bokningssystem som erbjuds för att utnyttjas och/eller utnyttjas i gemenskapen, kan säkerställa att sådana system används på ett icke diskriminerande och genomlysande sätt med förbehåll för vad vissa säkerhetskrav kan föranleda, så att missbruk undviks samtidigt som konkurrens på lika villkor mellan lufttrafikföretag och mellan datoriserade bokningssystem stärks och konsumenternas intressen därigenom skyddas.

Det skulle vara opåkallat att införa förpliktelser för en leverantör av datoriserade bokningssystem eller för ett moderföretag eller ett deltagande lufttrafikföretag i dess relationer med ett lufttrafikföretag i tredje land, som ensamt eller tillsammans med andra äger och/eller kontrollerar ett annat sådant system, vilket inte står i överensstämmelse med denna kod eller erbjuder likvärdig behandling.

En ordning för att utreda klagomål och för att framtvinga efterlevnad av kodens bestämmelser vid bristande överensstämmelse med denna är önskvärd.

¹ EGT nr C 294, 18.11.1988, s. 12

² EGT nr C 158, 26.6.1989

³ EGT nr C 56, 6.3.1989, s. 32

⁴ EGT nr L 239, 30.8.1988, s. 13

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE:

Artikel 1

Denna förordning skall gälla för datoriserade bokningssystem som erbjuds för att användas och/eller används inom gemenskapens område för distribution och försäljning av lufttransportprodukter oavsett

- systemleverantörens status eller nationalitet,
- varifrån den utnyttjade informationen kommer eller var den centrala databehandlingsanläggningen i fråga är belägen,
- vilket geografiskt område den aktuella lufttransportprodukten kan hänföras till.

Artikel 2

I denna förordning avses med

- a) 'lufttransportprodukt' regelbunden lufttrafik för befordran av passagerare inklusive bitjänster och ytterligare förmåner som erbjuds till försäljning och/eller säljs som en integrerad del av lufttransporttjänsten,
- b) 'datoriserat bokningssystem' ett datoriserat system som innehåller information om bland annat lufttrafikföretags
 - tidtabeller,
 - platstillgång,
 - biljettpriser och
 - tjänster i samband med flygbefordran,med eller utan möjligheter till
 - att reservera platser eller
 - att utställa biljetterav sådan omfattning att några av eller samtliga dessa tjänster ställs till förfogande för abonnenterna,
- c) 'distributionstjänster' tjänster

som en systemleverantör ställer till en abonnents eller konsumentens förfogande för att förmedla information om lufttrafikföretags tidtabeller, platstillgång, biljettpriser och tjänster i samband med flygbefordran samt för att reservera platser och/eller utställa biljetter och för att reservera andra tjänster i samband härmed,

- d) 'systemleverantör' varje företag och dess filialer som har ansvaret för driften eller marknadsföringen av ett datoriserat bokningssystem,
- e) 'moderföretag' ett lufttrafikföretag som är systemleverantör eller som direkt eller indirekt, ensamt eller tillsammans med andra, äger eller kontrollerar en systemleverantör,
- f) 'deltagande lufttrafikföretag' ett lufttrafikföretag som har ett avtal med en systemleverantör om förmedling av sina lufttransportprodukter genom ett datoriserat bokningssystem. I den utsträckning som ett moderföretag använder distributionstjänsterna i sitt eget datoriserade bokningssystem, betraktas det som ett deltagande lufttrafikföretag,
- e) 'abonnent' en person eller ett företag som inte är ett deltagande lufttrafikföretag och som enligt kontrakt eller annan överenskommelse med en systemleverantör använder ett datoriserat bokningssystem för försäljning av lufttransportprodukter direkt till enskilda personer,
- h) 'konsument' varje person som önskar upplysning om och/eller har för avsikt att köpa en lufttransportprodukt,
- i) 'primär textbild' en textbild som ger omfattande och opartisk in-

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

formation om flygförbindelser mellan två orter inom en angiven tidsperiod, och som bland annat upptar alla direkflygningar som utförs av deltagande lufttrafikföretag,

- j) 'restid' skillnaden mellan tidtabellsenlig avgångs- och ankomsttid,
- k) 'serviceförbättring' varje produkt eller tjänst som inte är en distributionstjänst som en systemleverantör på egna vägnar erbjuder abonnenter eller konsumenter i anslutning till ett datoriserat bokningssystem,
- l) 'regelbunden lufttrafik' en serie flygningar, där varje flygning uppfyller följande kriterier:
 - den utförs med luftfartyg för befordran av passagerare eller passagerare och gods och/eller post mot vederlag på ett sådant sätt att det på varje flygning finns platser att köpa för enskilda personer (antingen direkt av lufttrafikföretaget eller av dess auktoriserade agenter),
 - den bedrivs så att den betjänar trafiken mellan samma, två eller flera, orter antingen:
 - 1. enligt en utgiven tidtabell eller
 - 2. med flygningar som är så regelbundna eller täta att de utgör en igenkännlig planmässig serie.

kriminierande villkor inom ramen för det berörda systemets tillgängliga kapacitet med förbehåll för tekniska begränsningar som ligger utanför systemleverantörens kontroll.

- 2. a) En systemleverantör får inte
 - knyta oskäligen villkor till ett avtal med ett deltagande lufttrafikföretag,
 - fordra att tilläggsvillkor godtas, som genom sin karaktär eller enligt affärssed inte har något samband med deltagandet i leverantörens datoriserade bokningssystem, och skall tillämpa samma villkor för samma servicenivå.
- b) En systemleverantör får inte ställa som villkor för att få delta i leverantörens datoriserade bokningssystem att ett deltagande lufttrafikföretag inte samtidigt deltar i ett annat system.
- c) Ett deltagande lufttrafikföretag skall ha rätt att säga upp sitt avtal med en systemleverantör utan påföljd med en uppsägningstid som inte behöver överstiga sex månader, dock att den tidigast får löpa ut vid utgången av det första avtalsåret.

3. Systemleverantören skall utan diskriminering erbjuda alla deltagande lufttrafikföretag de laddnings- och databehandlingstjänster som han tillhandahåller.

4. Om systemleverantören förbättrar de distributionstjänster han erbjuder eller den utrustning som används i samband med att dessa tjänster erbjuds, skall han erbjuda samtliga deltagande lufttrafikföretag

Artikel 3

1. En systemleverantör som erbjuder distributionstjänster avseende regelbunden lufttrafik för befordran av passagerare skall ge varje lufttrafikföretag möjlighet att få del av dessa tjänster på lika och icke-dis-

dessas förbättringar på samma villkor och under samma förutsättningar med förbehåll för gällande tekniska begränsningar.

Artikel 4

1. Deltagande lufttrafikföretag och andra som lämnar material till ett datoriserat bokningssystem skall tillse att den information som lämnas är tillräckligt omfattande, riktig, inte vilseledande och genomlysande.

2. En systemleverantör skall inte behandla det material som omnämns under punkt 1 på ett sätt som kan leda till att felaktig, vilseledande eller diskriminerande information lämnas.

3. En systemleverantör skall ladda och behandla data som lämnats av deltagande lufttrafikföretag med samma omsorg och skyndsamhet med förbehåll för begränsningarna i den laddningsmetod som valts av de enskilda deltagande lufttrafikföretagen och de standardformat som används av leverantören i fråga.

Artikel 5

1. En systemleverantör skall tillhandahålla en primär textbild som visar data, som inlevererats av deltagande lufttrafikföretag, om tidtabeller, biljettpriser och tillgången på platser för enskilda köpare på ett klart och tillräckligt omfattande sätt som inte är diskriminerande eller partiskt, i synnerhet vad gäller den ordning i vilken informationen presenteras.

2. En systemleverantör skall inte avsiktligt eller av oaktsamhet visa oriktig eller vilseledande information och i synnerhet får, med förbehåll för artikel 9.5,

- de normer som används för att rangordna informationen inte baseras på någon faktor som direkt eller indirekt har samband med lufttrafikföretagets identitet och inte tillämpas på ett för något deltagande lufttrafikföretag diskriminerande sätt,
- ingen diskriminering utövas vid sammanställning och val av två orter för en flygning på grund av att olika flygplatser betjänar samma ort.

3. Ordningsföljden mellan olika flygmöjligheter på den primära textbilden för den eller de dagar som begärs skall vara den som framgår av bilagan, såvida inte en konsument begär att få den på ett annat sätt för en särskild transaktion.

Artikel 6

En systemleverantör skall endast tillhandahålla information, från sitt datoriserade bokningssystem i form av statistik eller av annat slag, utöver den som erbjuds som en integrerad del av distributionstjänsterna enligt följande:

- a) information om enskilda bokningar skall ställas till förfogande på lika villkor för det eller de lufttrafikföretag som deltar i utförandet av den tjänst som bokningen avser;
- b) information i samlad eller anonym form skall, när den ställs till förfogande på begäran av ett lufttrafikföretag, erbjudas alla deltagande lufttrafikföretag utan diskriminering;
- c) annan information från det datoriserade bokningssystemet skall ställas till förfogande efter samtycke från det berörda lufttrafikföretaget och under förutsättning

att en överenskommelse träffats mellan en systemleverantör och deltagande lufttrafikföretag;

- d) personlig information om en konsument härrörande från en resebyrå får bara med konsumentens medgivande göras tillgänglig för andra som inte är berörda av transaktionen.

Artikel 7

1. Förpliktelserna för en systemleverantör enligt artikel 3 – 6 gäller inte mot ett moderföretag i ett tredje land, i den mån företags datoriserade bokningssystem inte står i överensstämmelse med denna förordning eller inte erbjuder gemenskapens lufttrafikföretag en behandling som är likvärdig med den som tillämpas enligt denna förordning.

2. Förpliktelserna enligt artikel 8 för moderföretag och deltagande lufttrafikföretag gäller inte mot ett datoriserat bokningssystem som kontrolleras av lufttrafikföretag i ett tredje land, i den mån ett moderföretag eller ett deltagande lufttrafikföretag inte beviljas en behandling i detta land som är likvärdig med den som tillämpas enligt denna förordning och enligt kommissionens förordning (EEG) nr 2672/88.

3. En systemleverantör eller ett lufttrafikföretag som ämnar återropa bestämmelserna i punkt 1 eller 2 måste underrätta kommissionen om sina avsikter och skälen för dessa senast 14 dagar före en sådan åtgärd. I undantagsfall kan kommissionen på begäran av den berörda leverantören eller det berörda lufttrafikföretaget dispensera från 14-dagarsregeln.

4. När kommissionen mottar en un-

derrättelse, skall den utan dröjsmål fastställa huruvida diskriminering i den mening som avses i punkterna 1 och 2 föreligger. Om så befinns vara fallet, skall kommissionen informera alla systemleverantörer eller de berörda lufttrafikföretagen i gemenskapen liksom medlemsstaterna om detta. Om diskriminering i den mening som avses i punkt 1 eller 2 inte föreligger, skall kommissionen informera systemleverantören eller de berörda lufttrafikföretagen om det.

Artikel 8

1. Ett moderföretag eller deltagande lufttrafikföretag får inte till en abonnents användning av något visst datoriserat bokningssystem knyta någon provision eller annan förmån för att sälja eller utställa biljetter för företags lufttransportprodukter.

2. Ett moderföretag eller deltagande lufttrafikföretag får inte kräva att en abonnent använder ett visst datoriserat bokningssystem för att sälja eller utställa biljetter för en lufttransportprodukt som företaget självt direkt eller indirekt levererar.

3. Punkterna 1 och 2 hindrar inte att ett lufttrafikföretag kan ställa särskilda villkor för att godkänna en resebyrå som sin agent med rätt att sälja och utställa biljetter för företags lufttransportprodukter.

Artikel 9

1. En systemleverantör skall utan diskriminering ställa samtliga distributionstjänster i ett datoriserat bokningssystem till förfogande för alla abonnenter.

2. En systemleverantör får inte kräva att en abonnent ingår ett exklusivavtal och får heller inte varken

direkt eller indirekt hindra en abonnent från att abonnera på eller använda andra system.

3. En systemleverantör som erbjuder någon av abonnenterna en serviceförbättring skall erbjuda alla abonnenterna denna förbättring utan diskriminering.

4. En systemleverantör får inte ställa upp oskälliga villkor i ett avtal med en abonnent, och en abonnent får alltid säga upp sitt avtal med en systemleverantör utan påföljd med en uppsägningstid som inte behöver överstiga tre månader, dock att den tidigast får löpa ut vid utgången av det första avtalsåret.

5. En systemleverantör skall säkerställa antingen på teknisk väg eller genom avtalet med abonnenten att en primär textbild tillhandahålls för varje enskild transaktion och att abonnenten inte behandlar det material som levereras av de datoriserade bokningssystemen på ett sätt som skulle leda till att konsumenterna får oriktig, vilseledande eller diskriminerande information. Abonnenten får emellertid för en enskild transaktion omgruppera data eller använda alternativa textbilder för att tillmötesgå en kunds önskan.

6. En systemleverantör får inte ålägga en abonnent någon skyldighet att acceptera ett erbjudande om teknisk utrustning men kan kräva att en utrustning som är kompatibel med hans eget system används.

Artikel 10

1. De avgifter som begärs av en systemleverantör får inte vara diskriminerande och skall stå i ett rimligt förhållande till anskaffningskostna-

den för den tjänst som tillhandahålls och utnyttjas och skall i synnerhet vara desamma för samma service-nivå.

2. En systemleverantör skall på begäran lämna intresserade parter uppgifter om tillämpade metoder och avgifter, om erbjudna systemtjänster samt om de kriterier för redigering och textbildspresentation som används. Denna bestämmelse förpliktar emellertid inte en systemleverantör att lämna information som är äganderättsligt skyddad, till exempel programvara.

3. Alla deltagande lufttrafikföretag och abonnenter skall utan diskriminering underrättas om alla förändringar av avgiftsnivåer, villkor eller tjänster som erbjuds och grunden för dessa förändringar.

Artikel 11

1. Kommissionen skall, efter mottagande av klagomål eller på eget initiativ, inleda förfaranden för att få överträdelser av bestämmelserna i denna förordning att upphöra.

2. Klagomål kan lämnas in av

- a) medlemsstater,
- b) fysiska eller juridiska personer som gör gällande ett rättmätigt intresse.

3. Kommissionen skall omedelbart sända medlemsstaterna kopior av klagomålen och framställningarna och av alla relevanta dokument som sänts till den eller som den sänder ut under förfarandenas gång.

Artikel 12

1. Kommissionen får när den fullgör de uppdrag som tilldelas den genom denna förordning inhämta all nöd-

vändig information från medlemsstaterna och från företag och sammanslutningar av företag.

2. Kommissionen får fastställa en tidsgräns, som inte får understiga en månad, för när den begärda informationen skall vara inlämnad.

3. När kommissionen sänder en begäran om information till ett företag eller en sammanslutning av företag, skall den samtidigt sända en kopia av denna begäran till den medlemsstat inom vars territorium företaget eller sammanslutningen av företag har sitt huvudkontor.

4. I sin begäran skall kommissionen ange den rättsliga grunden för och syftet med sin begäran samt de påföljder som stadgas i artikel 16.1 för den som lämnar oriktig information.

5. Det åvilar ägarna till företagen eller deras representanter och i fråga om juridiska personer eller företag, firmor eller sammanslutningar, som inte är juridiska personer, den person som är bemyndigad att företräda dem enligt lag eller enligt deras bestämmelser att lämna den begärda informationen.

Artikel 13

1. Kommissionen får när den fullgör de uppdrag som tilldelas den enligt denna förordning företa alla erforderliga undersökningar hos företag och sammanslutningar av företag. För detta ändamål skall tjänstemän befullmäktigade av kommissionen ha befogenhet att:

- a) granska räkenskaperna och andra affärshandlingar;
- b) ta kopior av eller göra utdrag ur räkenskaper och andra affärshandlingar;
- c) kräva muntliga förklaringar på

stället;

- d) gå in i vilka lokaler, på vilken mark och i vilka fordon som helst som används av företag eller sammanslutningar av företag.

2. De av kommissionen bemyndigade tjänstemännen skall utöva sina befogenheter efter uppvisandet av ett skriftligt bemyndigande, i vilket ämnet för och syftet med undersökningen anges liksom de påföljder som stadgas i artikel 16.1 för de fall då begärda räkenskaper eller andra affärshandlingar företes i ett ofullständigt skick. I god tid före undersökningen skall kommissionen underrätta den medlemsstat inom vars territorium undersökningen skall företas om undersökningen och om de bemyndigade tjänstemännens identitet.

3. Företag och sammanslutningar av företag skall underkasta sig undersökningar som kommissionen fattat beslut om. I beslutet skall anges ämnet för och syftet med undersökningen samt datum då den skall inledas och upplysning lämnas om de påföljder som stadgas i artikel 16.1 och om rätten att få beslutet omprövat av domstolen.

4. Kommissionen fattar de i punkt 3 nämnda besluten efter konsultation med den medlemsstat inom vars territorium undersökningen skall företas.

5. Tjänstemän i den medlemsstat inom vars territorium undersökningen skall företas kan på begäran av denna medlemsstat eller kommissionen lämna kommissionens tjänstemän den hjälp de behöver för att utföra sitt uppdrag.

6. I de fall då ett företag motsätter

sig en undersökning som beordrats enligt denna artikel, skall den berörda medlemsstaten lämna de av kommissionen bemyndigade tjänstemännen den hjälp som behövs för att göra det möjligt för dem att utföra sin undersökning.

Artikel 14

1. Den information som kommer fram som ett resultat av tillämpningen av artiklarna 12 och 13 får endast användas för de syften som anges i den aktuella begäran eller undersökningen.

2. Utan att det inskränker tillämpligheten av artiklarna 11 och 20 får kommissionen och behöriga myndigheter inom medlemsstaterna samt deras tjänstemän och övriga anställda inte röja information som omfattas av tystnadsplikt och som de har fått vid tillämpning av denna förordning.

3. Punkterna 1 och 2 hindrar inte att allmän information eller redogörelser som inte innehåller upplysningar om enskilda företag eller sammanslutningar av företag offentliggörs.

Artikel 15

1. Om ett företag eller en sammanslutning av företag inte tillhandahåller den begärda informationen inom den tidsram som fastställts av kommissionen eller tillhandahåller ofullständig information, skall kommissionen genom beslut kräva att informationen överlämnas. I beslutet skall anges vilken information som begärs samt fastställas en lämplig tidsgräns inom vilken den skall överlämnas och lämnas upplysning om de påföljder som stadgas i artikel 16.1 liksom om rätten att få beslutet omprövat av domstolen.

2. Kommissionen skall samtidigt sända en kopia av sitt beslut till behörig myndighet i den medlemsstat inom vars territorium företaget eller sammanslutningen av företag har sitt huvudkontor.

Artikel 16

1. Kommissionen kan genom beslut ålägga företag eller sammanslutningar av företag sanktionsavgifter på 1 000 till 50 000 ecu om de uppsåtliga eller av oaksamhet

- a) i ett svar på en begäran enligt artikel 12 lämnar oriktiga upplysningar eller inte lämnar upplysningarna inom den fastställda tidsramen;
- b) under pågående undersökningar företer de begärda räkenskaperna eller andra affärshandlingar i ofullständigt skick eller vägrar att underkasta sig en undersökning enligt artikel 13.1.

2. Kommissionen kan genom beslut ålägga systemleverantörer, moderföretag, deltagande lufttrafikföretag och/eller abonnenter sanktionsavgifter för överträdelse av denna förordning på högst 10 procent av den årliga omsättningen i den relevanta verksamheten vid det berörda företaget.

Då sanktionsavgiftens storlek fastställs, skall hänsyn tas till både hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den pågått.

3. Beslut som fattas enligt punkterna 1 och 2 är inte av straffrättslig karaktär.

Artikel 17

Domstolen har oinskränkt domsrätt i den mening som avses i fördragets artikel 172 att ompröva beslut var-

igenom kommissionen har ålagt en sanktionsavgift; den kan undanröja, reducera eller höja sanktionsavgiften.

Artikel 18

Vid tillämpning av artikel 16 skall ccun ha det värde som har fastställts för utarbetandet av Europeiska gemenskapernas allmänna budget enligt artiklarna 207 och 209 i fördraget.

Artikel 19

1. Innan kommissionen fattar beslut enligt artikel 16, skall den ge de berörda företagen eller sammanslutningarna av företag tillfälle att bli hörda om de förhållanden som kommissionen har eller har haft invändningar mot.

2. Om kommissionen eller medlemsstaternas behöriga myndigheter anser det nödvändigt, kan de också höra andra fysiska eller juridiska personer. Framställningar från sådana personer om att bli hörda skall bifallas, när de visar att de har tillräckliga intressen i saken.

Artikel 20

1. Kommissionen skall offentliggöra de beslut som den fattar enligt artikel 16.

2. Offentliggörandet skall ge upplysning om parternas namn och beslutets huvudsakliga innehåll; vid offentliggörandet skall hänsyn tas till företagens rättmätiga intresse av att skydda sina affärshemligheter.

Artikel 21

1. Denna förordning skall tillämpas från den 1 augusti 1989 på alla datoriserade bokningssystem för regelbunden lufttrafik för befordran av passagerare.

2. Utan hinder av punkt 1 skall artiklarna 5.3 och 9.5 inte tillämpas förrän den 1 januari 1990 på datoriserade bokningssystem som har etablerat sina centrala administrationer och huvudkontor i gemenskapen före den 1 augusti 1989. Kommissionen kan bevilja ytterligare 12 månaders uppskov för datoriserade bokningssystem som av tekniska skäl inte kan uppfylla dessa villkor den 1 januari 1990.

Artikel 22

Denna förordning inskränker inte tillämpningen av nationell lagstiftning om säkerhet, allmän ordning eller dataskydd.

Artikel 23

Rådet skall besluta om revidering av denna förordning senast den 31 december 1992 på grundval av ett förslag från kommissionen vilket skall överlämnas senast den 31 mars 1992 tillsammans med en redogörelse för tillämpningen av denna förordning.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Utfärdad i Bryssel den 24 juli 1989.

På rådets vägnar

H. NALLET
Ordförande

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

KRITERIER FÖR ATT FASTSTÄLLA ORDNINGSFÖLJDEN

Allmänna kriterier

1. En primär textbild skall, då det är praktiskt möjligt, omfatta deltagande lufttrafikföretags indirekta flygningar genom att det visar minst nio anslutningsorter. Ett deltagande lufttrafikföretag kan begära att en indirekt flygning tas med om linjen inte överstiger storcirkelavståndet mellan de två flygplatserna med 130 procent. Anslutningsorter med linjer som överstiger 130 procent behöver inte visas.
2. En systemleverantör får inte använda skärmutrymmet i sina primära textbilder på ett sådant sätt att exponeringen av en särskild rese-möjlighet överdrivs eller så att orealistiska resemöjligheter presenteras.
3. I de fall då en systemleverantör väljer att presentera information om tidtabeller och biljettpriser för flygförbindelser mellan två orter för lufttrafikföretag, som inte är deltagande lufttrafikföretag, skall denna information vara riktig och inte vilseledande eller diskriminerande och presenteras på samma sätt som informationen om de övriga lufttrafikföretagen.
4. Om informationen beträffande

antalet direkta flygförbindelser och de berörda lufttrafikföretagens identitet inte är fullständig, skall detta tydligt anges på den aktuella textbilden.

Kriterier för regelbunden lufttrafik

1. Flygmöjligheterna i regelbunden lufttrafik den dag eller de dagar som efterfrågas skall presenteras i följande ordning på primära textbilder såvida inte en konsument begär en annan ordning för en enskild transaktion:
 - i) alla non-stop direktflygningar mellan de två orter som berörs,
 - ii) andra direktflygningar, som inte innebär byte av flygplan, mellan de två orter som berörs,
 - iii) indirekta flygningar.

En konsument skall minst kunna kräva att ordningsföljden på den primära textbilden är fastställd efter avgångs- eller ankomsttid och/eller efter restiden. Om konsumenten inte uttrycker något önskemål, skall ordningsföljden på en primär textbild vara fastställd efter avgångstid för grupp i) och efter restiden för grupperna ii) och iii).

2. Det skall klart framgå vilka flygningar som innebär mellanlandningar, flygplansbyte, byte av flygplats och/eller har gemensam linjebeteckning. Flygningar med gemensam linjebeteckning skall behandlas som indirekta flygningar.

**Rådets direktiv
av den 16 december 1980
om framtida samarbete och ömsesidig hjälp mellan
medlemsstater vid undersökningar av
luftfartsolyckor
(80/1266/EG)**

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

RÅDETS DIREKTIV av den 16 december 1980

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

om framtida samarbete och ömsesidig hjälp mellan medlemsstater vid undersökningar av luftfartsolyckor
(80/1266/EG)

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen, särskilt artikel 84.2 i detta och

med beaktande av följande:

Moderna tunga luftfartyg blir ständigt mer tekniskt komplicerade; enligt kapitel 5 i bilaga 13 till konventionen angående internationell civil luftfart åligger det de fördragslutande staterna att på begäran av behörig medlemsstat omedelbart låta oberoende experter från många olika tekniska och operativa områden undersöka olyckor där sådana luftfartyg är inblandade.

Alla medlemsstater kan inte ständigt eller i full utsträckning hålla tillgänglig den specialiststab eller den lämpliga tekniska utrustning som fordras för att undersöka större olyckor.

Den enhetliga tekniska utvecklingen och prestationsnivån på luftfartens område inom medlemsstaterna gör det möjligt för dem att samarbeta när det gäller att undersöka och förebygga luftfartsolyckor.

I över 90 procent av olyckorna är luftfartyg med en tillåten startvikt på högst 5700 kg inblandade; för säkerheten inom luftfarten och för att förebygga olyckor är det tillrådligt att också uthyta information om dessa olyckor.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE:

Artikel 1

1. Om ett civilt luftfartyg är inblandat i en olycka, skall varje medlemsstat för att lämna ömsesidig hjälp på begäran av den medlemsstat som leder undersökningen bemöda sig om att inom gränserna för sina möjligheter och i den mån det är lämpligt ställa till förfogande

a) installationer, resurser och utrustning som tillhör statens myndigheter för:

- den tekniska undersökningen av vrakdelar, luftfartygsutrustning och andra föremål som är av betydelse för undersökningen,
- utvärdering av information från färdskrivare och annan apparatur för registrering av flygparametrar, kommunikation och ljudvarning i förarkabinen och
- elektronisk lagring och utvärdering av data om luftfartsolyckor.

b) experter på undersökningar av luftfartsolyckor som kan påtaga sig speciella uppgifter men dock endast då en undersökning inlett till följd av en större olycka.

2. Denna ömsesidiga hjälp bör så långt möjligt lämnas kostnadsfritt.

Artikel 2

Medlemsstaterna skall regelbundet underrätta varandra om olyckstill-

bud som inte lett till någon olycka och om resultaten av undersökningar av olyckor som luftfartyg med en tillåten startvikt på högst 5700 kg varit inblandade i, förutsatt att sådana resultat är tillgängliga i en form som motsvarar det formulär för rapportering av olycks-/olyckstillbudsdata som utarbetats av Internationella civila luftfartsorganisationen.

Sådan information och sådana resultat skall utväxlas i den mån de bidrar till att förbättra säkerheten inom luftfarten och till att förebygga olyckor.

Artikel 3

Efter samråd med kommissionen skall medlemsstaterna vidta de åtgärder som är nödvändiga för att genomföra detta direktiv från den 1 juli 1981.

Artikel 4

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Bryssel den 16 december 1980.

På rådets vägnar

Colette FLESCHE
Ordförande

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

**Rådets direktiv
av den 20 december 1979
om begränsning av buller från underljudsluftfartyg
(80/51/EEG)**

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

RÅDETS DIREKTIV av den 20 december 1979

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

om begränsning av buller från underljudsluftfartyg
(80/51 EEG)

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen, särskilt artikel 84.2 i detta,

med beaktande av det utkast till direktiv som överlämnats av kommissionen,

med beaktande av Europaparlamentets yttrande¹,

med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande², och

med beaktande av följande:

Av Europeiska gemenskapernas handlingsprogram på miljöområdet³ framgår tydligt bullerproblemets betydelse och i synnerhet behovet av att vidta åtgärder mot buller orsakat av lufttrafik.

Rådets program för prioriteringar vid undersökning av lufttransportfrågor omnämner emissioner från luftfartyg inklusive buller.

Buller från luftfartyg bör minskas under hänsynstagande till miljöfaktorer, tekniska möjligheter och ekonomiska konsekvenser.

Ett lämpligt sätt att minska denna olägenhet skulle vara att fastställa en gräns för bulleremissioner från källan baserad på de normer som uppställts av Internationella civila luftfartsorganisationen.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE:

Artikel 1

Varje medlemsstat skall säkerställa att civila luftfartyg som hör till någon av de kategorier som anges i bilaga 16 till konventionen angående internationell civil luftfart, tredje utgåvan (juli 1978) och som är registrerade inom medlemsstatens territorium inte får användas där om inte medlemsstaten har utfärdat miljövärldighetsbevis efter tillfredsställande utredning om att luftfartyget uppfyller krav som minst motsvarar tillämpliga normer i del II, kapitel 2, 3, 5 eller 6 i ovannämnda bilaga.

Artikel 2

1. De dokument som utgör bevis om miljövärldighet enligt artiklarna 1, 3, 4 och 5 kan ha formen av separata miljövärldighetsbevis eller en lämplig förklaring i en annan handling som godkänts av registreringsstaten och som enligt denna stats bestämmelser skall medföras i luftfartyget. Dokumenten skall minst innehålla följande upplysningar:

- a) registreringsstat och luftfartygets registreringsbeteckning,
- b) tillverkarens serienummer,
- c) tillverkarens typ- och modellbeteckning,
- d) uppgift om alla ytterligare ändringar som gjorts för att uppfylla de normer som gäller för miljövärldighetsbeviset,
- e) de högsta vikter vid vilka det är

1 EGT nr C 178, 2.8.1976, s. 61.

2 EGT nr C 299, 18.12.1976, s. 61.

3 EGT nr C 112, 20.11.1973, s. 1.

visat att normerna för miljövårdighetsbeviset uppfylls,

- f) för flygplan för vilka ansökan om utfärdande av bevis har inlämnats den 6 oktober 1977 eller senare: den (de) bullernivå(er) och dess (deras) 90-procentiga konfidenstervall(er) på den (de) referenspunkt(er) för vilken (vilka) det har visats att normerna för miljövårdighetsbeviset uppfylls.

2. Medlemsstaterna skall erkänna giltigheten av de dokument som omnämns i punkt 1 och som har utfärdats av behöriga myndigheter i en registreringsstat som samtidigt är en medlemsstat.

Artikel 3

1. Medlemsstaterna skall säkerställa att civila, propellerdrivna flygplan med en godkänd startvikt på högst 5700 kg och civila jetmotordrivna underljudsflygplan, som inte tillhör någon av de kategorier som anges i bilaga 16 till konventionen angående internationell civil luftfart, tredje utgåvan (juli 1978) och som använder flygplatser belägna i någon medlemsstat, för att bli godkända uppfyller krav som minst motsvarar tillämpliga normer i del II, kapitel 2 eller 6 i ovannämnda bilaga då de första gången registreras inom deras territorier.

2. Punkt 1 skall tillämpas från följande datum:

- propellerdrivna flygplan: senast sex månader efter dagen för anmälan av detta direktiv,
- jetmotordrivna underljudsflygplan: senast en månad efter dagen för anmälan av detta direktiv.

3. Utan hinder av vad som föreskrivs

i punkt 1 kan medlemsstaterna besluta att medge registrering av sådana i punkt 1 omnämnda propellerdrivna flygplan från en annan medlemsstat efter det datum som anges i punkt 2 om de försäkras sig om att sådana flygplan endast används inom deras egna territorier eller inom territorier tillhöriga stater som samtycker till det.

Artikel 4

1. Från föreskrifterna i artikel 3 undantas:

- i) luftfartyg som inte uppfyller de gällande normerna för miljövårdighetsbevis när de kan utrustas så att de uppfyller dessa normer, förutsatt att

a) lämplig utrustning finns för ombyggnad av luftfartygstypen i fråga,

b) luftfartyg, som förses med sådan utrustning, kan uppfylla de normer som krävs för miljövårdighetsbevis,

c) sådan utrustning faktiskt finns tillgänglig, och

d) utrustningen har beställts; den ifrågavarande utrustningen skall anbringas inom två år från registreringsdatum;

- ii) luftfartyg, som före den 1 juli 1979 har använts i en medlemsstat till följd av avbetalnings- eller hyresavtal som har ingåtts senast detta datum och som därför har varit registrerade i en annan stat än den i vilken de används.

2. Medlemsstaterna kan undanta luftfartyg som inte uppfyller gällande krav för miljövårdighetsbevis från bestämmelserna i artikel 3 i följande fall:

- a) luftfartyg som ersätter ett mot-

svarande antal luftfartyg om dessa har förstörts genom olycks- händelse och inte kan ersättas med likvärdiga luftfartyg med miljövärdebevis då sådana inte finns tillgängliga på marknaden, förutsatt att ersättningsluftfartygen registreras inom ett år efter olyckan i fråga.

- b) luftfartyg av historiskt intresse,
- c) luftfartyg beträffande vilka ifrågavarande lufttrafikföretag visar att deras fortsatta verksamhet annars skulle skadas i en orimlig omfattning, dock att luftfartygen skall avföras ur registret senast den 31 december 1984.

En medlemsstat kan emellertid kräva att ett luftfartyg som avses i b eller c i denna punkt skall uppfylla bestämmelserna i artikel 3 om det använder flygplatser i denna medlemsstat. De medlemsstater som kräver att sådana luftfartyg uppfyller bestämmelserna i artikel 3 skall underrätta de övriga medlemsstaterna och kommissionen om detta.

Artikel 5

1. Med förbehåll för artikel 1 skall varje medlemsstat säkerställa att civila jetmotordrivna underljudsflygplan med en maximal godkänd startvikt på över 20 ton som är registrerade inom medlemsstatens territorium inte får användas inom denna stats territorium efter den 31 december 1986 om inte medlemsstaten har utfärdat miljövärdebevis efter tillfredsställande utredning om att flygplanet uppfyller krav som minst motsvarar normerna i del II, kapitel 2 i bilaga 16 till konventionen angående internationell civil luftfart, tredje utgåvan (juli 1978).

2. Medlemsstaternas behöriga myndigheter kan medge tillfälliga undantag från bestämmelserna i punkt 1 om ifrågavarande lufttrafikföretag åtar sig att ersätta de berörda flygplanen senast den 31 december 1988 med andra på marknaden tillgängliga flygplan som uppfyller krav som minst motsvarar bullernormerna i del II, kapitel 3 i bilaga 16 till konventionen angående internationell civil luftfart, tredje utgåvan (juli 1978).

Artikel 6

I särskilda enskilda fall kan medlemsstater tillåta tillfällig användning inom sina territorier av luftfartyg som inte kan sättas i trafik på grund av de övriga bestämmelserna i detta direktiv.

Artikel 7

Medlemsstaterna skall bemöda sig om att vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att luftfartyg som inte är registrerade i en medlemsstat men som använder flygplatser inom deras territorier uppfyller krav som är minst lika stränga som de krav medlemsstaternas luftfartyg skall uppfylla enligt artikel 1-6.

Artikel 8

1. Med förbehåll för artikel 3.1 skall medlemsstaterna sätta i kraft de bestämmelser som är nödvändiga för att följa detta direktiv senast sex månader efter dagen för anmälan och skall genast underrätta kommissionen om detta.

2. Medlemsstaterna skall se till att texterna till centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av

detta direktiv överlämnas till kommissionen.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

Artikel 9

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna. Utfärdat i Bryssel den 20 december 1979.

På rådets vägnar

J. TUNNEY
Ordförande

**Rådets direktiv
av den 4 december 1989
om begränsning av buller från civila jetmotordrivna
underljudsflygplan
(89/629/EEG)**

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

RÅDETS DIREKTIV av den 4 december 1989

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

om begränsning av buller från civila jetmotordrivna underljudsflygplan
(89/629/EEG)

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen, särskilt artikel 84.2 i detta,

med beaktande av kommissionens förslag¹,

med beaktande av Europaparlamentets yttrande²,

med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande³, och

med beaktande av följande:

Tillämpningen av bulleremissionsnormer på civila jetmotordrivna underljudsflygplan har betydande följder för lufttransporter, i synnerhet då dessa normer medför begränsningar beträffande vilken typ av flygplan som lufttrafikföretagen får använda, främjar investeringar i de modernaste och minst bullrande flygplan som finns tillgängliga och underlättar att befintlig kapacitet, inklusive flygplatsernas kapacitet, utnyttjas bättre; i direktiv 80/51/EEG⁴, i dess lydelse enligt direktiv 83/206/EEG⁵, fastställs gränser för emission av buller av sådant slag.

Rådets program för prioriteringar vid undersökning av lufttransportfrågor omnämner emissioner från flygplan inklusive buller.

Av europeiska gemenskapernas handlingsprogram på miljöområdet⁶ framgår tydligt bullerproblemets betydelse och i synnerhet behovet av att vidta åtgärder mot buller orsakat av lufttrafik.

Buller från flygplan bör minskas ytterligare under hänsynstagande till miljöfaktorer, tekniska möjligheter och ekonomiska konsekvenser.

Det är därför lämpligt att begränsa rätten att registrera civila jetmotordrivna underljudsflygplan i medlemsstaterna till sådana som uppfyller normerna i del II, kapitel 3, volym I i bilaga 16 till konventionen angående internationell civil luftfart, andra utgåvan, 1988; i förbindelse med att ett område utan inre gränser upprättas är det rimligt att från denna regel om begränsad rätt till registrering undanta flygplan som är registrerade i medlemsstaterna den 1 november 1990; på grund av den rörelsefrihet en sådan regel medför är det viktigt att undantagen begränsas och att de som medges noggrant följs och tidsbegränsas.

För att uppnå detta syfte bör det som en komplettering av de befintliga reglerna införas gemensamma regler inom rimlig tid för att säkerställa att det används ett samordnat tillvägagångssätt inom hela gemenskapen; detta är särskilt betydelsefullt med hänsyn till de steg som nyligen tagits för att liberalisera den europeiska lufttrafiken.

Det arbete som gemenskapen har genomfört i samarbete med andra

¹ EGT nr C 37, 14.2.1989, s. 6.

² EGT nr C 158, 26.6.1989, s. 492.

³ EGT nr C 221, 28.8.1989, s. 1.

⁴ EGT nr L 18, 24.1.1980, s. 26.

⁵ EGT nr L 117, 4.5.1983, s. 15.

⁶ EGT nr C 328, 17.12.1987, s. 1.

internationella organisationer har visat att en begränsning i rätten att i medlemsstaterna registrera flygplan, som inte uppfyller normerna för miljövårdighetsbevis i kapitel 3 i ovannämnda bilaga 16, sedd isolerad har en begränsad påverkan på miljön och därför endast bör ses som ett första steg, som skall följas av åtgärder för att begränsa rätten att använda flygplan som inte uppfyller normerna i kapitel 3 i ovannämnda bilaga 16.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE:

Artikel 1

1. Avsikten med detta direktiv är att fastställa strängare regler för begränsning av buller från civila jetmotordrivna underljudsflygplan.
2. Direktivet gäller inte för flygplan med en startmassa på högst 34 000 kg och med en kapacitet på högst 19 säten.

Artikel 2

1. Medlemsstaterna skall säkerställa att från den 1 november 1990 civila jetmotordrivna underljudsflygplan som registrerats inom deras territorier efter detta datum inte får användas inom deras territorier eller inom en annan medlemsstats territorium om de inte beviljats miljövårdighetsbevis enligt normer som minst motsvarar normerna i del II, kapitel 3 i volym I i bilaga 16 till konventionen angående internationell civil luftfart, andra utgåvan 1988.
2. Punkt 1 gäller inte för flygplan som införts i medlemsstaters nationella register den 1 november 1990.

3. Det territorium som nämns i punkt 1 omfattar inte de utomeuropeiska departement som omnämns i fördragets artikel 227.2.

Artikel 3

Medlemsstaterna skall vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att den avsikt som anges i artikel 1.1 inte kringgås, till exempel genom någon form av hyresavtal.

Artikel 4

Medlemsstaterna får medge undantag från bestämmelserna i artikel 2 för

- a) flygplan av historiskt intresse,
- b) flygplan som ett lufttrafikföretag i en medlemsstat har använt före den 1 november 1989 enligt ännu gällande avbetalnings- eller hyresavtal och som i detta sammanhang har registrerats i ett tredje land,
- c) flygplan som hyrts ut till ett lufttrafikföretag i ett tredje land och vilka av den anledningen tillfälligt har avförts ur en medlemsstats register,
- d) ett flygplan som ersätter ett annat flygplan, vilket förstörts genom olyckshändelse och vilket lufttrafikföretaget inte kan ersätta med ett likvärdigt flygplan med miljövårdighetsbevis enligt artikel 2.1, som finns tillgängligt på marknaden, förutsatt att ersättningsflygplanet registreras inom ett år efter olyckan,
- e) flygplan med motorer med ett genomströmningsförhållande (by-pass ratio) på 2 eller däröver.

Artikel 5

Medlemsstaterna får medge undantag från bestämmelserna i artikel 2

under en inledande period på högst tre år, vilken kan förnyas för högst två år åt gången, förutsatt att sådana undantag upphör att gälla senast den 31 december 1995, för

- flygplan som är korttidshyrda från ett tredje land, förutsatt att lufttrafikföretaget visar att detta är allmän praxis inom verksamhetsområdet och att den fortsatta verksamheten annars skulle skadas,
- flygplan beträffande vilka ett lufttrafikföretag visar att den fortsatta verksamheten skulle skadas orimligt om inte flygplanet fick användas.

Artikel 6

1. En medlemsstat som medger undantag skall underrätta behöriga myndigheter i medlemsstaterna och kommissionen om detta.
2. Medlemsstaterna skall erkänna de undantag som medgetts av andra medlemsstater enligt artiklarna 4 och 5.

Artikel 7

1. Medlemsstaterna skall sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv före den 30 september 1990.
2. Medlemsstaterna skall till kommissionen överlämna texterna till de bestämmelser som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

Artikel 8

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Bryssel den 4 december 1989.

På rådets vägnar

M. DELEBARRE

Ordförande

Förklaring från Förbundsrepubliken Tysklands regering

Rådet har mottagit följande meddelande från Förbundsrepubliken Tysklands regering:

Förbundsrepubliken Tysklands regering förklarade i samband med att den deponerade sina ratifikationsinstrument avseende Fördragen om upprättande av Europeiska gemenskaperna att dessa fördrag likaledes gällde för Land Berlin. Den förklarade samtidigt att de rättigheter och det ansvar som tillagts Frankrike, Storbritannien och Förenta staterna med avseende på Berlin inte påverkades. Med hänsyn till att civil luftfart är ett av de områden där de nämnda staterna uttryckligen har förbehållit sig befogenheter med avseende på Berlin uttalar Förbundsrepubliken Tysklands regering efter att ha konsulterat dessa staters regeringar att rådets direktiv 89/629/EEG om begränsning av buller från civila jetmotordrivna underljudsflygplan inte omfattar Land Berlin.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

**Rådets direktiv
av den 13 juni 1990
om paketresor, semesterpaket och andra
paketarrangemang
(90/314/EEG)**

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

RÅDETS DIREKTIV

av den 13 juni 1990

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

om paketresor, semesterpaket och andra paketarrangemang
(90/314/EEG)

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av Fördraget om upprättande av Europeiska ekonomiska gemenskapen, särskilt artikel 100a i detta,

med beaktande av kommissionens förslag¹,

i samarbete med Europaparlamentet²,

med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande³,

och med beaktande av följande:

Ett av gemenskapens huvudmål är att förverkliga den inre marknaden där turistsektorn är en väsentlig del.

Den nationella lagstiftningen i de olika medlemsstaterna om paketresor, semesterpaket och andra paketarrangemang, nedan kallade 'resepaket', uppvisar stora skillnader, och nationell praxis på detta område är mycket varierande. Detta får till följd att researrangörer hindras att fritt tillhandahålla sina tjänster avseende resepaket och leder till en snedvridning av konkurrensen mellan näringsidkare som är etablerade i olika medlemsländer.

Gemensamma regler för resepaket bidrar till att hindren undanröjs och möjliggör på så sätt en gemensam marknad för tjänster. De näringsidkare som är etablerade i en medlemsstat får då möjlighet att tillhandahålla sina tjänster i andra medlemsstater. Konsumenterna inom gemenskapen kan på så sätt dra nytta av jämförbara villkor när de köper ett resepaket i en medlemsstat.

Punkt 36 b i bilagan till rådets resolution av den 19 maj 1981 om Europeiska ekonomiska gemenskapernas andra konsumentpolitiska program⁴ anmodar kommissionen att studera bl a turism och, om så bedöms lämpligt, lägga fram lämpliga förslag. Hänsyn skall därvid tas till förslagets betydelse för konsumentskyddet och till hur skillnaderna i medlemsstaternas lagstiftning inverkar på den gemensamma marknadens funktion.

I en resolution av den 10 april 1984⁵ rörande ett gemenskapsprogram för turism välkomnade rådet kommissionens initiativ att fästa uppmärksamheten på turismens betydelse och uppmärksammade kommissionens första riktlinjer för ett gemenskapsprogram för turism.

Kommissionens skrivelse till rådet med titeln "Nya impulser för konsumentskyddsprogrammet" som godkändes genom en resolution av rådet den 6 maj 1986⁶ nämner, bland de åtgärder som kommissionen föreslår, i punkt 37 en harmonisering av lagstiftningen om resepaket.

¹ EGT nr C 96, 12.4.1988, s. 5.

² EGT nr C 69, 20.3.1989, s. 102 och EGT nr C 149, 18.6.1990.

³ EGT nr C 102, 24.4.1989, s. 27.

⁴ EGT nr C 165, 23.6.1981, s. 24.

⁵ EGT nr C 115, 30.4.1984, s. 1.

⁶ EGT nr C 118, 7.3.1986, s. 28.

Turistnäringen spelar en allt större och viktigare roll för ekonomierna i medlemsstaterna. Systemet med resepaket utgör en väsentlig del av denna näring. Paketresebranschen i medlemsstaterna skulle stimuleras till en snabbare tillväxt och en högre produktivitet om åtminstone några gemensamma regler antogs för att ge den en gemenskapsdignitet. Detta skulle inte bara gynna medborgarna i gemenskapen när de köper resepaket arrangerade enligt dessa regler, utan även locka turister från länder utanför gemenskapen som söker fördelarna med en garanterad standard på resepaket.

Skillnaderna mellan de regler som skyddar konsumenterna i olika medlemsstater avhåller konsumenterna från att köpa resepaket i ett annat medlemsland.

Denna avhållande faktor är särskilt effektiv för att motverka att konsumenterna köper resepaket utanför sitt eget land. Den är mer effektiv än den skulle vara när det gäller andra tjänster, eftersom de tjänster som ingår i ett resepaket är av speciell karaktär. De kräver i allmänhet betydande förskottsbetalningar och innefattar tjänster i ett annat land än där konsumenten bor.

Konsumenten bör åtnjuta fördelarna av det skydd som detta direktiv medför oavsett om han är en direkt avtalspart, om ett resepaket har överlåts på honom eller om han är medlem av en grupp på vars vägnar en annan person har ingått ett avtal om ett resepaket.

Arrangören av ett resepaket och/eller återförsäljaren bör vara skyldig(a) att se till att informationen i det material som beskriver resan inte är vilseledande, och att tillgängliga broschyrer lämnar begriplig och korrekt information.

Konsumenten behöver få en redovisning av de avtalsvillkor som gäller för resepaketet. Detta kan lämpligen ske genom att alla avtalsvillkor anges i skrift eller dokumenteras på annat liknande sätt som är begripligt och tillgängligt för konsumenten, samt genom att han får en kopia av villkoren.

Det bör stå konsumenten fritt att under vissa omständigheter överlåta en bokning av ett resepaket till en annan person.

Det avtalade priset bör i princip inte kunna ändras utom i de fall då det uttryckligen sägs i avtalet att priset får ändras uppåt eller nedåt. En sådan rätt att ändra priset bör alltid vara beroende av vissa villkor.

Det bör stå konsumenten fritt att under vissa förhållanden häva ett avtal om ett resepaket före avresan.

De rättigheter som konsumenten har i de fall arrangören ställer in arrangemanget före överenskommet avgångsdatum bör definieras tydligt.

Om de avtalade tjänsterna i betydande omfattning inte utförs, eller arrangören, efter det att konsumenten har avrest, inser att en betydande del av de avtalade tjänsterna inte kommer att kunna tillhandahållas, bör arrangören ha vissa skyldigheter gentemot konsumenten.

Arrangören och/eller återförsäljaren bör inför konsumenten svara för att åtagandena fullgörs enligt avtalet. Dessutom bör arrangören och/eller återförsäljaren vara ansvariga för skada för konsumenten vid avtalsbrott såvida detta inte orsakas av fel som varken begåtts av dem själva eller någon annan leverantör av tjänster.

I de fall arrangören och/eller återförsäljaren är ansvarig för brister vid fullgörande av avtalet, bör detta ansvar begränsas enligt de internationella kon-

ventioner som gäller för sådana tjänster, särskilt Warszawakonventionen av 1929 om internationella lufttransporter, Bernkonventionen av 1961 om järnvägstransporter, Atenkonventionen av 1974 om sjötransporter och Pariskonventionen av 1962 om hotellvärdars ansvar. I fråga om annan skada än personskada bör det dessutom vara möjligt att begränsa ansvaret i det enskilda avtalet, dock förutsatt att sådana begränsningar inte är oskäligen. Vissa åtgärder bör vidtas för att informera konsumenterna och för att hantera klagomål.

Det skulle vara till fördel både för konsumenten och för arrangörer av resepaket om arrangörerna och/eller återförsäljarna var skyldiga att visa att de har tillförlitlig säkerhet i händelse av obestånd.

Det bör stå medlemsstaterna fritt att anta eller behålla strängare bestämmelser för paketresor i syfte att skydda konsumenten.

Artikel 1

Avsikten med detta direktiv är att inbördes närma medlemsstaternas lagar och andra författningar om resepaket som säljs eller bjuds ut till försäljning inom gemenskapens territorium.

Artikel 2

I detta direktiv avses med

1. *resepaket*: en i förväg ordnad kombination av minst två av nedanstående komponenter som säljs eller bjuds ut till försäljning till ett totalpris, om tjänsten varar längre än ett dygn eller inkluderar övernattnings;

- a) transport;
- b) inkvartering;
- c) andra turisticjänster som inte är direkt knutna till transport eller inkvartering och som utgör en väsentlig del av resepaketet.

Att olika delar i samma resepaket debiteras separat befriar inte arrangören eller återförsäljaren från skyldigheterna enligt detta direktiv;

2. *arrangör av resepaket*: en person som inte enbart i enstaka fall anordnar resepaket och som direkt eller genom en återförsäljare säljer eller bjuder ut dem till försäljning;

3. *återförsäljare*: en person som säljer eller bjuder ut till försäljning ett resepaket som satts samman av en arrangör;

4. *konsument*: en person som köper eller överenskommer om köp av ett resepaket ("köparen"), eller varje person för vars räkning köparen överenskommer om köp av ett resepaket ("annan kontrahent"), eller en person till vilken köparen eller annan kontrahent överlåter resepaketet;

5. *avtal*: en överenskommelse mellan konsumenten och arrangören respektive återförsäljaren.

1. De beskrivningar av ett resepaket som arrangören eller återförsäljaren lämnar konsumenten, priset på resepaketet och eventuella andra villkor för avtalet får inte innehålla någon vilseledande information.

2. Om en broschyr tillhandahålls konsumenten skall den på ett läsligt, begripligt och korrekt sätt innehålla såväl uppgift om priset som adekvat information om:

- a) resmål och transportmedel som används samt transportmedlets typ och standard;
- b) typ av inkvartering, var inkvarteringen är belägen, kategori eller standard och utmärkande drag samt dess klassificering enligt det berörda värdmedlemslandets regler;
- c) vilka måltider som ingår;
- d) resrutt;
- e) allmän information om pass- och visumkrav för medborgare i den eller de medlemsstater som berörs och om hälsoformaliteter för resan och under vistelsen på resmålet;
- f) antingen det belopp eller den procentandel av priset som skall betalas vid anmälan samt tidpunkten/tidpunkterna då resterande del av priset skall betalas;
- g) det krävs att ett visst minsta antal personer anmäler sig för att resepaketet skall genomföras och när konsumenten i så fall senast skall informeras om att det ställts in.

Uppgifterna i broschyren är bindande för arrangören eller återförsäljaren såvida inte:

- konsumenten, innan avtal träffas, tydligt och klart informeras om ändringar i uppgifterna i broschyren. I detta fall skall broschyren innehålla uppgift om att ändringar kan komma att ske,
- ändringar genomförs senare som följd av en överenskommelse mellan parterna.

Artikel 4

1. a) Arrangören och/eller återförsäljaren skall, innan avtalet ingås, skriftligen eller i annan lämplig form lämna konsumenten allmän information om pass- och viseringsbestämmelser för medborgare i den eller de medlemsstater som berörs. Särskilt gäller detta upplysning om hur lång tid det tar att erhålla pass och visering. Information skall även lämnas om de hälsoformaliteter som krävs för resan och vistelsen på resmålet.
- b) Likaså skall arrangören och/eller återförsäljaren i god tid före avresan skriftligen eller i annan lämplig form informera konsumenten om följande:
 - i) tid och plats för uppehåll under resan samt anslutande transporter liksom om platsreservation etc., t.ex. hytt eller sovplats på båt el-

ler tåg,

- ii) namn, adress och telefonnummer till arrangörens och/eller återförsäljarens lokala representant eller om sådan inte finns till lokala organ som en konsument kan kontakta om han behöver hjälp.

Om det inte finns några sådana lokala representanter eller organ måste konsumenten i varje fall få ett telefonnummer att användas i en nödsituation eller någon annan form av information som gör det möjligt för honom att kontakta arrangören och/eller återförsäljaren,

- iii) när det gäller minderårigas resor eller utlandsvistelser, information som möjliggör direktkontakt med barnet eller med ansvarig person där barnet vistas,
- iv) information om frivillig försäkring som täcker kostnaden för konsumentens avbeställning eller för assistans, inklusive hemtransport, i händelse av olycks- eller sjukdomsfall.

2. Medlemsstaterna skall se till att följande principer gäller för avtalet:

- a) Avtalet skall i tillämpliga delar uppfylla minimikraven i bilagan.
- b) Samtliga avtalsvillkor skall vara skriftliga eller utformade på något annat för konsumenten begripligt och lättillgängligt sätt, och han skall få del av dem innan avtalet ingås. Konsumenten skall få en kopia av avtalsvillkoren.
- c) Bestämmelsen enligt b får inte hindra sena beställningar eller avtal.

3. Om konsumenten blir förhindrad att delta i resepaketet får han överlåta sin bokning till en person som uppfyller alla de villkor som gäller för detta på villkor att han i rimlig tid före avresan underrättat arrangören eller återförsäljaren om sin avsikt. Den part som överlåter resepaketet och den som tar över det skall solidariskt inför arrangören eller återförsäljaren ansvara för resterande betalning och för eventuella extra kostnader med anledning av överlåtelsen.

- 4. a) Det avtalade priset får inte ändras såvida inte avtalet uttryckligen medger en ändring uppåt eller nedåt och exakt anger hur prisändringen skall beräknas och då endast när det gäller variationer i:
 - transportkostnader, inklusive bränslekostnader,
 - skatter och avgifter för vissa tjänster, t.ex. landningsskatter eller start- och landningsavgifter i hamnar eller på flygplatser,
 - de växlingskurser som används i samband med det resepaketet det gäller.
- b) Prishöjning får inte ske senare än 21 dagar före avresan.

5. Om arrangören före avresan finner att han måste göra betydande ändringar i något/några av de väsentliga avtalsvillkoren, t.ex. priset, skall han underrätta konsumenten så snart som möjligt så att denne kan besluta framför allt om han på grund av ändringen väljer:

- att endera utan ersättningsskyldighet häva avtalet, eller
- att acceptera ett tilläggsavtal som specificerar ändringarna och hur dessa påverkar priset.

Konsumenten skall så snart som möjligt informera arrangören eller återförsäljaren om sitt beslut.

6. Om konsumenten häver avtalet enligt punkt 5 eller om arrangören ställer in resepaketet före avtalat avresedatum av någon orsak som inte kan tillskrivas konsumenten skall konsumenten ha rätt att:

- a) antingen delta i ett annat resepaket av motsvarande eller högre kvalitet om arrangören och/eller återförsäljaren kan erbjuda honom ett sådant. Om det erbjudna paketet är av lägre kvalitet skall arrangören återbetala konsumenten mellanskillnaden, eller
- b) så snart som möjligt få tillbaka hela det belopp han betalat enligt avtalet.

I sådant fall skall han, om det är skäligt, ha rätt till gottgörelse från antingen arrangören eller återförsäljaren beroende på vad som krävs enligt ifrågavarande medlemsstats lagstiftning, utom om:

- i) resepaketet har ställts in på grund av för få anmälningar, och konsumenten inom den tid som anges i beskrivningen av resepaketet fått skriftligt meddelande om att det är inställt, eller
- ii) resepaketet ställs in på grund av force majeure (dock inte överbokning), dvs. extraordinära händelser som inte kan förutses och som den part som åberopar dem inte kan påverka och vars följder inte kan undvikas även med vederbörlig aktsamhet.

7. Om det efter avresan visar sig att en väsentlig del av de avtalade tjänsterna inte tillhandahålls, eller om arrangören inser att han inte kan tillhandahålla en väsentlig del av de avtalade tjänsterna, skall arrangören vidta alternativa åtgärder för fortsättningen av resepaketet utan ytterligare kostnader för konsumenten och om så är skäligt betala konsumenten mellanskillnaden mellan de avtalade tjänsterna och de som faktiskt tillhandahållits.

Om det är omöjligt att vidta sådana åtgärder eller om dessa på goda grunder inte accepteras av konsumenten, skall arrangören om så är lämpligt utan kostnad för konsumenten tillhandahålla likvärdig transport till platsen för avresan eller till någon annan plats som konsumenten godtar och skall där så är lämpligt gottgöra konsumenten för detta.

Artikel 5

1. Medlemsstaterna skall vidta nödvändiga åtgärder för att se till att den arrangör och/eller återförsäljare som är part i avtalet är ansvarig för att åtagandena enligt avtalet fullgörs på ett korrekt sätt, oavsett om dessa skall fullgöras av arrangören och/eller återförsäljaren eller av andra leverantörer av tjänster. Detta ansvar skall inte inverka på arrangörens och/eller återförsäljarens rätt att kräva ersättning av dessa övriga leverantörer av tjänster.

2. Vad gäller den skada som åsamkas konsumenten på grund av att avtalet

inte fullgörs, skall medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för att se till att arrangören och/eller återförsäljaren är ansvariga såvida avtalsbrottet inte orsakas av fel som varken begåtts av dem själva eller av någon annan leverantör av tjänster därför att

- avtalsbrottet är orsakat av konsumenten,
- avtalsbrottet är orsakat av tredje man utan anknytning till de avtalade tjänsterna och har inte kunnat förutses eller undvikas,
- avtalsbrottet beror på force majeure enligt definitionen i artikel 4.6 b ii eller på en händelse som arrangören och/eller återförsäljaren eller leverantören av tjänsten inte kunnat förutse eller undvika även om de hade iakttagit vederbörlig aktsamhet.

I de fall som anges i andra och tredje strecksatsen ovan skall arrangören och/eller återförsäljaren omedelbart bistå en konsument i svårigheter.

I fråga om skada som uppkommer till följd av att de tjänster som ingår i resepaketet inte utförs eller utförs felaktigt, får medlemsstaterna tillåta att ersättningen begränsas i enlighet med internationella konventioner på detta område.

I fråga om andra skador än personskador som uppkommer till följd av att de tjänster som ingår i resepaketet inte utförs eller utförs felaktigt, får medlemsstaterna tillåta att ersättningen begränsas i avtalet. Sådan begränsning får inte vara oskälig.

3. Förutom vad som sägs i punkt 2 fjärde stycket får ingen undantagsklausul från bestämmelserna i punkt 1 och 2 förekomma i avtalet.

4. Konsumenten måste genast och på platsen underrätta den som levererat tjänsten om varje försummelse att fullgöra åtagandena enligt avtalet som han upptäcker. Vidare skall han underrätta arrangören och/eller återförsäljaren skriftligt eller på något annat lämpligt sätt så snart som möjligt.

Denna skyldighet måste klart och uttryckligt anges i avtalet.

Artikel 6

Vid reklamation måste arrangören och/eller återförsäljaren eller hans eventuella representant på platsen omedelbart försöka lösa problemet på lämpligt sätt.

Artikel 7

Den arrangör och/eller återförsäljare som är part i avtalet skall visa att han, i händelse av obestånd, har tillräcklig säkerhet för återbetalning av erlagda belopp och för hemtransport av konsumenten.

Artikel 8

Medlemsstaterna får för att skydda konsumenten anta eller upprätthålla strängare bestämmelser på det område som omfattas av detta direktiv.

Artikel 9

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

1. Medlemsstaterna skall sätta i kraft de bestämmelser som är nödvändiga för att följa detta direktiv före den 31 december 1992 och skall genast underätta kommissionen om detta.
2. Medlemsstaterna skall till kommissionen överlämna texterna till centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

Artikel 10

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Luxemburg den 13 juni 1990.

På rådets vägnar

D.J. O'MALLEY

Ordförande

Avtalet skall innehålla följande grundläggande villkor, om de är relevanta för det resepaketet det gäller:

- a) resmål och, om vistelse under viss tid ingår, datum för denna,
- b) transportmedel, dess typ och standard samt datum, tid och plats för avresa och återkomst,
- c) om resepaketet även omfattar inkvartering, dennas belägenhet, kategori eller standard samt utmärkande kännetecken, att inkvarteringen är godkänd enligt medlemslandets officiella regler samt vilka måltider som ingår,
- d) om det krävs att ett visst minsta antal personer anmäler sig för att resepaketet skall genomföras och, om så är fallet, senaste dag för meddelande till konsumenten att resepaketet inställts,
- e) resrutt,
- f) besök, utflykter eller andra tjänster som ingår i det avtalade totalpriset för resepaketet,
- g) namn och adress till arrangören, återförsäljaren och i förekommande fall till försäkringsbolaget,
- h) priset för resepaketet, uppgift om möjligheten av prisändringar enligt artikel 4.4 och uppgift om skatter och avgifter för vissa tjänster (start- och landningsavgifter i hamnar och på flygplatser, turistskatter) om sådana kostnader inte ingår i priset,
- i) betalningsplan och betalsätt;
- j) speciella önskemål som konsumenten har meddelat arrangören eller återförsäljaren när han gjorde bokningen och som båda parter har godtagit,
- k) den tidsperiod inom vilken konsumenten måste framställa klagomål över bristande fullgörande av avtalet.

**Rådets förordning (EEG) Nr 4064/89
av den 21 december 1989
om kontroll av företagskoncentrationer**

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

RÅDETS FÖRORDNING (EEG) NR 4064/89 av den 21 december 1989

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

om kontroll av företagskoncentrationer

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS RÅD HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen, särskilt artiklarna 87 och 235 i detta,

med beaktande av kommissionens förslag¹,

med beaktande av Europaparlamentets yttrande²,

med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande³,
och

med beaktande av följande.

För att förverkliga målen för fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen ges gemenskapen enligt artikel 3 f uppgiften att upprätta "en ordning som säkerställer att konkurrensen inom den gemensamma marknaden inte snedvrids".

Denna ordning är nödvändig för att den inre marknaden skall genomföras till år 1992 och för dess vidareutveckling.

Avskaffandet av gränserna inom gemenskapen medför och kommer även i fortsättningen att medföra betydande strukturförändringar inom gemenskapens näringsliv, särskilt i form av koncentrationer.

En sådan utveckling måste hälsas med tillfredsställelse eftersom den tillgodoser kraven på en dynamisk konkurrens och kan öka den euro-

peiska industrins konkurrenskraft, förbättra förutsättningarna för tillväxt och höja levnadsstandarden inom gemenskapen.

Åtgärder måste dock vidtas för att säkerställa att omstruktureringsprocessen inte på längre sikt skadar konkurrensen. Gemenskapsrätten skall därför innehålla bestämmelser om sådana koncentrationer som påtagligt kan hämma en effektiv konkurrens inom den gemensamma marknaden eller en väsentlig del av den.

Även om artiklarna 85 och 86 enligt domstolens rättspraxis är tillämpliga på vissa koncentrationer har de inte tillräcklig räckvidd för att omfatta alla de transaktioner som kan visa sig vara oförenliga med den ordning utan snedvridning av konkurrensen som förutses i fördraget.

En ny rättsakt bör därför skapas i form av en förordning som möjliggör en effektiv kontroll av alla koncentrationer med avseende på deras verkningar på konkurrensstrukturen inom gemenskapen. Den skall vara den enda förordning som är tillämplig på sådana koncentrationer.

Denna förordning bör därför inte baseras endast på fördragets artikel 87 utan framför allt på artikel 235, enligt vilken gemenskapen kan ge sig själv de ytterligare befogenheter som behövs för att uppnå sina mål, även när det gäller koncentrationer på marknaderna för de jordbruksvaror som upptas i bilaga II till fördraget.

De bestämmelser som skall antas i denna förordning bör gälla bety-

¹ EGT nr C 130, 19.5.1988, s. 4.

² EGT nr C 309, 5.12.1988, s. 55.

³ EGT nr C 208, 8.8.1988, s. 11.

dande strukturförändringar vars verkningar på marknaden sträcker sig utöver en enskild medlemsstats nationsgränser.

Tillämpningsområdet för denna förordning bör därför definieras utifrån de berörda företagens geografiska verksamhetsområden och avgränsas av kvantitativa tröskelvärden för att omfatta de koncentrationer som har en gemenskapsdimension. Efter en inledande tillämpningsfas bör de tröskelvärden som anges i förordningen tas upp till förnyad prövning mot bakgrund av de vunna erfarenheterna.

En koncentration med en gemenskapsdimension föreligger om de berörda företagens sammanlagda omsättning globalt och inom hela gemenskapen överstiger vissa angivna nivåer och minst två av dessa företag har sin enda eller huvudsakliga verksamhet i olika medlemsstater eller, även om företagen i fråga huvudsakligen verkar i en enda medlemsstat, åtminstone ett av dem har en betydande verksamhet inom minst en annan medlemsstat. Detta gäller även om koncentrationerna genomförs av företag vars huvudsakliga verksamhet inte är förlagd till gemenskapen, men som har en betydande verksamhet där.

Den ordning som skall införas för kontroll av koncentrationer bör, om inte annat följer av fördragets artikel 90.2, iakttä principen om icke-diskriminering mellan den offentliga och den privata sektorn. Inom den offentliga sektorn skall därför beräkningen av omsättningen i ett företag som deltar i en koncentration utgå från sådana företag som utgör en ekonomisk enhet med självständig beslutanderätt oavsett på vilket sätt deras kapital ägs eller vilka

administrativa tillsynsregler som gäller för dem.

Det är nödvändigt med hänsyn till behovet av att upprätthålla och utveckla en effektiv konkurrens inom den gemensamma marknaden att fastställa om koncentrationer med en gemenskapsdimension är förenliga med den gemensamma marknaden. Därvid skall kommissionen vid sin bedömning ta fasta på förverkligandet av de grundläggande mål som anges i fördragets artikel 2, däri inbegripet stärkandet av gemenskapens ekonomiska och sociala samhörighet enligt artikel 130 a.

I förordningen bör fastslås principen att om en koncentration med en gemenskapsdimension skapar eller förstärker en ställning som medför att en effektiv konkurrens inom den gemensamma marknaden eller en väsentlig del av den påtagligt skulle hämmas, skall den förklaras oförenlig med den gemensamma marknaden.

Koncentrationer som på grund av de berörda företagens begränsade marknadsandel inte riskerar att hämma en effektiv konkurrens kan antas vara förenliga med den gemensamma marknaden. Om inte annat följer av fördragets artiklar 85 och 86, torde detta vara fallet bl. a. när de berörda företagens marknadsandel varken inom den gemensamma marknaden eller en väsentlig del av den överstiger 25 procent.

Kommissionen bör ges uppgiften att fatta alla nödvändiga beslut för att fastställa om koncentrationer med en gemenskapsdimension är förenliga med den gemensamma marknaden samt beslut som kan bidra till att återupprätta en effektiv konkurrens.

För att säkerställa en effektiv kontroll bör företagen åläggas att för-

handsanmäla koncentrationer med en gemenskapsdimension samt att uppskjuta genomförandet av koncentrationer under en begränsad period, samtidigt som det bör finnas möjlighet att vid behov förlänga denna period eller avstå från uppskjutandet. Av hänsyn till rättssäkerheten skall dock transaktionernas giltighet skyddas i den omfattning som behövs.

Det bör fastställas en tidsfrist inom vilken kommissionen skall inleda ett förfarande avseende en koncentration som har anmälts och en tidsfrist inom vilken den skall meddela ett slutligt beslut om huruvida en koncentration som har anmälts är förenlig eller oförenlig med den gemensamma marknaden.

De berörda företagen skall ges rätt att yttra sig inför kommissionen så snart ett förfarande har inletts. Medlemmar av ledningen eller styrelsen för de berörda företagen och företagens erkända arbetstagarrepresentanter samt tredje man som kan påvisa ett berättigat intresse i saken skall också ges tillfälle att yttra sig.

Kommissionen bör handla i nära och ständig samverkan med medlemsstaternas behöriga myndigheter från vilka den inhämtar synpunkter och upplysningar.

För tillämpningen av bestämmelserna i denna förordning och i överensstämmelse med domstolens rättspraxis skall kommissionen erhålla medverkan från medlemsstaterna och även ha befogenhet att begära de upplysningar och genomföra de undersökningar som behövs för att bedöma koncentrationer.

För att säkerställa att bestämmelserna i denna förordning iakttas skall böter och viten kunna åläggas. Domstolen bör i detta hänseende

ges oinskränkt prövningsrätt i enlighet med fördragets artikel 172.

Begreppet koncentration bör definieras på så sätt att det endast omfattar transaktioner som medför en varaktig förändring i de berörda företagens struktur. Det är följaktligen nödvändigt att från förordningens tillämpningsområde utesluta sådana transaktioner som har till syfte eller resultat att samordna självständiga företags konkurrensbeteende, eftersom sådana transaktioner skall bedömas på grundval av de tillämpliga bestämmelserna i förordningar om tillämpning av fördragets artikel 85 eller 86. Denna distinktion bör uttryckligen göras i fråga om bildandet av gemensamma företag.

Ingen sådan samordning av konkurrensbeteende som avses i denna förordning föreligger om två eller flera företag kommer överens om att gemensamt förvärva kontrollen över ett eller flera andra företag, om syftet och resultatet är att sinsemellan fördela dessa företag eller deras tillgångar.

Det är inte uteslutet att denna förordning kan tillämpas om de berörda företagen godtar begränsningar som har direkt samband med och är nödvändiga för genomförandet av koncentrationen.

Med förbehåll för domstolens prövningsrätt bör kommissionen ensam ges behörighet att tillämpa denna förordning.

Medlemsstaterna får inte tillämpa sin nationella konkurrenslagstiftning på koncentrationer med en gemenskapsdimension, såvida inte detta är tillåtet enligt denna förordning. De nationella myndigheternas befogenheter bör begränsas till sådana fall där, i brist på kommissionens ingripande, den effektiva konkurrensen kan komma att hämmas

betydligt inom en medlemsstats territorium och där denna medlemsstats konkurrensintressen inte annars kan skyddas i tillräcklig utsträckning genom denna förordning. I sådana fall skall de berörda medlemsstaterna handla snabbt. På grund av skillnaderna i nationella lagar är det inte möjligt att genom denna förordning bestämma en enhetlig tidsfrist inom vilken nödvändiga åtgärder bör vidtas.

Det förhållandet att denna förordning är den enda som skall vara tillämplig på koncentrationer med en gemenskapsdimension inverkar inte på tillämpning av fördragets artikel 223 och hindrar inte medlemsstaterna från att vidta lämpliga åtgärder för att skydda andra legitima intressen än de som omfattas av förordningen, förutsatt att sådana åtgärder är förenliga med gemenskapsrättens allmänna principer och övriga bestämmelser.

De koncentrationer som inte omfattas av denna förordning faller i princip inom medlemsstaternas behörighet. Kommissionen bör dock ha möjlighet att på begäran av en berörd medlemsstat ingripa om den effektiva konkurrensen påtagligt skulle hämmas inom denna medlemsstats territorium.

De villkor som gäller för genomförandet av koncentrationer som berör gemenskapsföretag i länder som inte är medlemmar bör uppmärksammas och åtgärder skall vidtas för att rådet skall kunna ge kommissionen ett lämpligt förhandlingsmandat i syfte att uppnå icke-diskriminerande behandling för gemenskapsföretag.

Denna förordning påverkar på inget sätt arbetstagarnas kollektiva rättigheter som är erkända av de berörda företagen.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE:

Artikel 1

Tillämpningsområde

1. Om inte annat följer av artikel 22, gäller denna förordning alla koncentrationer med en gemenskapsdimension enligt definitionen i punkt 2.

2. Med avseende på denna förordning har en koncentration en gemenskapsdimension om

- a) den sammanlagda omsättningen i hela världen för samtliga de berörda företagen överstiger 5 000 miljoner ecu, och
- b) den sammanlagda omsättningen inom gemenskapen i dess helhet för minst två av de berörda företagen överstiger 250 miljoner ecu, om inte vart och ett av de berörda företagen uppnår mer än två tredjedelar av sin sammanlagda omsättning inom gemenskapen som helhet inom en och samma medlemsstat.

3. De tröskelvärden som anges i punkt 2 skall före utgången av det fjärde året efter det att denna förordning har antagits tas upp till förnyad prövning av rådet, som fattar beslut med kvalificerad majoritet på förslag av kommissionen.

Artikel 2

Bedömning av koncentrationer

1. Koncentrationer som omfattas av denna förordning skall bedömas på grundval av följande bestämmelser för att fastställa om de är förenliga med den gemensamma marknaden.

När kommissionen gör sin bedömning skall den ta hänsyn till

Artikel 3

Definition av en koncentration

- a) behovet av att bevara och utveckla en effektiv konkurrens inom den gemensamma marknaden mot bakgrund av bl. a. strukturen på alla de berörda marknaderna och den faktiska eller potentiella konkurrensen från företag som är belägna antingen inom eller utanför gemenskapen,
 - b) de berörda företagens marknadsställning och deras ekonomiska och finansiella styrka, leverantörernas och konsumenternas valmöjligheter, deras tillgång till leveranser eller marknader, rättsliga eller andra hinder för inträde på marknaden, utvecklingen av tillgång och efterfrågan på de aktuella varorna och tjänsterna, avnämningarintressen i mellanliggande och slutliga distributionsled samt utvecklingen av tekniskt och ekonomiskt framåtskridande, förutsatt att detta är till gagn för konsumenterna och inte utgör ett hinder för konkurrensen.
2. En koncentration som inte skapar eller förstärker en sådan dominerande ställning som medför att den effektiva konkurrensen inom den gemensamma marknaden eller en väsentlig del av den påtagligt skulle hämmas skall förklaras förenlig med den gemensamma marknaden.
3. En koncentration som skapar eller förstärker en sådan dominerande ställning som medför att den effektiva konkurrensen inom den gemensamma marknaden eller en väsentlig del av den påtagligt skulle hämmas skall förklaras oförenlig med den gemensamma marknaden.
1. En koncentration skall anses föreligga om
 - a) två eller flera tidigare självständiga företag slås samman, eller
 - b) en eller flera personer som redan kontrollerar minst ett företag, eller
– ett eller flera företag
antingen genom förvärv av värdepapper eller tillgångar, genom avtal eller på annat sätt direkt eller indirekt får kontroll helt eller delvis över ett eller flera andra företag.
 2. En transaktion, inklusive bildandet av ett gemensamt företag, som har till syfte eller resultat att samordna konkurrensbeteendet hos företag som förblir självständiga utgör inte en koncentration enligt punkt 1 b.

Bildandet av ett gemensamt företag som på varaktig basis fyller en autonom ekonomisk enhets samtliga funktioner och som inte medför en samordning av konkurrensbeteendet mellan parterna inbördes eller mellan dessa och det gemensamma företaget utgör en koncentration enligt punkt 1 b.
 3. Enligt denna förordning uppnås kontroll genom rättigheter, avtal eller andra medel som, antingen var för sig eller tillsammans och med hänsyn till alla faktiska eller rättsliga förhållanden, ger möjlighet att utöva ett avgörande inflytande på ett företag, särskilt genom
 - a) ägande- eller nyttjanderätt till ett företags samtliga tillgångar eller en del av dessa,
 - b) rättigheter eller avtal som ger ett avgörande inflytande på sam-

mansättningen av företagets organ och dessas voteringar eller beslut.

4. Kontroll förvärfvas av personer eller företag som

- a) är innehavare av rättigheterna eller berättigade till rättigheter enligt de berörda avtalen, eller
- b) utan att vara innehavare av rättigheterna eller berättigade till rättigheter enligt sådana avtal har befogenhet att utöva de rättigheter som grundar sig på dessa.

5. En koncentration skall inte anses föreligga om

- a) kreditinstitut eller andra finansinstitut eller försäkringsbolag, vilkas normala verksamhet omfattar transaktioner och handel med värdepapper för egen eller andras räkning, tillfälligt innehar värdepapper som de har förvärvat i ett företag i avsikt att vidareförsälja dem, förutsatt att de inte utövar rösträttigheter som följer med dessa värdepapper i syfte att bestämma företagets konkurrensbeteende eller att de utövar dessa rösträttigheter endast i syfte att förbereda försäljningen av företaget, helt eller delvis, eller av dess tillgångar eller försäljningen av värdepapperen och att en sådan försäljning äger rum inom ett år efter tidpunkten för förvärvet; denna tidsfrist kan på begäran förlängas av kommissionen om sådana institut eller bolag styrker att det inte fanns någon rimlig möjlighet att genomföra försäljningen inom tidsfristen,
- b) kontroll förvärfvas av en tjänsteman som är utsedd enligt en medlemsstats lagar om likvidä-

tion, konkurs, obestånd, betalningsinställelse, ackord eller liknande förfaranden,

- c) de transaktioner som avses i punkt 1 b genomförs av sådana finansiella holdingbolag som avses i artikel 5.3 i fjärde rådsdirektivet 78/660/EEG av den 25 juli 1978 om årsredovisningar för olika slags bolag¹, i dess lydelse enligt direktiv 84/569/EEG², förutsatt dock att de rösträttigheter som följer med de innehavda värdepapperen utövas, särskilt beträffande utnämningen av ledamöter i ledningen och styrelsen för de företag som innehavet gäller, endast för att upprätthålla det fulla värdet av dessa investeringar och inte för att direkt eller indirekt bestämma företagets konkurrensbeteende.

Artikel 4

Förhandsanmälan av koncentrationer

1. Sådana koncentrationer med en gemenskapsdimension som avses i denna förordning skall anmälas till kommissionen senast en vecka efter avtalets ingående eller offentliggörandet av budet om övertagande eller förvärvet av ett kontrollerande inflytande. Fristen skall löpa från den tidpunkt när den första av dessa händelser inträffar.

2. En koncentration som består av en företagssammanslagning enligt artikel 3.1 a eller förvärvet av gemensam kontroll enligt artikel 3.1 b skall anmälas gemensamt av parterna i företagssammanslagningen respektive av dem som förvärvat den gemensamma kontrollen. I öv-

¹ EGT nr L 222, 14.8.1978, s. 11.

² EGT nr L 314, 4.12.1984, s. 28.

riga fall skall anmälan göras av den person eller det företag som helt eller delvis förvärvar kontroll över ett eller flera företag.

3. Om kommissionen konstaterar att en koncentration som har anmälts omfattas av denna förordning, skall den offentliggöra att anmälan har skett, varvid den skall ange parternas namn, koncentrationens karaktär och de branscher som berörs. Kommissionen skall ta hänsyn till företagens berättigade intresse av att deras affärshemligheter skyddas.

Artikel 5

Beräkning av omsättning

1. Den sammanlagda omsättningen enligt artikel 1.2 skall omfatta de berörda företagens intäkter under föregående räkenskapsår från försäljning av varor och tjänster inom ramen för företagens ordinarie verksamhet efter avdrag för försäljningsrabatter samt mervärdesskatt och andra skatter som direkt hänför sig till omsättningen. I ett berört företags sammanlagda omsättning skall inte inräknas försäljning av varor eller tjänster mellan de företag som avses i punkt 4.

Omsättning inom gemenskapen eller inom en medlemsstat skall omfatta intäkter från försäljning av varor och tjänster till företag eller konsumenter inom gemenskapen respektive medlemsstaten.

2. Med avvikelse från punkt 1 gäller att om koncentrationen består av förvärv av delar, oavsett om dessa utgör rättsliga enheter, av ett eller flera företag skall i fråga om säljaren eller säljarna endast den omsättning som härrör från de delar som är föremål för transaktionen tas med i beräkningen.

Två eller flera transaktioner enligt första stycket som äger rum inom en tvåårsperiod mellan samma personer eller företag skall dock betraktas som endast en koncentration, som uppkommer vid tidpunkten för den sista transaktionen.

3. I stället för omsättning används följande:

a) för kreditinstitut och andra finansinstitut, med avseende på artikel 1.2 a: en tiondel av deras totala tillgångar.

Vad beträffar artikel 1.2 b och sista ledet i artikel 1.2 skall den sammanlagda omsättningen inom gemenskapen i dess helhet ersättas med en tiondel av de totala tillgångarna multiplicerad med förhållandet mellan utlåning till kreditinstitut och kunder vid transaktioner med gemenskapsinvånare och den totala summan av denna utlåning.

Vad beträffar sista ledet i artikel 1.2 skall den sammanlagda omsättningen inom en medlemsstat ersättas med en tiondel av de totala tillgångarna multiplicerad med förhållandet mellan utlåning till kreditinstitut och kunder vid transaktioner med invånare i denna medlemsstat och den totala summan av denna utlåning,

b) för försäkringsbolag: värdet av de tecknade bruttopremierna, som skall omfatta samtliga mottagna och utestående belopp enligt försäkringsavtal som har tecknats av försäkringsbolagen eller för deras räkning, inklusive utgående återförsäkringspremier, efter avdrag för skatter och skattelikhande avgifter som debiteras på grundval av de individuella premiebeloppen eller den totala premievolymen. Vad

beträffar artikel 1.2 b och sista ledet i artikel 1.2, skall hänsyn tas till de bruttopremier som betalas av gemenskapsinvånare respektive en medlemsstats invånare.

4. Om inte annat följer av punkt 2, skall omsättningen för ett berört företag enligt artikel 1.2 beräknas genom att summera omsättningen

- a) för det berörda företaget,
- b) för de företag i vilka det berörda företaget direkt eller indirekt
 - äger mer än hälften av kapital- eller rörelsestillgångarna, eller
 - kan utöva mer än hälften av rösträttigheterna, eller
 - kan utse mer än hälften av ledamöterna i styrelsen, direktionen eller organ som rättsligt företräder företagen, eller
 - har rätt att leda företagets verksamhet,
- c) för de företag som i ett berört företag har de rättigheter eller befogenheter som anges i b,
- d) för de företag i vilka ett företag som avses i c har de rättigheter eller befogenheter som anges i b,
- e) för de företag i vilka två eller flera företag som avses i a-d gemensamt har de rättigheter eller befogenheter som anges i b.

5. Om de företag som berörs av koncentrationen gemensamt har de rättigheter eller befogenheter som anges i punkt 4 b, skall vid beräkningen av de berörda företagens omsättning enligt artikel 1.2

- a) ingen hänsyn tas till den omsättning som härrör från försäljning av varor eller tjänster mellan det gemensamma företaget och vart och ett av de berörda företagen eller något annat företag som har anknytning till något av dem enligt punkt 4 b–e,

- b) hänsyn tas till den omsättning som härrör från försäljning av varor och tjänster mellan det gemensamma företaget och något tredje företag. Denna omsättning skall fördelas lika mellan de berörda företagen.

Artikel 6

Prövning av anmälan och inledande av förfaranden

1. Kommissionen skall pröva anmälan så snart den har mottagits.

- a) Om kommissionen finner att den anmälda koncentrationen inte omfattas av denna förordning skall den fastslå detta genom beslut.
- b) Om kommissionen finner att den anmälda koncentrationen, fastän den omfattas av denna förordning, inte ger anledning till allvarliga tvivel beträffande dess förenlighet med den gemensamma marknaden, skall den besluta att inte göra invändning mot den och skall förklara att den är förenlig med den gemensamma marknaden.
- c) Om kommissionen däremot finner att den anmälda koncentrationen omfattas av denna förordning och ger anledning till allvarliga tvivel beträffande dess förenlighet med den gemensamma marknaden, skall den besluta att inleda ett förfarande.

2. Kommissionen skall snarast underrätta de berörda företagen och medlemsstaternas behöriga myndigheter om sitt beslut.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

Artikel 7

Uppskjutande av koncentrationer

1. Vid tillämpningen av punkt 2 skall en koncentration enligt artikel 1 varken genomföras före anmälan eller inom de första tre veckorna efter anmälan.

2. Om kommissionen efter en preliminär prövning av anmälan inom den tidsfrist som anges i punkt 1 bedömer det nödvändigt för att säkerställa den fulla verkan av ett senare beslut som fattas med stöd av artikel 8.3 och 4, kan den på eget initiativ besluta att en koncentration inte får genomföras, helt eller delvis, till dess att kommissionen fattar ett slutligt beslut eller att vidta andra interimistiska åtgärder med samma innebörd.

3. Punkterna 1 och 2 skall inte utgöra hinder för genomförandet av ett offentligt bud om övertagande som har anmälts till kommissionen enligt artikel 4.1 före den tidpunkt när det offentliggörs, förutsatt att förvärvaren inte utövar de rösträttigheter som följer med värdepappren i fråga eller gör det endast för att upprätthålla det fulla värdet av dessa investeringar och på grundval av en dispens som har lämnats av kommissionen enligt punkt 4.

4. Kommissionen kan på begäran medge dispens från de skyldigheter som åläggs enligt punkt 1, 2 eller 3 för att förhindra att ett eller flera företag som berörs av en koncentration eller tredje man åsamkas allvarlig skada. En sådan dispens kan förernas med villkor och ålägganden för att säkerställa förutsättningarna för en effektiv konkurrens. En dispens kan begäras och medges när som helst, även före anmälan eller efter transaktionen.

5. Giltigheten av en transaktion som genomförs i strid mot punkt 1 eller 2 skall vara beroende av ett beslut enligt artikel 6.1 b eller 8.2 eller 3 eller det antagande som avses i artikel 10.6.

Denna artikel skall dock inte påverka giltigheten av transaktioner med värdepapper, inklusive sådana som kan konverteras till andra värdepapper, som kan vara föremål för handel på en marknad som står under offentligt erkända myndigheters kontroll och tillsyn, som fungerar regelmässigt och som direkt eller indirekt är tillgänglig för allmänheten, såvida inte köparen och säljaren visste eller borde ha vetat att transaktionen genomfördes i strid mot punkt 1 eller 2.

Artikel 8

Kommissionens befogenhet att fatta beslut

1. Om inte annat följer av artikel 9, skall varje förfarande som inleds med stöd av artikel 6.1 c avslutas genom beslut enligt punkt 2–5.

2. Om kommissionen finner att en koncentration som har anmälts uppfyller det kriterium som anges i artikel 2.2, eventuellt sedan de berörda företagen har vidtagit ändringar, skall den meddela ett beslut enligt vilket koncentrationen förklaras förenlig med den gemensamma marknaden.

Kommissionen kan förena beslutet med villkor och ålägganden i syfte att säkerställa att de berörda företagen fullgör sina åtaganden gentemot kommissionen när det gäller att ändra den ursprungliga koncentrationsplanen. Beslutet om att koncentrationen är förenlig med den gemensamma marknaden skall även

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

omfatta sådana begränsningar som har direkt samband med och är nödvändiga för genomförandet av koncentrationen.

3. Om kommissionen finner att en koncentration uppfyller det kriterium som anges i artikel 2.3, skall den meddela ett beslut enligt vilket koncentrationen förklaras oförenlig med den gemensamma marknaden.

4. Om en koncentration redan har genomförts kan kommissionen genom ett beslut enligt punkt 3 eller genom ett särskilt beslut kräva att de sammanförda företagen eller tillgångarna delas upp eller att den gemensamma kontrollen upphör eller att andra åtgärder som är nödvändiga för att återupprätta förutsättningarna för en effektiv konkurrens vidtas.

5. Kommissionen kan återkalla det beslut som den har fattat enligt punkt 2, om

- a) förklaringen om förenlighet med den gemensamma marknaden grundar sig på oriktiga uppgifter för vilka ett av de berörda företagen är ansvarigt eller om den har utverkats på ett bedrägligt sätt, eller
- b) de berörda företagen åsidosätter ett åläggande som var förenat med beslutet.

6. I sådana fall som avses i punkt 5 kan kommissionen fatta ett beslut enligt punkt 3 utan att vara bunden av den tidsfrist som avses i artikel 10.3.

Artikel 9

Hänskjutande till medlemsstaternas behöriga myndigheter

1. Kommissionen kan genom ett beslut som snarast meddelas de be-

rörda företagen och de övriga medlemsstaternas behöriga myndigheter hänskjuta en anmäld koncentration till den berörda medlemsstatens behöriga myndigheter under följande omständigheter.

2. Inom tre veckor från det att den har mottagit en kopia av anmälan kan en medlemsstat underrätta kommissionen, som skall underrätta de berörda företagen, om att en koncentration hotar att skapa eller förstärka en sådan dominerande ställning som medför att den effektiva konkurrensen påtagligt skulle hämmas på en marknad inom medlemsstaten som uppvisar alla kännetecken på en avgränsad marknad, oavsett om det rör sig om en väsentlig del av den gemensamma marknaden.

3. Om kommissionen med hänsyn till marknaden för ifrågavarande varor och tjänster och den geografiska referensmarknaden enligt definitionen i punkt 7 anser att det föreligger en sådan avgränsad marknad och ett sådant hot, skall den antingen

- a) själv behandla fallet för att upprätthålla eller återupprätta en effektiv konkurrens på marknaden i fråga, eller
- b) hänskjuta fallet till den berörda medlemsstatens behöriga myndigheter för att denna stats nationella konkurrenslagstiftning skall tillämpas.

Om kommissionen däremot anser att en sådan avgränsad marknad eller ett sådant hot inte föreligger, skall den fatta ett beslut med den innebörden som den skall rikta till den berörda medlemsstaten.

4. Ett beslut om hänskjutande enligt punkt 3 skall fattas

- a) som huvudregel inom den sexveckorsfrist som anges i artikel 10.1, andra stycket, om kommissionen inte har inlett ett förfarande enligt artikel 6.1 b, eller
- b) senast inom tre månader efter det att den berörda koncentrationen har anmälts, om kommissionen har inlett ett förfarande enligt artikel 6.1 c utan att ha gjort förberedelser i syfte att vidta nödvändiga åtgärder enligt artikel 8.2, andra stycket, 3 eller 4 för att upprätthålla eller återupprätta en effektiv konkurrens på marknaden i fråga.

5. Om kommissionen trots påminnelse från den berörda medlemsstaten inte inom den tremånadersfrist som avses i punkt 4 b har fattat något beslut om hänskjutande enligt punkt 3 eller gjort de förberedelser som avses i punkt 4 b, skall den anses ha beslutat att hänskjuta fallet till den berörda medlemsstaten enligt punkt 3 b.

6. Rapporter om eller tillkännagivanden av resultatet av den berörda medlemsstatens behöriga myndighets undersökning av koncentrationen skall offentliggöras senast fyra månader efter kommissionens hänskjutande.

7. Med geografisk referensmarknad skall förstås det område inom vilket de berörda företagen medverkar i utbudet av varor eller tjänster, där konkurrensförhållandena är tillräckligt likartade och som kan skiljas från angränsande områden framför allt därför att konkurrensvillkoren är väsentligt annorlunda inom de områdena. Vid denna bedömning skall hänsyn tas bl. a. till de berörda varornas eller tjänsternas beskaffenhet och egenskaper, eventuella hin-

der för inträde på marknaden, konsumentpreferenser, väsentliga skillnader i företagens marknadsandelar inom angränsande områden eller betydande prisskillnader.

8. Vid tillämpningen av denna artikel får den berörda medlemsstaten endast vidta sådana åtgärder som är absolut nödvändiga för att säkerställa eller återupprätta en effektiv konkurrens på marknaden i fråga.

9. Enligt de tillämpliga bestämmelserna i fördraget kan varje medlemsstat anföra besvär till domstolen, och särskilt begära tillämpning av artikel 186, för att få tillämpa sin nationella konkurrenslagstiftning.

10. Denna artikel kommer att tas upp till förnyad prövning före utgången av fjärde året efter det att denna förordning har antagits.

Artikel 10

Tidsfristerna för inledande av förfaranden och för beslut

1. De beslut som avses i artikel 6.1 skall fattas senast inom en månad. Denna frist skall löpa från dagen efter det att en anmälan har mottagits eller, om de upplysningar som skall lämnas med anmälan är ofullständiga, från dagen efter det att de fullständiga uppgifterna har mottagits.

Denna frist skall förlängas till sex veckor om kommissionen mottar en begäran från en medlemsstat enligt artikel 9.2.

2. Beslut enligt artikel 8.2 om anmälda koncentrationer skall fattas så snart det visar sig att de allvarliga tvivel som avses i artikel 6.1 c har avlägsnats, särskilt till följd av ändringar som har vidtagits av de berörda företagen, och senast före utgången av den frist som anges i punkt 3.

3. Om inte annat följer av artikel 8.6, skall beslut enligt artikel 8.3 om anmälda koncentrationer fattas inom högst fyra månader efter den tidpunkt när förfarandet har inletts.

4. Den tidsfrist som anges i punkt 3 skall i undantagsfall tillfälligt avbrytas om kommissionen på grund av omständigheter för vilka ett av de företag som deltar i koncentrationen är ansvarigt har varit tvungen att begära upplysningar genom beslut enligt artikel 11 eller beordra en undersökning genom beslut enligt artikel 13.

5. Om domstolen avkunnar en dom som helt eller delvis upphäver ett beslut av kommissionen enligt denna förordning, skall de tidsfrister som anges i förordningen börja löpa på nytt från dagen när domen avkunnades.

6. Om kommissionen inte har fattat något beslut enligt artikel 6.1 b eller c eller artikel 8.2 eller 3 inom de tidsfrister som anges i punkt 1 respektive punkt 3, skall koncentrationen anses ha förklarats förenlig med den gemensamma marknaden, om inte annat följer av artikel 9.

Artikel 11

Begäran om upplysningar

1. Vid fullgörandet av de uppgifter som kommissionen har tilldelats genom denna förordning får kommissionen inhämta alla nödvändiga upplysningar från medlemsstaternas regeringar och behöriga myndigheter, från de personer som avses i artikel 3.1 b samt från företag och företagssammanslutningar.

2. När kommissionen riktar en begäran om upplysningar till en person,

ett företag eller en företagssammanslutning, skall den samtidigt sända en kopia av denna begäran till den behöriga myndigheten i den medlemsstat inom vars territorium personen är bosatt eller företaget eller företagssammanslutningen har sitt säte.

3. I sin begäran skall kommissionen ange den rättsliga grunden för och syftet med begäran samt de påföljder som avses i artikel 14.1 b för det fall att oriktiga uppgifter lämnas.

4. Skyldiga att lämna de begärda upplysningarna är, när det gäller företag, företagets ägare eller deras företrädare och, när det gäller juridiska personer, bolag eller företag, eller sammanslutningar som inte är juridiska personer, de som är utsedda att företräda dem enligt lag eller stadgar.

5. Om en person, ett företag eller en företagssammanslutning inte lämnar de begärda upplysningarna inom den tidsfrist som har fastställts av kommissionen eller lämnar ofullständiga upplysningar, skall kommissionen begära upplysningarna genom beslut. I beslutet skall anges vilka upplysningar som begärs, fastställas en lämplig tidsfrist inom vilken upplysningarna skall lämnas och anges de påföljder som avses i artiklarna 14.1 b och 15.1 a samt upplysas om rätten att föra talan mot beslutet vid domstolen.

6. Kommissionen skall samtidigt sända en kopia av sitt beslut till den behöriga myndigheten i den medlemsstat inom vars territorium personen är bosatt eller företaget eller

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

företagssammanslutningen har sitt säte.

Artikel 12

Undersökningar genomförda av medlemsstaternas myndigheter

1. På begäran av kommissionen skall medlemsstaternas behöriga myndigheter genomföra de undersökningar som kommissionen anser nödvändiga enligt artikel 13.1 eller som den har beslutat om enligt artikel 13.3. De tjänstemän hos medlemsstaternas behöriga myndigheter som har till uppgift att genomföra undersökningarna skall utöva sina befogenheter efter företeende av en skriftlig fullmakt utfärdad av den behöriga myndigheten i den medlemsstat inom vars territorium undersökningen skall genomföras. Fullmakten skall ange föremålet för och syftet med undersökningen.

2. På begäran av kommissionen eller den behöriga myndigheten i den medlemsstat inom vars territorium undersökningen skall genomföras kan kommissionens tjänstemän biträda myndighetens tjänstemän vid fullgörandet av deras uppgifter.

Artikel 13

Kommissionens befogenheter vid undersökningar

1. Vid fullgörandet av de uppgifter som kommissionen har tilldelats genom denna förordning får den genomföra alla nödvändiga undersökningar hos företag och företagssammanslutningar.

För detta ändamål har de av kommissionen bemyndigade tjänstemännen befogenhet

a) att granska böcker och andra affärshandlingar,

b) att göra eller begära kopior av eller utdrag ur böcker och affärshandlingar,

c) att begära muntliga förklaringar på ort och ställe,

d) att få tillträde till företagens lokaler, markområden och transportmedel.

2. De tjänstemän som av kommissionen har fått i uppdrag att genomföra undersökningarna skall utöva sina befogenheter efter företeende av en skriftlig fullmakt, som anger föremålet för och syftet med undersökningen samt de påföljder som avses i artikel 14.1 c för det fall att begärda böcker eller andra affärshandlingar inte framläggs på ett fullständigt sätt. Kommissionen skall i god tid före undersökningen skriftligt underrätta den behöriga myndigheten i den medlemsstat inom vars territorium undersökningen skall genomföras om undersökningen samt om de bemyndigade tjänstemännens identitet.

3. Företag och företagssammanslutningar är skyldiga att underkasta sig de undersökningar som kommissionen har beslutat om. I beslutet skall anges föremålet för och syftet med undersökningen, fastställas när den skall börja och anges de påföljder som avses i artiklarna 14.1 d och 15.1 b samt upplysas om rätten att föra talan mot beslutet vid domstolen.

4. Kommissionen skall i god tid skriftligt underrätta den behöriga myndigheten i den medlemsstat inom vars territorium undersökningen skall genomföras om sin avsikt att fatta beslut enligt punkt 3. Den skall samråda med den behöriga myndigheten innan den fattar sitt beslut.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

5. Tjänstemännen hos den behöriga myndigheten i den medlemsstat inom vars territorium undersökningen skall genomföras kan, på begäran av myndigheten eller kommissionen, biträda kommissionens tjänstemän vid fullgörandet av deras uppgifter.

6. Om ett företag eller en företagsammanslutning motsätter sig en undersökning som har beslutats med stöd av denna artikel, skall den berörda medlemsstaten lämna de av kommissionen bemyndigade tjänstemännen den hjälp som behövs för att de skall kunna utföra sitt undersökningsuppdrag. För detta ändamål skall medlemsstaterna efter samråd med kommissionen vidta nödvändiga åtgärder inom ett år efter det att denna förordning har trätt i kraft.

Artikel 14

Böter

1. Kommissionen kan genom beslut ålägga sådana personer som avses i artikel 3.1 b, företag eller företagsammanslutningar böter om lägst 1 000 och högst 50 000 ecu, om de uppsåtligen eller av oaktsamhet

- a) underlåter att anmäla en koncentration enligt artikel 4,
- b) lämnar oriktiga eller vilseledande uppgifter i en anmälan enligt artikel 4,
- c) lämnar oriktiga uppgifter till svar på en begäran enligt artikel 11 eller inte lämnar en uppgift inom den tidsfrist som har fastställts genom beslut enligt artikel 11,
- d) vid undersökningar som genomförs enligt artikel 12 eller 13 framlägger begärda böcker eller andra affärshandlingar på ett

ofullständigt sätt eller inte underkastar sig en undersökning som har beslutats enligt artikel 13.

2. Kommissionen kan genom beslut ålägga de berörda personerna eller företagen böter som inte överstiger tio procent av de berörda företagens sammanlagda omsättning enligt artikel 5, om de uppsåtligen eller av oaktsamhet

- a) åsidosätter ett åläggande som har beslutats med stöd av artikel 7.4 eller 8.2, andra stycket,
- b) genomför en koncentration i strid mot artikel 7.1 eller åsidosätter ett beslut enligt artikel 7.2,
- c) genomför en koncentration som genom beslut enligt artikel 8.3 har förklarats oförenlig med den gemensamma marknaden eller underlåter att vidta de åtgärder som har beslutats enligt artikel 8.4.

3. När bötesbeloppet fastställs skall hänsyn tas både till överträdelsens art och svårighetsgrad.

4. Beslut fattade med stöd av punkterna 1 och 2 har inte straffrättslig karaktär.

Artikel 15

Viten

1. Kommissionen kan genom beslut förelägga sådana personer som avses i artikel 3.1 b eller berörda företag eller företagssammanslutningar viten om högst 25 000 ecu för varje dag som dröjsmålet varar, räknat från den dag som anges i beslutet, för att förmå dem

- a) att på ett fullständigt och riktigt sätt lämna de upplysningar som kommissionen har begärt genom beslut enligt artikel 11, eller

b) att underkasta sig en sådan undersökning som kommissionen har beslutat om enligt artikel 13.

2. Kommissionen kan genom beslut förelägga sådana personer som avses i artikel 3.1 b eller företag viten om högst 100 000 ecu för varje dag som dröjsmålet varar, räknat från den dag som anges i beslutet, för att förmå dem

- a) att iaktta ett åläggande som har beslutats med stöd av artikel 7.4 eller 8.2, andra stycket, eller
- b) att vidta de åtgärder som har beslutats enligt artikel 8.4.

3. Om de personer som avses i artikel 3.1 b eller företag eller företagsammanslutningar har fullgjort skyldigheten för vars uppfyllande vitet har förelagts, kan kommissionen fastställa det slutliga vitet till ett belopp som är lägre än det som skulle ha följt av det ursprungliga beslutet.

Artikel 16

Domstolens prövning

Domstolen har oinskränkt prövningsrätt enligt fördragets artikel 172 att avgöra besvär över beslut genom vilka kommissionen fastställer böter eller viten. Domstolen kan upphäva, sätta ned eller höja ålagda böter eller viten.

Artikel 17

Sekretess

1. Upplysningar som har inhämtats med stöd av artiklarna 11, 12, 13 och 18 får endast användas för det med begäran, undersökningen eller förhöret avsedda ändamålet.

2. Om inte annat följer av artiklarna 4.3, 18 och 20 får kommissionen och

medlemsstaternas behöriga myndigheter samt dessas tjänstemän och övriga anställda inte röja upplysningar som de har inhämtat med stöd av denna förordning och som är av sådant slag att de omfattas av sekretess.

3. Punkterna 1 och 2 skall inte utgöra hinder för offentliggörande av allmän information eller undersökningar som inte innehåller uppgifter om enskilda företag eller företagsammanslutningar.

Artikel 18

Förhör med parterna och tredje man

1. Innan kommissionen fattar beslut enligt artiklarna 7.2 och 4, 8.2, andra stycket, och 3–5, 14 och 15, skall den lämna de berörda personerna, företagen och företagsammanslutningarna tillfälle att i varje skede av förfarandet fram till samrådet med den rådgivande kommittén yttra sig över de anmärkningar som framförs mot dem.

2. Med avvikelse från punkt 1 kan ett interimistiskt beslut om att förlänga tidsfristen under vilken en koncentration uppskjuts eller medge dispens enligt artikel 7.2 respektive 4 fattas utan att de berörda personerna, företagen eller företagsammanslutningarna lämnas tillfälle att på förhand framföra sina synpunkter, förutsatt att kommissionen lämnar dem tillfälle att göra detta så snart som möjligt efter det att den har fattat sitt beslut.

3. Kommissionen skall fatta sitt beslut endast på grundval av de anmärkningar beträffande vilka parterna har haft möjlighet att framföra synpunkter. Vid förfarandet skall

parternas rätt att gå i svaromål respekteras till fullo. Åtminstone de direkt berörda parterna skall få ta del av akten, varvid hänsyn skall tas till företagens berättigade intresse av att deras affärshemligheter skyddas.

4. I den mån kommissionen och medlemsstaternas behöriga myndigheter anser det nödvändigt kan de inhämta yttranden även från andra fysiska eller juridiska personer. Fysiska eller juridiska personer som kan påvisa ett berättigat intresse i saken, särskilt ledamöter av de berörda företagens administrativa eller styrande organ eller erkända arbetstagarrepresentanter från dessa företag, skall efter ansökan ha rätt att yttra sig.

Artikel 19

Samverkan med medlemsstaternas myndigheter

1. Kommissionen skall inom tre arbetsdagar till medlemsstaternas behöriga myndigheter översända kopior av anmälningar samt, så snart som möjligt, även av de viktigaste handlingar som tillställs eller utfärdas av kommissionen enligt denna förordning.

2. Kommissionen skall vidta åtgärder enligt denna förordning i nära och ständig samverkan med medlemsstaternas behöriga myndigheter, som har rätt att framföra sina synpunkter på dessa åtgärder. För tillämpningen av artikel 9 skall den inhämta upplysningar från medlemsstatens behöriga myndighet enligt punkt 2 i samma artikel och lämna den tillfälle att yttra sig i varje skede av förfarandet fram till det att ett beslut fattas i enlighet med punkt 3 i samma artikel. För detta ändamål

skall kommissionen låta den ta del av akten.

3. Samråd skall ske med en rådgivande kommitté för koncentrationer innan beslut fattas enligt artikel 8.2-5, 14 eller 15 eller bestämmelser antas enligt artikel 23.

4. Den rådgivande kommittén skall vara sammansatt av representanter för medlemsstaternas myndigheter. Varje medlemsstat skall utse en eller två representanter, som vid förhinder kan ersättas av andra representanter. Minst en av dessa representanter skall vara sakkunnig i frågor som rör konkurrensbegränsningar och dominerande ställningar.

5. Samråd skall äga rum vid ett gemensamt sammanträde som sammankallas av kommissionen och med kommissionen som ordförande. Till kallelsen skall fogas en redogörelse för varje ärende som skall behandlas, med de viktigaste handlingarna samt ett preliminärt utkast till beslut. Sammanträdet skall hållas tidigast fjorton dagar efter det att kallelse har skett. I undantagsfall kan kommissionen förkorta denna frist där så är påkallat för att förhindra att ett eller flera av de företag som berörs av en koncentration åsamkas allvarlig skada.

6. Den rådgivande kommittén skall avge ett yttrande om kommissionens utkast till beslut, efter omröstning om så behövs. Den rådgivande kommittén kan avge ett yttrande även om några ledamöter är frånvarande och orepresenterade. Yttrandet skall vara skriftligt och skall bifogas utkastet till beslut. Kommissionen skall ta största möjliga hänsyn till kommitténs yttrande. Den skall underrätta kommittén om i vilken utsträckning dess yttrande har beaktats.

7. Den rådgivande kommittén kan förorda att dess yttrande offentliggörs. Kommissionen kan företa ett sådant offentliggörande. I beslutet att offentliggöra yttrandet skall vederbörlig hänsyn tas till företagens berättigade intresse av att deras affärshemligheter skyddas och till de berörda företagens intresse av att ett sådant offentliggörande sker.

Artikel 20

Offentliggörande av beslut

1. Kommissionen skall offentliggöra de beslut som den fattar enligt artikel 8.2, om de förenas med villkor och ålägganden, och enligt artikel 8.2–5 i Europeiska gemenskapernas officiella tidning.

2. I offentliggörandet skall anges parternas namn och huvuddragen av beslutet. Därvid skall hänsyn tas till företagens berättigade intresse av att deras affärshemligheter skyddas.

Artikel 21

Behörighet

1. Med förbehåll för domstolens prövningsrätt är kommissionen ensam behörig att fatta beslut enligt denna förordning.

2. Medlemsstaterna skall inte tillämpa sin nationella konkurrenslagstiftning på en koncentration med en gemenskapsdimension.

Bestämmelsen i första stycket skall inte utgöra hinder för en medlemsstats befogenhet att företa de undersökningar som behövs för tillämpning av artikel 9.2 eller att efter hänskjutande enligt artikel 9.3 b eller 5 vidta de åtgärder som absolut är nödvändiga för tillämpning av artikel 9.8.

3. Utan hinder av punkterna 1 och 2 kan medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för att skydda andra legitima intressen än de som omfattas av denna förordning och som är förenliga med gemenskapsrättens allmänna principer och övriga bestämmelser.

Med legitima intressen enligt första stycket avses allmän säkerhet, medicernas mångfald och tillsynsregler.

Alla andra allmänna intressen skall meddelas kommissionen av den berörda medlemsstaten och skall erkännas av kommissionen efter en bedömning av deras förenlighet med gemenskapsrättens allmänna principer och övriga bestämmelser innan ovannämnda åtgärder kan vidtas. Kommissionen skall underrätta den berörda medlemsstaten om sitt beslut inom en månad efter meddelandet.

Artikel 22

Tillämpningen av förordningen

1. Endast denna förordning är tillämplig på koncentrationer enligt definitionen i artikel 3.

2. Förordningarna nr 17¹, nr 1017/68/EEG², nr 4056/86/EEG³ och nr 3975/87/EEG⁴ gäller inte koncentrationer enligt definitionen i artikel 3.

3. Om på begäran av en medlemsstat kommissionen konstaterar att en koncentration enligt definitionen i artikel 3 som inte har någon gemenskapsdimension enligt artikel 1 skapar eller förstärker en sådan dominerande ställning som medför att

¹ EGT nr 13, 21.2.1962, s. 204/62.

² EGT nr L 175, 23.7.1968, s. 1.

³ EGT nr L 378, 31.12.1986, s. 4.

⁴ EGT nr L 374, 31.12.1987, s. 1.

den effektiva konkurrensen inom den berörda medlemsstatens territorium påtagligt skulle hämmas, kan den, i den mån koncentrationen påverkar handeln mellan medlemsstater, fatta beslut enligt artikel 8.2, andra stycket, 3 och 4.

4. Artiklarna 2.1 a och b, 5, 6, 8 och 10–20 är tillämpliga. Den frist inom vilken ett förfarande enligt artikel 10.1 kan inledas skall löpa från dagen när begäran från medlemsstaten inkommer. En sådan begäran skall framställas senast en månad efter det att koncentrationen har anmälts till medlemsstaten eller genomförts. Denna frist skall löpa från den tidpunkt när den första av dessa händelser inträffar.

5. Enligt punkt 3 skall kommissionen endast vidta de åtgärder som absolut är nödvändiga för att upprätthålla eller återupprätta en effektiv konkurrens inom territoriet i den medlemsstat på vars begäran den ingriper.

6. Punkt 3–5 skall gälla till dess att de tröskelvärden som anges i artikel 1.2 har tagits upp till förnyad prövning.

Artikel 23

Tillämpningsföreskrifter

Kommissionen har rätt att utfärda tillämpningsföreskrifter om form, innehåll och övriga detaljer i anmälningar enligt artikel 4, tidsfrister enligt artikel 10 samt förhör enligt artikel 18.

Artikel 24

Relationer med länder som inte är medlemmar

1. Medlemsstaterna skall underrätta kommissionen om allmänna svårig-

heter som deras företag möter när det gäller koncentrationer enligt definitionen i artikel 3 i länder som inte är medlemmar.

2. Kommissionen skall, första gången senast ett år efter det att denna förordning har trätt i kraft och därefter med jämna mellanrum, utarbeta en rapport om behandlingen av gemenskapsföretag ur de synpunkter som avses i punkt 3–4 när det gäller koncentrationer i länder som inte är medlemmar. Kommissionen skall lägga fram dessa rapporter, tillsammans med eventuella rekommendationer, för rådet.

3. Om kommissionen, antingen på grundval av de rapporter som avses i punkt 2 eller andra upplysningar, konstaterar att ett tredje land inte behandlar gemenskapsföretag på ett sätt som motsvarar gemenskapens behandling av företag från landet i fråga, kan den lägga fram förslag för rådet om ett lämpligt förhandlingsmandat i syfte att uppnå motsvarande behandling för gemenskapsföretag.

4. Åtgärder som vidtas med stöd av denna artikel skall, utan hinder för fördragets artikel 234, vara i överensstämmelse med gemenskapens eller medlemsstaternas förpliktelser enligt internationella överenskomelser, vare sig dessa är bilaterala eller multilaterala.

Artikel 25

Ikraftträdande

1. Denna förordning träder i kraft den 21 september 1990.

2. Förordningen gäller inte koncentrationer som var föremål för ett avtal eller tillkännagivande eller om

kontroll förvärvades enligt artikel 4.1 före tidpunkten för denna förordnings ikraftträdande och den gäller inte under några omständigheter koncentrationer beträffande vilka en medlemsstats myndighet med ansvar för konkurrens har inlett ett förfarande före den tidpunkten.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Utfärdad i Bryssel den 21 december 1989.

På rådets vägnar

E. CRESSON
Ordförande

Anmärkning: Yttrandena i rådets protokoll om denna förordning offentliggörs senare i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning*.

**Kommissionens direktiv
av den 25 juni 1980
om insyn i de finansiella förbindelserna mellan
medlemsstater och offentliga företag
(80/723/EEG)**

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

KOMMISSIONENS DIREKTIV av den 25 juni 1980

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

om insyn i de finansiella förbindelserna mellan medlemsstater och
offentliga företag
(80/723/EEG)

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av Fördraget om upprättande av Europeiska ekonomiska gemenskapen, särskilt artikel 90.3 i detta, och med beaktande av följande:

Offentliga företag spelar en viktig roll i medlemsstaternas ekonomi.

Medlemsstaternas regler för ägande får tillämpas utan hinder av bestämmelserna i detta fördrag. Lika behandling av privat och offentligt företagande måste därför garanteras.

Fördraget ålägger kommissionen att se till att medlemsstaterna inte ger stöd till offentliga eller privata företag i strid mot den gemensamma marknadens regler.

Emellertid kan de finansiella förbindelserna mellan myndigheter och offentliga företag vara så komplicerade, att de försvårar uppgiften.

Rättvis och effektiv tillämpning av reglerna i fördraget om stöd till offentliga och privata företag förutsätter en öppen redovisning av dessa förbindelser.

Redovisningen skall syfta till att klargöra skillnaden mellan statens roll som myndighet och dess egenskap av ägare.

Artikel 90.1 ålägger medlemsstaterna vissa skyldigheter då det gäller offentliga företag. Artikel 90.3 ålägger vidare kommissionen att se till att skyldigheterna respekteras och ger kommissionen hjälpmedel för ändamålet, som innefattar rätten att ange villkoren för hur insyn skall uppnås.

Innebörden av offentliga myndigheter respektive offentliga företag måste sålunda klargöras.

Offentliga myndigheter kan utöva ett avgörande inflytande på hur offentliga företag agerar, inte bara som ägare eller majoritets delägare, utan också i kraft av sin ställning som företagsledare eller styrelse eller annan tillsynsberörig, som följd antingen av bestämmelser för verksamheten eller av sättet för aktiefördelningen.

Anslag av allmänna medel för offentliga företag kan ges antingen direkt eller indirekt. Den öppna redovisningen får ej bero på vilket sätt medel anslås. Det torde också vara nödvändigt att redovisa skälen för att anslå offentliga medel liksom för deras användning.

Medlemsstaterna kan ha andra än ekonomiska mål för den offentliga företagsamheten. I vissa fall lämnas ersättning för kostnader som företaget tar på sig. Öppen redovisning måste lämnas även för denna ersättning.

Vissa företag skall undantas från tillämpningen av detta direktiv, antingen på grund av verksamhetens art eller på grund av omsättningens storlek. Det gäller vissa verksamheter utanför konkurrensområdet eller sådana, som redan täcks av speciella gemenskapsregler, vilka garanterar tillräcklig insyn.

Vidare avses offentlig företagsamhet inom sektorer, där speciella bestämmelser råder och sådan med alltför liten omfattning för att motivera den administrativa kontrollapparaten.

Detta direktiv upphäver ej andra bestämmelser i gemenskapsfördraget, se särskilt artiklarna 90.2, 93 och 223.

Med hänsyn till att berörda företag är konkurrensutsatta, måste given information vara underkastad sekretessen.

Tillämpning av detta direktiv skall ske i samverkan med medlemsstaterna, och om så krävs revideras enligt vunna erfarenheter.

Artikel 1

Medlemsstaterna skall se till att ekonomiska relationer mellan offentliga myndigheter och offentliga företag öppet redovisas enligt detta direktiv, så att det klart framgår

- a) vilka allmänna medel som genom myndighetsbeslut överförts direkt till offentliga företag;
- b) vilka allmänna medel som tillförts offentliga företag via andra offentliga företag eller finansiella institutioner;
- c) på vilket sätt sålunda tillförda medel använts.

Artikel 2

I detta direktiv avses med

- offentliga myndigheter: statliga, regionala eller lokala (kommunala) myndigheter;
- offentliga företag: varje företag, där offentlig myndighet direkt eller indirekt utövar ett dominerande inflytande såsom ägare eller delägare, till följd av annan finansiell medverkan eller på grund av bestämmelser för verksamheten.

Ett dominerande inflytande skall anses föreligga, när dessa myndigheter direkt eller indirekt i företaget

- a) äger majoriteten av bolagskapitalet, eller
- b) kontrollerar röstmajoriteten i bolaget, eller
- c) äger tillsätta mer än hälften av företagets administrativa eller verkställande ledning eller dess styrelse.

Artikel 3

Den öppna redovisningen enligt artikel 1 gäller i synnerhet för finansiella beroenden mellan myndigheter och offentliga företag av följande slag:

- a) täckande av driftunderskott;
- b) tillskott av ägarkapital;
- c) amorteringsfria tillskott eller lån på förmånliga villkor;
- d) gynnande genom avstående från vinst eller fordringar;
- e) gynnande genom avstående från normal avkastning på allmänna medel;
- f) kompensation för ekonomiska ålägganden från myndigheter.

Artikel 4

Direktivet skall inte tillämpas ifråga om förhållanden mellan offentliga myndigheter och:

- a) offentliga företag, ifråga om tjänster utan nämnvärd inverkan på handeln mellan medlemsstaterna;
- b) offentliga företag ifråga om verksamhet inom något av följande områden:
 - vatten och energi, varvid beträffande atomenergi innefattas framställning och anrikning av uran, återanvändning av kärnbränsle och beredning av material innehållande plutonium
 - post och telekommunikationer
 - transporter
- c) offentliga kreditinstitut;
- d) offentliga företag med omsättning exklusive skatt som ej uppgår till sammanlagt 40 miljoner ECU under de två räkenskapsåren före det år under vilket de medel som avses i artikel 1 tillförts eller använts.

Artikel 5

1. Medlemsstaterna skall se till, att information om ekonomiska relationer enligt artikel 1 hålls tillgänglig för kommissionen fem år efter utgången av det räkenskapsår, då de allmänna medlen ställdes till det offentliga företags förfogande. Dock skall de fem åren räknas från året för ianspråktagandet av medlen, om det sker efter nämnda räkenskapsår.

2. Medlemsstaterna skall när kommissionen finner det nödvändigt på begäran lämna information enligt punkt 1, jämte övrig nödvändig information, särskilt angående ändamålet med verksamheten.

Artikel 6

1. Kommissionen skall ej föra vidare inhämtad information enligt artikel 5.2, som täcks av sekretessen.

2. Punkt 1 utgör inget hinder mot publicering av allmän information eller översikter, som inte behandlar enskilda offentliga företag, vilka omfattas av detta direktiv.

Artikel 7

Kommissionen skall regelbundet informera medlemsstaterna om resultatet av detta direktivs tillämpning.

Artikel 8

Medlemsstaterna skall vidta nödvändiga åtgärder för att följa detta direktiv från och med den 31 december 1981. De skall informera kommissionen om detta.

Artikel 9

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Bryssel den 25 juni 1980.

På kommissionens vägnar

Raymond VOUEL

Medlem av kommissionen

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

**Kommissionens förordning (EEG) Nr 2367/90
av den 25 juli 1990**

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

**om de anmälningar, tidsfrister och förhör som
avses i rådets förordning nr 4064/89/EEG om kontroll
av företagskoncentrationer**

KOMMISSIONENS FÖRORDNING (EEG) NR 2367/90

av den 25 juli 1990

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

om de anmälningar, tidsfrister och förhör som avses i rådets förordning nr 4064/89/EEG om kontroll av företagskoncentrationer

EUROPEISKA GEMENSKAPERNA KOMMISSION HAR UTFÄRDAT DENNA FÖRORDNING

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen,

med beaktande av rådets förordning (EEG) nr 4064/89 av den 21 december 1989 om kontroll av företagskoncentrationer¹, särskilt artikel 23 i denna,

med beaktande av rådets förordning nr 17 av den 6 februari 1962, första förordningen om tillämpning av fördragets artiklar 85 och 86², i dess lydelse enligt Spaniens och Portugals anslutningsakt, särskilt artikel 24 i denna,

med beaktande av rådets förordning (EEG) nr 1017/68 av den 19 juli 1968 om tillämpning av konkurrensregler på transporter på järnväg, landsväg och inre vattenvägar³, i dess lydelse enligt Spaniens och Portugals anslutningsakt, särskilt artikel 29 i denna,

med beaktande av rådets förordning (EEG) nr 4056/86 av den 22 december 1986 om fastställande av detaljerade regler för tillämpning av fördragets artiklar 85 och 86 inom sjötransportsektorn⁴, särskilt artikel 26 i denna,

med beaktande av rådets förordning (EEG) nr 3975/87 av den 14 december 1987 om fastställande av detaljerade regler för tillämpning av konkurrensreglerna på företag inom luftfartssektorn⁵, särskilt artikel 19 i denna, efter att ha samrått med såväl den rådgivande kommittén för koncentrationer som de rådgivande kommittéerna för kartell- och monopolfrågor inom transportsektorn, inom sjötransportsektorn och inom luftfartssektorn, och

med beaktande av följande.

1. Enligt artikel 23 i förordning (EEG) nr 4064/89 har kommissionen befogenhet att utfärda tillämpningsföreskrifter om form, innehåll och övriga detaljer i anmälningar enligt artikel 4, tidsfrister enligt artikel 10 samt förhör enligt artikel 18.

2. Förordning (EEG) nr 4064/89 är baserad på principen om obligatorisk anmälan av koncentrationer innan de äger rum. Å ena sidan har en anmälan viktiga rättsliga verkningar som är till fördel för parterna, å andra sidan medför åsidosättande av anmälningsskyldigheten att parterna åläggs böter och det kan även medföra civilrättsliga nackdelar för dem. Det är därför nödvändigt med hänsyn till rättssäkerheten att noga ange innehållet i de uppgifter som skall lämnas i anmälan.

3. De berörda parterna är skyldiga att lämna kommissionen fullständiga och korrekta uppgifter om de

¹ EGT nr L 395, 30.12.1989, s. 1.

² EGT nr 13, 21.2.1962, s. 204/62.

³ EGT nr L 175, 23.7.1968, s. 1.

⁴ EGT nr L 378, 31.12.1986, s. 4.

⁵ EGT nr L 374, 31.12.1987, s. 1.

förhållanden och omständigheter som är av betydelse för beslut om den anmälda koncentrationen.

4. För att förenkla och påskynda behandlingen av anmälan bör det föreskrivas att ett formulär skall användas.

5. Eftersom anmälan medför att de rättsliga tidsfristerna för inledande av förfaranden och för beslut börjar löpa, skall det också fastställas bestämmelser om dessa tidsfrister och den tidpunkt från vilken de löper.

6. Med hänsyn till rättssäkerheten är det nödvändigt att fastställa regler för beräkning av de tidsfrister som avses i förordning (EEG) nr 4064/89. Det är framför allt nödvändigt att fastställa när fristerna skall börja respektive löpa ut och vilka omständigheter som kan leda till att tidsfristen avbryts. Dessa bestämmelser skall vara baserade på principerna i förordning (EEG) nr 1182/71, Euratom av den 3 juni 1971 om fastställande av regler för tidsfrister, datum och tidsgränser⁶, även om vissa justeringar är nödvändiga med hänsyn till de ytterst korta rättsliga frister som avses ovan.

7. Bestämmelserna om kommissionens procedur skall utformas på så sätt att de till fullo tillgodoser rätten för parter att yttra sig och att gå i svaromål.

8. Kommissionen skall lämna de berörda parterna, om de så begär, tillfälle att före anmälan diskutera den avsedda koncentrationen informellt och strängt konfidentiellt. Den skall dessutom efter anmälan upprätthålla nära kontakter med de berörda parterna i den utsträckning som är nödvändig för att diskutera sådana

praktiska eller rättsliga problem med dem som den uppmärksammar vid en första prövning av ärendet och om möjligt undanröja sådana problem i samförstånd.

9. I överensstämmelse med principen om rätten att yttra sig skall de berörda parterna lämnas tillfälle att framföra sina synpunkter på alla invändningar som kommissionen avser att beakta i sina beslut.

10. Tredje man med tillräckligt intresse i saken skall också ges tillfälle att framföra sina synpunkter om denne har inlämnat en skriftlig ansökan.

11. De olika personer som har rätt att framföra sina synpunkter skall göra detta skriftligt, såväl i eget intresse som av administrativa hänsyn, utan att detta utesluter rätten att begära ett muntligt förhör där så är lämpligt för att komplettera det skriftliga förfarandet. I brådskande fall skall kommissionen dock ha möjlighet att omgående hålla muntliga förhör med de berörda parterna eller tredje man. I sådana fall skall de personer som skall höras ha rätt att skriftligt bekräfta sina muntliga yttranden.

12. Det är nödvändigt att ange vilka rättigheter som tillkommer personer som skall yttra sig, i vilken utsträckning de skall få ta del av kommissionens akt och under vilka betingelser de får låta sig företrädas eller biträddas.

13. Det är också nödvändigt att ange regler för fastställande och beräkning av de tidsfrister som kommissionen bestämmer för inlämnande av svar.

14. Den rådgivande kommittén för koncentrationer skall avge sitt ytt-

⁶ EGT nr L 124, 8.6.1971, s. 1.

rande på grundval av ett preliminärt utkast till beslut. Samråd med kommittén angående ett ärende skall därför ske efter att undersökningen i detta ärende har avslutats, men ett sådant samråd hindrar inte kommissionen från att återuppta undersökningen om så behövs.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

AVSNITT I

ANMÄLNINGAR

Artikel 1

Personer som är berättigade att inlämna anmälningar

1. Anmälningar skall inlämnas av de personer eller företag som avses i artikel 4.2 i förordning (EEG) nr 4064/89.
2. Om anmälningar undertecknas av ställföreträdare för personer eller företag, skall dessa ställföreträdare förte en skriftlig fullmakt.
3. Gemensamma anmälningar bör inlämnas av en gemensam ställföreträdare som har fullmakt att överlämna och ta emot handlingar för alla anmälarnas räkning.

Artikel 2

Inlämnande av anmälningar

1. Anmälningar skall inlämnas på det sätt som föreskrivs i formulär CO, som återges i bilaga I. Gemensamma anmälningar skall inlämnas på ett enda formulär.
2. Tjugo exemplar av varje anmälan och femton exemplar av de bifogade handlingarna skall inlämnas till kommissionen under den adress som anges i formulär CO.

3. De bifogade handlingarna skall vara antingen original eller kopior. I det senare fallet skall anmälarna besträva att kopiorna överensstämmer med originalen och att de är fullständiga.

4. Anmälningar skall vara avfattade på ett av gemenskapens officiella språk. Detta språk skall också vara det språk som används vid förfarandet. Bifogade handlingar skall lämnas in på originalspråket. Om originalspråket inte är något av de officiella språken, skall en översättning till språket för förfarandet bifogas.

Artikel 3

Uppgifter som skall lämnas

1. Anmälningar skall innehålla de upplysningar som begärs i formulär CO. Uppgifterna skall vara korrekta och fullständiga.
2. Väsentliga förändringar i de i anmälan redovisade förhållanden som anmälarna känner till eller borde känna till skall meddelas kommissionen utan anmodan och så snart som möjligt.
3. Oriktiga eller vilseledande uppgifter skall anses vara ofullständiga uppgifter.

Artikel 4

Giltighetsdatum för anmälningar

1. Om inte annat följer av punkt 2, skall anmälningar gälla från den dag när de inkommer till kommissionen.
2. Om uppgifter i anmälan är ofullständiga i något väsentligt avseende, skall kommissionen, om inte annat följer av punkt 3, snarast skriftligt underrätta anmälarna eller den gemensamma ställföreträdaren om

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

detta och bestämma en lämplig tidsfrist inom vilken uppgifterna skall kompletteras. I sådana fall skall anmälan gälla från den dag när de fullständiga uppgifterna har inkommit till kommissionen.

3. Kommissionen kan ge dispens från skyldigheten att lämna vissa upplysningar som begärs i formulär CO, om den anser att dessa uppgifter inte behövs för ärendets prövning.

4. Kommissionen skall snarast lämna anmälarna eller den gemensamma ställföreträdaren skriftlig bekräftelse om att den har mottagit anmälan och svar på ett brev som den har skickat enligt punkt 2 ovan.

Artikel 5

Omvandling av anmälningar

1. Om kommissionen konstaterar att den anmälda transaktionen inte utgör en koncentration enligt artikel 3 i förordning (EEG) nr 4064/89, skall den skriftligt underrätta anmälarna eller den gemensamma ställföreträdaren om detta. Om anmälarna begär det, kan kommissionen i sådana fall, där så är lämpligt och om inte annat följer av punkt 2 nedan, behandla anmälan som en ansökan enligt artikel 2 eller en anmälan enligt artikel 4 i förordning nr 17, som en ansökan enligt artikel 12 eller en anmälan enligt artikel 14 i förordning (EEG) nr 1017/68, som en ansökan enligt artikel 12 i förordning (EEG) nr 4056/86 eller som en ansökan enligt artikel 3.2 eller artikel 5 i förordning (EEG) nr 3975/87.

2. I sådana fall som avses i punkt 1, andra meningen, kan kommissionen kräva att de uppgifter som lämnas i anmälan kompletteras inom en

lämplig tidsfrist som den bestämmer, i den mån detta behövs för att bedöma transaktionen på grundval av ovannämnda förordningar. Ansökan eller anmälan skall anses uppfylla kraven i dessa förordningar från tidpunkten för den ursprungliga anmälan, förutsatt att kommissionen mottar de kompletterande uppgifterna inom den bestämda tidsfristen.

AVSNITT II

TIDSFRISTER FÖR INLEDANDE AV FÖRFARANDE OCH FÖR BESLUT

Artikel 6

Tidsfristens början

1. De tidsfrister som anges i artikel 10.1 i förordning nr 4064/89/EEG skall börja löpa från dagen efter giltighetsdatum för anmälan enligt artikel 4.1 och 2 i denna förordning.

2. Den tidsfrist som anges i artikel 10.3 i förordning nr 4064/89/EEG skall börja löpa från dagen efter den dag när förfarandet inleddes.

3. Om den första dagen i en frist inte är en arbetsdag enligt artikel 19, skall fristen löpa från följande arbetsdag.

Artikel 7

Tidsfristens utgång

1. Den frist som avses i artikel 10.1, första stycket, i förordning nr 4064/89/EEG skall löpa ut vid utgången av den dag i månaden efter den månad i vilken fristen började att löpa, som har samma datum som dagen från vilken fristen löper. Om en sådan dag inte förekommer i den

månaden, skall fristen löpa ut vid utgången av månadens sista dag.

2. Den frist som avses i artikel 10.1, andra stycket, i förordning (EEG) nr 4064/89 skall löpa ut vid utgången av den dag i sjätte veckan efter den vecka i vilken fristen började att löpa, som är samma veckodag som dagen från vilken fristen löper.

3. Den frist som avses i artikel 10.3 i förordning (EEG) nr 4064/89 skall löpa ut vid utgången av den dag i fjärde månaden efter den månad i vilken fristen började att löpa, som har samma datum som dagen från vilken fristen löper. Om en sådan dag inte förekommer i den månaden, skall fristen löpa ut vid utgången av månadens sista dag.

4. Om sista dagen i fristen inte är en arbetsdag enligt artikel 19, skall fristen löpa ut vid utgången av följande arbetsdag.

5. Punkt 2–4 ovan gäller om inte annat följer av bestämmelserna i artikel 8.

Artikel 8

Förlängning av tidsfrister vid helgdagar

Om helgdagar eller andra fridagar fastställda av kommissionen enligt artikel 19 infaller inom de frister som avses i artikel 10.1 och 3 i förordning (EEG) nr 4064/89, skall dessa frister förlängas med motsvarande antal dagar.

Artikel 9

Tillfälligt avbrytande av tidsfristen

1. Den frist som avses i artikel 10.3 i förordning (EEG) nr 4064/89 skall tillfälligt avbrytas om kommissionen måste fatta beslut enligt artikel 11.5

eller 13.3 i samma förordning därför att

- a) upplysningar som kommissionen med stöd av artikel 11.2 i förordning (EEG) nr 4064/89 har begärt från ett företag som deltar i en koncentration inte lämnas, eller inte lämnas på ett fullständigt sätt, inom den tidsfrist som har bestämts av kommissionen,
- b) ett företag som deltar i koncentrationen har vägrat att underkasta sig en undersökning som kommissionen anser nödvändig med stöd av artikel 13.1 i förordning (EEG) nr 4064/89 eller att samarbeta vid genomförandet av en sådan undersökning enligt ovannämnda bestämmelse,
- c) anmälarna har underlåtit att underrätta kommissionen om väsentliga förändringar i de förhållanden som redovisas i anmälan.

2. Den frist som avses i artikel 10.3 i förordning (EEG) nr 4064/89 skall tillfälligt avbrytas,

- a) i sådana fall som avses i punkt 1 a ovan, under tiden mellan utlöpandet av den tidsfrist som har bestämts i begäran om uppgifter och mottagandet av de fullständiga och korrekta uppgifter som krävs genom beslut,
- b) i sådana fall som avses i punkt 1 b ovan, under tiden mellan det misslyckade försöket att genomföra undersökningen och avslutandet av den genom beslut beordrade undersökningen,
- c) i sådana fall som avses i punkt 1 c ovan, under tiden mellan det att den förändring i förhållandena som omtalas där inträffar och mottagandet av de fullständiga och korrekta uppgifter som krävs genom beslut eller avslutandet av

den genom beslut beordrade undersökningen.

3. Avbrottet i tidsfristen skall löpa från dagen efter den dag när händelsen som föranledde avbrytandet inträffade. Avbrottet skall upphöra vid utgången av den dag när anledningen därtill undanröjs. Om denna dag inte är en arbetsdag enligt artikel 19, skall avbrottet i tidsfristen upphöra vid utgången av följande arbetsdag.

Artikel 10

Iakttagande av tidsfristen

De tidsfrister som avses i artikel 10.1 och 3 i förordning nr 4064/89/EEG skall iakttas om kommissionen har fattat beslutet i fråga före utgången av fristen. De berörda företagen skall meddelas beslutet utan dröjsmål.

AVSNITT III

FÖRHÖR MED PARTERNA OCH TREDJE MAN

Artikel 11

Beslut om uppskjutande av koncentrationer

1. Om kommissionen avser att fatta ett beslut enligt artikel 7.2 i förordning nr 4064/89/EEG eller enligt artikel 7.4 i samma förordning som är till nackdel för parterna, skall den enligt artikel 18.1 i samma förordning skriftligt meddela de berörda parterna sina anmärkningar och bestämma en tidsfrist inom vilken de får yttra sig.

2. Om kommissionen enligt artikel 18.2 i förordning nr 4064/89/EEG interimistiskt har fattat ett sådant beslut som avses i punkt 1 utan att ha

lämnat de berörda parterna tillfälle att yttra sig, skall den snarast och i varje fall före utgången av den period under vilken koncentrationen uppskjuts skicka dem texten till det interimistiska beslutet samt bestämma en tidsfrist inom vilken de får yttra sig.

När de berörda parterna har yttrat sig skall kommissionen fatta ett slutligt beslut om att upphäva, ändra eller bekräfta det interimistiska beslutet. Om de berörda parterna inte har yttrat sig inom tidsfristen blir kommissionens interimistiska beslut slutligt vid utgången av denna frist.

3. De berörda parterna skall yttra sig skriftligt eller muntligt inom den bestämda tidsfristen. De kan skriftligt bekräfta sina muntliga yttranden.

Artikel 12

Beslut i ärendet

1. Om kommissionen avser att fatta ett beslut enligt artikel 8.2, andra stycket, artikel 8.3, 4 och 5, artikel 14 eller artikel 15 i förordning nr 4064/89/EEG, skall den innan den samråder med den rådgivande kommittén för koncentrationer inhämta yttranden från de berörda parterna enligt artikel 18 i nämnda förordning.

2. Kommissionen skall skriftligt meddela de berörda parterna sina anmärkningar. Meddelandena skall riktas till anmälarna eller den gemensamma ställföreträdaren. När kommissionen meddelar sina anmärkningar skall den bestämma en tidsfrist inom vilken de berörda parterna får framföra sina synpunkter till kommissionen.

3. När kommissionen har meddelat

parterna sina anmärkningar skall den på begäran låta de berörda parterna ta del av akten för att kunna förbereda sina yttranden. De skall dock inte ges tillgång till handlingar som innehåller andra berörda parter eller tredje mans affärshemligheter eller andra konfidentiella uppgifter, inklusive känslig kommersiell information vars avslöjande skulle kunna vara till betydande skada för den som har lämnat den, eller till myndigheternas interna handlingar.

4. De berörda parterna skall inom den bestämda tidsfristen skriftligt yttra sig om kommissionens anmärkningar. De får i sina skriftliga yttranden redogöra för alla förhållanden som är av betydelse för ärendet och får bifoga alla handlingar som kan styrka de förhållanden som redovisas. De kan även föreslå att kommissionen hör personer som kan styrka dessa förhållanden.

Artikel 13

Muntliga förhör

1. Kommissionen skall lämna de berörda parter som i sina skriftliga yttranden har begärt detta tillfälle att framföra sina synpunkter muntligt, om dessa personer visar ett tillräckligt intresse eller om kommissionen avser att ålägga dem böter eller viten. Den kan även i andra fall ge de berörda parterna tillfälle att framföra sina synpunkter muntligt.

2. Kommissionen skall kalla de personer som skall höras att infinna sig vid den tidpunkt som den bestämmer.

3. Den skall genast översända en kopia av kallelsen till medlemsstaternas behöriga myndigheter, som kan utse en tjänsteman att delta i förhöret.

Artikel 14

Förhör

1. Förhören skall ledas av de personer som kommissionen utser för detta ändamål.

2. Personer som kallas att närvara skall infinna sig personligen eller genom sina juridiska ombud eller ställföreträdare. Företag och företagssammanslutningar kan företrädas av ett vederbörligen befullmäktigat ombud som har utsetts bland deras ordinarie personal.

3. Personer som hörs av kommissionen kan biträdas av advokater eller akademiska lärare som enligt artikel 17 i protokollet till domstolens stadga (EEG) har rätt att föra talan vid Europeiska gemenskapernas domstol eller av andra kvalificerade personer.

4. Förhören skall inte vara offentliga. Personerna skall höras enskilt eller i närvaro av andra personer som har kallats. I det senare fallet skall hänsyn tas till företagens berättigade intresse av att deras affärshemligheter skyddas.

5. De yttranden som avges av varje person som hörs skall protokollföras.

Artikel 15

Yttranden från tredje man

1. Om fysiska eller juridiska personer som kan påvisa ett tillräckligt intresse i saken, särskilt medlemmar av de berörda företagens administrativa eller styrande organ eller erkända arbetstagarrepresentanter från dessa företag, skriftligt begär att få yttra sig enligt artikel 18.4, andra meningen, i förordning nr 4064/89/EEG, skall kommissionen

nen skriftligt underrätta dem om förfarandets karaktär och innehåll och fastställa en tidsfrist inom vilken de kan framföra sina synpunkter.

2. De personer som avses i punkt 1 ovan skall yttra sig skriftligt eller muntligt inom den fastställda tidsfristen. De kan skriftligt bekräfta sina muntliga yttranden.

3. Kommissionen kan på samma sätt lämna varje annan person tillfälle att framföra sina synpunkter.

AVSNITT IV

DIVERSE BESTÄMMELSER

Artikel 16

Överlämnande av handlingar

1. Handlingar och kallelser från kommissionen kan överlämnas till adressaterna på något av följande sätt:

- a) med bud mot kvitto,
- b) i rekommenderat brev med mottagningsbevis,
- c) med telefax med begäran om mottagningserkännande,
- d) med telex.

2. Om inte annat följer av artikel 18.1, gäller punkt 1 ovan även överlämnande av handlingar från de berörda parterna eller tredje man till kommissionen.

3. Om en handling skickas med telex eller telefax skall den anses ha kommit adressaten tillhanda samma dag som den har avsänts.

Artikel 17

Fastställande av tidsfrister

1. När kommissionen fastställer de tidsfrister som anges i artiklarna 4.2, 5.2, 11.1 och 2, 12.2 och 15.1 skall

den ta hänsyn till den tid som behövs för att förbereda yttranden och till om ärendet är av brådskande natur. Den skall också ta hänsyn till helgdagar i mottagarlandet.

2. Vid fastställande av tidsfrister skall bortses från dagen när adressaten mottar ett meddelande.

Artikel 18

Kommissionens mottagande av handlingar

1. Om inte annat följer av artikel 4.1, skall meddelanden överlämnas till kommissionen under den adress som anges i formulär CO eller skickas i rekommenderat brev före utgången av den frist som anges i artikel 4.1 i förordning nr 4064/89/EEG. Ytterligare uppgifter som begärs för att göra anmälningar fullständiga enligt artikel 4.2 eller för att komplettera anmälningar enligt artikel 5.2 i föreliggande förordning skall vara kommissionen tillhanda under ovannämnda adress eller skickas i rekommenderat brev före utgången av den tidsfrist som har bestämts i varje särskilt fall. Skriftliga yttranden över kommissionens meddelanden enligt artiklarna 11.1 och 2, 12.2 och 15.1 skall överlämnas till kommissionen under ovannämnda adress före utgången av den tidsfrist som har bestämts i varje särskilt fall.

2. Om sista dagen i en frist som avses i punkt 1 är sista inlämningsdag för handlingar och inte är en arbetsdag enligt definitionen i artikel 19, skall fristen löpa ut vid utgången av följande arbetsdag.

3. Om sista dagen i en frist som avses i punkt 1 är sista avsändningsdag för handlingar och är en lördag, sön-

dag eller helgdag i avsändningslandet, skall fristen löpa ut vid utgången av följande arbetsdag i det landet.

Artikel 19

Definition av kommissionens arbetsdagar

Med *arbetsdagar* i artiklarna 6.3, 7.4, 9.3 och 18.2 avses alla andra dagar än lördagar, söndagar, helgdagar enligt bilaga II och andra fridagar som fastställs av kommissionen och offentliggörs i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* före början av varje år.

Artikel 20

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den 21 september 1990.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Utfärdad i Bryssel den 25 juli 1990.

På kommissionens vägnar

Leon BRITTAN

Vice ordförande

Prop. 1991/92:29

Bilaga I

BILAGA I

FORMULÄR CO OM ANMÄLAN AV EN KONCENTRATION ENLIGT RÅDETS FÖRORDNING NR 4064/89/EEG

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

A. Inledning

Av detta formulär framgår vilka uppgifter som skall lämnas av ett eller flera företag vid anmälan till kommissionen av en koncentration med en gemenskapsdimension. Begreppet *koncentration* definieras i artikel 3 och *gemenskapsdimension* i artikel 1 i förordning nr 4064/89/EEG.

Ni skall fästa särskild uppmärksamhet vid förordning nr 4064/89/EEG och kommissionens förordning nr 2367/90/EEG. Observera särskilt att

- a) Ni skall lämna alla uppgifter som begärs i detta formulär. Om Ni emellertid på grundval av tillgänglig information inte kan besvara en viss fråga eller endast kan svara i begränsad omfattning, ange detta samt skälen därtill. Om Ni anser att vissa uppgifter som begärs i detta formulär inte behövs för kommissionens prövning av ärendet, kan Ni begära att kommissionen enligt artikel 4.3 i förordning nr 2367/90/EEG ger dispens från skyldigheten att lämna dessa uppgifter,
- b) om Ni inte besvarar alla frågor i samtliga avsnitt eller inte ger en tillfredsställande förklaring till att det inte har varit möjligt att besvara vissa frågor (t. ex. på grund av bristande information om ett företag som motsätter sig ett bud om övertagande), blir anmälan ofullständig och gäller först från den dag när alla uppgifter har inkommit. Anmälan kommer att anses ofullständig om oriktiga eller vilseledande uppgifter har lämnats,
- c) om oriktiga eller vilseledande uppgifter har lämnats uppsåtligen eller av oaktsamhet, kan detta medföra bötesansvar.

B. Vem är anmälningsskyldig?

Vid en företagssammanslagning enligt artikel 3.1a i förordning nr 4064/89/EEG eller förvärv av gemensam kontroll över ett företag enligt artikel 3.1b i förordning nr 4064/89/EEG skall anmälan fyllas i gemensamt av parterna i sammanslagningen respektive av dem som förvärvar gemensam kontroll.

När det gäller ett företags förvärv av ett kontrollerande inflytande i ett annat företag skall förvärvaren fylla i anmälan.

När det gäller ett offentligt bud om övertagande skall anmälan fyllas i av den som lämnar budet.

Varje part som fyller i anmälan ansvarar för riktigheten av de uppgifter som lämnas.

Med *parterna i koncentrationen (parterna)* avses i detta formulär även det företag i vilket ett kontrollerande inflytande förvärvas eller som är föremål för ett offentligt bud om övertagande.

C. Bifogade handlingar

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

Till den ifyllda anmälan skall fogas följande handlingar:

- a) kopior av de slutliga eller senaste versionerna av alla handlingar som rör koncentrationen, oavsett om denna genomförs till följd av en överenskommelse mellan de berörda parterna, förvärv av ett kontrollerande inflytande eller ett offentligt bud om övertagande,
- b) när det gäller ett offentligt bud om övertagande, ett exemplar av den handling som innehåller budet. Om denna handling saknas vid tidpunkten för anmälan, bör den inlämnas så snart som möjligt och senast när den skickas till aktieägarna,
- c) kopior av de senaste årsredovisningarna och boksluten för alla parter i koncentrationen,
- d) kopior av rapporter eller analyser som har tagits fram för koncentrationen och som utgör underlag för de uppgifter som begärs i avsnitt 5 och 6,
- e) en lista över och kortfattad beskrivning av innehållet i alla andra analyser, rapporter, studier och undersökningar som har gjorts av eller för någon av anmälarna i syfte att bedöma eller analysera den planerade koncentrationen med hänsyn till konkurrensvillkor, konkurrenter (faktiska och potentiella) och marknadsförhållanden. För varje punkt på denna lista skall upphovsmannens namn och ställning anges.

D. Anvisningar beträffande anmälningar

Anmälningar skall vara avfattade på ett av Europeiska gemenskapens officiella språk. Detta språk skall i fortsättningen vara det språk som används av alla anmälarna vid förfarandet.

När Ni lämnar de uppgifter som begärs i detta formulär skall Ni följa formulärets indelning i avsnitt och punkter.

Bifogade handlingar skall inlämnas på originalspråket. Om detta inte är något av gemenskapens officiella språk, skall handlingarna översättas till det språk som används vid förfarandet (artikel 2.4 i förordning nr 2367/90/EEG).

De bifogade handlingarna kan vara antingen original eller kopior. I det senare fallet skall anmälaren bestyrka att kopiorna överensstämmer med originalen och att de är fullständiga.

De finansiella uppgifter som begärs i avsnitt 2.4 nedan skall uttryckas i ecu omräknat efter de genomsnittliga kurserna för ifrågavarande år eller annan period.

Tjugo exemplar av varje anmälan och femton exemplar av alla bifogade handlingar skall inlämnas.

Anmälan skall skickas till

Europeiska gemenskapernas kommission
Generaldirektoratet för konkurrensfrågor (GD IV)
Arbetsgruppen för företagsammanslagningar (Cort. 150)
200 rue de la Loi
B-1049 Bryssel,

eller överlämnas personligen under kommissionens normala kontorstid på följande adress:

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

Europeiska gemenskapernas kommission
Generaldirektoratet för konkurrensfrågor (GD IV)
Arbetsgruppen för företagssammanslagningar
150 avenue de Cortenberg
B-1040 Bryssel.

E. Sekretess

Enligt fördragets artikel 214 och artikel 17.2 i förordning nr 4064/89/EEG får kommissionen och medlemsstaterna samt deras tjänstemän och andra anställda inte röja upplysningar som de har inhämtat med stöd av förordningen och som är av sådant slag att de omfattas av sekretess. Samma princip skall också gälla för att skydda konfidentiella uppgifter i förhållandet mellan anmälarna.

Om Ni anser att det skulle skada Era intressen om några av de uppgifter som Ni har uppmanats att lämna offentliggjordes eller på annat sätt spreds till andra, lämna dessa uppgifter separat och märk varje sida klart och tydligt 'Affärshemligheter'. Ange också skälen till att dessa uppgifter inte bör spridas eller offentliggöras.

När det gäller företagssammanslagningar, gemensamma förvärv eller andra fall där anmälan ifylls av mer än en av parterna kan affärshemligheter översändas i särskilt kuvert och i anmälan kan hänvisas till dessa som bilaga. I sådana fall anses anmälan vara fullständig när alla bilagor har inkommit.

F. Hänvisningar

Alla hänvisningar i detta formulär avser tillämpliga artiklar och punkter i rådets förordning nr 4064/89/EEG.

AVSNITT 1

- 1.1 *Uppgifter om anmälaren (eller anmälarna)*
Ange
 - 1.1.1 företagets namn och adress,
 - 1.1.2 arten av företagets verksamhet,
 - 1.1.3 kontaktpersonens namn, adress, telefonnummer, telefax- och/eller telexnummer samt ställning.
- 1.2 *Uppgifter om övriga parter i koncentrationen^{1,2}*
Ange för varje part i koncentrationen (förutom anmälaren)
 - 1.2.1 företagets namn och adress,
 - 1.2.2 arten av företagets verksamhet,
 - 1.2.3 kontaktpersonens namn, adress, telefonnummer, telefax- och/eller telexnummer samt ställning.

¹ Begreppet koncentration definieras i artikel 3.

² Detta inkluderar det företag som är föremål för ett bud om övertagande men som motsätter sig detta; i så fall skall uppgifterna vara så fullständiga som möjligt.

- 1.3 *Postadress i Bryssel*
 Ange i förekommande fall en adress i Bryssel till vilken alla meddelanden och handlingar kan sändas enligt artikel 1.4 i kommissionens förordning nr 2367/90/EEG.
- 1.4 *Förordnande av ställföreträdare*
 I artikel 1.2 i kommissionens förordning nr 2367/90/EEG anges att om anmälningar undertecknas av ställföreträdare för företag, skall dessa ställföreträdare förete en skriftlig fullmakt. Sådana skriftliga fullmakter skall bifogas anmälan och följande uppgifter om ställföreträdare för anmälaren eller anmälarna och andra parter i koncentrationen skall lämnas nedan:
- 1.4.1 är det fråga om en gemensam anmälan?
- 1.4.2 om svaret är 'ja', har en gemensam ställföreträdare utsetts?
 Om svaret är 'ja', lämna de uppgifter som begärs i punkt 1.4.3–1.4.6 nedan.
 Om svaret är 'nej', lämna uppgifter om de ställföreträdare som har fullmakt att företräda var och en av parterna i koncentrationen och ange vem de företräder.
- 1.4.3 ställföreträdarens namn,
- 1.4.4 ställföreträdarens adress,
- 1.4.5 kontaktpersonens namn (och adress om den inte är samma som i 1.4.4),
- 1.4.6 telefonnummer, telefax- och/eller telexnummer.

AVSNITT 2

UPPGIFTER OM KONCENTRATIONEN

- 2.1 Redogör kortfattat för den koncentration som är föremål för anmälan. Ange bl. a.
- om den planerade koncentrationen är en fullständig företagsammanslagning i rättslig mening, ett förvärv, ett gemensamt företag eller ett avtal eller om den kommer till stånd på något annat sätt som leder till direkt eller indirekt kontroll enligt artikel 3.3,
 - om parterna helt eller endast delvis deltar i koncentrationen,
 - om en parts offentliga bud på en annan parts värdepapper stöds av den senare partens styrelse eller andra organ som rättsligt företräder denne.
- 2.2 Ange vilka branscher som berörs av koncentrationen.
- 2.3 Redogör kortfattat för koncentrationens ekonomiska och finansiella detaljer, med uppgift i förekommande fall om följande:
- ekonomiskt eller annat stöd som någon part har erhållit från något håll (inklusive från offentliga myndigheter), samt arten och storleken av detta stöd,
 - den planerade eller väntade tidpunkten för viktiga händelser som är avsedda att leda till koncentrationens fullbordan,

- den ägande- och kontrollstruktur som åsyftas sedan koncentrationen har fullbordats.
- 2.4 Anmälaren skall lämna följande uppgifter om varje part för de senaste tre räkenskapsåren:
 - 2.4.1 omsättning i hela världen¹,
 - 2.4.2 omsättning inom gemenskapen som helhet^{1,2},
 - 2.4.3 omsättning i varje medlemsstat^{1,2},
 - 2.4.4 om mer än två tredjedelar av omsättningen i gemenskapen som helhet uppnås i en enda medlemsstat, ange denna stat^{1,2},
 - 2.4.5 vinst före skatt i hela världen³,
 - 2.4.6 antalet anställda i hela världen⁴.

AVSNITT 3

Ägande och kontroll⁵

Lämna för varje part en lista på alla företag som tillhör samma grupp av företag. Listan skall inkludera

- 3.1 alla företag som direkt eller indirekt kontrolleras av parterna enligt artikel 3.3,
- 3.2 alla företag eller personer som direkt eller indirekt kontrollerar parterna enligt artikel 3.3,
- 3.3 för varje företag eller person som anges i punkt 3.2 ovan, alla företag som direkt eller indirekt kontrolleras av dem enligt artikel 3.3.

För varje person eller företag ovan skall anges i vilken form kontrollen utövas.

- 3.4 Lämna uppgifter om de förvärv som ovan angivna grupper under de senaste tre åren har gjort av företag som är verksamma på berörda marknader enligt definitionen i avsnitt 5 nedan.

Svaren till frågorna i detta avsnitt kan illustreras med tabeller eller diagram om detta bidrar till förståelsen av företagens ägande- och kontrollstruktur före koncentrationen.

¹ Se artikel 5 för en definition av begreppet omsättning och observera de särskilda bestämmelser som gäller för kreditinstitut, försäkringsbolag, finansinstitut samt gemensamma företag.

Med gemenskapsinvånare och invånare i en medlemsstat avses, när det gäller försäkringsbolag, kredit- och andra finansinstitut, fysiska eller juridiska personer med hemvist i en medlemsstat, som följaktligen är underkastade den statens nationella lagstiftning. Kunder som är företag anses ha sin hemvist i det land där de är registrerade.

Vid beräkning av omsättning hänvisas anmälaren även till exemplen i Vägledning I beträffande kredit- och andra finansinstitut, Vägledning II beträffande försäkringsbolag och Vägledning III beträffande gemensamma företag.

² Se Vägledning IV för beräkning av omsättning i en medlemsstat i förhållande till omsättning inom gemenskapen som helhet.

³ Med *vinst före skatt* avses vinst på den ordinarie verksamheten före vinstskatt.

⁴ Med *anställda* avses alla personer som har fast anställning i företaget och erhåller lön.

⁵ Se artikel 3.3–5.

Personliga och ekonomiska samband

Ange för varje företag eller person som omnämns i svaren till avsnitt 3

- 4.1 alla andra företag som är verksamma på berörda marknader (enligt definitionen i avsnitt 5) i vilka företagen i gruppen individuellt eller kollektivt innehar 10 procent eller mer av rösträttigheterna eller aktiekapitalet. Ange den procentuella andel som innehas i varje särskilt fall,
- 4.2 alla andra företag som är verksamma på berörda marknader i vilka de personer som anges i svaren till avsnitt 3 innehar 10 procent eller mer av rösträttigheterna eller aktiekapitalet. Ange den procentuella andel som innehas i varje särskilt fall,
- 4.3 de medlemmar i varje företags direktion som också är medlemmar av direktionen eller styrelsen för ett annat företag som är verksamt på berörda marknader och ange (i förekommande fall) för varje företag de medlemmar av dess styrelse som också är medlemmar av direktionen för ett annat företag som är verksamt på berörda marknader.

Ange i varje särskilt fall det andra företags namn och de angivna personernas ställning i företaget.

De uppgifter som lämnas här kan illustreras med tabeller eller diagram om detta bidrar till förståelsen.

AVSNITT 5

Uppgifter om berörda marknader

Anmälaren skall lämna de begärda uppgifterna med beaktande av följande definitioner.

PRODUKTMARKNADER

En relevant produktmarknad omfattar alla varor och/eller tjänster som på grund av sina egenskaper, pris och tilltänkta användning av konsumenterna betraktas som utbytbara.

En relevant produktmarknad kan i vissa fall bestå av ett antal individuella produktgrupper. En individuell produktgrupp är en produkt eller en liten grupp av produkter med i stort sett identiska fysiska eller tekniska egenskaper och som är fullständigt utbytbara. Skillnaden mellan produkterna inom gruppen är obetydlig och är i regel endast en fråga om märket och/eller produktens image. Produktmarknaden svarar normalt mot den klassificering som används av företaget i sin marknadsföring.

RELEVANT GEOGRAFISK MARKNAD

Den relevanta geografiska marknaden omfattar det område inom vilket de berörda företagen tillhandahåller varor eller tjänster, inom vilket konkur-

rensvillkoren är tillräckligt likartade och som kan skiljas från angränsande områden framför allt på grund av väsentliga skillnader i konkurrensvillkoren.

Faktorer som är av betydelse för en bedömning av den relevanta geografiska marknaden är bl. a. ifrågavarande varors eller tjänsters beskaffenhet och egenskaper, förekomsten av hinder för marknadsinträde, konsumentpreferenser, väsentliga skillnader i företagens marknadsandelar mellan angränsande områden och betydande prisskillnader.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

BERÖRDA MARKNADER

Berörda marknader består av relevanta produktmarknader eller individuella produktgrupper inom den gemensamma marknaden eller en medlemsstat eller inom någon annan relevant geografisk marknad,

- a) om två eller flera av parterna (inklusive företag tillhörande samma grupp enligt definitionen i avsnitt 3) är verksamma inom samma produktmarknad eller individuella produktgrupp och om koncentrationen kommer att medföra att de tillsammans får en marknadsandel på 10 procent eller mer. Det är här fråga om horisontella samband;

eller

- b) om någon av parterna (inklusive företag tillhörande samma grupp enligt definitionen i avsnitt 3) är verksam inom en produktmarknad som utgör ett tidigare eller senare led i förhållande till en produktmarknad eller individuell produktgrupp inom vilken en annan part är verksam och någon av parternas marknadsandelar är 10 procent eller mer, oavsett om det föreligger ett leverantörs/kundförhållande mellan de berörda parterna. Det är här fråga om vertikala samband.

I. *Beskrivning av de berörda relevanta produktmarknaderna*

5.1 Beskriv varje berörd relevant produktmarknad och förklara varför varorna och/eller tjänsterna på dessa marknader på grund av sina egenskaper, priser och tilltänkta användning ingår (och varför andra varor eller tjänster inte ingår).

5.2 Ange de individuella produktgrupper som Ert företag använder internt för marknadsföringsändamål och som ingår i varje relevant produktmarknad som beskrivs under punkt 5.1 ovan.

II. *Uppgifter om berörda marknader*

För vart och ett av de senaste tre räkenskapsåren skall beträffande varje berörd relevant produktmarknad och, om de skiljer sig härifrån, varje individuell produktgrupp

- a) för gemenskapen i dess helhet,
- b) individuellt för varje medlemsstat där parterna (inklusive företag tillhörande samma grupp enligt definitionen i avsnitt 3) är verksamma,
- c) och, om de skiljer sig härifrån, för varje relevant geografisk marknad,

följande uppgifter lämnas:

- 5.3 en uppskattning av marknadens värde samt i förekommande fall av dess volym (t.ex. antalet expedierade eller levererade enheter)¹. Svaren kan illustreras med statistik från andra källor, om sådan finns tillgänglig. Ta även med en prognos över efterfrågeutvecklingen inom de berörda marknaderna,
- 5.4 omsättningen för var och en av de grupper som parterna tillhör (enligt definitionen i avsnitt 3),
- 5.5 den beräknade marknadsandelen för var och en av de grupper som parterna tillhör,
- 5.6 den beräknade marknadsandelen (uttryckt som värde och eventuellt som volym) för alla konkurrenter som har minst 10 procent av ifrågavarande geografisk marknad. Ange dessa företags namn, adress och telefonnummer,
- 5.7 en jämförelse mellan de priser som tas ut av de grupper som parterna tillhör i varje medlemsstat och en liknande jämförelse beträffande dessa prisnivåer mellan gemenskapen och dess viktigaste handelspartners (t.ex. USA, Japan och EFTA-länderna),
- 5.8 det beräknade värdet (och eventuellt volymen) av importen till den relevanta geografiska marknaden, med uppgift om ursprungsland,
- 5.9 den andel av denna import som härrör från de grupper som parterna tillhör,
- 5.10 en uppskattning av i vilken omfattning denna import är föremål för tariffära eller icke-tariffära handelshinder.

III. Uppgifter om konglomerat

Om någon av parterna (inklusive företag som tillhör samma grupp som anges i avsnitt 3) har en marknadsandel på 25 procent eller mer på en produktmarknad eller inom en individuell produktgrupp, utan att det föreligger horisontella eller vertikala samband, lämna följande uppgifter:

- 5.11 en beskrivning av varje relevant produktmarknad och en förklaring till varför varorna och/eller tjänsterna på dessa marknader på grund av sina egenskaper, priser och sin tilltänkta användning ingår (och varför andra inte ingår),
- 5.12 en förteckning över de individuella produktgrupper som används internt av Ert företag för marknadsföringsändamål och som ingår i varje relevant produktmarknad som beskrivs,
- 5.13 en uppskattning av marknadens värde och marknadsandelen under det senaste räkenskapsåret för varje grupp som parterna tillhör i fråga om varje berörd relevant produktmarknad och, om de skiljer sig härifrån, varje individuell produktgrupp
 - a) för gemenskapen i dess helhet,
 - b) individuellt för varje medlemsstat där de grupper som parterna tillhör är verksamma,

¹ En marknads värde och volym skall vara ett uttryck för produktionen minus export plus import på ifrågavarande geografiska marknad.

c) och, om de skiljer sig härifrån, för varje relevant geografisk marknad.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

I alla svar på frågorna i avsnitt 5 skall anmälaren ange vad uppskattningarna eller antagandena baseras på.

AVSNITT 6

Allmänna förhållanden på berörda marknader

Följande uppgifter skall lämnas beträffande de berörda relevanta produkt-marknaderna och, om de skiljer sig härifrån, de berörda individuella produktgrupperna.

UPPGIFTER OM MARKNADSINTRÄDE

- 6.1 Har det skett något betydande inträde på dessa marknader inom *gemenskapen under de senaste fem åren (eller en längre period om detta är motiverat)*? Om svaret är 'ja', lämna uppgifter om de företag som har inträtt på marknaden och beräkna deras nuvarande marknadsandelar.
- 6.2 Finns det enligt anmälarens uppfattning företag (inklusive sådana som för närvarande endast är verksamma på marknader utanför gemenskapen) som skulle kunna inträda på gemenskapens marknader? Om svaret är 'ja', lämna upplysningar om dessa potentiella konkurrenter.
- 6.3 Hur stor är enligt anmälarens uppfattning sannolikheten för inträde på dessa marknader i betydande omfattning under de närmaste fem åren?

FAKTORER AV BETYDELSE FÖR INTRÄDE PÅ MARKNADEN

- 6.4 Beskriv de olika faktorer som i det aktuella fallet är av betydelse för inträde på de berörda marknaderna, såväl geografiska marknader som produktmarknader. Beakta därvid i förekommande fall följande aspekter.
 - De totala kostnaderna för marknadsinträde (kapital, säljfrämjande åtgärder, reklam, nödvändiga distributionssystem, service mm.) i en omfattning motsvarande en betydande, konkurrenskraftig konkurrent och ange en sådan konkurrents marknadsandel.
 - I vilken omfattning påverkas marknadsinträde av att det krävs regeringstillstånd eller att vissa normer/standarder måste uppfyllas? Är marknadsinträde beroende av några rättsliga kontroller eller andra regleringar?
 - I vilken omfattning påverkas marknadsinträde av tillgången på råvaror?
 - I vilken omfattning påverkas marknadsinträde av avtalstiden för kontrakt mellan ett företag och dess leverantörer och/eller kunder?
 - Ange betydelsen av patent- och knowhowlicenser samt andra rättig-

VERTIKAL INTEGRATION

- 6.5 Ange karaktären och omfattningen av vertikal integration för var och en av parterna.

FORSKNING OCH UTVECKLING

- 6.6 Vilken roll spelar forskning och utveckling för ett företags förmåga att på lång sikt konkurrera på den relevanta marknaden? Beskriv karaktären av den forskning och utveckling som utförs på berörda marknader av de företag som deltar i koncentrationen. Beakta därvid i förekommande fall följande aspekter.
- Forsknings- och utvecklingsinsatsen¹ på dessa marknader samt de berörda parternas andel av denna forsknings- och utvecklingsinsats.
 - Den tekniska utvecklingen på dessa marknader (inklusive utveckling av produkter och/eller tjänster, produktionsmetoder, distributionssystem mm.) under en lämplig tidsperiod.
 - Viktiga innovationer som har gjorts på dessa marknader under ifrågavarande period och de företag som har svarat för dessa innovationer.
 - Innovationscykeln på dessa marknader och var parterna befinner sig i denna innovationscykel.
 - Beskriv i vilken omfattning de berörda parterna är licensgivare eller licenstagare när det gäller patent- och knowhowlicenser samt andra rättigheter på berörda marknader.

DISTRIBUTIONS- OCH SERVICESYSTEM

- 6.7 Redogör för de befintliga distributions- och servicesystemen på de berörda marknaderna. Beakta därvid i förekommande fall följande aspekter.
- De mest utbredda distributionssystemen på marknaden och dessas betydelse. I vilken omfattning svarar tredje man och/eller företag tillhörande samma grupp som parterna enligt avsnitt 3 för distributionen?
 - De mest utbredda servicenäten (t. ex. för underhåll och reparationer) och deras betydelse för dessa marknader. I vilken omfattning svarar tredje man och/eller företag tillhörande samma grupp som parterna enligt avsnitt 3 för sådan service?

KONKURRENSVILLKOR

- 6.8 Ange anmälarnas fem största leverantörer (namn, adress och kontaktperson) och deras individuella andel av anmälarnas inköp.

¹ Med *forsknings- och utvecklingsinsats* avses forsknings- och utvecklingskostnadernas andel av företagets omsättning.

- 6.9 Ange anmälarnas fem största kunder (namn, adress och kontaktperson) och deras individuella andel av anmälarnas försäljning.
- 6.10 Redogör för utbuds- och efterfrågestrukturen på berörda marknader. Denna redogörelse skall bidra till att öka kommissionens förståelse för de konkurrensvillkor under vilka parterna verkar. Beakta därvid i förekommande fall följande aspekter.
- Marknadernas utvecklingsfaser, t. ex. introduktion, tillväxt, mognad och avtagande. I vilken av dessa faser anser anmälaren att de berörda produkterna befinner sig?
 - Utbudsstrukturen. Ange de olika kategorier som finns på utbudssidan och beskriv den 'typiska leverantören' inom varje kategori.
 - Efterfrågestrukturen. Ange de olika grupper som finns på efterfrågesidan och beskriv den 'typiska kunden' inom varje grupp.
 - Spelar offentliga myndigheter, statliga verk eller statsägda företag eller liknande organ en betydande roll för utbud eller efterfrågan? Lämna närmare upplysningar om sådana fall.
 - Den totala kapaciteten inom gemenskapen som helhet under de senaste tre åren. Vilken andel av denna kapacitet har parterna svarat för under perioden och hur stort har deras kapacitetsutnyttjande varit?

SAMARBETSAVTAL

- 6.11 I vilken omfattning finns det samarbetsavtal (horisontella och/eller vertikala) på de berörda marknaderna?
- 6.12 Redogör för de viktigaste samarbetsavtal som parterna har ingått på de berörda marknaderna, t. ex. licensavtal, avtal om forskning och utveckling, specialisering, distribution, långtidsleveranser och informationsutbyte.

BRANSCHORGANISATIONER

- 6.13 Ange namn och adress på de viktigaste branschorganisationerna på de berörda marknaderna.

VÄRLDSMARKNADEN

- 6.14 Beskriv världsmarknaden för den planerade koncentrationen och ange parternas ställning på denna marknad.

AVSNITT 7

Allmänna frågor

- 7.1 Beskriv hur den planerade koncentrationen väntas påverka avnämarentresserna i mellanliggande och slutliga distributionsled samt det tekniska framskridandet.
- 7.2 Om kommissionen konstaterar att den anmälda transaktionen inte ut-

gör en koncentration enligt artikel 3 i förordning nr 4064/89/EEG, begär Ni då att anmälan behandlas som en ansökan enligt artikel 2 eller en anmälan enligt artikel 4 i förordning nr 17, som en ansökan enligt artikel 12 eller en anmälan enligt artikel 14 i förordning nr 1017/68/EEG, som en ansökan enligt artikel 12 i förordning nr 4056/86/EEG eller som en ansökan enligt artikel 3.2 eller artikel 5 i förordning nr 3975/87/EEG?

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

AVSNITT 8

Försäkran

Anmälan skall avslutas med följande försäkran, som skall undertecknas av eller för alla anmälarna.

Undertecknade försäkrar härmed att de uppgifter som har lämnats i denna anmälan oss vederligen är korrekta, att alla uppskattningar är angivna som sådana och är gjorda på grundval av faktaunderlaget samt att alla omdömen har uttalats i god tro.

Undertecknade har tagit del av bestämmelserna i artikel 14.1 b i förordning nr 4064/89/EEG.

Ort och datum:

Namnteckningar:

VÄGLEDNING I*

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

BERÄKNING AV KREDIT- OCH ANDRA FINANSINSTITUTS OMSÄTTNING

(Artikel 5.3 a)

Följande exempel (en planerad sammanslagning mellan bank A och bank B) ges för att belysa hur man beräknar kredit- och andra finansinstituts omsättning.

I. Koncernbalansräkning

(i milj. ecu)

Tillgångar	Bank A	Bank B
Utlåning till kreditinstitut	20 000	1 000
– varav till kreditinstitut inom EG	(10 000)	(500)
– varav till kreditinstitut i en (och samma) medlemsstat X	(5 000)	(500)
Utlåning till kunder	60 000	4 000
– varav till gemenskapsinvånare	(30 000)	(2 000)
– vara till invånare i en (och samma) medlemsstat X	(15 000)	(500)
Andra tillgångar	20 000	1 000
Summa tillgångar	100 000	6 000

II. Beräkning av omsättning

I stället för omsättning skall följande siffror användas:

Bank A Bank B

1. Den totala omsättningen i hela världen

ersätts med en tiondel av de totala tillgångarna: 10 000 600
vilket tillsammans blir mer än 5 000 milj. ecu

2. Omsättning inom gemenskapen som helhet

ersätts för varje bank med en tiondel av de totala tillgångarna multiplicerad med förhållandet mellan utlåning till kreditinstitut och kunder inom gemenskapen och den totala summan av utlåning till kreditinstitut och kunder.

Bank A Bank B

Detta beräknas på följande sätt:

en tiondel av de totala tillgångarna:
vilket för varje bank multipliceras med
förhållandet mellan:

utlåning till kreditinstitut och kunder
inom gemenskapen

10 000	500
<u>30 000</u>	<u>2 000</u>
40 000	2 500

och

* Begreppen *institut* respektive *företag* används i följande vägledningar under förutsättning att de definieras närmare i varje särskilt fall.

den totala summan av utlåning till kreditinstitut och kunder	20 000	1 000
	<u>60 000</u>	<u>4 000</u>
	80 000	5 000

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

För

Bank A: 10 000 multiplicerat med $(40\,000:80\,000) = 5\,000$

Bank B: 600 multiplicerat med $(2\,500:5\,000) = 300$

vilket blir mer än 250 milj. ecu för varje bank.

3. Den totala omsättningen i en (och samma) medlemsstat X

	<i>Bank A</i>	<i>Bank B</i>
ersätts med en tiondel av de totala tillgångarna:	10 000	600

vilket för varje bank multipliceras med förhållandet mellan utlåning till kreditinstitut och kunder i en och samma medlemsstat X och den totala summan av utlåning till kreditinstitut och kunder.

	<i>Bank A</i>	<i>Bank B</i>
Detta beräknas på följande sätt:		
utlåning till kreditinstitut och kunder	5 000	500
i en (och samma) medlemsstat X	<u>15 000</u>	<u>500</u>
	20 000	1 000

och

den totala summan av utlåning till kreditinstitut och kunder	80 000	5 000
--	--------	-------

För

Bank A: 10 000 multiplicerat med $(20\,000:80\,000) = 2\,500$

Bank B: 600 multiplicerat med $(1\,000:5\,000) = 120$

Resultatet blir att 50 % av omsättningen inom gemenskapen som helhet för bank A och 40 % av motsvarande omsättning för bank B uppnås i en (och samma) medlemsstat X.

III. Slutsats

Eftersom

- den totala omsättningen i hela världen för bank A och bank B tillsammans överstiger 5 000 milj. ecu,
- omsättningen inom gemenskapen som helhet för var och en av bankerna överstiger 250 milj. ecu, och
- mindre än två tredjedelar av var och en av bankernas omsättning inom gemenskapen som helhet uppnås i en (och samma) medlemsstat,

skulle den planerade sammanslagningen omfattas av förordningen.

VÄGLEDNING II

BERÄKNING AV FÖRSÄKRINGSBOLAGS OMSÄTTNING

Följande exempel (en planerad koncentration mellan försäkringsbolag A och försäkringsbolag B) ges för att belysa hur man beräknar försäkringsbolags omsättning.

I. Koncernresultaträkning

<i>(i milj. ecu)</i>		
Intäkter	Försäkringsbolag A	Försäkringsbolag B
Tecknade bruttopremier	5 000	300
– varav bruttopremier erhållna från gemenskapsinvånare	(4 500)	(300)
– varav bruttopremier erhållna från invånare i en (och samma) medlemsstat X	(3 600)	(270)
Andra intäkter	500	50
Summa tillgångar	5 500	350

II. Beräkning av omsättning

1. Den totala omsättningen i hela världen

ersätts med värdet av tecknade bruttopremier i hela världen, vilket uppgår till totalt 5 300 milj. ecu.

2. Omsättning inom gemenskapen som helhet

ersätts för vart och ett av försäkringsbolagen med värdet av bruttopremier tecknade av gemenskapsinvånare. Detta belopp överstiger 250 milj. ecu för vart och ett av försäkringsbolagen.

3. Omsättning i en (och samma) medlemsstat X

ersätts för försäkringsbolag med värdet av bruttopremier tecknade av invånare i en (och samma) medlemsstat X.

80 % av försäkringsbolag As bruttopremieintäkter kommer från gemenskapsinvånare i medlemsstat X, medan 90 % av försäkringsbolag Bs bruttopremieintäkter kommer från gemenskapsinvånare i samma medlemsstat X.

III. Slutsats

Eftersom

- den totala omsättningen i hela världen för försäkringsbolagen A och B, ersatt med värdet av tecknade bruttopremier i hela världen, överstiger 5 000 milj. ecu,
- värdet av bruttopremier tecknade av gemenskapsinvånare överstiger 250 milj. ecu för vart och ett av försäkringsbolagen, men
- mer än två tredjedelar av vart och ett av försäkringsbolagens bruttopremieintäkter från gemenskapsinvånare kommer från en (och samma) medlemsstat X,

skulle den planerade koncentrationen inte omfattas av förordningen.

VÄGLEDNING III

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

BERÄKNING AV GEMENSAMMA FÖRETAGS OMSÄTTNING

A. BILDANDE AV ETT GEMENSAMT FÖRETAG (Artikel 3.2)

Om två (eller flera) företag bildar ett gemensamt företag som utgör en koncentration, är det de deltagande företagens omsättning som räknas.

B. ETT BEFINTLIGT GEMENSAMT FÖRETAG (Artikel 5.5)

Följande exempel belyser hur man beräknar omsättningen när det finns ett gemensamt företag C mellan två företag A och B som deltar i en koncentration.

I. Resultaträkning

(i milj. ecu)

Omsättning	Företag A	Företag B
Försäljningsintäkter	10 000	2 000
– varav inom gemenskapen	(8 000)	(1 500)
– varav i medlemsstat Y	(4 000)	(900)

(i milj. ecu)

Omsättning	Gemensamt företag C
Försäljningsintäkter i hela världen	100
– varav från transaktioner med företag A	(20)
– varav från transaktioner med företag B	(10)
Omsättning från transaktioner med andra företag	70
– varav inom gemenskapen	(60)
– varav i medlemsstat Y	(50)

II. Behandling av det gemensamma företaget

- Företag C kontrolleras gemensamt (enligt artikel 3.3 och 4) av de i koncentrationen deltagande företagen A och B, oavsett om andra företag är delägare i företag C.
- Företag C är inte medtaget i As och Bs resultaträkningar.
- Omsättningen från Cs transaktioner med A och B skall inte medräknas.
- Omsättningen från Cs transaktioner med andra företag skall fördelas lika mellan företagen A och B, oavsett dessas individuella aktieinnehav i C.
- Ett gemensamt företag som har bildats av något av de deltagande företagen och ett annat företag skall inte medräknas (såvida det inte redan har konsoliderats).

III. Beräkning av omsättning

- Företag As totala omsättning i hela världen skall beräknas på följande sätt: 10 000 milj. ecu plus 50 % av Cs omsättning i hela världen från transaktioner med andra företag än A och B (35 milj. ecu), vilket ger summan

10 035 milj. ecu.

Prop. 1991/92:29.

Bilaga 1

Företag Bs totala omsättning i hela världen skall beräknas på följande sätt: 2 000 milj. ecu plus 50 % av Cs omsättning i hela världen från transaktioner med andra företag än A och B (35 milj. ecu), vilket ger summan 2 035 milj. ecu.

b) Den totala omsättningen i hela världen för de deltagande företagen är 12 070 milj. ecu.

c) Företag As omsättning i medlemsstat Y uppgår till 4 025 milj. ecu (inberäknat 50 % av Cs omsättning i denna medlemsstat) och dess omsättning inom gemenskapen som helhet till 8 030 milj. ecu (inkl. 50 % av Cs omsättning inom gemenskapen).

Företag Bs omsättning i medlemsstat Y uppgår till 925 milj. ecu (inberäknat 50 % av Cs omsättning i denna medlemsstat) och dess omsättning inom gemenskapen som helhet till 1 530 milj. ecu (inkl. 50 % av Cs omsättning inom gemenskapen).

IV. Slutsats

Eftersom

a) den totala omsättningen i hela världen för företagen A och B överstiger 5 000 milj. ecu,

b) omsättningen inom gemenskapen för vart och ett av de företag som deltar i koncentrationen överstiger 250 milj. ecu,

c) vart och ett av de deltagande företagen uppnår mindre än två tredjedelar (företag A 50,1 % och företag B 60,5 %) av sin omsättning inom gemenskapen i en (och samma) medlemsstat Y,

skulle den planerade koncentrationen omfattas av förordningen.

VÄGLEDNING IV

TILLÄMPNING AV TVÅTREDJEDELSREGELN

(Artikel 1)

Följande exempel belyser tillämpningen av tvåtredjedelsregeln på företag (en planerad koncentration mellan företagen A och B).

I. Koncernresultaträkning

EXEMPEL 1

(i milj. ecu)

Omsättning	Företag A	Företag B
Försäljningsintäkter i hela världen	10 000	500
– varav inom gemenskapen	(8 000)	(400)
– varav i medlemsstat X	(6 000)	(200)

EXEMPEL 2 a

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

(i milj. ecu)

Omsättning	Företag A	Företag B
Försäljningsintäkter i hela världen	4 800	500
– varav inom gemenskapen	(2 400)	(400)
– varav i medlemsstat X	(2 100)	(300)

EXEMPEL 2 b

samma siffror som i exempel 2 a, men företag B uppnår en omsättning på 300 milj. ecu i medlemsstat Y.

II. Tillämpning av tvåtredjedelsregeln

EXEMPEL 1

1. *Omsättningen inom gemenskapen som helhet*
uppgår för företag A till 8 300 milj. ecu och för företag B till 400 milj. ecu.
2. *Omsättningen i en (och samma) medlemsstat X*
uppgår för företag A (6 000 milj. ecu) till 75 % av dess omsättning inom gemenskapen och för företag B (200 milj. ecu) till 50 % av dess omsättning inom gemenskapen.
3. *Slutsats*
I detta fall skulle, trots att företag A uppnår mer än två tredjedelar av sin omsättning inom gemenskapen i medlemsstat X, den planerade koncentrationen omfattas av förordningen eftersom företag B uppnår mindre än två tredjedelar av sin omsättning inom gemenskapen i medlemsstat X.

EXEMPEL 2 a

1. *Omsättningen inom gemenskapen som helhet*
uppgår för företag A till 2 400 milj. ecu och för företag B till 400 milj. ecu.
2. *Omsättningen i en (och samma) medlemsstat X*
uppgår för företag A till 2 100 milj. ecu (dvs. 87,5 % av dess omsättning inom gemenskapen) och för företag B till 300 milj. ecu (dvs. 75 % av dess omsättning inom gemenskapen).
3. *Slutsats*
I detta fall uppnår vart och ett av de deltagande företagen mer än två tredjedelar av sin omsättning inom gemenskapen i en (och samma) medlemsstat X. Den planerade koncentrationen skulle därför inte omfattas av förordningen.

EXEMPEL 2 b

Slutsats

I detta fall skulle inte tvåtredjedelsregeln gälla eftersom företagen A och B uppnår mer än två tredjedelar av sin omsättning inom gemenskapen i olika

medlemsstater X och Y. Den planerade koncentrationen skulle därför omfattas av förordningen.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

BILAGA 2
Helgdagar år 1990

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

			B	DK	D	GR	E	F	IRL	I	L	NL	P	UK
Nyårsdagen:	1.	1.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Dagen efter nyårsdagen:	2.	1.												X ¹
Första måndagen i fastan:	26.	2.				X								
S:t Patrick:	19.	3.							X					X ²
Skärtorsdagen:	12.	4.		X			X							
Långfredagen:	13.	4.		X	X	X	X		X			X	X	X
Annandag påsk:	16.	4.	X	X	X	X		X	X	X	X	X		X
Befrielsedagen:	25.	4.								X				
Frihetdagen:	25.	4.											X	
Drottningens födelsedag:	30.	4.										X		
Första maj:	1.	5.	X		X	X	X	X		X	X		X	
Majfridag:	7.	5.												X
Vapenstillståndsdagen 1945:	8.	5.						X						
Allmänna böndagen:	11.	5.		X										
Kristi himmelsfärdsdag:	24.	5.	X	X	X			X			X	X		
Vårfridag:	28.	5.												X
Annandag pingst:	4.	6.	X	X	X	X		X	X		X	X		
Grundlagdagen:	5.	6.		X										
Kristi lekamens fest:	14.	6.			X ¹								X	
Orangeman's Day:	12.	7.												X ²
S:t Jakob:	24.	7.					X							
Första måndagen i augusti:	6.	8.							X					X ¹
Friedensfest:	8.	8.			X ¹									
Marie himmelsfärdsdag:	15.	8.	X		X ²	X	X	X		X	X		X	
Sommarbankfridag:	27.	8.												X
Republikens dag:	5.	10.											X	
Nationaldagen:	12.	10.					X							
Bankfridag:	29.	10.							X					
Allhelgonadagen:	1.	11.	X		X ¹		X	X		X	X		X	
Alla själars dag:	2.	11.	X											
Dynastidagen:	15.	11.	X											
Böldagen:	21.	11.			X									
Konstitutionsdagen:	6.	12.					X							
Juldagen:	25.	12.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Annandag jul:	26.	12.	X	X	X	X			X	X	X	X		X

¹ Skottland.

² Nordirland.

³ Baden-Württemberg, Bayern, Hessen, Nordrhein-Westfalen, Rheinland-Pfalz, Saarland.

⁴ Staden Augsburg (Bayern).

⁵ Saarland och Bayern, Bayern, helgdag i kommuner med övervägande katolsk befolkning.

⁶ Baden-Württemberg, Bayern, Nordrhein-Westfalen, Rheinland-Pfalz, Saarland.

Nyårsdagen	1 januari
Dagen efter nyårsdagen	2 januari
Skärtorsdagen	12 april
Långfredagen	13 april
Annandag påsk	16 april
Första maj	1 maj
Schumanplanens dag	9 maj
Kristi himmelsfärdsdag	24 maj
Dagen efter Kristi himmelsfärdsdag	25 maj
Annandag pingst	4 juni
Marie himmelsfärdsdag	15 augusti
Allhelgonadagen	1 november
Alla själars dag	2 november
Jul	24 december
	25 december
	26 december
	27 december
	28 december
	29 december
	30 december
	31 december

Kommissionens förordning (EEG) Nr 4261/88

av den 16 december 1988

**om de klagomål, ansökningar och förhör som avses i
rådets förordning (EEG) nr 3975/87 som fastställer
proceduren för tillämpning av konkurrensregler på
företag inom luftfartssektorn**

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

KOMMISSIONENS FÖRORDNING (EEG) NR 4261/88

av den 16 december 1988

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

om de klagomål, ansökningar och förhör som avses i rådets förordning (EEG) nr 3975/87 som fastställer proceduren för tillämpning av konkurrensreglerna på företag inom luftfartssektorn

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen,

med beaktande av rådets förordning (EEG) nr 3975/87 av den 14 december 1987 som fastställer proceduren för tillämpning av konkurrensreglerna på företag inom luftfartssektorn¹, särskilt artikel 19 i denna,

med beaktande av den rådgivande kommitténs för kartell- och monopolfrågor på luftfartens område yttrande, och med beaktande av följande:

Enligt artikel 19 i förordning (EEG) nr 3975/87 har kommissionen befogenhet att utfärda tillämpningsföreskrifter med avseende på form, innehåll och detaljer i övrigt för klagomål enligt artikel 3.1, ansökningar enligt artiklarna 3.2 och 5 samt sådana förhör som anges i artikel 16.1 och 16.2 i nämnda förordning.

Klagomål enligt artikel 3.1 i förordning (EEG) nr 3975/87 kan göra det lättare för kommissionen att vidta åtgärder mot överträdelser på

luftfartsområdet av artiklarna 85 och 86 i Romfördraget. Proceduren för inlämnande av klagomål bör därför göras så enkel som möjligt. Det bör föreskrivas att klagomål skall inges skriftligen i ett exemplar, medan det överlämnas åt klaganden att bestämma om klagomålets form, innehåll och detaljer i övrigt.

Ansökningar enligt artiklarna 3.2 och 5 i förordning (EEG) nr 3975/87 kan få betydelsefulla rättsliga konsekvenser för varje företag som är part i en överenskommelse, ett beslut eller ett samordnat förfarande. Företagen bör därför ha rätt att var för sig lämna in sådana ansökningar till kommissionen. Å andra sidan är det nödvändigt att ett företag, som utnyttjar denna rätt, underrättar övriga företag som är parter i överenskommelsen, beslutet eller det samordnade förfarandet om detta så att de kan skydda sina intressen.

Det åligger företagen och företagssammanslutningar att underrätta kommissionen om de omständigheter på vilka de grundar sina ansökningar enligt artiklarna 3.2 och 5 i förordning (EEG) nr 3975/87.

Det bör föreskrivas att ansökningar skall inges på fastställda formulär så att behöriga myndigheters prövning av dem förenklas och påskyndas, vilket är i alla berörda parter intresse.

I de flesta fall kommer kommissionen redan under den procedur för förhör som anges i artikel 16.1 och

¹ EGT nr L 374, 31.12.1987, s. 1.

16.2 i rådets förordning (EEG) nr 3975/87 att stå i nära kontakt med de delaktiga företagen eller företagssammanslutningar. Dessa kommer således att ha tillfälle att yttra sig över de invändningar som framförs mot dem.

Enligt artikel 16.1 och 16.2 i förordning (EEG) nr 3975/87 och med beaktande av rätten till försvar skall berörda företag och företagssammanslutningar vid procedurans avslutning ha rätt att yttra sig över samtliga de invändningar mot dem som kommissionen avser att lägga till grund för sina beslut.

Förutom de företag eller företagssammanslutningar som är parter i proceduren kan även andra fysiska eller juridiska personer ha intresse av att bli hörda. Enligt artikel 16.2, andra meningen i förordning (EEG) nr 3975/87 skall sådana personer ges möjlighet att bli hörda om de gör framställning härom och därvid visar att de har tillräckligt intresse i saken.

Personer som har lämnat in klagomål enligt artikel 3.1 i förordning (EEG) nr 3975/87 bör ges möjlighet att yttra sig när kommissionen finner att de fakta som den har tillgång till inte utgör tillräcklig grund för att ingripa.

De personer som har rätt att yttra sig skall, både i eget intresse och av administrativa skäl, framställa sina synpunkter skriftligen utan att detta inskränker deras möjlighet att komplettera den skriftliga proceduren med en muntlig.

Det är nödvändigt att fastställa rättigheterna för de personer som skall höras, särskilt bestämmelser om hur de får företrädas eller biträddas samt bestämmelser om fastställelse och beräkning av tidsfrister.

Den rådgivande kommittén för kartell- och monopolfrågor på luft-

fartssområdet avger sitt yttrande på grundval av ett preliminärt förslag till beslut. Samråd med kommittén om ett fall bör därför ske efter det att undersökningen av fallet avslutats. Detta samråd hindrar inte kommissionen att vid behov ta upp fallet till förnyad prövning.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE:

AVSNITT I

KLAGOMÅL OCH ANSÖKNINGAR

Artikel 1

Klagomål

1. Klagomål enligt artikel 3.1 i förordning (EEG) nr 3975/87 skall lämnas in skriftligen och vara avfattade på ett av gemenskapens officiella språk, medan det överlämnas åt klagandena att bestämma om klagomålets form, innehåll och övriga detaljer.

2. Klagomål får lämnas in av

- a) medlemsstater
- b) fysiska eller juridiska personer som gör gällande ett rättmätigt intresse.

3. När företrädare för företag, företagssammanslutningar eller för fysiska eller juridiska personer undertecknar klagomål, skall de skriftligen bestyrka sin behörighet att företräda företaget.

Artikel 2

Personer som är berättigade att lämna in ansökningar

1. Varje företag som deltar i överenskommelser, beslut eller samord-

nande förfaranden av den art som beskrivs i artikel 85.1 eller 86 i fördraget får lämna in en ansökan enligt artiklarna 3.2 och 5 i förordning (EEG) nr 3975/87. Om ansökningen lämnas in av endast några av de deltagande företagen, skall de underätta de övriga om detta.

2. Då företrädare för företag, företagssammanslutningar eller för fysiska eller juridiska personer undertecknar ansökningar enligt artiklarna 3.2 och 5 i förordning (EEG) nr 3975/87, skall de skriftligen bestyrka sin behörighet.

3. Vid gemensamma ansökningar skall en gemensam företrädare vara utsedd.

Artikel 3

Inlämnande av ansökningar

1. En ansökan enligt artiklarna 3.2 och 5 i förordning (EEG) nr 3975/87 skall göras på blankett motsvarande fastställt formulär AER i bilaga 1.

2. Flera deltagande företag kan använda en blankett för ansökningen.

3. En ansökan skall innehålla de på blanketten begärda upplysningarna.

4. En ansökan med bilagor skall lämnas in till kommissionen i fjorton exemplar.

5. De handlingar som bifogas en ansökan skall vara i original eller bestyrkta kopior.

6. En ansökan skall vara avfattad på ett av gemenskapens officiella språk. Handlingar som bifogas en ansökan skall lämnas in på originalspråket. Om originalspråket inte är ett av gemenskapens officiella språk skall en översättning till ett av dessa språk bifogas.

7. En ansökan får verkan från den dag då den kom in till kommissionen. När en ansökan sänds i rekommenderat brev, skall den anses ha kommit in den dag som framgår av det avsändande postkontorets poststämpel.

8. Om en ansökan, som lämnas in enligt artiklarna 3.2 och 5 i förordning (EEG) nr 3975/87, inte faller inom nämnda förordnings tillämpningsområde, skall kommissionen snarast möjligt underrätta sökanden om att den avser att pröva ansökan enligt bestämmelser i en annan förordning som är tillämplig på fallet, varvid ansökan dock skall få verkan enligt bestämmelserna i punkt 7. Kommissionen skall underrätta sökanden om orsaken och fastställa en tidsfrist inom vilken denne skriftligen skall franställa sina eventuella synpunkter innan kommissionen behandlar ansökningen enligt bestämmelserna i denna andra förordning.

AVSNITT II

FÖRHÖR

Artikel 4

Innan kommissionen samråder med den rådgivande kommittén för kartell- och monopolfrågor på luftfartens område skall den hålla förhör enligt artikel 16.1 i förordning (EEG) nr 3975/87.

Artikel 5

1. Kommissionen skall skriftligen meddela företag och företagssammanslutningar de invändningar som framförs mot dem. Meddelandena skall sändas till vart och ett av dem eller till en av dem utsedd gemensam företrädare.

2. Kommissionen får dock meddela parterna genom underrättelser i Europeiska gemenskapernas officiella tidning om detta med hänsyn till omständigheterna framstår som ändamålsenligt, särskilt då flera företag skall meddelas och ingen gemensam företrädare har utsetts. Vid offentliggörandet skall hänsyn tas till företagens berättigade intresse av att skydda sina affärshemligheter.

3. Ett företag eller en företagssammanslutning kan åläggas böter eller föreläggas vite endast om invändningarna meddelats på det sätt som föreskrivs i punkt 1.

4. I meddelandet om invändningar skall kommissionen fastställa en tidsfrist inom vilken företagen och företagssammanslutningarna kan framföra sina synpunkter till kommissionen.

Artikel 6

1. Företag och företagssammanslutningar skall inom den fastställda tidsfristen skriftligen framföra sina synpunkter över de invändningar som framförts mot dem.

2. De får i sina skriftliga yttranden anföra samtliga omständigheter som har betydelse för deras försvar.

3. De kan bifoga varje handling av betydelse som bevis för åberopade omständigheter. De kan också föreslå kommissionen att höra personer som kan bestyrka deras uppgifter.

Artikel 7

Kommissionen skall i sitt beslut behandla endast de invändningar mot företag och företagssammanslutningar som dessa har beretts tillfälle att yttra sig över.

Artikel 8

Om fysiska eller juridiska personer gör framställning om att bli hörda enligt artikel 16.2 i förordning (EEG) nr 3975/87 och visar att de har tillräckligt intresse i saken, skall kommissionen bereda dem tillfälle att skriftligen meddela sina synpunkter inom en av kommissionen fastställd tidsfrist.

Artikel 9

När kommissionen efter att ha mottagit ett klagomål enligt artikel 3.1 i förordning (EEG) nr 3975/87 finner att det, på grundval av de fakta den har tillgång till, inte föreligger tillräcklig grund för den att ingripa, skall den meddela de personer som lämnat in klagomålet skälen för detta och fastställa en tidsfrist inom vilken de skriftligen kan lämna in ytterligare synpunkter.

Artikel 10

1. Kommissionen skall bereda de personer som i sina skriftliga yttranden har begärt att få framföra sina synpunkter muntligen, tillfälle att göra detta, om det visas att de har tillräckligt intresse i saken eller om kommissionen avser att ålägga dem böter eller förelägga dem vite.

2. Kommissionen kan på samma sätt bereda andra personer möjlighet att muntligen framföra sina synpunkter.

Artikel 11

1. Kommissionen kallar de personer som skall höras för inställelse på dag som fastställs av kommissionen.

2. Den skall genast sända en kopia av kallelsen till medlemsstaternas

behöriga myndigheter, som kan utse en tjänsteman att delta vid förhöret.

Artikel 12

1. Ett förhör skall ledas av de personer som kommissionen utser.

2. Personer som kallats att inställa sig skall infinna sig personligen, genom ombud eller genom behörig ställföreträdare. Företag och företagssammanslutningar får dessutom företrädas av en behörigen befullmäktigad representant utsedd bland fast anställda personal.

Personer som hörs av kommissionen får biträdas av advokater eller universitetslärare med rätt att föra talan inför Europeiska gemenskapernas domstol i enlighet med artikel 17 i protokollet med domstolens stadga, eller av andra kvalificerade personer.

3. Förhören är inte offentliga. Personer skall höras var för sig eller i närvaro av andra personer som är kallade att inställa sig. I det senare fallet skall hänsyn tas till företagens berättigade intresse av att skydda sina affärshemligheter.

4. Huvudinnehållet av de uttalanden som görs av varje person under förhöret skall nedtecknas i protokoll som skall läsas upp för och godkännas av den som hörts.

Artikel 13

Utan inskränkning i tillämpningen av artikel 5.2 skall kommissionens

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Utfärdad i Bryssel den 16 december 1988.

meddelanden och kallelser sändas till mottagarna i rekommenderat brev med mottagningsbevis eller skall de överlämnas personligen mot kvittens.

Artikel 14

1. När kommissionen fastställer de tidsfrister som anges i artiklarna 3.8, 5, 8 och 9, skall den ta hänsyn till både den tid som behövs för förberedelse av ett yttrande och till hur brådskande ärendet är. Tidsfristen skall vara minst två veckor. Den kan förlängas.

2. Fristerna skall löpa från dagen efter det att ett meddelande kvitterats eller överlämnats personligen.

3. Skriftliga yttranden skall ha kommit in till kommissionen eller ha avsänts i rekommenderat brev före tidsfristens utgång. Infaller tidsfristens sista dag på en söndag eller allmän helgdag, förlängs den till utgången av påföljande vardag. Vid förlängning av fristen används de i bilaga 2 till denna förordning angivna allmänna helgdagarna när det är dagen för mottagande av ett skriftligt yttrande som är avgörande, medan de i avsändningslandet i lag fastställda helgdagarna används när dagen för avsändande är avgörande.

Artikel 15

Denna förordning träder i kraft dagen efter det att den har offentliggjorts i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning*.

På kommissionens vägnar
Peter Sutherland
Ledamot av kommissionen

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

Med detta formulär följer en bilaga som innehåller de upplysningar som anges vid vidlagda Vägledning.

Formuläret och bilagan skall inges i fjorton exemplar (två för kommissionen och ett för varje medlemsstat). Alla relevanta överenskommelser inges i tre exemplar och andra handlingar som åberopas i ett exemplar.

Var vänlig och glöm ej att fylla i bifogade mottagningsbevis.

Om utrymmet i formuläret inte är tillräckligt ombedes Ni att använda extra blad och ange till vilken punkt i formuläret upplysningarna hänförs sig.

FORMULÄR AER

TILL EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Generaldirektionen för konkurrens
200, rue de la Loi
B-1049 Bryssel

- A. Ansökan om icke-ingripande besked enligt artikel 3.2 i Rådets förordning (EEG) nr 3975/87 av den 14 december 1987 om tillämpning av artikel 85.1 eller artikel 86 i Fördraget om upprättandet av den Europeiska ekonomiska gemenskapen.
- B. Ansökan enligt artikel 15 i Rådets förordning (EEG) nr 3975/87 av den 14 december 1987 om ett beslut enligt artikel 85.3 i Fördraget om upprättandet av den Europeiska ekonomiska gemenskapen.

Upplysningar om parternas identitet

1. Sökanden

Fullständigt namn och adress samt telefon-, telex- och telefaxnummer samt en kortfattad beskrivning av det (de) företag eller den (de) företagssammanslutning(ar) som ger in ansökan.

I fråga om enkla bolag, enskilda firmor eller andra icke juridiska personer som driver rörelse under annat namn än innehavarnas (innehavarens) skall även anges dessas (dennes) fullständiga namn och adress eller bolagsmän-

nens.

När en ansökan ges in på en annan persons vägnar (eller ges in av flera än en person), skall företrädarens (eller den gemensamma företrädarens) namn, adress och ställning anges och behörighetshandlingar bifogas. Om en ansökan ges in av flera än en person eller på flera än en persons vägnar, bör de utse en gemensam företrädare (jämför artikel 2.2 och 2.3 i kommissionens förordning nr 4261/88).

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

2. *Andra parter*

Fullständigt namn och adress samt kortfattad redogörelse för andra deltagande i överenskommelsen, beslutet eller det samordnade förfarandet (i det följande kallade "överenskommelserna").

Ange vilka åtgärder som vidtagits för att underrätta dessa andra parter om denna ansökan.

(Sådana upplysningar är inte nödvändiga med avseende på standardavtal som sökanden har ingått eller ämnar att ingå med ett flertal skilda parter.)

Ändamålet med ansökan

(Se Vägledningen)

(Var vänlig besvara frågorna med "ja" eller "nej")

Ansöker Ni endast om ett icke-ingripande besked? (Se Vägledningen – avsnitt IV, slutet av första stycket, vad angår innebörden av en sådan ansökan.)

Ansöker Ni om ett icke-ingripande besked och samtidigt om ett beslut enligt artikel 85.3 om kommissionen inte lämnar ett icke-ingripande besked?

Ansöker Ni endast om ett beslut enligt artikel 85.3?

Skulle Ni vara nöjd med ett skriftligt besked om att ingen åtgärd är påkallad i ärendet ("comfort letter")? (Se slutet av avsnitt VII i Vägledningen.)

Undertecknade försäkrar på heder och samvete att de upplysningar som lämnats ovan och på bifogade sidor är sanningsenliga, att alla uppskattningar har angetts vara uppskattningar och är gjorda efter bästa förmåga på grundval av faktiska omständigheter samt att alla uttalanden är lämnade med ärligt uppsåt.

Undertecknade är medvetna om bestämmelserna i artikel 12.1 a i förordning (EEG) nr 3975/87 (se vidlagda Vägledningen).

Skriv ingenting i marginalen

Ort och datum

Underskrifter , den

..... , den

..... , den

Generaldirektoratet för konkurrens

Till

MOTTAGNINGSBEVIS

(Detta formulär återsänds till ovan angiven adress om den övre halvan har ifyllts i ett exemplar av den person som lämnar in ansökan.)

Er ansökan av den

beträffande

Er referens:

Parter:

1.

2. och andra

(Det är inte nödvändigt att uppge ytterligare deltagande företag.)

(Ifylls av kommissionen)

Mottagen den

och registrerad under nr IV/AER/

Var vänlig ange ovanstående ärendenummer vid all korrespondens

Tillfällig adress:
200, rue de la Loi
B-1049 Bryssel

Tel.:
Direkt linje: 235
Växel: 235 11 11

Telex:
COMEUB21877

Telegramadress:
COMEUR Bryssel

- I. Ändamålet med gemenskapens konkurrensregler
 - II. Icke-ingripande besked
 - III. Beslut enligt artikel 85.3
 - IV. Ändamålet med formulären
 - V. Formulärens beskaffenhet
 - VI. Behovet av fullständiga och riktiga upplysningar
 - VII. Den efterföljande proceduren
 - VIII. Sekretess
 - IX. Ytterligare upplysningar som skall lämnas i bilagan till formulären under tillämpliga rubriker
-
- Bilaga 1: Text till artiklarna 85 och 86 i Romfördraget
 - Bilaga 2: Förteckning över relevanta rättsakter
 - Bilaga 3: Förteckning över medlemsstater samt kommissionens press- och informationskontor inom gemenskapen

Tillägg till eller ändringar i dessa bilagor offentliggöres av kommissionen.

Anmärkning: Vid tveksamhet hur ansökan skall fyllas i eller om ytterligare upplysningar önskas kan förfrågan ske hos Generaldirektoratet för konkurrens (DG IV) i Bryssel. Det är också möjligt att vända sig till ett av kommissionens informationskontor (informationskontoren inom gemenskapen är förtecknade i bilaga 3), som kan lämna upplysningar eller hänvisa till en tjänsteman i Bryssel som talar det officiellt EG-språk som önskas.

I. Ändamålet med gemenskapens konkurrensregler

Ändamålet med dessa regler är att förhindra snedvridning av konkurrensen inom den gemensamma marknaden genom monopol eller karteller. De gäller för alla företag som direkt eller indirekt driver handel inom den gemensamma marknaden, oavsett var de är etablerade. Artikel 85.1 i Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen (texten till artiklarna 85 och 86 återges i bilaga 1 till denna vägledning) förbjuder konkurrensbegränsande överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden som kan påverka handeln mellan medlemsstater. I artikel 85.2 fastslås att överenskommelser eller andra rättsligt bindande beslut, som innehåller sådana begränsningar, är ogiltiga (EG-domstolen har dock förklarat att i den mån konkurrensbegränsande avtalsbestämmelser kan brytas ut ur avtalen endast dessa bestämmelser ogiltiga). Artikel 85.3 ger emellertid kommissionen befogenhet att undanta förfaranden som har gynnsamma följder. Artikel 86 förbjuder missbruk av en dominerande ställning. De ursprungliga tillämpningsföreskrifterna för dessa artiklar, vilka innehåller bestämmelser om 'icke-ingripande besked' och beslut enligt artikel 85.3, fastställdes för sjö-

fartssektorn i förordning (EEG) nr 4056/86 och för luftfartssektorn i förordning (EEG) nr 3975/87 (dessa och alla övriga förordningar och meddelanden som nämns i denna vägledning eller som är relevanta för ansökningar som görs på formulären är förtecknade i bilaga 2).

II. Icke-ingripande besked

Bestämmelser om en procedur för icke-ingripande besked har införts endast för luftfartssektorn. Syftet med denna proceduren är att ge företag möjlighet att förvissa sig om kommissionen anser att någon av deras överenskommelser är förbjuden eller något förfarande förbjudet enligt artikel 85.1 eller 86 i fördraget. (Bestämmelserna härom finns i artikel 3 i förordning (EEG) nr 3975/87.) Beskedet lämnas genom ett beslut i vilket kommissionen fastslår att det inte, *på grundval av de fakta den har tillgång till*, enligt artikel 85.1 eller 86 i fördraget föreligger några skäl för kommissionen att ingripa med avseende på överenskommelsen eller förfarandet.

Varje part kan ansöka om ett icke-ingripande besked, även utan de övriga parternas medgivande (men inte utan deras vetskap). Det är emellertid inte meningsfullt att ge in en sådan ansökan när överenskommelsen eller förfarandet uppenbarligen inte omfattas av artikel 85.1 eller 86. Kommissionen har heller ingen skyldighet att lämna ett icke-ingripande besked – i artikel 3.2 i förordning (EEG) nr 3975/87 anges att ... kommissionen kan lämna besked Kommissionen meddelar normalt inte beslut med icke-ingripande besked i fall som enligt dess mening uppenbarligen inte omfattas av förbudet i artikel 85.1 och där det således inte finns något rimligt tvivel för kommissionen att undanröja genom ett sådant beslut,

III. Beslut enligt artikel 85.3

Ansökan om beslut enligt artikel 85.3 gör det möjligt för företag att ingå överenskommelser som innebär ekonomiska fördelar trots att de är konkurrensbegränsande. (Bestämmelserna härom finns i artiklarna 12 och 13 i förordning (EEG) nr 4056/86 och i artiklarna 4, 5 och 6 i förordning (EEG) nr 3975/87.) Efter en sådan ansökan kan kommissionen meddela ett beslut varigenom den fastställer att artikel 85.1 inte är tillämplig på de överenskommelser som anges i beslutet. Kommissionen skall ange giltighetstiden för varje sådant beslut. Den kan förena ett beslut med villkor och förpliktelser samt under vissa omständigheter ändra eller återkalla det eller förbjuda särskilda åtgärder från parternas sida, framför allt om beslutet är grundat på oriktig information eller om sakförhållandena har ändrats.

Varje part kan ge in en ansökan, även utan andra parter samtycke (men inte utan deras vetskap).

Förordningarna (EEG) nr 4056/86 och (EEG) nr 3975/87 innehåller bestämmelser om en "invändningsprocedur" som möjliggör en snabbare handläggning av ansökningarna. Om en ansökan kan godkännas enligt tillämplig förordning, om den är fullständig och om den överenskommelse som ansökan avser inte föranlett klagomål eller eget initiativ-förfarande, offentliggör kommissionen ett sammandrag av ansökan i Europeiska gemenskapernas officiella tidning och anmodar varje intresserad tredje man och medlemssta-

terna att komma in med sina synpunkter. Såvida kommissionen inte inom 90 dagar från dagen för offentliggörandet meddelar sökandena att det föreligger allvarliga tvivel om tillämpligheten av artikel 85.3 i fördraget, anses överenskommelsen undantagen från förbudet under den tid som redan förflutit och under högst sex år från dagen för offentliggörandet. När kommissionen meddelar sökandena att det föreligger allvarliga tvivel om tillämpligheten av artikel 85.3, tillämpas den procedur som beskrivs i punkt VII i denna vägledning.

Inom luftfartssektorn avser kommissionen att införa ett antal förordningar vari anges att artikel 85.1 inte är tillämplig på grupper av överenskommelser.

Ett beslut enligt artikel 85.3 kan ges retroaktivt verkan. Om kommissionen finner att en överensommelse som är föremål för ansökan redan är förbjuden enligt artikel 85.1 och att artikel 85.3 inte är tillämplig och kommissionen därför meddelas ett beslut om att förbjuda den, kan parterna trots detta, räknat från dagen för ansökan, inte åläggas böter för en handling som beskrivs i ansökan (artikel 19.4 i förordning (EEG) nr 4056/86 och artikel 12.5 i förordning (EEG) nr 3975/87).

IV. Ändamålet med formulären

Ändamålet med formulär AER är att göra det möjligt för företag eller företagssammanslutningar, oavsett var de är belägna, att ansöka hos kommissionen om ett icke-ingripande besked med avseende på överenskommelser eller förfaranden eller att med stöd av artikel 85.3 ansöka om undantag från förbudet i artikel 85.1. Formuläret gör det möjligt för företag som ansöker om ett icke-ingripande besked att samtidigt ansöka om ett beslut enligt artikel 85.3. Det bör anmärkas att endast en ansökan om ett beslut enligt artikel 85.3 ger befrielse från böter. Formulär MAR är endast avsett för en ansökan om ett beslut enligt artikel 85.3.

För att vara giltiga skall ansökningar avseende sjöfart göras på formulär MAR (i enlighet med bestämmelserna i artikel 4 i förordning nr 4260/88), medan ansökningar avseende luftfart skall göras på formulär AER (i enlighet med bestämmelserna i artikel 3 i förordning nr 4261/88).

V. Formulärens beskaffenhet

Formulären består av ett blad med begäran om upplysningar om sökanden och varje annan part. Dessa upplysningar skall kompletteras med ytterligare upplysningar som lämnas under de rubriker och de frågor som anges nedan (se avsnitt IX). De blad som används bör ha A4-format (21 x 29,7 cm – samma format som formuläret) och får inte vara större. Lämna en marginal på minst 25 mm eller en tum i vänster kant på bladet och, om Ni använder båda sidorna, i höger kant på baksidan.

VI. Behovet av fullständiga och riktiga upplysningar

Det är viktigt att sökanden lämnar alla relevanta uppgifter. Även om kommissionen har rätt att begära ytterligare upplysningar från sökanden eller tredje man och har skyldighet att offentliggöra ett sammandrag av ansökan

innan den lämnar ett icke-ingripande besked eller meddelar beslut enligt artikel 85.3, grundar den normalt sitt beslut på de upplysningar som sökanden lämnat. Ett beslut som fattas på grundval av ofullständiga upplysningar kan i fråga om ett icke-ingripande besked bli verkningslöst och i fråga om ett beslut enligt artikel 85.3 bli återkallat. Av samma anledning är det viktigt att kommissionen underrättas om alla väsentliga ändringar som görs i överenskommelserna efter det att ansökan har lämnats in.

Fullständiga upplysningar är särskilt viktiga för att artikel 85.3 skall kunna tillämpas med användning av invändningsproceduren. Denna procedur kan endast tillämpas när kommissionen "har all tillgänglig utredning".

Ni bör vidare känna till innehållet i artiklarna 19.1 a i förordning (EEG) nr 4056/86 och 12.1 a i förordning (EEG) nr 3975/87, vilka bestämmelser gör det möjligt för kommissionen att ålägga företag eller företagsammanslutningar böter på 100–5 000 ecu¹ när de uppsåtligen eller av oaktsamhet lämnar oriktiga eller vilseledande upplysningar i samband med en ansökan.

Nyckelorden här är "oriktiga eller vilseledande upplysningar". Det är emellertid ofta en bedömningsfråga hur detaljerade upplysningarna skall vara innan de upphör att vara relevanta. För att underlätta ansökningarna godtar kommissionen uppskattningar i sådana fall då exakta upplysningar är svårtillgängliga, och kommissionen begär omdömen likaväl som fakta.

Det bör därför framhållas att kommissionen endast gör bruk av dessa befogenheter när en sökande uppsåtligen eller av oaktsamhet har lämnat oriktiga upplysningar eller grovt felaktiga uppskattningar eller utelämnat lättillgängliga upplysningar eller uppskattningar eller avsiktligt har avgett felaktiga omdömen för att erhålla ett icke-ingripande besked eller ett beslut enligt artikel 85.3.

VII. Den efterföljande proceduren

Ansökningar registreras på generaldirektoratets för konkurrens (DG IV) registreringskontor. En ansökan anses som ingiven den dag kommissionen mottar den (eller den dag som den avsänts i rekommenderad försändelse.) En ansökan kan bedömas som ogiltig om den är uppenbart ofullständig eller inte inges på det obligatoriska formuläret.

Kommissionen kan begära ytterligare upplysningar från sökanden eller från tredje man och lämna förslag till ändringar i överenskommelserna som skulle kunna göra dem godtagbara.

Kommissionen kan göra invändningar mot en ansökan om ett beslut enligt artikel 85.3 antingen därför att den inte anser att en överenskommelse bör undantas enligt artikel 85.3 eller för att göra det möjligt att begära ytterligare upplysningar.

Om kommissionen efter sin undersökning avser att meddela ett beslut enligt artikel 85.3, är den skyldig att offentliggöra ett sammandrag av ansökan i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* och anmoda tredje man att komma in med synpunkter. Därefter skall ett preliminärt utkast till beslut lämnas till och diskuteras med den rådgivande kommittén för kartell- och

¹ Ecus värde offentliggörs dagligen i den Europeiska gemenskapens officiella tidning, C-utgåvan.

monopolfrågor på luftfartens eller sjöfartens område – som redan har mottagit ett exemplar av ansökan. Först därefter, och under förutsättning att ingenting har hänt som förändrar kommissionens avsikt, kan den meddela ett beslut.

Ibland avslutas ett ärende utan att något formellt beslut fattas, till exempel därför att det konstateras att överenskommelsen redan täcks av ett gruppundantag, eller därför att sökanden är nöjd med ett mindre formellt skriftligt besked från någon avdelning vid kommissionen (ibland kallat "comfort letter") som tillkännager att överenskommelsen inte påkallar någon åtgärd från kommissionens sida, åtminstone inte under rådande förhållanden. Även om detta inte är ett beslut av kommissionen, visar ett sådant skriftligt besked hur kommissionens tjänstemän bedömer saken på grundval av föreliggande upplysningar. Detta innebär att kommissionen senare, om det är nödvändigt, kan meddela ett formellt beslut – till exempel om det skulle hävdas att ett avtal är ogiltigt enligt artikel 85.2.

VIII. Sekretess

Kommissionen och medlemsstaterna får inte röja uppgifter som omfattas av sekretess. Å andra sidan skall kommissionen, om den avser att bevilja Er ansökan, offentliggöra ett sammandrag av den innan den fattar sitt beslut. Vid offentliggörandet "skall hänsyn tas till företagets berättigade intresse av att skydda sina affärshemligheter". Om Ni anser att Era intressen skulle skadas om några av de uppgifter, som Ni anmodas lämna, offentliggörs eller på annat sätt röjs för andra parter, ombeds Ni att lämna alla sådana uppgifter i en särskild bilaga och att tydligt märka varje sida med "Affärshemligheter". Ange i huvudbilagan under varje tillämplig rubrik "se särskild bilaga" eller "se även särskild bilaga". Upprepa tillämplig(a) rubrik(er) och punkt(er) i den särskilda bilagan och lämna de uppgifter som Ni inte vill ha offentliggjorda samt ange skälen för detta. Tänk på att kommissionen kan vara tvingad att offentliggöra ett sammandrag av Er ansökan.

Innan kommissionen offentliggör ett sammandrag av en ansökan, låter den de berörda företagen ta del av utkastet till texten.

IX. Ytterligare upplysningar som skall lämnas i bilagan till formuläret under tillämpliga rubriker

Ytterligare upplysningar skall lämnas under nedanstående rubriker och med hänvisning till följande punkter. Lämna exakta upplysningar överallt där det är möjligt. Om detta är svårt att åstadkomma, gör Ni en uppskattning efter bästa förmåga och anger att det rör sig om en uppskattning. Om Ni anser att en upplysning som efterfrågas är omöjlig att lämna eller irrelevant, ber vi Er förklara varför. Detta kan särskilt vara fallet när en part ensam anmäler en överenskommelse utan övriga parters medverkan. Förbise inte att kommissionens tjänstemän är beredda att diskutera vilka upplysningar som är relevanta (jämför *Anmärkningen* i inledningen av denna vägledning).

1. Kortfattad beskrivning

Lämna en kortfattad beskrivning av överenskommelsen eller förfä-

randet (typ, syfte, datum och varaktighet) – (närmare upplysningar skall lämnas nedan).

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

2. *Marknad*

Ange typ av transporttjänster som berörs av överenskommelsen eller förfarandet. Lämna en kortfattad beskrivning av strukturen på marknaden (eller marknaderna) för dessa tjänster, till exempel vem som säljer på den, vem som köper på den, dess geografiska utsträckning, omsättningen på den, hur hård konkurrensen är, om det är lätt för nya leverantörer att komma in på marknaden och om det finns alternativa tjänster. Om Ni lämnar in ett standardavtal, ber vi Er ange hur många avtal Ni räknar med att träffa. Om Ni känner till några undersökningar av marknaden, ber vi Er hänvisa till dem.

3. *Närmare upplysningar om parterna*

- 3.1 Ange om någon av parterna ingår i en koncern. Ett koncernförhållande anses föreligga då ett företag
- äger mer än hälften av ett annat företags kapital eller rörelsetillgångar, eller
 - förfogar över mer än hälften av rösterna i ett annat företag, eller
 - har befogenhet att utse mer än hälften av ledamöterna i ett annat företags bolagsstyrelse, direktion eller andra organ som företräder företaget i rättsliga sammanhang, eller
 - har rätt att leda ett annat företags verksamhet.

Om svaret är jakande, ber vi Er lämna

- namn och adress på koncernens moderbolag,
- en kortfattad beskrivning av koncernens verksamhet (och om möjligt bifoga ett exemplar av den senaste koncernredovisningen),
- namn och adress på vart och ett av övriga företag inom koncernen som konkurrerar på en marknad som berörs av överenskommelsen eller på en närstående marknad, dvs. varje annat företag som direkt eller indirekt konkurrerar med parterna ("relevant närstående bolag").

- 3.2 Ange senast tillgängliga uppgift om den totala omsättningen för var och en av parterna och i förekommande fall för den koncern de ingår i (det skulle vara till hjälp om Ni även bifogar ett exemplar av de senaste räkenskaperna).

- 3.3 Ange varje parts avsättning eller omsättning avseende de tjänster som berörs av överenskommelsen, inom gemenskapen och i hela världen. Om omsättningen inom gemenskapen är betydande (en marknadsandel överstigande 5 procent), ber vi Er också ange uppgifterna för varje medlemsstat¹ och för de föregående räkenskapsåren (för att visa förekomsten av betydelsefulla trender) samt varje parts förväntade avsättning. Lämna motsvarande uppgifter för

¹ Se förteckning i bilaga 3.

varje relevant närstående företag. (Särskilt under den här rubriken är en god uppskattning den enda uppgift Ni kan lämna.)

- 3.4 Ange för varje uppgift om avsättning eller omsättning som angetts under punkt 3.3 Er uppskattning av hur stor del denna utgör av den eller de marknader som nämns under punkt 2.
- 3.5 Om Ni, utan att kontrollera ett annat företag har betydande intressen i det (mer än 25 men mindre än 50 procent) och detta företag konkurrerar på en marknad som berörs av en överenskommelse, eller om ett annat företag har betydande intressen i Ert, lämnas namn och adress på företaget ifråga samt kortfattad redogörelse för det.
4. *Närmare upplysningar om överenskommelserna*
- 4.1 Om en överenskommelse föreligger i skriftlig form, lämnas en kort redogörelse för dess ändamål, till vilken tre exemplar av texten bifogas (rent tekniska beskrivningar kan dock utelämnas med uppgift om vilka delar som utelämnats).
Om överenskommelserna inte eller bara delvis föreligger i skrift, lämnas en utförlig beskrivning av innehållet.
- 4.2 Redogör i detalj för de bestämmelser i överenskommelserna som kan inskränka parternas frihet att fatta självständiga beslut om till exempel
- inköps- eller försäljningspriser, rabatter eller andra affärsvillkor,
 - typ, tätheten och kapacitet med avseende på de tjänster som skall erbjudas,
 - teknisk utveckling eller investeringar,
 - val av marknader eller inköpskällor,
 - köp från eller försäljningar till tredje man,
 - tillämpning av lika villkor för likvärdiga tjänster,
 - utbud av olika tjänster var för sig eller tillsammans.
- 4.3 Ange mellan vilka medlemsstater¹ handeln kan komma att påverkas av en överenskommelse och om handeln mellan gemenskapen och ett eller flera tredje land påverkas.
5. *Grunderna för ett icke-ingripande besked*
- Om Ni ansöker om ett icke-ingripande besked ange med hänvisning till följande punkter
- 5.1 varför Ni ansöker – lämna en redogörelse för vilka bestämmelser i eller följer av överenskommelserna eller förfarandena som enligt Er uppfattning kan ge anledning att ifrågasätta deras förenlighet med gemenskapens konkurrensregler. Syftet med dessa upplysningar är att ge kommissionen bästa möjliga uppfattning om de tvivel beträffande Era överenskommelser eller förfaranden som Ni önskar få undanröjda genom ett icke-ingripande besked.

¹ Se förteckning i bilaga 3.

Lämna under följande två punkter en redogörelse för de relevanta omständigheterna och grunderna för Er uppfattning att artikel 85.1 eller 86 inte är tillämplig.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

5.2 varför överenskommelserna inte har till syfte eller följd att konkurrensen inom den gemensamma marknaden märkbart hindras, begränsas eller snedvrids eller varför Ert företag inte har eller genom sina förfaranden missbrukar en dominerande ställning,

och/eller

5.3 varför överenskommelserna eller förfarandena inte är av sådan beskaffenhet att de märkbart påverkar handeln mellan medlemsstaterna.

6. *Grunderna för ett beslut enligt artikel 85.3*

Om Ni ansöker om ett beslut enligt artikel 85.3, även om det endast sker som en försiktighetsåtgärd, ber vi Er förklara

6.1 hur överenskommelserna bidrar till att förbättra produktion eller distribution och/eller främja teknisk eller ekonomisk utveckling,

6.2 hur konsumenterna tillförsäkras en skälig andel av de förmåner som härrör från sådana förbättringar eller sådan utveckling,

6.3 varför alla begränsande bestämmelser i överenskommelserna är nödvändiga för att uppnå de mål som angetts under punkt 6.1 och

6.4 varför överenskommelserna inte utesluter konkurrens för en väsentlig del av de tjänster som berörs.

7. *Övriga upplysningar*

7.1 Om Ni känner till att kommissionen eller någon nationella myndighet eller domstol tidigare behandlat dessa överenskommelser eller förfaranden, även endast indirekt, skall detta, liksom tidigare informella kontakter med kommissionen anges.

7.2 Lämna de övriga upplysningar som enligt Er uppfattning kan vara till nytta för kommissionen när den skall bedöma om överenskommelserna innehåller några begränsningar eller om de medför fördelar som kan berättiga ett godkännande.

7.3 Ange om Ni till stöd för Er ansökan avser att åberopa ytterligare uppgifter eller synpunkter som ännu inte finns tillgängliga, och i så fall på vilka punkter.

7.4 Ange hur brådskande behandlingen av Er ansökan är samt grunderna härför.

TEXT TILL ARTIKEL 85 OCH 86 I ROMFÖRDRAGET

ARTIKEL 85

1. Överenskommelser mellan företag, beslut av företagssammanslutningar och samordnade förfaranden, som kan påverka handeln mellan medlemsstaterna och som har till syfte eller följd att konkurrensen inom den gemensamma marknaden hindras, begränsas eller snedvrids, är oförenliga med den gemensamma marknaden och förbjudna, särskilt de som innebär att

- a) inköps- eller försäljningspriser eller andra affärsvillkor direkt eller indirekt fastställs,
- b) produktion, avsättning, teknisk utveckling eller investeringar begränsas eller kontrolleras,
- c) marknader eller inköpskällor delas upp,
- d) olika villkor tillämpas för likvärdiga prestationer gentemot handelspartners, varigenom dessa får konkurrensnackdel,
- e) det ställs som villkor för avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser, som varken till sin natur eller enligt handelsbruk har något samband med föremålet för avtalet.

2. Överenskommelser eller beslut som är förbjudna enligt denna artikel är ogiltiga.

3. Bestämmelserna i punkt 1 får dock förklaras vara inte tillämpliga på

- varje överenskommelse eller grupp av överenskommelser mellan företag,
- varje beslut eller grupp av beslut av företagssammanslutningar och
- varje samordnat förfarande eller grupp av samordnade förfaranden

som bidrar till att förbättra produktionen eller distributionen av varor eller till att främja tekniskt eller ekonomiskt framåtskridande, samtidigt som konsumenterna tillförsäkras en skälig andel av den vinst som därigenom uppnås och som inte

- a) ålägger de berörda företagen begränsningar som inte är nödvändiga för att uppnå dessa mål,
- b) ger dessa företag möjlighet att sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av varorna ifråga.

ARTIKEL 86

Missbruk från ett eller flera företags sida av en dominerande ställning på den gemensamma marknaden eller inom en väsentlig del av denna är, i den utsträckning det kan påverka handeln mellan medlemsstaterna, oförenligt med den gemensamma marknaden och förbjudet.

Missbruk kan särskilt bestå i att

- a) direkt eller indirekt påtvinga oskäligen inköps- eller försäljningspriser eller andra oskäligen affärsvillkor,
 - b) begränsa produktion, avsättning eller teknisk utveckling till nackdel för konsumenterna,
 - c) tillämpa olika villkor för likvärdiga prestationer gentemot handelspartners, varigenom dessa får en konkurrensnackdel,
 - d) ställa som villkor för avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser som varken till sin natur eller enligt handelsbruk har något samband med föremålet för avtalet.
-

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

FÖRTECKNING ÖVER RELEVANTA RÄTTSAKTER

(per den 1 september 1988)

(Vid tveksamhet om en överenskommelse behöver anmälas jämlikt en förordning eller ett meddelande i denna förteckning, bör Ni skaffa ett exemplar av förordningen eller meddelandet.)

TILLÄMPNINGSFÖRORDNINGAR

Rådets förordning (EEG) nr 4056/86 av den 22 december 1986 om fastställande av detaljerade regler för tillämpning av artiklarna 85 och 86 i fördraget på sjöfarten (EGT nr L 378, 31.12.1986, s. 4).

Kommissionens förordning (EEG) nr 4260/88 av den 16 december 1988 om de anmälningar, klagomål, ansökningar och de muntliga förhandlingar som föreskrivs i rådets förordning (EEG) nr 4056/86 med detaljerade regler för hur artiklarna 85 och 86 i fördraget skall tillämpas på sjöfarten (EGT nr L 376, 31.12.1988, s. 1).

Rådets förordning (EEG) nr 3975/87 av den 14 december 1987 som fastställer proceduren för tillämpning av konkurrensreglerna på företag inom luftfartssektorn (EGT nr 374, 31.12.1987, s. 1).

Kommissionens förordning (EEG) nr 4261/88 av den 16 december 1988 om form, innehåll och andra detaljer med avseende på de klagomål, ansökningar och förhör som avses i rådets förordning (EEG) nr 3975/87 som fastställer proceduren för tillämpning av konkurrensreglerna på företag inom luftfartssektorn (EGT nr L 376, 31.12.1988, s. 10).

FÖRORDNINGAR OM GRUPPUNDANTAG FÖR ÖVERENSKOMMELSER INOM ETT FLERTAL OMRÅDEN

Kommissionens förordning (EEG) nr 2671/88 av den 26 juli 1988 om tillämpning av artikel 85.3 i fördraget på vissa kategorier av överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden med avseende på gemensam planering och samordning av kapacitet, samråd om passagerar- och frakttaxor i regelbunden luftfart samt fördelning av avgångs- och ankomsttider på flygplatser (EGT nr L 239, 30.8.1988, s. 9).

Kommissionens förordning (EEG) nr 2672/88 av den 26 juli 1988 om tillämpning av artikel 85.3 i fördraget på vissa kategorier av överenskommelser mellan företag med avseende på datoriserade bokningssystem för lufttransporttjänster (EGT nr L 239, 30.8.1988, s. 13).

Kommissionens förordning (EEG) nr 2673/88 av den 26 juli 1988 om tillämpning av artikel 85.3 i fördraget på vissa kategorier av överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden som rör markttjänster (EGT nr L 239, 30.8.1988, s. 17).

KOMMISSIONSMEDDELANDEN AV ALLMÄN ART

Kommissionens meddelanden om överenskommelser, beslut och samordnade förfaranden av mindre betydelse, vilka inte omfattas av artikel 85.1 i

fördraget (EGT nr C 231, 2.9.1986, s. 2) – i huvudsak sådana överenskom-
melser där parterna tillsammans har mindre än 5 procent av marknaden och
en sammanlagd årlig omsättning på mindre än 200 miljoner ecu.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 1

**FÖRTECKNING ÖVER MEDLEMSSTATERNA SAMT
KOMMISSIONENS PRESS- OCH INFORMATIONSKONTOR
INOM GEMENSKAPEN**

(per den 1 januari 1986)

Vid tidpunkten för utarbetandet av denna bilaga finns följande medlemsstater: Belgien, Danmark, Frankrike, Tyskland, Grekland, Irland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Portugal, Spanien och Storbritannien.

Adresserna till kommissionens press- och informationskontor inom gemenskapen är:

BELGIEN

Rue Archimède 73
B-1040 Bryssel
Tel. 235 11 11

DANMARK

Højbrohus
Østergade 61
Postbox 144
DK-1004 Köpenhamn K
Tel. 14 41 40

FRANKRIKE

61, rue des Belles-Feuilles
F-75782 Paris, Cedex 16
Tel. (1) 45 01 58 85

CMCI/Bureau 320

2, rue Henri Barbusse
F-13241 Marseille, Cedex 01
Tel. 91 08 62 02

FÖRBUNDSREPUBLIKEN TYSKLAND

Zitelmannstrasse 22
D-5300 Bonn
Tel. 23 80 41

Kurfürstendamm 102

D-1000 Berlin 31
Tel. 8 92 40 28

Erhardtstrasse 27

D-8000 München
Tel. 23 99 29 00

GREKLAND

2 Vassilissis Sofias
TK 1602
GR-Athén 134
Tel. 724 39 82/724 39 83/724 39 84

IRLAND

39 Molesworth Street
IRL-Dublin 2
Tel. 71 22 44

ITALIEN

Via Poli 29
I-00187 Rom
Tel. 678 97 22

Corso Magenta 61

I-20123 Milano
Tel. 80 15 05/6/7/8

LUXEMBURG

Batiment Jean Monnet
Rue Alcide de Gasperi
L-2920 Luxembourg
Tel. 430 11

NEDERLÄNDERNA

Korte Vijverberg 5
NL-2513 AB Haag
Tel. 46 93 26

PORTUGAL

Rue do Sacramento à Lapa 35
P-1200 Lissabon
Tel. 60 21 99

SPANIEN

Calle de Serrano 41
5a Planta
E-1 Madrid
Tel. 435 17 00

STORBRITANNIEN

8 Storey's Gate
UK-London SW1P 3AT
Tel. 222 81 22

Windsor House

9/15 Bedford Street
UK-Belfast BT2 7EG
Tel. 407 08

4 Cathedral Road

UK-Cardiff CF1 9SG
Tel. 37 16 31

7 Alva Street

UK-Edinburgh EH2 4PH
Tel. 225 20 58

BILAGA II

Prop. 1991/92:29

Bilaga 1

(Förteckning över allmänna helgdagar och helgaftnar)

Nyårsdagen	1 januari
Långfredagen	
Påskafton	
Annandag påsk	
Första maj	1 maj
Schumannplanens dag	9 maj
Kristi Himmelfärdsdag	
Annandag pingst	
Belgiens nationaldag	21 juli
Marie himmelfärdsdag	15 augusti
Allhelgonadagen	1 november
Alla Helgons dag	2 november
Julafton	24 december
Juldagen	25 december
Annandag jul	26 december
Nyårsafton	31 december

Förslag till

Lag

om tillämpning av avtalet den 00 (månad) 1991 mellan
Sverige, Norge och EG om civil luftfart

Tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller tillämpningen av avtalet den 00 (månad) 1991 mellan Sverige, Norge och den Europeiska Ekonomiska Gemenskapen (EG) om civil luftfart. Lagen gäller endast i fråga om lufttransporter och sådan därmed sammanhängande verksamhet som anges i bilaga till avtalet.

Med konventionsstat avses i denna lag Sverige, Norge och stat som är medlem i EG. Med Fördraget avses det i Rom den 25 mars 1957 undertecknade fördraget om bildandet av EG. Med kommissionen avses kommissionen hos de Europeiska Gemenskaperna.

2 § Nedan angivna bestämmelser i de i bilagan till avtalet upptagna rättsakterna nr 4–7, 11, 12 och 17 skall gälla som lag här i landet, nämligen

1. artiklarna 1–4, 8, 9, 11, 12, 14, 15 utom tredje stycket, 16 utom tredje stycket samt 17–20 i rådsförordningen 62/17/EEC om tillämpningen av artiklarna 84 och 85 i Fördraget, med vidtagna ändringar (nr 4),

2. artiklarna 1–7, 9, 11, 12 utom tredje stycket, 13 utom tredje stycket samt 14–17 i rådsförordningen 3975/87/EEC om proceduren för tillämpning av konkurrensreglerna på företag inom luftfartssektorn (nr 5),

3. artiklarna 1–3 och 7 i rådsförordningen 3976/87/EEC om tillämpningen av artikel 85:3 i Fördraget på vissa kategorier av överenskommelser och samordnade förfaranden inom luftfartssektorn (nr 6), med de ändringar som anges i artikel 1 första och andra styckena i rådsförordningen 2344/90/EEC om ändring i förstnämnda förordning (nr 7),

4. artiklarna 1–9 i rådsförordningen 295/91/EEC om gemensamma ersättningsregler vid nekad ombordstigning (nr 11),

5. artiklarna 1–19 och 22 i rådsförordningen 2299/89/EEC om en uppförandekod för datoriserade bokningssystem (nr 12),

6. artiklarna 1–8, 11, 13, 14–18 och 21 i rådsförordningen 4064/89/EEC om kontroll av företagskoncentrationer (nr 17).

Avtalet i tillämpliga delar finns i engelsk originaltext tillsammans med en svensk översättning intaget som *bilaga* till denna lag.

3 § Beteckningarna "medlemsstat" och "gemenskapen" i de i 2 § angivna rättsakterna skall anses inbegripa Sverige och Norge. Hänvisningar i rättsakterna till artiklarna 85 respektive 86 i Fördraget skall i stället avse 4 respektive 5 §§ denna lag.

Konkurrensregler

4 § Överenskommelser mellan företag, beslut av företagssammanslutningar och samordnade förfaranden, som är ägnade att påverka handeln mellan

konventionsstaterna och har till syfte eller följd att konkurrensen inom det geografiska område som täcks av avtalet förhindras, begränsas eller snedvrids, är oförenliga med avtalet och förbjudna, särskilt de som innebär att

- a) inköps- eller försäljningspriser eller andra affärsvillkor direkt eller indirekt fastställs,
- b) produktion, avsättning, teknisk utveckling eller investeringar begränsas eller kontrolleras,
- c) marknader eller försörjningskällor delas upp,
- d) olika villkor tillämpas för likvärdiga prestationer gentemot handelspartners, varigenom dessa får konkurrensnackdel,
- e) såsom villkor för avtal uppställs att avtalspartners godkänner tilläggsprestationer, som varken till sin natur eller enligt handelsbruk har något samband med föremålet för avtalet.

Överenskommelser eller beslut som är förbjudna enligt denna paragraf är ogiltiga.

Bestämmelserna i första stycket får dock förklaras vara icke tillämpliga på

- varje överenskommelse eller kategori av överenskommelser mellan företag,
- varje beslut eller kategori av beslut av företagssammanslutningar och
- varje samordnat förfarande eller kategori av samordnade förfaranden

som bidrar till att förbättra produktionen eller distributionen av varor eller till att främja tekniskt eller ekonomiskt framåtskridande, samtidigt som konsumenterna tillförsäkras en skälig andel av den därigenom uppkommande vinsten och som inte

- a) ålägger berörda företag restriktioner som inte är oundgängliga för att uppnå dessa syften,
- b) ger dessa företag möjlighet att för en väsentlig del av ifrågavarande varor eliminera konkurrensen.

Missbruk av dominerande ställning på marknaden

5 § Missbruk från ett eller flera företags sida av en dominerande ställning inom det geografiska område som omfattas av avtalet eller inom en väsentlig del av detta område är, i den utsträckning det är ägnat att påverka handeln mellan konventionsstaterna, oförenligt med avtalet och förbjudet.

Missbruk kan särskilt bestå i att

- a) direkt eller indirekt påtvinga någon oskäligen inköps- eller försäljningspriser eller andra oskäligen affärsvillkor,
- b) begränsa produktion, avsättning eller teknisk utveckling till nackdel för konsumenterna,
- c) tillämpa olika villkor för likvärdiga prestationer gentemot handelspartners, varigenom dessa får konkurrensnackdel,
- d) uppställa som villkor för avtal att avtalspartners godkänner tilläggsprestationer som varken till sin natur eller enligt handelsbruk har något samband med föremålet för avtalet.

Statliga stödåtgärder m.m.

6 § Om inte annat stadgas i detta avtal är sådana statliga stödåtgärder eller stödåtgärder som vidtagits med allmänna medel, av vad slag det vara må,

som snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion oförenliga med avtalet i den utsträckning de påverkar handeln mellan avtalsstaterna.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 2

Förenliga med avtalet är

a) stödåtgärder av social natur som beviljas enskilda konsumenter, under förutsättning att stödåtgärderna beviljas utan diskriminering med avseende på varornas ursprung,

b) stödåtgärder avsedda att avhjälpa skador förorsakade av naturkatastrofer eller andra utomordentliga händelser.

Som förenliga med avtalet kan anses

a) stödåtgärder som är avsedda att främja den ekonomiska utvecklingen i områden i vilka levnadsstandarden är onormalt låg eller i vilka allvarlig samsättningsbrist råder,

b) stödåtgärder som är avsedda att främja genomförandet av viktiga projekt av gemensamt europeiskt intresse eller att avhjälpa en allvarlig störning i en avtalsstats ekonomi,

c) stödåtgärder som är avsedda att underlätta utvecklingen av viss näringsverksamhet eller vissa områden, i den mån stödåtgärderna inte ändrar villkoren för handelsutbytet i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset.

Uppgiftsskyldighet och förhör

7 § Den som är uppgiftsskyldig enligt de i 2 § angivna bestämmelserna skall fullgöra sin skyldighet till den myndighet som regeringen bestämmer. Denna myndighet får förelägga den som enligt dessa bestämmelser är skyldig att underkasta sig en undersökning att tillhandahålla bokföring och andra affärshandlingar och kopior och utdrag av sådana handlingar samt att lämna myndigheten tillträde till den uppgiftsskyldiges lokaler, mark och fordon.

Myndigheten får hålla förhör med den uppgiftsskyldige och med tredje man som förväntas kunna lämna upplysningar i saken.

Myndigheten får vid behov förelägga vite och hos marknadsdomstolen föra talan om utdömande av vitet. Myndigheten får också hos kronofogdemyndigheten påkalla handräckning för verkställighet av beslut om åtgärder enligt första stycket.

Verkställighet av kommissionens beslut

8 § Ett beslut av kommissionen som riktar sig mot en enskild fysisk eller juridisk person skall prövas av svenska myndigheter, om kommissionen begärt verkställighet av beslutet eller den som beslutet rör begär att beslutet skall prövas. Prövningen skall avse frågan huruvida beslutet skall godtas eller inte.

Svenska myndigheter får inte pröva frågan huruvida ett beslut av kommissionen är ogiltigt på grund av att kommissionen saknat behörighet, att väsentliga processuella föreskrifter åsidosatts, att beslutet strider mot Fördraget eller någon annan rättsregel eller att fråga är om maktmissbruk eller illojal maktanvändning från kommissionens sida.

9 § Marknadsdomstolen prövar beslut i fall som avses i 8 §, om inte annat

följer av 10 § första stycket. Talan hos marknadsdomstolen förs av konsumentombudsmannen, om saken gäller marknadsföring eller avtalsvillkor mellan näringsidkare eller i konsumentförhållanden, och annars av näringsfrihetsombudsmannen.

10 § Finner konsumentombudsmannen eller näringsfrihetsombudsmannen att kommissionens beslut är uppenbart ogrundat, skall han anmäla saken för regeringen. I annat fall skall han väcka talan hos marknadsdomstolen.

Finner marknadsdomstolen att kommissionens beslut inte är förenligt med avtalet eller föreskrifter som grundas på avtalet, skall domstolen genast anmäla sitt beslut för regeringen. I annat fall skall domstolen förklara att kommissionens beslut skall gälla.

11 § Sanktionsavgifter och viten som beslutats av kommissionen skall vid prövning enligt 8 § bestämmas i svenskt mynt.

12 § Har kommissionen funnit att en kommun lämnat stöd som inte är förenligt med 6 §, skall frågan prövas av regeringen.

Giltigheten av vissa beslut av kommissionen

13 § Har kommissionen i ett enskilt fall funnit att det inte finns grund för tillämpning av 4 § första stycket eller 5 § beträffande ett visst avtal, beslut eller samordnat förfarande eller har kommissionen enligt 4 § tredje stycket i ett enskilt fall medgett undantag från tillämpningen av 4 § första stycket, gäller beslutet här i landet.

Domstolsprövning

14 § Marknadsdomstolen prövar frågor om överträdelse av föreskrifterna i 4 § första stycket eller 5 § eller av de föreskrifter som anges i 2 § och som rör konkurrensfrågor eller frågor om kontroll av företagsförvärv. Ansökan om prövning får göras av näringsfrihetsombudsmannen eller en näringsidkare.

Beträffande marknadsdomstolens prövning gäller, i den mån särskilda föreskrifter inte har meddelats i denna lag, konkurrenslagen (1982:729) i tillämpliga delar.

15 § Att svenska domstolars och andra myndigheters behörighet att pröva frågor som avses i denna lag kan vara inskränkt när kommissionen har inlett en undersökning framgår av föreskrifter som anges i 2 §.

Handläggningen hos marknadsdomstolen

16 § I fråga om handläggningen hos marknadsdomstolen av ärenden som avses i denna lag gäller 3–10 och 14 §§, 15 § första stycket samt 16–22 §§ lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m. i tillämpliga delar.

Överklagande

17 § Marknadsdomstolens beslut enligt 8 § får överklagas till regeringsrätten genom besvär. Andra beslut av marknadsdomstolen enligt denna lag får inte överklagas.

Marknadsdomstolens beslut enligt 8 § skall gälla även om beslutet överkla-

gas, såvida inte regeringsrätten förordnar att verkställighet tills vidare inte får äga rum.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 2

18 § I fråga om prövningen av besvär i regeringsrätten gäller förvaltningsprocesslagen (1971:291) i tillämpliga delar. Vad som i 35–37 §§ sägs om kamrarrätt skall i stället avse marknadsdomstolen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

Sammanställning av remissyttranden över promemorian (Ds 1991:28) Luftfartsavtal Sverige – Norge – EG

Prop. 1991/92:29
Bilaga 3

1 Remissinstanserna

Yttrande över promemorian har avgetts av regeringsrätten, kommerskollegium, luftfartsverket, riksskattverket (RSV), marknadsdomstolen, näringsfrihetsombudsmannen (NO), statens pris- och konkurrensverk (SPK), konsumentombudsmannen (KO), Sveriges industriförbund samt Aktiebolaget Aerotransport.

2 Remissyttrandena

2.1 Avtalet

Remissinstanserna har tillstyrkt att Sverige ansluter sig till avtalet och har också i huvudsak godtagit promemorians lagförslag. *Kommerskollegium, luftfartsverket, industriförbundet samt AB Aerotransport* framhåller det värdefulla i att Sverige snabbt ges samma övergripande regler på luftfartens område som de som gäller inom EG.

Flera remissinstanser anser att den i avtalet valda lösningen kan godtas mot bakgrund av att avtalet är avsett att gälla endast fram till dess att ett EES-avtal träder i kraft. Sålunda framhåller *kommerskollegium och luftfartsverket* att avtalets karaktär av övergångslösning gör att man får acceptera vissa avtalsbestämmelser som annars skulle te sig svåra att acceptera vid ett mera långsiktigt avtal. Bl.a. hade en övervakningsmodell enligt EES-avtalets tänkta lösning varit att föredra. *KO* framhåller att avtalet ställer krav på en omarbetning och anpassning av de svenska regelsystemen och att de bestämmelser som föreslås bör i avvaktan på ett EES-avtal kunna fungera som en sådan anpassning.

Kommerskollegium, luftfartsverket och industriförbundet anser att avtalet skulle kunna ligga till grund för en fortsatt överenskommelse med EG, om EES-förhandlingarna inte skulle leda fram till ett avtal eller till ett avtal som inte omfattar transportsektorn. Enligt industriförbundet bör dock vid en ev. fortsatt giltighet av luftfartsavtalet reglerna för tvistlösning ändras. *Kommerskollegium* anser att den tolkning av art. 19:3 som görs i promemorian inte är acceptabel och att avtalet i vart fall måste få fortsatt giltighet om ett EES-avtal inte kommer att omfatta transportsektorn.

Med anledning av vad som i promemorian uttalats angående avtalets innebörd framhåller *luftfartsverket* att den s.k. SAS-klausulen (art. 2) även torde omfatta fall där SAS opererar med ett flygplan som är registrerat utanför Skandinavien men ett skandinaviskt land utövar den tekniskt-operativa tillsynen över flygplanet.

Luftfartsverket efterlyser närmare information från kommissionen om vad som med hänvisning till regionalpolitiska skäl är normalt accepterat i fråga

om stöd till flygplatser och flyglinjer (art. 6). Enligt *industriförbundet* kan det finnas skäl att klarlägga vilka rättsakter som omfattar både luftfartspolitiska frågor och konkurrensfrågor.

Kommerskollegium förtydligar (art. 8) att kommissionens exklusiva kompetens att göra utredningar enligt Romfördragets bestämmelser kan ses snarare som en regel än undantag. Negativattester enligt förordning 17/62 (nr 4) och individuella undantag enligt art. 85:3 i Romfördraget samt förhandsgodkännande enligt fusionsförordningen kan endast beslutas av kommissionen.

SPK anser att det är oklart hur art. 9 bör tolkas. Tanken att luftfartsavtalet, på ett liknade sätt som inom EG, skulle medge en nationell tillämpning av de gemensamma konkurrensreglerna är inte orimlig. I promemorians kommentar till art. 9 och i lagförslaget återspeglas inte denna möjlighet. Däremot anges i kommentaren till art. 8 att svenska konkurrensmyndigheter är oförhindrade att på vanligt sätt utreda brott mot avtalets konkurrensregler. *SPK* finner att det råder en oklarhet i fråga om möjligheten eller skyldigheten att på eget initiativ tillämpa avtalets konkurrensregler.

Även *NO* framför synpunkter på gränsdragningen mellan gemenskapsrätten såsom den bestämts genom luftfartsavtalet och nationell rätt. Enligt art. 9 skall Sverige se till att avtalet bestämmelser om konkurrens tillämpas och verkställs med samma effekt som inom EG. Enligt sin ordalydelse innebär inte 14 § en obligatorisk exklusiv tillämpning av avtalets konkurrensbestämmelser i fall då dessa i och för sig är tillämpliga. Kommentaren till 14 § ger dock intrycket av att avsikten är en anvisning till domstolen om exklusiv tillämpning av avtalets regler. Konstruktionen överensstämmer inte med vad som princip gäller inom EG för tillämpning av Romfördragets art. 85 och 86 i förhållande till nationell lagstiftning. Myndigheter torde ha kompetens att tillämpa sina nationella regler parallellt med fördragets regler förutsatt att det inte inverkar menligt på tillämpningen av gemenskapsrätten. Enligt *NO*s uppfattning är svenska myndigheter, med undantag av företagsförvärv som omfattas av fusionsförordningen, oförhindrade att tillämpa konkurrenslagen (KL) på en viss konkurrensbegränsnings effekter inom Sverige. Särskilda undantag gäller dock enligt 13 § (enskilda undantag, negativattester). Avgränsningsfrågorna bör få en utförligare behandling än i promemorian.

När det gäller arbetet i den blandade kommittén (art. 13) är det enligt *luftfartsverket* viktigt att verket och andra svenska myndigheter nära samråder och samarbetar. Rollfördelningen i EG-arbetet mellan verket och departementet behöver övervägas och klargöras så att luftfartsverket och andra svenska myndigheter kan delta i arbetet och företräda Sverige inom ramen för svensk förvaltningspraxis. Verket bör ges möjligheter till nära kontakt och löpande information rörande arbetet på de frågor som är av stor betydelse för luftfarten och luftfartsverkets affärsdrift inom EG.

Verket betonar vidare vikten av att svenska domstolar iaktar principen om fördragskonform tolkning och förutsätter att vid osäkerhet om EG-sidans tolkning yttrande kan inhämtas via den blandade kommittén från behörig EG-instans. Vid olika tolkning kan avtalet nämligen äventyras (art. 14:5).

2.2 Lagstiftningsfrågor

Prop. 1991/92:29
Bilaga 3

Remissinstanserna har tillstyrkt eller lämnat utan erinran förslaget om att avtalet skall införlivas med svensk rätt genom en särskild lag.

Luftfartsverket påpekar att avtalet formellt ingår med den ekonomiska gemenskapen inom EG och inte med EG som angetts både i förslaget till tillämpningslag och den svenska avtalsöversättningen.

Vid utarbetande av tillämpningsförfordningen bör enligt verket en utvidgad delegering till verket ske vad gäller tillämpningen av avtalets bestämmelser och de ingående rättsakterna. Verket instämmer sålunda i promemorians uppfattning att vissa frågor om rätt för utländska företag till luftfart i Sverige som nu prövas av regeringen så vitt gäller avtalet i stället prövas av verket.

Luftfartsverket föreslår vidare att mål vid domstol som berör verkets myndighetsområde och i vilket verket inte är part inte skall få avgöras utan att verket beretts tillfälle att avge yttrande. Även inför övervägande av om talan skall väckas hos marknadsdomstolen bör yttrande inhämtas från verket.

NO föreslår att *NO* får rätt att avge yttrande då kommissionsbeslut i sådana luftfartspolitiska frågor som har konkurrensrättsliga implikationer tillställs regeringen eller luftfartsverket för verkställighet.

Kommerskollegium delar promemorians ståndpunkt att ett erkännande av kommissionens utredningskompetens inte innebär att myndighetsutövning överläts på kommissionen eftersom kommissions beslut saknar direkt rättsverkan i Sverige. Annorlunda med t.ex. negativattesters och enskilda undantags införlivande, vilka kan ske med stöd av 10 kap. 5 § tredje stycket regeringsformen. Kollegiet delar vidare uppfattningen i promemorian att gruppundantag torde kunna betraktas som utfyllnad till art. 4:3 i avtalet och därför kunna införlivas med svensk rätt i form av förordning.

Marknadsdomstolen tillstyrker promemorians förslag till arbetsuppgifter för domstolen. *Luftfartsverket* instämmer i bedömningen att marknadsdomstolen bör vara behörig när det gäller konkurrensfrågor och företagsförvärv medan tingsrätterna är behöriga att pröva övriga frågor.

Regeringsrätten ifrågasätter slutsatsen i promemorian att ett beslut av marknadsdomstolen ofrånkomligen måste kunna överklagas när det avser verkställighet av ett kommissionsbeslut mot enskilda.

NO framhåller att med föreliggande förslag kan svensk allmän domstol, på det sätt som gäller nationella domstolar inom EG, inte tillämpa gemenskapsrätten när det gäller konkurrensfrågor. Enligt avtalets art. 9:2 skall avtalsslutande parter säkerställa att rättigheter enligt art. 4 och 5 samt bilagda rättsakter kan åberopas inför nationella domstolar. I 14 § lagförslaget ges marknadsdomstolen exklusiv behörighet såvitt gäller prövning av konkurrensfrågor och kontroll av företagsförvärv. Från konkurrensrättslig synpunkt kan frågan visa sig ha stor betydelse. Teoretiskt blir det nämligen möjligt för en part i ett civilrättsligt avtal som i och för sig står i strid med luftfartsavtalet att framtvunga fullgörelse vid allmän domstol i Sverige, trots att en sådan fullgörelse strider mot luftfartsavtalet (art. 9).

Några remissinstanser har haft synpunkter på promemorians förslag om arbetsfördelningen i övrigt mellan myndigheterna. När det gäller uppgifts-

fördelningen mellan NO och SPK påpekar NO att i SPKs uppgifter ingår prövning av vissa av kommissionens beslut, nämligen beslut om uppgiftsinsamling under utredning som kommissionen fattat enligt de i 2§ angivna rättsakterna, något som inte framgår av lagförslaget men väl av kommentaren. Vad som inte framgår är hur saken skall hanteras om SPK finner att kommissionens beslut inte kan godtas. NO anser då av stor vikt att det klart och tydligt framgår vem som ansvarar för en viss uppgift.

Den valda konstruktionen att SPK skall var mottagare av information från kommissionen i allmänhet kan få effekter som enligt NOs mening inte är tillräckligt belysta i förslaget. Frågan hänger samman med ansvarsfördelningen mellan de svenska myndigheterna. Det är t.ex. lämpligt att NO direkt får uppgifter om utredningar som igångsatts av kommissionen. Det är tveksamt om informationen i fall av tillämpning av konkurrenslagen, bör gå vägen över SPK. Det är nämligen nödvändigt att tydligt klargöra om en viss konkurrensbegränsning som kommissionen utreder är samma sak som NO vill angripa enligt nämnda lag.

Även bestämmelser i de rättsakter som skall inkorporeras aktualiserar enligt NO frågor om ansvarsfördelning och informationsöverföring mellan SPK och NO. I promemorian har inte övervägts vilken myndighet som skall närvara vid de priskonsultationer som flygbolagen tillåts göra med varandra enligt rättsakt nr 10. NO borde ligga närmast till hands. Det är vidare tänkbart att SPK får information som påvisar att ett ingripande med stöd av konkurrenslagen är aktuellt. Enligt sekretesslagen skall SPK pröva om upplysningar som verket har bör överlämnas till annan myndighet. Art. 17 resp. 20 i rättsakterna 4 och 5 synes enligt sin ordalydelse begränsa möjligheterna för SPK att lämna upplysningarna vidare för annan utredning än den kommissionen i det enskilda fallet håller på med. En besläktad fråga är om SPK vid husrannsakan får säkra bevis för annat än det direkta syftet med aktuell husrannsakan. Problemen har inte belysts i promemorian.

NO anser vidare att det inte framgår hur NO skall få nödvändig information för att lösa de uppgifter som ålagts NO i lagförslaget. Direktkontakt mellan NO och kommissionen borde i sådant fall var det mest effektiva. Om SPK blir den enda officiella informationskanalen inom avtalets ram bör företrädare för NO i vart fall ha rätt att följa utredningar som SPK gör åt kommissionen och även få närvara vid t.ex. husrannsakan. Det blir då naturligt att de båda myndigheterna samråder när SPK skall pröva ett kommissionsbeslut under förfarandet. NO föreslår att lagstiftningen kompletteras i detta avseende. Även om ett klarläggande sker av uppgiftsfördelningen och informationsöverföringen mellan SPK och NO kan praktiska problem uppkomma i tillämpningen. Med hänsyn till den begränsade giltigheten för lagen och att ingripanden sannolikt endast kommer att aktualiseras i ett fåtal fall vill NO inte motsätta sig den föreslagna ordningen i stort.

Marknadsdomstolen tror för sin del inte att arbetsfördelningen mellan SPK och NO kommer att medföra några problem, eftersom det föreslagits att dessa myndigheter skall slås ihop.

KO har inget att invända mot att EGs regler om kompensation vid nekad ombordsstigning (rättsakt 11) görs till en del av svensk rätt. Det s.k. sällskapsresedirektivet (rättsakt 16) innehåller i flera avseenden regler som är

sämré än de nya allmänna resevillkor som förhandlats fram med resebranchens organisationer och som börjar gälla fr.o.m. november i år. Eftersom direktivet är ett minimidirektiv finns det utrymme att tillämpa för resenären förmånligare regler varför verket utgår från att de rättigheter som de nya svenska reglerna tillförsäkrar resenärerna inte kommer att försämrats i en kommande lag. Sällskapsdirektivet gäller inte enbart charterflygningar utan även i förväg arrangerade kombinationer av t.ex. resor med reguljärflyg och hotell varför direktivets regler kan i viss utsträckning bli tillämpliga vid reguljära flygresor. Direktivets bestämmelser kommer inte att gälla enbart för flygföretag utan även researrangörer kan komma att bli berörda.

2.3 Lagförslaget

4–6 §§

Lufifartsverket anser att en enhetlig svensk text bör användas och hänvisar till den officiella översättningen av Romfördraget.

KO efterlyser ett förtydligande av 5 § så att paragrafen inte kan tolkas som varande tillämplig på transportvillkor eller liknande.

Industriförbundet anser att rubriksättningen vid 4 § i lagförslaget även bör omfatta 5 och 6 §§ samt att rubriken "Domstolsprövning" bör preciseras eftersom även 10 § handlar om domstolsprövning.

Kommerskollegium och marknadsdomstolen anser att i 6 § första stycket orden "i detta avtal" bör bytas ut mot "i denna lag". Kollegiet anför att hänvisningen till "avtalet" som görs på en del andra ställen inte är så lämplig här, eftersom detta är en viktig begränsning i regelns tillämplighet och sådana bör kunna läsas ut direkt av lagen.

7 §

Marknadsdomstolen anser att förslaget i fråga om giltighet och verkställighet i Sverige av kommissionens beslut och åtgärder riktade mot enskilda är oklart. Detta gäller i första hand förhållandet mellan 7 § och 8–10 §§. Den upplysningsskyldighet som åläggs enligt 7 § skall fullgöras till svensk myndighet medan uppgiftsskyldigheten enligt de i 2 § angivna rättsakterna skall fullgöras till kommissionen. Dessa tolkningsfrågor omfattar även beslut som har karaktären av husrannsakan. Frågor rörande denna typ av tvångsmedel bör belysas ytterligare.

SPK anför liknande synpunkter. Enligt verket är det oklart hur det svenska lagförslagets och avtalets bestämmelser om uppgiftsskyldighet för enskilda och de svenska myndigheternas roll härvidlag skall tolkas, exempelvis mot vem uppgiftsskyldighet föreligger. Avtalets bestämmelser och lagförslaget står i strid med varandra.

Lufifartsverket ifrågasätter om SPK, som anges i specialmotiveringen, skall vara den enda myndighet som regeringen utser enligt bestämmelsen. Luftfartsverket bör, eftersom vissa frågor som berörs av 7 § är luftfartspolitiska ärenden, även kunna vara en myndighet enligt den paragrafen och den sakliga ärendefördelningen dem emellan avgöras i förordningen.

Verket delar promemorians uppfattning att verkets föreskrifter om upp-

lysningsskyldighet behöver kompletteras så att skyldigheten även gäller de uppgifter från enskilda som kommissionen behöver enligt rättsakterna 1–3. Detta sker lämpligen genom ett tillägg till 92 § luftfartsförordningen.

Industriförbundet menar att NO, med hänsyn till sin erfarenhet av aktuella frågor, i stället för SPK bör vara den myndighet som biträder kommissionen vid utredningar i Sverige. Det är smidigare om den myndighet som biträder kommissionen även för talan i marknadsdomstolen med avseende på kommissionens beslut. Slås NO och SPK samman, som förslagits av konkurrenskommittén, bör detta gälla den nya myndigheten.

Industriförbundet tar vidare upp frågan om inte bestämmelserna om uppgiftsskyldighet i nuvarande konkurrenslag bör kompletteras då NO utreder t.ex. en ifrågasatt överträdelse av bestämmelserna i 4 § första stycket lagförslaget.

RSV tillstyrker förslaget att SPK får begära handräckning hos kronofogdemyndigheten för genomförande av husrannsakan. Några ändringar eller tillägg till utsökningsbalken torde inte behövas. SPK:s beslut om husrannsakan torde kunna verkställas enligt nuvarande regler i 16 kap. utsökningsbalken.

9 §

Luftfartsverket finner, mot bakgrund av kompetensuppdelningen mellan marknadsdomstolen och tingsrätterna enligt specialmotiveringen till 14 § lagförslaget, att det är oklart om marknadsdomstolen enligt 8 § skall pröva verkställighet av kommissionens beslut riktade mot enskilda även om beslutet inte rör en fråga som omfattas av marknadsdomstolens vanliga kompetensområde. Verket ifrågasätter konsekvensen och lämpligheten av en sådan ordning, i vart fall när det gäller prövning på den enskildes begäran. Marknadsdomstolens prövning av kommissionens beslut borde begränsas till samma frågor som anges i 14 §

Enligt *KO* har de uppgifter *KO* föreslås få med ett undantag anknytning till områden där *KO* redan nu agerar. Undantaget gäller avtalsvillkor mellan näringsidkare. *KO* kan inte enligt tillämplig lag ansöka om ingripande hos marknadsdomstolen. *KO* har i och för sig ingen invändning mot att i detta sammanhang tilläggas uppgifter inom detta område men ifrågasätter om inte dessa frågor har större anknytning till konkurrensområdet.

NO anför att kompetensfördelningen mellan *NO* och *KO* sådan den uttrycks i 9 § ser ut att utesluta *NO* från allt som gäller marknadsföring och avtalsvillkor mellan näringsidkare inom aktuella områden. *KO*s kompetens gäller dock bara vissa speciella situationer som motsvarar av de lagar som *KO* tillämpar. Den föreslagna formuleringen kan tolkas så att *NO* uteslängs från att agera beträffande t.ex. priskarteller mellan flygbolag eller tillämpning av konkurrensbegränsande CRS-system. Detta kan inte vara avsikten. Lagtexten bör preciseras.

SPK föreslår att skrivningen i 9 och 10 §§ anpassas till den av konkurrenskommittén föreslagna sammanläggningen av *SPK* och *NO*, varför ordet näringsfrihetsombudsmannen ersätts med ett mer neutralt uttryck.

Enligt *kommerskollegium* har 13 § fått en olycklig formulering eftersom 5 § inte omfattar någon av de i 13 § uppräknade situationerna utan missbruk av dominerade ställning.

17–18 §§

Regeringsrätten anser att de beslut av marknadsdomstolens som enligt förslaget skall kunna överklagas bör överklagas till högsta domstolen i stället för till regeringsrätten. En följd av promemorians förslag är att i fall av begäran om resning regeringsrätten blir behörig instans enligt förslaget medan högsta domstolen är behörig i alla övriga fall av resning.

NO menar att man i denna fråga bör följa samma modell som konkurrenskommittén har föreslagit.

Marknadsdomstolen godtar förslaget att överklagandet av dess beslut skall ske hos regeringsrätten.

2.4 Övrigt

Marknadsdomstolen påpekar att rättsakt nr 4 inte gäller på företagsförvärv enligt rättsakt nr 17 i bilagan. I övrigt har flera remissinstanser påpekat en del översättnings- och citeringsfel.

RSV fäster uppmärksamheten vid den skatterättsliga frågan om avdragsrätt för sanktionsavgift som beslutas av kommissionen.

Luftfartsverket erinrar om att även frågor som inte särskilt nämns i protokoll nr 1 kan vara av sådan betydelse att de måste övervägas för inkorporering i avtalet. Som exempel nämns planerna på att i möjligaste mån eliminera gränskontrollen inom EG.

1. Förslag till

Lag om tillämpning av avtalet den 00 (månad) 1991 mellan Sverige, Norge och EEG om civil luftfart

Härigenom föreskrivs följande.

Tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller tillämpningen av avtalet den 00 (månad) 1991 mellan Sverige, Norge och den Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEG) om civil luftfart. Lagen gäller endast i fråga om lufttransporter och sådan därmed sammanhängande verksamhet som anges i bilagan till avtalet.

Med konventionsstat avses i denna lag Sverige, Norge och stat som är medlem i EEG. Med fördraget avses det i Rom den 25 mars 1957 undertecknade fördraget om bildandet av EEG. Med kommissionen avses kommissionen hos de Europeiska gemenskaperna. Med rådet avses EEGs ministerråd.

2 § Följande bestämmelser i de i bilagan till avtalet upptagna rättsakterna nr 4–7, 11, 12 och 17 skall gälla som lag här i landet.

1. Artiklarna 1–4, 8, 9, 11, 12, 14, 15 utom tredje stycket, 16 utom tredje stycket samt 17–20 i rådets första förordning 62/17/EEG om tillämpning av fördragets artiklar 85 och 86, med vidtagna ändringar (nr 4).

2. Artiklarna 1–7, 9, 11, 12 utom tredje stycket, 13 utom tredje stycket samt 14–17 i rådets förordning 87/3975/EEG om proceduren för tillämpning av konkurrensreglerna på företag inom luftfartssektorn (nr 5).

3. Artiklarna 1–3 och 7 i rådets förordning 87/3976/EEG om tillämpningen av artikel 85:3 i fördraget på vissa kategorier av överenskommelser och samordnade förfaranden inom luftfartssektorn (nr 6), med de ändringar som anges i artikel 1 första och andra styckena i rådets förordning 90/2344/EEG om ändring i förstnämnda förordning (nr 7).

4. Artiklarna 1–9 i rådets förordning 91/295/EEG om införande av gemensamma regler om kompensation till passagerare som nekats ombordstigning på flygplan i regelbunden luftfart (nr 11).

5. Artiklarna 1–19 och 22 i rådets förordning 89/2299/EEG om en uppförandekod för datoriserade bokningssystem (nr 12).

6. Artiklarna 1–8, 11, 13, 14–18 och 21 i rådets förordning 89/4064/EEG om kontroll av företagskoncentrationer (nr 17).

Tillämpliga delar av avtalet finns intagna som *bilaga* till denna lag.

3 § Beteckningarna ”medlemsstat” och ”gemenskapen” i de i 2 § angivna rättsakterna skall anses inbegripa Sverige och Norge. Hänvisningar i rättsakterna till artiklarna 85 respektive 86 i fördraget skall i stället avse 4 respektive 5 §§ denna lag.

Konkurrensbegränsande avtal

4 § Följande är oförenligt med denna lag och förbjudet: Överenskommelser mellan företag, beslut av företagssammanslutningar och samordnade förfaranden som kan medföra att handeln påverkas mellan konventionsstaterna

och som har till syfte eller följd att konkurrensen förhindras, begränsas eller snedvrids inom det geografiska område som täcks av det i 1 § angivna avtalet. Detta gäller särskilt de som innebär att

- a) inköps- eller försäljningspriser eller andra affärsvillkor direkt eller indirekt fastställs,
- b) produktion, avsättning, teknisk utveckling eller investeringar begränsas eller kontrolleras,
- c) marknader eller leveranskäl för delas upp,
- d) olika villkor tillämpas för likvärdiga prestationer gentemot handelspartner, varigenom dessa får konkurrensnackdel,
- e) såsom villkor för avtal uppställs att avtalspartner åtar sig ytterligare förpliktelser som varken till sin natur eller enligt handelsbruk har något samband med föremålet för avtalet.

Överenskommelser eller beslut som är förbjudna enligt denna paragraf är ogiltiga.

Bestämmelserna i första stycket får dock förklaras inte vara tillämpliga på – varje överenskommelse eller kategori av överenskommelser mellan företag,

- varje beslut eller kategori av beslut av företagssammanslutningar och
- varje samordnat förfarande eller kategori av samordnade förfaranden, som bidrar till att förbättra produktionen eller distributionen av varor eller till att främja tekniskt eller ekonomiskt framåtskridande, samtidigt som konsumenterna tillförsäkras en skälig andel av den därigenom uppkommande vinsten och som inte

a) ålägger de berörda företagen restriktioner som inte är nödvändiga för att uppnå dessa syften,

b) ger dessa företag möjlighet att för en väsentlig del av ifrågavarande varor eliminera konkurrensen.

Missbruk av dominerande ställning på marknaden

5 § Missbruk från ett eller flera företags sida av en dominerande ställning inom det geografiska område som omfattas av avtalet eller inom en väsentlig del av detta område är, i den utsträckning det kan påverka handeln mellan konventionsstaterna, oförenligt med avtalet och förbjudet.

Missbruk kan särskilt bestå i att

- a) direkt eller indirekt påtvinga någon oskäligen inköps- eller försäljningspriser eller andra oskäligen affärsvillkor,
- b) begränsa produktion, avsättning eller teknisk utveckling till nackdel för konsumenterna,
- c) tillämpa olika villkor för likvärdiga prestationer gentemot handelspartner, varigenom dessa får konkurrensnackdel,
- d) uppställa som villkor för avtal att avtalspartner åtar sig ytterligare förpliktelser som varken till sin natur eller enligt handelsbruk har något samband med föremålet för avtalet.

Statliga stödåtgärder m.m.

6 § Om inte annat föreskrivs i denna lag är sådana statliga stödåtgärder eller stödåtgärder som vidtagits med allmänna medel, av vilket slag det än är, som

snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion otillåtna i den utsträckning de påverkar handelsutbytet mellan avtalsstaterna.

Tillåtna är

a) stödåtgärder av social natur som beviljats enskilda konsumenter, under förutsättning att stödåtgärderna beviljas utan diskriminering med avseende på varornas ursprung,

b) stödåtgärder avsedda att avhjälpa skador som förorsakats av naturkatastrofer eller andra utomordentliga händelser.

Som tillåtna kan anses

a) stödåtgärder som är avsedda att främja den ekonomiska utvecklingen i områden i vilka levnadsstandarden är onormalt låg eller i vilka allvarlig samsättningsbrist råder,

b) stödåtgärder som är avsedda att främja genomförandet av viktiga projekt av gemensamt europeiskt intresse eller att avhjälpa en allvarlig störning i en avtalsstats ekonomi,

c) stödåtgärder som är avsedda att underlätta utvecklingen av viss näringsverksamhet eller vissa regioner, i den mån stödåtgärderna inte ändrar villkoren för handelsutbytet i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset.

Uppgiftsskyldighet och förhör

7 § Den myndighet som regeringen bestämmer får förelägga den som är uppgiftsskyldig enligt bestämmelserna i 2 § att fullgöra skyldigheten till denna myndighet. Myndigheten får också förelägga den som enligt dessa bestämmelser är skyldig att underkasta sig en undersökning att

1. tillhandahålla bokföring och andra affärshandlingar samt kopior och utdrag av sådana handlingar, och

2. lämna myndigheten tillträde till den uppgiftsskyldiges lokaler, mark och fordon.

Myndigheten får hålla förhör med den uppgiftsskyldige och med tredje man som förväntas kunna lämna upplysningar i saken.

Myndigheten får vid behov förelägga vite och hos marknadsdomstolen föra talan om utdömande av vitet. Myndigheten får också hos kronofogdemyndigheten påkalla handräckning för verkställighet av beslut om åtgärder enligt första stycket.

Verkställighet av kommissionens beslut

8 § Ett beslut av kommissionen som riktar sig mot en enskild fysisk eller juridisk person skall prövas av svenska myndigheter, om kommissionen begärt verkställighet av beslutet eller den som beslutet rör begär att beslutet skall prövas. Prövningen skall avse frågan om beslutet skall godtas eller inte.

Svenska myndigheter får inte pröva frågan om ett beslut av kommissionen är ogiltigt på grund av att kommissionen saknat behörighet, att väsentliga processuella föreskrifter åsidosatts, att beslutet strider mot fördraget eller någon annan rättsregel eller att fråga är om maktmissbruk eller illojal maktanvändning från kommissionens sida.

9 § Om kommissionen i ett enskilt fall har funnit att det inte finns grund för tillämpning av 4 § första stycket eller 5 § eller om kommissionen enligt 4 § tredje stycket i ett enskilt fall har medgett undantag från tillämpningen av 4 § första stycket, gäller beslutet här i landet.

Domstolsprövning

10 § Marknadsdomstolen prövar beslut i de fall som avses i 8 §, om inte annat följer av 11 § första stycket. Talan hos marknadsdomstolen förs av konsumentombudsmannen, om saken gäller marknadsföring eller avtalsvillkor i konsumentförhållanden, och annars av näringsfrihetsombudsmannen.

11 § Om konsumentombudsmannen eller näringsfrihetsombudsmannen finner att kommissionens beslut är uppenbart ogrundat, skall han anmäla saken för regeringen. I annat fall skall han väcka talan hos marknadsdomstolen.

Om marknadsdomstolen finner att kommissionens beslut inte är förenligt med avtalet eller med föreskrifter som grundas på avtalet, skall domstolen anmäla sitt beslut för regeringen. I annat fall skall domstolen förklara att kommissionens beslut skall gälla.

12 § Böter och viten som beslutats av kommissionen skall vid prövning enligt 8 § bestämmas i svenskt mynt.

13 § Om kommissionen har funnit att en kommun lämnat stöd som inte är förenligt med 6 §, skall frågan prövas av regeringen.

14 § Frågor om överträdelse av föreskrifterna i 4 § första stycket eller 5 § eller av de föreskrifter som anges i 2 § prövas av marknadsdomstolen, om saken rör en konkurrensfråga eller fråga om kontroll av företagsförvärv, och annars av tingsrätt.

Att svenska domstolars och andra myndigheters behörighet att pröva frågor som avses i denna lag kan vara inskränkt framgår av föreskrifter som anges i 2 §.

Trots vad som sägs i första stycket får en allmän domstol pröva en invändning om att ett avtal är ogiltigt på grund av 4 § eller strider mot någon föreskrift som anges i 2 §.

15 § För marknadsdomstolens prövning i fall som avses i 14 § gäller, i den mån särskilda föreskrifter inte har meddelats i denna lag, konkurrenslagen (1982:729) i tillämpliga delar.

Handläggningen hos marknadsdomstolen

16 § För marknadsdomstolens handläggning av ärenden som avses i denna lag gäller 3–10 och 14 §§, 15 § första stycket samt 16–22 §§ lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m. i tillämpliga delar.

Överklagande

17 § Marknadsdomstolens beslut enligt 8 § får överklagas till högsta domstolen genom besvär. Andra beslut av marknadsdomstolen enligt denna lag får inte överklagas.

Marknadsdomstolens beslut enligt 8 § skall gälla även om beslutet överklagas, såvida inte högsta domstolen förordnar att verkställighet tills vidare inte får äga rum.

Prop. 1991/92:29
Bilaga 4

18 § I fråga om överklagande och om prövningen av besvär i högsta domstolen gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 54 och 56 kap. rättegångsbalken om talan mot hovrätts slutliga beslut. Vad som där sägs om hovrätt skall i stället avse marknadsdomstolen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

2. Förslag till

Lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.

Häriigenom föreskrivs att 1, 2 och 13 §§ lagen (1970:417) om marknadsdomstol m. m.¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Marknadsdomstolen handlägger ärenden enligt *konkurrenslagen* (1982:729), *marknadsföringslagen* (1975:1418), *lagen* (1971:112) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden, *lagen* (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare, *produktsäkerhetslagen* (1988:1604).

Mot marknadsdomstolens beslut i ärenden som avses i 1 § får talan inte föras. Detsamma gäller domstolens beslut i övrigt enligt denna lag.

Föreslagen lydelse

1 §²

Marknadsdomstolen handlägger ärenden enligt

1. *konkurrenslagen* (1982:729),
2. *marknadsföringslagen* (1975:1418),
3. *lagen* (1971:112) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden,
4. *lagen* (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare,
5. *produktsäkerhetslagen* (1988:1604),
6. *lagen* (1991:0000) om tillämpning av avtalet den 00 (månad) 1991 mellan Sverige, Norge och EEG om civil luftfart, om inte annat följer av 14 § nämnda lag.

2 §³

Mot marknadsdomstolens beslut i ärenden som avses i 1 § 1 – 5 samt 6 §, får talan inte föras om inte annat följer av 17 § *lagen* (1991:000) om tillämpning av avtalet den 00 (månad) 1991 mellan Sverige, Norge och EEG om civil luftfart. Detsamma

¹ Lagen omtryckt 1984:294.

Senaste lydelse av lagens rubrik 1972:732

² Senaste lydelse 1988:1606

³ Senaste lydelse 1972:732

gäller domstolens beslut i övrigt enligt denna lag.

13 §⁴

Ansökan som avses i 17 § konkurrenslagen (1982:729) görs skriftligen. Detsamma gäller ansökan om förbud eller åläggande enligt 2–4 §§ marknadsföringslagen (1975:1418), 1 § lagen (1971:112) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden, 1 § lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare eller 5–9 §§ eller 12 § tredje stycket produktsäkerhetslagen (1988:1604). Av ansökningen skall framgå de skäl på vilka ansökningen grundas och den utredning sökanden åberopar.

Ansökan som avses i 17 § konkurrenslagen (1982:729) görs skriftligen. Detsamma gäller ansökan om förbud eller åläggande enligt 2–4 §§ marknadsföringslagen (1975:1418), 1 § lagen (1971:112) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden, 1 § lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare eller 5–9 §§ eller 12 § tredje stycket produktsäkerhetslagen (1988:1604) *samt ansökan enligt lagen (1991:000) om tillämpning av avtalet den 00 (månad) 1991 mellan Sverige, Norge och EG om civil luftfart.* Av ansökningen skall framgå de skäl på vilka ansökningen grundas och den utredning sökanden åberopar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992

⁴ Senaste lydelse 1988:1606

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1991-10-10

Närvarande: f.d. regeringsrådet Bengt Hamdahl, justitierådet Hans-Gunnar Solerud, regeringsrådet Anders Swartling.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 12 september 1991 har regeringen på hemställan av statsrådet Georg Andersson beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om tillämpning av ett avtal mellan Sverige, Norge och EEG om civil luftfart, m.m.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av kammarrättsassessorn Kjell Skoglund.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Förslaget till lag om tillämpning av ett avtal mellan Sverige, Norge och EEG om civil luftfart

Avtalet innehåller dels i huvudtexten viktiga materiella bestämmelser som riktar sig mot konkurrensbegränsande överenskomelser och missbruk av en dominerande marknadsställning samt mot konkurrenssnedvridande stödåtgärder, dels i bilagan en förteckning över ett stort antal EEG-direktiv och förordningar (rättsakter) som i väsentliga delar görs till avtalsinnehåll. I lagrådsremissen har framhållits att avtalet är avsett att gälla endast under en begränsad tid.

När avtalet skall införlivas med svensk rätt aktualiseras ett antal frågor av principiell och teknisk natur. En viktig fråga är om införlivandet skall ske genom transformering eller inkorporering. Vidare måste avgöras vilka av de nya bestämmelserna som kräver lagform och vilka som kan införlivas genom författningar av lägre dignitet. Även andra konstitutionella frågor uppkommer, t.ex. frågan om tillämpning av 10 kap. 5 § regeringsformen. En övergripande fråga är hur införlivandet skall kunna ges en författningsteknisk reglering som är tillfredsställande från både systematiska och praktiska synpunkter.

Med hänvisning till avtalets temporära karaktär föreslås i lagrådsremissen att behövlig lagstiftning tas in i en särskild lag. Som huvudmetod för införlivandet föreslås inkorporering. De centrala konkurrensrättsliga bestämmelserna i artiklarna 4–6 i avtalet skall dock enligt förslaget transformeras (4–6 §§ i den särskilda lagen). När det gäller avgränsningen av det område som regleras genom lag och således inte genom författning av lägre dignitet innebär det remitterade förslaget att området för lagreglering får en mycket vid omfattning. Genom hänvisningar i 2 § till artiklar i de olika rättsakterna kommer den föreslagna lagen att innefatta bl.a. föreskrifter som ligger utanför det obligatoriska lagområdet.

Lagrådet finner att besluten att samla de aktuella lagbestämmelserna i en särskild lag och att välja inkorporering som huvudmetod är välgrundade. Den föreslagna kombinationen av en inkorporering av bl.a. vissa bestämmelser som reglerar EEG-kommissionens uppgifter inom det konkurrensrättsliga området och en transformering av materiella regler på samma om-

råde kan visserligen ha olägenheter från rent systematiska synpunkter, bl.a. därför att kombinationen är ägnad att försvåra bedömningen av vem som är de transformerade reglernas rätta adressat. Det kan emellertid samtidigt konstateras att det från andra synpunkter har påtagliga fördelar att låta de centrala konkurrensrättsliga bestämmelserna få den uttryckliga och självständiga reglering i svensk lag som en transformering innebär. Med hänsyn till detta anser lagrådet att den föreslagna avvägningen mellan inkorporering och transformering kan godtas. Detsamma gäller – med undantag som berörs i det följande – avgränsningen av det område som bör bli föremål för reglering genom lag. Från rent principiell synpunkt framstår det visserligen som en mindre lyckad lösning att, såsom förslaget innebär, låta en lagreglering inbegripa föreskrifter som uteslutande har en informativ funktion eller som ligger på rena verkställighetsplanet. Som framhålls i remissprotokollet skulle emellertid en mer noggrann uppdelning medföra att rättsakterna styckades upp på ett sätt som gjorde att sammanhanget gick förlorat.

I enlighet med det sagda finner lagrådet att det remitterade lagförslaget, även om det ger anledning till vissa erinringar från systematiska och principiella synpunkter, ändå innefattar en i det stora hela godtagbar lösning av de författningstekniska frågor som avtalet aktualiserar. Vid denna bedömning har lagrådet tagit fasta på att lagstiftningen är att betrakta som en provisorisk lösning inom ett väl avgränsat område, där eventuella tillämpningsproblem kan förväntas bli få och relativt lätta att bemästra. En helt annan fråga är vilka lösningar som skulle behövas på längre sikt i ett läge där det blev aktuellt att med svensk rätt införliva ett EEG-avtal av mer generell räckvidd.

Även om lagrådet således i princip tillstyrker det remitterade lagförslaget har lagrådet ändå funnit anledning till erinran på några punkter som redovisas i det följande.

1 §

I andra stycket definieras konventionsstat som Sverige, Norge och stat som är medlem i EEG. Detta begrepp används sedan i 4 och 5 §§. Som en följd av detta skulle förbuden i nämnda två paragrafer omfatta även sådana åtgärder m.m. som endast påverkar handeln mellan EEGs medlemsstater. I avtalet är motsvarande "förbud" begränsade till handeln mellan de avtalsslutande parterna. Dessa parter är Sverige, Norge och EEG. Lagrådet föreslår att definitionen i förevarande paragraf avser begreppet avtalspart och utformas i enlighet med avtalet. Följdändringar bör ske i övriga berörda paragrafer.

2 §

I denna paragraf regleras vilka bestämmelser i de i bilagan till avtalet förtecknade rättsakterna som skall få ställning som svensk lag. Till dessa bestämmelser hör några artiklar i rättsakterna nr 6 och 7, som i huvudsak reglerar frågan om bemyndigande för EEG-kommissionen att föreskriva s.k. gruppundantag. Framtida sådana undantag skall enligt förslaget inte automatiskt införlivas med svensk rätt. Enligt lagrådets mening saknas det därför anledning att genom lag inkorporera dessa rent EEG-interna bestämmelser. Hänvisningen i 2 § till rättsakterna nr 6 och 7 kan med fördel ersättas med

en erinran i 4 § 3 mom. om att det ankommer på kommissionen att föreskriva undantag från 4 § 1 mom. Vidare föreslår lagrådet att 2 § andra stycket formuleras om i förtydligande syfte och att en redaktionell hänvisning till de bestämmelser i lagen som reglerar fullgörandet i Sverige tas in som ett tredje stycke i paragrafen.

6 §

Enligt artikel 9.2 i avtalet skall de avtalsslutande parterna säkerställa bl.a. att de rättigheter som följer av artiklarna 4, 5, 6 och 7 kan återopas inför de nationella domstolarna.

Artiklarna 4, 5 och 6 i avtalet motsvaras av 4–6 §§ i det remitterade lagförslaget. I fråga om överträdelse av reglerna om konkurrensbegränsande avtal i 4 § och om missbruk av dominerande ställning på marknaden i 5 § innehåller lagförslaget i 14 och 15 §§ bestämmelser om prövning av svensk domstol.

Bestämmelserna i 6 § om statliga stödåtgärder m.m. och paragrafens motsvarighet i avtalet har emellertid intet samma karaktär som 4 och 5 §§ och deras avtalsmotsvarigheter. Av artikel 7 i avtalet får anses framgå att frågan om tillåtligheten av statliga och kommunala stödåtgärder är underkastad kontroll av kommissionen, när det gäller stödåtgärder som finns vid avtalets ikraftträdande i form av en efterhandsgranskning och beträffande åtgärder som vidtas efter ikraftträdandet som en förhandsprövning. Härav torde följa att utrymmet för svensk domstolsprövning – närmast laglighetsprövning av kommunala beslut efter kommunalbesvär – är begränsat innan den av kommissionen initierade kontrollen fullföljts i enlighet med artikel 7 i avtalet. Svensk domstol torde dock kunna pröva lagligheten av en stödåtgärd om Sverige inte iakttagit sina avtalsenliga förpliktelser att informera kommissionen så att den haft möjlighet att utöva sin kontroll. En erinran om den betydelse som kommissionen har vid tillämpningen av reglerna i 6 § bör inflyta i paragrafen. Likaså bör paragrafen innehålla en regel om skyldighet för kommunerna att upplysa regeringen om stöd som planeras och som kan bli föremål för kommissionens prövning.

7 §

Denna paragraf rör såväl den skyldighet att lämna uppgifter som den skyldighet att tillhandahålla handlingar och lämna tillträde till lokaler m.m. som enligt rättsakterna enligt 2 § åligger företag, företagssammanslutningar och vissa i rättsakt nr 17 angivna personer. Såsom anförs i remissprotokollet (s. 48) bör dessa skyldigheter regleras i lagen genom att aktuella bestämmelser i rättsakterna inkorporeras. Eftersom inkorporeringen sker genom den föreslagna bestämmelsen i 2 § inställer sig spørgsmålet vad som därutöver måste regleras i lagen.

Paragrafen synes ha fått en avfattning som antyder att svenska rättssubjekt som har berörda skyldigheter snabbare kan utsättas för tvångsmedel än vad som gäller enligt de EEG-regler som genom lagen avses bli införda i den svenska lagstiftningen. Under alla förhållanden torde tolkningsproblem kunna uppkomma, till vilka kan komma att bidra också den omständigheten att paragrafens förhållande till bestämmelserna i förslagets 8 § framstår som oklar.

Det förefaller rimligt att ta som en allmän utgångspunkt att de svenska bestämmelserna skall vara nära anpassade till EEGs regelsystem. Remissprotokollet ger i vart fall inte någon anvisning om att det skulle föreligga några skäl mot en sådan anpassning. Tvärtom har förslaget i sin helhet som grundton att svenska rättssubjekt i allt väsentligt skall vara underkastade samma regler som rättssubjekten inom EEG. De ifrågavarande bestämmelserna i lagen bör således inte innefatta en mot svenska subjekt strängare reglering än som erfordras för att uppnå ett sådant syfte (jfr f.ö. näringsutskottets uttalande i samband med tillkomsten av 12 § lagen, 1956:245, om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden, NU 1981/82:55 s. 23). Samtidigt skall självfallet svenska subjekt inte vara föremål för en mildare reglering än vad som med nödvändighet följer av att rättsakterna inte till alla delar är direkt tillämpliga i Sverige.

Förslaget till 7 § har inte tagit fasta på att reglerna i de rättsakter till vilka hänvisning sker, nämligen förordningarna 62/17/EEG, 87/3975/EEG, 89/2299/EEG och 89/4064/EEG (rättsakterna nr 4, 5, 12 och 17) gör en åtskillnad mellan, å ena sidan, kommissionens befogenhet att begära upplysningar från företag, företagssammanslutningar och tidigare nämnda personer (artikel 11 i rättsakterna nr 4 och 17, artikel 9 i rättsakt nr 5 samt artiklarna 12 och 15 i rättsakt nr 12) och, å andra sidan, kommissionens befogenheter att utföra undersökningar hos företag och företagssammanslutningar (artikel 14 i rättsakt nr 4, artikel 11 i rättsakt nr 5 samt artikel 13 i rättsakterna nr 12 och 17).

Vad angår skyldigheten att lämna upplysningar bör beaktas att rättsakterna föreskriver ett tvåstegsförfarande. I den meningen att underlåtenhet kan medföra påföljd i form av böter eller viten föreligger således inte någon skyldighet att lämna upplysningar, förrän kommissionen som steg två har meddelat ett beslut – se t.ex. artiklarna 15.1 b) och 16.1 c) i rättsakt nr 4 och motsvarande bestämmelser (se not 1) i de övriga rättsakterna (jfr f.ö. 6 § första stycket uppgiftsskyldighetslagen och motiven till 28 § konkurrenslagen i prop. 1981/82:165, s. 298).

När det gäller undersökningar föreskriver rättsakterna på ett liknande sätt att fråga om påföljd för underlåtenhet att underkasta sig undersökning inte kan komma i fråga om inte kommissionen har beslutat om undersökningen. En undersökning som genomförs enligt artikel 14.1 i rättsakt nr 4 (eller motsvarande bestämmelser i de övriga nämnda rättsakterna) är företag och företagssammanslutningar således inte skyldiga, i nyss angiven mening, att underkasta sig. Till skillnad från vad som gäller beträffande kommissionens rätt att begära upplysningar föreskrivs dock inte något obligatoriskt tvåstegsförfarande.

Varken av lagtexten eller dess motiv framgår att rätten för den svenska myndigheten att förelägga viten och påkalla handräckning enligt 7 § skulle vara begränsad i en utsträckning som motsvarar det nyss anförda. Lagrådet ifrågasätter om Sverige verkligen skall tillhandahålla tvångsmedel annat än då sådana i ett motsvarande fall skulle ha stått till buds enligt EEGs regler. Det kan inte anses framgå av handlingarna att vi gjort ett sådant åtagande i avtalet, även om formuleringen av artikel 8.2 skulle kunna föranleda viss tvekan på denna punkt (jfr artikel 9.2).

Med hänsyn till det hittills sagda borde tvångsmedel inte komma i fråga i Sverige för att åstadkomma fullgörelse gentemot kommissionen av en skyldighet enligt rättsakterna som inte skulle vara sanktionerad enligt EEGs regler. Slutsatsen av detta synes bli att svenska myndigheter i princip inte bör kunna vitesförelägga eller begära handräckning i fall där fråga är om en kommissionens begäran om upplysningar riktad till en uppgiftsskyldig eller om en kommissionens undersökning hos uppgiftsskyldig och åtgärden inte varit föremål för sådant beslut av kommissionen som berörts i det föregående.

I remissprotokollet framhålls (s. 48) att kommissionen inte har någon rättslig grund för att med tvång förmå någon i Sverige att fullgöra skyldigheterna och att dessa därmed blir osanktionerade. Om upplysningar inte lämnas frivilligt till kommissionen skulle det därför böra ankomma på svenska myndigheter att vidta tvångsåtgärder (s. 49). När det gäller skyldigheten att underkasta sig undersökning anges det att svenska myndigheter på begäran skall besluta om tvångsmedelsanvändning och att dessa myndigheter kan vägra medverkan med följd att saken förs till den blandade kommittén (a s). Om kommissionen genom beslut begärt upplysningar eller förordnat om undersökning synes det remitterade lagförslaget vara att förstå så att fråga i stället uppkommer om verkställighet av kommissionsbeslut (se t.ex. s. 49 och 68). Beträffande beslut som innefattar begäran om upplysningar synes inte annat vara förutsett i rättsakterna än att verkställighet ifrågakommer av ett särskilt beslut om utdömande av viten eller böter. I fråga om undersökning skulle enligt vad som upplysts under föredragningen av remissen inte bara verkställighet av ett senare beslut om utdömande av det förelagda vitet och av böter kunna aktualiseras utan även handräckning för genomförandet av undersökningen. I brist på närmare klarläggande i sistnämnt hänseende synes det visserligen osäkert vilka möjligheter som här kommer att stå till buds. I samtliga verkställighetsfall skulle dock föreligga den situation som är avsedd att regleras i förslagets 8 och 10 §§, där fö medverkan av domstol är föreskriven.

Det hittills anförda torde leda fram till att det egentligen inte finns något utrymme för tillämpningen av bestämmelserna i 7 § i de hittills diskuterade situationerna. För att möjliggöra för svenska rättssubjekt att till myndigheten lämna upplysningar som begärts av kommissionen men som inte omfattas av ett kommissionsbeslut av berört slag kan det dock finnas skäl att reglera detta i paragrafen. Att därvid ge myndigheten möjlighet att vidta steg två på begäran av kommissionen synes vara bäst i linje med Sveriges åtagande enligt avtalet.

Enligt artikel 13 i rättsakt nr 4 (som har sin motsvarighet i de andra, tidigare nämnda rättsakterna) kan kommissionen begära att behöriga myndigheter i medlemsstaterna utför undersökning, som kommissionen förordnat om genom ett i det föregående berört beslut eller som kommissionen eljest anser nödvändig.

Det är obekant i vilken utsträckning nämnda artikel 13 har tillämpats av kommissionen och i vilken mån det kan förekomma att påföljder enligt rättsakterna kumuleras med påföljder beslutade av nationella myndigheter. I linje med vad som tidigare anförts synes det under alla förhållanden riktigaast att de svenska myndigheterna inte ges längre gående befogenheter att an-

vända tvångsmedel än kommissionen skulle ha haft i ett motsvarande fall inom EEG. Sådana bör alltså inte komma i fråga vid undersökningar till vilka, om de genomförts av kommissionen, inte skulle ha varit knutna några tvångsmedel.

Om undersökningen är sådan om vilken kommissionen beslutat inställer sig frågan om det finns tillräckliga skäl till antagande att Sverige enligt avtalet måste gå längre än till att medverka till verkställighet av kommissionens eget beslut i enlighet med vad som med förslaget synes vara tänkt att åstadkommas genom bestämmelsen i 8 §. Som tidigare nämnts anges i remissprotokollet (s 49) att svenska myndigheter skall kunna vägra sin medverkan om tvångsmedlet beslutats av kommissionen. Den begränsade möjligheten härtill finns reglerad i 11 § i förslaget, som knyter an till 8 §. Någon motsvarande prövning föreskrivs inte i 7 §. I motiven (s. 66 f) hänvisas till det åtagande Sverige gjort i artikel 8 i avtalet. Såvitt här är av intresse förefaller det emellertid som om detta åtagande inte behöver gå längre än vad som åligger berörda medlemsstater enligt artikel 14.6. i rättsakt nr 4 och motsvarande bestämmelse i de övriga rättsakterna. Det mest foljdriktiga är därför att betrakta en begäran från kommissionen att den svenska myndigheten utför sådan undersökning som kommissionen beslutat om såsom verkställighet av kommissionens beslut. I 7 § behöver därför endast regleras andra fall än sådana då beslut av kommissionen föreligger.

Till en särskild kategori av fall av intresse för utformningen av 7 § kan hänföras sådana där de svenska myndigheterna skall inhämta upplysningar eller genomföra en undersökning på eget initiativ. Av handlingarna framgår inte att reglerna för detta ändamål måste utformas på annat sätt än om åtgärden hade initierats av kommissionen. De begränsningar som ligger i EEGs regelsystem skall rimligen inte kunna kringgåas genom att initiativet tas av de svenska myndigheterna. Utrymmet för dylika åtgärder är visserligen inskränkt till följd av sådana föreskrifter som avses i 14 § andra stycket. Inte desto mindre får det antas att svenska myndigheter för de fall som är aktuella i föreliggande lagstiftningsärende bör, inom antytt utrymme, ha samma möjligheter som kommissionen avses få. Slutsatsen av detta är att bestämmelser för dessa fall bör intas i förevarande paragraf och knyta an till EEGs regler.

Vad gäller förslaget om att myndigheten skulle få begära handräckning saknas detaljerade regler om företsättningar för en sådan åtgärd och om handläggningen. Detta får betraktas som en brist, i all synnerhet om handräckningen skulle avse en så genomgripande åtgärd som avses i 2 kap. 17 § utskönningsbalken (jfr de särskilda bestämmelser som säkringsåtgärder som föreslås av konkurrenskommittén i SOU 1991:59 och kommitténs överväganden i anslutning till dessa och de bestämmelser om uppgiftsskyldighet m.m. rörande mindre ingripande åtgärder som kommittén föreslår). Efter som en tillämpning av reglerna om handräckning enligt denna lag rimligen får antas bli sällan förekommande i praktiken föreslår lagrådet att den särskilda bestämmelsen om handräckning får utgå.

I 7 § föreslås också en bestämmelse om att myndigheten skall ha rätt att hålla förhör. Av lagtext och motiv (s. 67) framgår att kallelse till sådant kan förenas med vite. I motiven till bestämmelsen anføres endast att kommissionen enligt vissa av rättsakterna "kan hålla förhör med den uppgiftsskyldige

och tredje man". Av rättsakterna enligt 2 § framgår emellertid inte att kommissionen skulle ha rätt att framtvunga förhör i annan mening än att den som led i en undersökning av nyss berört slag har rätt "to ask for oral explanations on the spot". Att kommissionen är skyldig att före beslut i vissa fall bereda parter och tredje man tillfälle att yttra sig, se artikel 19 i rättsakt nr 4 och motsvarande bestämmelse i övriga rättsakter, och att detta kan ske vid muntliga förhör är en annan sak. Kallelse till dylika förhör skall inte förenas med vite. Det synes riktigast att i 7 § inta den uppräkningslista som återfinns i rättsakternas katalog över åtgärder som kan ingå i undersökningarna. Därmed kommer inhämtande av förklaringar att inkluderas. Någon bestämmelse om förhör därutöver synes inte erforderlig.

I anslutning till vad som nyss berörts kan också i all korthet erinras om att rättsakterna ger kommissionen rätt att vid undersökningar ta kopior av handlingar. Lagförslaget antyder i stället att kopior skall till handahållas av den som är föremål för undersökningen. Även om det kan antas att förfarandet i praktiken ofta blir det som följer av förslagets formulering ger motiven inte några skäl för att här frångå den utformning som rättsakterna har fått på denna punkt.

Av rättsakterna framgår att tvångsmedel endast kan riktas mot företag, företagssammanslutningar och vissa i artikel 3.1 b i rättsakt nr 17 angivna personer (se not 2). Det är således att märka att tvångsmedel inte kan riktas mot en sådan fysisk person som enligt artikel 11.4 i rättsakt nr 4 (och dess motsvarighet i övriga rättsakter) angetts som skyldig att lämna upplysningarna, förutsatt att han inte också kan anses som företag. Remissens ståndpunkt att detta framgår tillräckligt klart utan att behöva uttryckligen anges i den svenska lagtexten får godtas.

Enligt 40 § andra stycket konkurrenslagen får beslut varigenom näringsfrihetsombudsmannen ålägger någon att tillhandahålla uppgift, handling eller annat överklagas till kammarrätten om beslutet är förenat med vite. Enligt uppgiftsskyldighetslagen skall beslut meddelat av myndighet som avses i lagen och som innefattar föreläggande att lämna uppgift överklagas till regeringen. Inom EEG kan de beslut kommissionen meddelar angående skyldighet att lämna information, tillhandahålla handlingar och underkasta sig undersökning överklagas till EEG-domstolen. I remissprotokollet har inte frågan om överklagande av beslut som avses i förevarande paragraf berörts. Det synes lämpligast att föreskriva att överklagande av beslut med vilka viten är förenade skall ske till domstol. I linje med vad som nu gäller enligt konkurrenslagen bör överklagandet ske till kammarrätten. Överklagbara beslut bör gälla omedelbart, om inte annat bestäms i beslutet.

8–15 §§

Dessa paragrafer handlar om verkställbarheten av kommissionens beslut och om svenska domstolars tillämplighet av 4 och 5 §§.

Bestämmelserna skulle vinna i överskådlighet om 9 § i det remitterade förslaget om direkt giltighet av vissa kommissionsbeslut med tillhörande rubrik fick inleda avsnittet med beteckningen 8 §.

Därefter bör under rubriken "Verkställighet av kommissionens beslut i öv-

rigt" som 9–13 §§ följa bestämmelserna om den prövning av svenska myndigheter som kommissionsbeslut skall undergå innan de kan verkställas i Sverige. Enligt vad som upplysts vid föredragningen torde det i 8 § i det remitterade förslaget angivna fallet av prövning på talan av den som berörs av kommissionens beslut inte kunna uppkomma. Bestämmelsen härom bör utgå. Vidare bör redan i den inledande 9 § slås fast att prövningen hos svenska myndigheter avser frågan om beslutet är förenligt med avtalet och med föreskrifter som grundas på avtalet.

Till 11 § bör fogas en föreskrift om att domstolens förklaring att kommissionens beslut skall gälla medför att detta får verkställas som svensk lagkraftätagande dom. En viss följdändring bör med anledning härav göras i 17 § andra stycket.

Slutligen bör under rubriken "Domstolsprövning i andra fall" intas föreskrifterna i 14 och 15 §§ om svenska domstolars tillämpning av vissa bestämmelser i lagen.

16 §

Med hänsyn till att beslut av kommissionen om undersökning hos uppgiftsskyldig enligt vad lagrådet anfört vid 7 § skall verkställas enligt 9 § i lagrådets förslag, bör behovet av omedelbara beslut av marknadsdomstolen beaktas i lagtexten. En regel härom kan införas i ett andra stycke av 16 §.

Övergångsbestämmelser

Det har inte föreslagits några särskilda övergångsbestämmelser.

Enligt 4 § är vissa avtal förbjudna. Efter ikraftträdandet av lagen kan detta komma att gälla även avtal som har träffats dessförinnan. Till följd av bestämmelserna i 2 § kan avtalsparter vid överträdelse av 4 § drabbas av böter enligt vissa rättsakter. Dessa böter bör anses vara att jämställa med sådana sanktionsavgifter på vilka retroaktivitetsförbudet i 2 kap. 10 § första stycket regeringsformen anses tillämpligt. Även om parternas avtal skulle ha ansetts vara i strid med EEGs regler och kunnat leda till böter enligt dessa redan före lagens ikraftträdande, bör verkställighet av ett kommissionsbeslut inte ske i Sverige till den del det, mot förmodan, skulle ha avse gärning som begåtts före ikraftträdandet. Det får anses vara möjligt för de svenska myndigheterna att beakta detta utan att det i lagen angetts särskilt bland förutsättningar för verkställighet av kommissionsbeslut.

Avtalet mellan Sverige, Norge och EEG synes inte ge utrymme för någon föreskrift om särskild övergångstid efter lagens ikraftträdande under vilken parter kan anpassa sig till vad som kommer att gälla enligt lagen.

Utöver vad som ovan anförts förordar lagrådet vissa redaktionella ändringar i lagförslaget. Lagrådet föreslår att lagen får den lydelse som följer av bilaga till lagrådets protokoll.

Not. 1. Det vill synas som om i artikel 11.5 i rättsakt nr 17, enligt såväl den till remisshandlingarna fogade svenska översättningen som den i departementspromemorian (Ds 1991:28) återgivna engelska texten, hänvisning felaktigt sker till artikel 14.1 b i stället för rätteligen till artikel 14.1 c.

Beträffande rättsakt nr 12 kan noteras att proceduren för kommissionens begäran om information regleras i två skilda artiklar, nämligen artiklarna 12 och 15, vilken senare inte omnämns på sid. 47 i remissprotokollet. Den förstnämnda jämförd med artikel 16.1 a) skapar intrycket att kommissionen inte skulle vara tvungen att iaktta ett tvåstegsförfarande och att påföljd (sanktionsavgift) skulle aktualiseras för underlåtenhet att lämna upplysningar inom den av kommissionen enligt artikel 12.2 angivna tiden. Det vill emellertid synas som om detta ändå inte skulle vara avsett. I artikel 15 regleras nämligen det fall att begäran enligt artikel 12 varit resultatlös på ett tämligen likartat sätt som i de övriga rättsakterna. Bl.a. anges att beslutet kan överklagas till EEG-domstolen medan detta inte anges i artikel 12. Förmodligen bör underlåtenhet att lämna uppgift på begäran enligt sistnämnda artikel inte medföra sanktionsavgift. Hänvisningen i denna artikel till artikel 16.1 torde därför bara avse det första ledet i artikel 16.1 a).

Not. 2. Det är möjligen värt att notera att artikel 13.1 i rättsakt nr 17 till skillnad från artikel 11.1 i samma rättsakt inte omnämner personer som avses i artikel 3.1 b men att trots detta artiklarna 14 och 15 utformats så att man kan få intrycket att böter och viten skulle kunna omfatta också undersökningar hos sådana personer.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.

Förslaget lämnas utan erinran.

Bilaga till lagrådets protokoll 1991-10-10: Förslag till Lag om tillämpning av avtalet den 00 (månad) 1991 mellan Sverige, Norge och EEG om civil luftfart

Prop. 1991/92:29
Bilaga 5

Härigenom föreskrivs följande

Tillämpningsområde

1 § Denna lag tillämpas i fråga om lufttransporter och sådan därmed sammanhängande verksamhet som avses i avtalet den 00 (månad) 1991 mellan Sverige, Norge och den Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEG) om civil luftfart.

Med avtalspart avses i denna lag Sverige, Norge och EEG. Med fördraget avses det i Rom den 25 mars 1957 undertecknade fördraget om bildandet av EEG. Med rådet och kommissionen avses ministerrådet och kommissionen hos EEG.

2 § Följande bestämmelser i de i bilagan till avtalet upptagna rättsakterna nr 4, 5, 11, 12 och 17 skall gälla som lag här i landet.

1. Artiklarna 1–4, 8, 9, 11, 12, 14, 15 utom punkt 3, 16 utom punkt 3 samt 17–20 i rådets första förordning 62/17/EEG om tillämpning av fördragets artiklar 85 och 86, med vidtagna ändringar (nr 4).

2. Artiklarna 1–7, 9, 11, 12 utom punkt 3, 13 utom punkt 3 samt 14–17 i rådets förordning 87/3975/EEG om proceduren för tillämpning av konkurrensreglerna på företag inom luftfartssektorn (nr 5).

3. Artiklarna 1–9 i rådets förordning 91/295/EEG om införande av gemensamma regler om kompensation till passagerare som nekas ombordstigning på flygplan i regelbunden lufttrafik (nr 11).

4. Artiklarna 1–19 och 22 i rådets förordning 89/2299/EEG om en uppförandekod för datoriserade bokningssystem (nr 12).

5. Artiklarna 1–8, 11, 13, 14–18 och 21 i rådets förordning 89/4064/EEG om kontroll av företagskoncentrationer (nr 17).

De angivna bestämmelserna i bilagan till avtalet finns intagna som *bilaga* till denna lag.

I fråga om fullgörande i Sverige av skyldigheter enligt denna paragraf tillämpas 7 § och 9–13 §§ denna lag.

3 § Beteckningarna "medlemsstat" och "gemenskapen" i de i 2 § angivna rättsakterna skall anses inbegripa Sverige och Norge. Hänvisningar i rättsakterna till artiklarna 85 och 86 i fördraget skall i stället avse 4 och 5 §§ denna lag.

Konkurrensbegränsande avtal

4 § 1 mom. Följande är oförenligt med denna lag och förbjudet, om inte annat följer av 3 mom: Överenskommelser mellan företag, beslut av företagsammanslutningar och samordnade förfaranden som kan påverka handeln mellan avtalsparterna och som har till syfte eller följd att konkurrensen hindras, begränsas eller snedvrids inom det geografiska område som omfattas av det i 1 § angivna avtalet. Detta gäller särskilt dem som innebär att

a) inköps- eller försäljningspriser eller andra affärsvillkor direkt eller indirekt fastställs,

b) produktion, avsättning, teknisk utveckling eller investeringar begränsas eller kontrolleras,

- c) marknader eller inköpskällor delas upp,
- d) olika villkor tillämpas för likvärdiga prestationer gentemot handelspartner, varigenom dessa får konkurrensnackdel,
- e) det ställs som villkor för avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser som varken till sin natur eller enligt sedvana har något samband med föremålet för avtalet.

2 mom. Överenskommelser eller beslut som är förbjudna enligt denna paragraf är ogiltiga.

3 mom. Bestämmelserna i 1 mom. får av kommissionen förklaras inte gälla för

- varje överenskommelse eller grupp av överenskommelser mellan företag,
 - varje beslut eller grupp av beslut av företagssammanslutningar och
 - varje samordnat förfarande eller grupp av samordnade förfaranden,
- som bidrar till att förbättra produktionen eller distributionen av varor eller till att främja tekniskt eller ekonomiskt framskridande, samtidigt som konsumenterna tillförsäkras en skälig andel av den vinst som därvid uppnås och som inte

a) ålägger de berörda företagen begränsningar som inte är nödvändiga för att uppnå dessa mål,

b) ger dessa företag möjlighet att sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av varorna i fråga.

Missbruk av dominerande ställning på marknaden

5 § Missbruk från ett eller flera företags sida av en dominerande ställning inom det geografiska område som omfattas av det i 1 § angivna avtalet eller inom en väsentlig del av detta område är, i den utsträckning det kan påverka handeln mellan avtalsparterna, oförenligt med avtalet och förbjudet.

Sådant missbruk kan särskilt bestå i att

a) direkt eller indirekt påtvinga någon oskäliga inköps- eller försäljningspriser eller andra oskäliga affärsvillkor,

b) begränsa produktion, avsättning eller teknisk utveckling till nackdel för konsumenterna,

c) tillämpa olika villkor för likvärdiga prestationer gentemot handelspartner, varigenom dessa får konkurrensnackdel,

d) ställa som villkor för avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser som varken till sin natur eller enligt sedvana har något samband med föremålet för avtalet.

Statliga stödåtgärder m.m.

6 § 1 mom. Om inte annat följer av 2 och 3 mom. är stöd som ges med hjälp av statliga eller andra allmänna medel otillåtet, om det snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, i den utsträckning det påverkar handeln mellan avtalsparterna.

2 mom. Sådana stöd av social natur som ges till enskilda konsumenter, under förutsättning att stödet ges utan diskriminering med avseende på varornas ursprung, eller som ges för att avhjälpa skador som förorsakats av naturkatastrofer eller andra exceptionella händelser är dock tillåtna.

3 mom. Som tillåtna kan anses stöd

a) för att främja den ekonomiska utvecklingen i områden där levnadsstandarden är onormalt låg eller där allvarlig sysselsättningsbrist råder,

b) för att främja genomförandet av viktiga projekt av gemensamt europeiskt intresse eller för att avhjälpa en allvarlig störning i en avtalsparts ekonomi,

c) för att underlätta utvecklingen av viss näringsverksamhet eller vissa re-

gioner, i den mån stödet inte ändrar villkoren för handeln i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset.

4 mom. Frågan om ett stöd som avses i denna paragraf är otillåtet prövas av kommissionen.

5 mom. En kommun är skyldig att upplysa regeringen om stöd som planeras och som kan bli föremål för kommissionens prövning.

Uppgiftsskyldighet m.m.

7 § Den myndighet som regeringen bestämmer får

1. förelägga den som är uppgiftsskyldig enligt bestämmelserna i 2 § att fullgöra sådan skyldighet till myndigheten, samt

2. förelägga den hos vilken en undersökning får företas enligt dessa bestämmelser att låta myndigheten dels granska böcker och andra affärshandlingar, dels göra kopior av eller utdrag ur böcker och andra affärshandlingar, dels begära muntliga förklaringar på ort och ställe, dels få tillträde till den uppgiftsskyldiges samtliga lokaler, markområden och transportmedel.

Myndigheten får meddela beslut enligt första stycket endast

om kommissionen begärt att åtgärden skall vidtas av myndigheten i stället för av kommissionen och underlåtenhet att efterkomma föreläggandet inte på grund av beslut meddelat av kommissionen kan medföra skyldighet att betala viten eller böter enligt bestämmelserna i 2 §, eller

om myndigheten, inom ramen för den egna behörigheten med den begränsning som framgår av 14 § andra stycket och i övrigt i enlighet med tillämpliga bestämmelser i 2 §, meddelar beslutet helt på eget initiativ.

Beslut som avses i första stycket 1. får förenas med vite om den uppgiftsskyldige inte efterkommit ett tidigare föreläggande av myndigheten eller en tidigare anmaning av kommissionen. Beslut som avses i första stycket 2. och som myndigheten meddelar helt på eget initiativ får förenas med vite. Beslut som är förenat med vite får överklagas till kammarrätten genom besvär. Beslutet gäller omedelbart, om inte annat bestäms. Talan om utdömande av vite föres av myndigheten hos marknadsdomstolen.

Giltigheten av vissa beslut av kommissionen

8 § Om kommissionen i ett enskilt fall har funnit att det inte finns grund för tillämpning av 4 § 1 mom. eller 5 § eller om kommissionen enligt 4 § 3 mom. i ett enskilt fall har medgett undantag från tillämpningen av 4 § 1 mom., gäller beslutet här i landet.

Verkställighet av kommissionens beslut i övrigt

9 § Ett beslut av kommissionen som riktar sig mot en enskild fysisk eller juridisk person skall prövas av svenska myndigheter, om kommissionen begärt verkställighet av beslutet. Prövningen skall avse frågan om beslutet är förenligt med det i 1 § angivna avtalet och med föreskrifter som grundas på avtalet.

Svenska myndigheter får inte pröva frågan om ett beslut av kommissionen är ogiltigt på grund av att kommissionen saknat behörighet, att väsentliga processuella föreskrifter åsidosatts, att beslutet strider mot fördraget eller någon annan rättsregel som hänför sig till fördragets tillämpning eller att fråga är om maktmissbruk eller illojal maktanvändning från kommissionens sida.

10 § I de fall som avses 9 § skall beslutet prövas av konsumentombudsmannen, om saken gäller marknadsföring eller avtalsvillkor i konsumentförhållanden, och annars av näringsfrihetsombudsmannen.

Om konsumentombudsmannen eller näringsfrihetsombudsmannen finner att kommissionens beslut är uppenbart oförenligt med avtalet eller med föreskrifter som grundas på avtalet, skall han anmäla saken för regeringen. I annat fall skall han väcka talan hos marknadsdomstolen.

11 § Om marknadsdomstolen finner att kommissionens beslut inte är förenligt med avtalet eller med föreskrifter som grundas på avtalet, skall domstolen anmäla sitt beslut för regeringen. I annat fall skall domstolen förklara att kommissionens beslut skall gälla.

Om domstolen förklarar att kommissionens beslut skall gälla, får det verkställas som svensk lagakraftäggande dom.

12 § Böter och viten som beslutats av kommissionen skall vid prövning enligt 9 § bestämmas i svenskt mynt.

13 § Om kommissionen har funnit att en kommun lämnat stöd som inte är förenligt med 6 § 1 mom., skall regeringen, om den finner att kommissionens beslut är förenligt med avtalet och med föreskrifter som grundas på avtalet, upphäva det kommunala beslutet.

Domstolsprövning i andra fall

14 § Frågor om överträdelse av föreskrifterna i 4 § 1 mom. eller 5 § prövas av marknadsdomstolen. Frågor om överträdelse av de föreskrifter som anges i 2 § prövas också av marknadsdomstolen, om saken rör en konkurrensfråga eller fråga om kontroll av företagsförvärv, och annars av tingsrätt.

Att svenska domstolars och andra myndigheters behörighet att pröva frågor som avses i denna lag kan vara inskränkt framgår av föreskrifter som anges i 2 §.

Utan hinder av vad som sägs i första stycket får en allmän domstol pröva en invändning om att ett avtal är ogiltigt på grund av 4 § eller strider mot någon föreskrift som anges i 2 §.

15 § För marknadsdomstolens prövning i fall som avses i 14 § gäller, i den mån särskilda föreskrifter inte har meddelats i denna lag, konkurrenslagen (1982:729) i tillämpliga delar.

Handläggningen hos marknadsdomstolen

16 § För marknadsdomstolens handläggning av ärenden som avses i denna lag gäller 3 – 10 och 14 §§, 15 § första stycket samt 16 – 22 §§ lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m. i tillämpliga delar.

Vid prövning enligt 9 § av beslut av kommissionen om att undersökning skall företas hos den som är uppgiftsskyldig får marknadsdomstolen meddela beslut utan att den mot vilken verkställighet begärts får tillfälle att yttra sig.

Överklagande

17 § Marknadsdomstolens beslut enligt 9 § får överklagas till högsta domstolen genom besvär. Andra beslut av marknadsdomstolen enligt denna lag får inte överklagas.

Om marknadsdomstolens beslut enligt 9 § överklagas, får högsta domstolen förordna att verkställighet tills vidare inte får äga rum.

18 § I fråga om överklagande och om prövningen av besvär i högsta domstolen gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 54 och 56 kap. rättegångsbalken om talan mot hovrätts slutliga beslut i mål eller ärende i vilket talan väckts vid tingsrätt. Vad som där sägs om hovrätt skall i stället avse marknadsdomstolen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

Prop. 1991/92:29

Bilaga 5

Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	
1. Lag (1991:000) om tillämpning av avtal mellan Sverige, Norge och EEG om civil luftfart	2
2. Lag (1991:000) om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.	7
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 oktober 1991	9
1 Inledning	9
2 Bakgrund	10
2.1 Den skandinaviska luftfartspolitiken	10
2.2 Den luftfartspolitiska utvecklingen inom EG	11
2.3 Förhandlingar med EEG	12
3 Avtalet	12
3.1 Form	12
3.2 Huvudavtalet	13
3.3 Bilagan	20
3.4 Protokoll nr 1	34
3.5 Protokoll nr 2	34
3.6 Protokoll nr 3	34
4 Lagstiftningsfrågor	35
4.1 Allmänna utgångspunkter	35
4.2 Huvudavtalet	35
4.3 Bilagan	40
5 Upprättade lagförslag	43
6 Specialmotivering	44
6.1 Förslaget till lag om tillämpning av avtal mellan Sverige, Norge och EEG om civil luftfart	44
6.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.	56
7 Hemställan	57
8 Beslut	57
Bilaga 1 Avtalet	58
Huvudavtal	58
Bilaga	66
Protokoll 1	69
Protokoll 2	70
Protokoll 3	71
Rättsakt 1 (90/2343)	72
Rättsakt 2 (90/2342)	84
Rättsakt 3 (91/294)	96
Rättsakt 4 (62/17)	103
Rättsakt 5 (87/3975)	114
Rättsakt 6 (87/3976)	126
Rättsakt 7 (90/2344)	132
Rättsakt 8 (91/82)	135
Rättsakt 9 (91/83)	140

Rättsakt 10 (91/84)	149	Prop. 1991/92:29
Rättsakt 11 (91/295)	157	
Rättsakt 12 (89/2299)	163	
Rättsakt 13 (80/1266)	174	
Rättsakt 14 (80/51)	177	
Rättsakt 15 (89/629)	182	
Rättsakt 16 (90/314)	186	
Rättsakt 17 (89/4064)	196	
Rättsakt 18 (80/723)	216	
Rättsakt 19 (90/2367)	221	
Rättsakt 20 (88/4261)	252	
Bilaga 2 Promemorians lagförslag	277	
Bilaga 3 Remissammanställning	282	
Bilaga 4 De remitterade förslagen	289	
Bilaga 5 Lagrådets yttrande	295	